

Yerel yönetim aktif yurttaşlığı geliştirir; yerel temsili ve katılımı sağlar; yerel kimliğin oluşmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunur; yerel topluluk içinde birliktelik sağlar.

Yitirilen değerleri yeniden insanlığa kazandırmalıyız. Hesap verilebilirliğin topluma karşı bir ödev olduğunu yaşatarak göstermeliyiz.

Katılımcı yönetimin başarısı için âdemi merkeziyetçiliğinde olmazsa olmazlarından.

Yerel yönetimler kararlarına katılmak zorundayız.

Hiçbir şeyden şikâyet etmeye hakkımız yok, Hiç meclis toplantısı görmeyen aday olanlar var. Seçilinler de var. Acaba bizim demokrasiyi baltalamakta katkımız var mı?

Unutmayalım; Zamanın bir sahibi var, bir gün sorar.

İÇİNDEKİLER

1. NE YAPMALIYIZ
2. NEDEN BELEDİYELER ÖNEMLİDİR?
3. BİZE FAYDALARI
4. Yönetime (BELEDİYE) faydaları...
5. BELEDİYELERDE YASAL İMKÂNLAR OLANAKLAR
6. BELEDİYE KURUMLARI
7. BELEDİYE MECLİSİ
8. GÜNDEM 21;
9. KENT KONSEYLERİ:
10. TÜRKİYE'DE KENT KONSEYLERİ
11. KENT KONSEYİ YÖNETMELİĞİ
12. YEREL YÖNETİMLERDE DEMOKRATİKLEŞME
13. YEREL YÖNETİMLER, İl Özel İdaresi
14. DEMOKRASİ
15. DOĞRUDAN DEMOKRASİSİ-
16. TEMSİLİ DEMOKRASİ
17. BURJUVA DEMOKRASİSİ-
18. KATILIMCI DEMOKRASİ
19. KATILIMCI / MÜZAKERECİ DEMOKRASİ—
20. TOPLUMÇU DEMOKRASİ
21. ÇOĞULCU DEMOKRASİ
22. İSLAMCI DEMOKRASİ
23. BİLİMSEL SOSYALİZMDE
24. ALMAN DEVRİMİ 1848
25. AVRUPA KOMÜNİZMİ
26. 1830-1848 PARİS KOMÜNÜ:
27. BURJUVA DEMOKRATİK DEVRİMİ
28. PETROGRAD BARİYERLERİ
29. RUS DEVRİMİNİN DENEYİMLERİ...
30. BURJUVA DEVRİMİNDE PROLETER DİKTATÖRLÜĞÜ

31. SİYASİ SOL PARTİLERDE Demokrasi- Veya Proletarya Diktatörlüğü
32. KURUCU MECLİS VE SOVYET CUMHURİYET
33. DEVRİM
34. ENTERNASYONALİZM NEDİR?

NEDEN YAPMALIYIZ

Yerel yönetim üzerindeki denetimimizi artırtmak ve kamu yararı kararlarının belirlenmesinde söz sahibi olmak için: Kent konseyleri başta olmak üzere, halk oylaması, halk toplantıları, geri çağırma, yurttaş kurulları, iletişim demokrasisi (internet), kamuoyu yoklaması, yuvarlak masa toplantıları, gelecek atölyeleri, belediye meclisi toplantılarına katılma, danışma kurulları, telefon, dilekçe, çeşitli forumlar, sivil toplum kuruluşları ve planlama çemberleri katılım yolları olarak sayılabilir. Çalışmalarını olumlu bulmadıkları yöneticileri görevden uzaklaştırmak, çevre, imar gibi konularda fikirlerini beyan etmek, halk oylaması ile bazı kararları etkilemek mümkündür.

NE YAPMALIYIZ

1. Secim sistemi sandık görevlileri, gözlemciler, parti görevlisi, oy ve ötesi, vs. ortaklaşmalıdır.
2. Fabrika, işyeri, sendika, dernek, kulüp, parti **sovyet** şeklinde örgütlenmeliyiz.
3. Çiftçileri, hayvan bakıcıları, kooperatiflerde örgütlemeli
4. Tüketici kooperatifleri (doğrudan halka satış) işler kale getirilmeli
5. Örgütlenmenin önü açılıp Meclise konuk olarak katılmalı,
6. Muhtarların katılmaları sağlanmalı,
7. Kent parlamentosu, katılmaları sağlanmalı,
8. Hemşerilerin katkısı anlatılmalı,
9. İlerici demokrasi için mücadele edilmeli.
10. Çevre konularında çok teknik olan belgelerinden başka siyaset ve hükümet baskılarına ve merkezi hükümet baskı yasarına ve kollu kuvvetlerin karşı örgütlü, uyanık ve hazır bulunulmalı.
11. Baskı gurupları kurulmalı. **İnsiyatif Ekipleri Yaratmak**
12. Diğer gruplara öncü olunmalı,

NEDEN BELEDİYELER ÖNEMLİDİR?

Bir kısım yerel yönetimleri; demokrasi okulu olarak görmekte, meclisteki temsilcilerin, buraya yerel katılımı siyasetini, demokrasiyi öğrendiklerini savunmakta ve siyasal alanı genişlettiklerini ifade etmektedir.¹

Demokraside, temsil bakımından önemli olan bir şey var. Temsil edilecek şey neyi temsil ediyorsa, temsili sağlayan kişiye de göre öncelik verilmesi gerekiyor.

Yerel temsiline, demokratik bir şekilde düzenlenmesi, katılımcı yerel demokrasini bir ön koşuludur. Toplumun bağlayıcı karar alma süreci var. Bunun olduğunda ise Belediye Meclisleri ve bu belediye meclislerinin karar alma sürecini gerek karar sonrasında gerekse uygulanma aşamasında etkilemeye çalışan birçok unsur bulunmaktadır.

¹ OKTAY, Tarkan, *Yerel Yönetim Söyleşileri*

Uygulamada yerel düzeyde aday belirleme işlemi parti merkezinin onayını almak suretiyle yapılmaktadır. Dolayısıyla çoğu zaman seçilmesi gereken aday seçilememektedir. Böylece belediye meclislerinde halkın temsil edilmesi yerine siyasi partilerin kendilerinin temsil edildiği bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Bu tablonun oluşturmuş olduğu sonuç itibarıyla kent halkı seçimlerde farklı siyasi partilerin kendileri adına oluşturmuş oldukları aday havuzundan seçtikleri adayları “onaylamak” veya “reddetmek” gibi iki tercih arasında seçim yapmaktadırlar. Kent halkının iradesi “onaylamak” veya “reddetmek” ikilemi arasında sıkışıp kalmaktadır. Bu sorunun giderilmesi için kent halkının gerçek seçimlerden önce siyasi partiler tarafından düzenlenecek olan bir “önseçime” girerek adayları belirlemesi ve seçimlere bu adaylar ile girilmesi gerekmektedir. Kent halkının önseçimler ile belirlenen adaylar arasından temsilcilerini seçmesi demokrasi adına daha uygun bir yaklaşım tazi olacaktır.²

Medeniyetler kendi kentlerini yaratır. Bugün dünya demokratik uygarlık açısından yol ayrımına gelmiş görünüyor. İnsanlık, ya otuz yıldır biçimsel demokraside meydana gelen gerilemeden sonra, demokratik düzenini onaracak bir yol bulacak ya da demokratik düzeni terk etmeyi tercih edecek. Bu tercih yerel yönetimler ve belediyeler için de geçerli. Modern belediyeçilik anlayışında yeni bir sıçrama ile sarkaç, demokratik ve "kamucu" bir tarafa yönelecek ya da demokratik biçimler tümüyle terk edilecek.³

BİZE FAYDALARI

Hesap verebilirlik, yönetim ve vatandaşlar arasındaki ilişkiye işaret eder. Yönetime oy vermiş olan vatandaşlar, karşılığında yönetimden belli ödevleri yerine getirmesini ve belli hizmetleri sağlamasını beklemektedir. Başka bir deyişle, yönetimler, verdikleri kararlardan etkilenen vatandaşlar karşısında, faaliyetleri hakkında hesap verebilir olmalıdır. Vatandaşlar yönetimlerin faaliyetlerine ilişkin bilgi edinebilmeli, böylece yönetime atfedilen sorumlulukların tanımlanan koşullar uyarınca yerine getirilip getirilmediğini anlayabilmek için onu denetleyebilme olanağına sahip olmalıdır. Ülkemizde yürürlükte olan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanları, yetkili kılınmış mercilere hesap vermeye zorunlu ve kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu kılmaktadır. Belediyeler konusunda, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 56. maddesinde ayrıntılandırıldığı üzere; belediye başkanı, stratejik plan ve performans programına göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleştirme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini ve belediye borçlarının durumunu açıklayan faaliyet raporunu hazırlamakla yükümlüdür. Faaliyet raporunda, bağlı kuruluş ve işletmeler ile belediye ortaklıklarına ilişkin söz konusu bilgi ve değerlendirmelere de yer verilir. Faaliyet raporu Nisan ayı toplantısında belediye başkanı tarafından meclise sunulur. Raporun bir örneği İçişleri Bakanlığına gönderilir ve kamuoyuna da açıklanır.⁴

Açıklık/şeffaflık merkezi ve yerel yönetimin, politika geliştirme ve uygulama, faaliyetler, bütçeler ve bütçelerin harcanma biçimi gibi çalışmalarına ilişkin olarak açık ve şeffaf olması anlamına gelir. Vatandaşların bu bilgilere erişimi olması, bu bilgilerle özgürce erişilebilmesi gerekir. Ayrıca, bu bilgiler anlaşılır bir dille yaygınlaştırılmalı,

² Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). *Kent Yönetimlerinde Siyasal Katılım Ve Temsiliyet Sorunu*.

³ BAYRAMOĞLU, Sonay, *Toplumcu Belediye, 2015NotaBene Yayınları 1 . Baskı, s: 22*

⁴ Anke Ruige, *Sezin Üskent, Pavel Micka; Yönetişim ve Katılım*

vatandaşların ihtiyaçlarına göre uyarlanmalıdır. Yerel yönetim açısından bakıldığında da vatandaşların yerel yönetim politikasının geliştirilmesi sürecinin farklı aşamalarında konuya ilişkin yorum yapma olanağı olmalıdır. Şeffaflık, açıklıkla yakından ilişkilidir; ancak aynı zamanda yolsuzlukla (siyasetçiler ve kamu çalışanlarının yasaların kendilerine tanıdığı yetkileri kazanç sağlamak amacıyla kendi kişisel çıkarları için kullanmalarının engellenmesi yönünde) mücadele kavramını da içerir. Yolsuzluğa örnekler; rüşvet, irtikâp, kayırmacılık ve korumacılıktır. Yolsuzluk kavramının anlamı ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir. Yolsuzlukla, yetkilerin daha net olarak tanımlanması yoluyla (kısmen) mücadele edilebilir. Şeffaflık ayrıca hesap verebilirliği ve vatandaş katılımını destekler.⁵

Tutarlılık; Politikalar ve atılan adımlar birbiriyle tutarlı ve vatandaşlar nezdinde anlaşılır olmalıdır. Bu, yönetime ve siyasal önderlere duyulan güveni artıracaktır. Tutarlılık, tutarlı bir yaklaşımla çalışmanın yanı sıra siyasal liderlikte ve kamuoyuna karşı açık ve şeffaf olmak konusunda bir kararlılık gerektirir.⁶

Yerindenlik (yerel) 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda "Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur" biçiminde tanımlanmıştır. Kamu idaresi bağlamında, yerindenlik çoğu zaman yerelleşmeyle ilintilidir ("konunun mümkün olan en alt düzeyde ele alınması"). Üst idari veya siyasal düzeyden müdahalelere ancak alt düzey (çeşitli nedenlerle) kendi meselelerini kendi halledemiyorsa izin verilir. Bu anlamda yerindenlik, alt düzeyi merkezileştirmekten koruyan bir etmen olarak anlaşılabilir. Belediyelere, yerel ekonominin gelişimini desteklemek üzere turizm, sağlık, sanayi, ticaret ve eğitim alanlarındaki yatırımlara teşvik sağlama hakkı tanınmıştır.⁷

Etkinlik; Yönetimin amaçları açık, bu amaçlara ulaşmak için gerçekleştirilen faaliyetler zamanlı, net ve anlaşılır olmalıdır. Etkinlik, amaçlara ulaşmak için "doğru şeyleri yapmaya" işaret eder. Bu, tartışmalara konu olabilir: Demokratik ülkelerde, vatandaşlar politika geliştirme sürecinin başlangıcından (amaçların tanımlanmasından) sonuna (uygulamaya) dek sürece dâhildir. Amaçlara ulaşmak için gerekli faaliyetlerin tanımlanmasının ardından, uygulama mümkün olan en etkin biçimde gerçekleşmelidir. Uygulamanın ardından, amaçların karşılanıp karşılanmadığını görmek için değerlendirme süreci hayata geçirilmelidir. Vatandaşlar, amaçlara ulaşılabilmesi için kaynakların (ödedikleri vergilerin) en etkin ve verimli biçimde kullanılması konusunda yönetimlerine güvenebilmelidir.⁸

Bilgilendirme, yönetim ile vatandaşlar arasındaki ilişkinin güçlendirilmesine temel oluşturmaktadır. Bilgi açık bir dille verilmeli, uzman olmayan vatandaşlar için anlaşılır olmalıdır. Dolayısıyla, bazen vatandaşların konuyu ve içeriği anlamasını sağlamak için yasal düzenlemelerin taslaklarını anlaşılır kavramlara "tercüme etmek" gerekebilir.⁹

Yönetime (BELEDİYE) faydaları...

Yönetişim kavramından destek alınarak oluşturulan bir yönetim düzeninde kent halkı alınan kararları daha kolay bir biçimde benimsemekte, yapılan hizmetlere daha

⁵ Anke Ruije, . Age

⁶ Anke Ruije, Age

⁷ Anke Ruije, Age

⁸ Anke Ruije, Age

⁹ Anke RUIGE, Age

fazla sahip çıkmakta, kente olan aidiyet duygularını perçinlenmekte ve gerçekleştirilen hizmetlerin meşruiyetinin artması sağlanmaktadır.¹⁰

Yurttaşların **Belediye** yönetime katılmalarının etkileri ve katılmanın önemi hem yerel hem de küresel olarak oldukça belirgin bir şekilde izlenebilmektedir. Bu etkiler merkezi yönetim, yerel yönetim ve özel sektör için; Yönetimsel süreçlerde bireylerin katılması; Doğrudan demokrasinin doğruluğunun açıklanması; Bireylerle birlikte daha hesap verebilir ve şeffaf bir yönetimin sağlanması; Hizmetlerin dağıtılmasında, politikalar hakkında yurttaşlarla ikiden daha fazla yolla iletişim kurulması; Sosyal bir fabrikanın oluşturulmasının yolu olarak diğer hükümet dışı sektörlerle ortaklık gibi benzer özellikler göstermektedir¹¹

Bu özellikler çerçevesinde yönetime katılma, anlaşılabilir ve yaşanabilir bir yönetim için gereklidir. Çünkü yönetimin tamamlanması ve tanımlanması için katılım sosyal bir araçtır. Bu aracın etkin bir şekilde kullanılabilmesi halkın bu konuya duyduğu ilgiye ve bu konuda sahip olduğu bilgiye bağlıdır. Söz konusu ilgi ve bilgiyle birlikte yönetime katılmada farklı davranışlar görülmektedir.¹²

Katılım, kaynak yaratıcı ve üretici olması istenen yerel yönetimleri teşvik edici bir özellik taşımaktadır. Ayrıca, güçlü baskı gruplarına karşı yurttaş faktörünü yöneticinin yanına destekleyici olarak alması açısından da katılım önem kazanmaktadır. Kararlara katılma, halkın yönetim sorumluluğunu paylaşması ve genel yönetimle uzlaşması sonucunu doğuracaktır. Halk katılımıyla birlikte, hizmetlerin yürütülmesinde kamu yararı sürekli göz önünde tutulacaktır. Totaliter sistemlerde halk, kararların alınmasına değil, alınmış olan kararların yürütülmesine katılır.¹³

Kamu Oyu: Katılımın yolları ise kent konseyleri, kadın gençlik ve engelli meclisleri, yerel kalkınma platformu, ihtisas ve istişare kurulları, mahalle meclisleri, mahalle toplantıları, STK platformu, internet ve sosyal medya, referandum ve ankettir.¹⁴

5393 sayılı Belediye Yasasının katılıma imkân veren birçok maddesi bulunmaktadır. İlgili yasanın Hemşerilik Hukuku başlıklı 13. maddesinde, Herkes ikamet ettiği beldenin hemşerisidir. Hemşerilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır, denilmektedir.¹⁵

Katılımın kurumsallığı, iç paydaşların yönetim ve karar alma süreçlerine dâhil olması ile doğru orantılıdır. Çalışanların katılımının mümkün olmadığı bir yerel yönetim modelinde vatandaş katılımının işlevsel bir biçimde gerçekleştirilmesini beklemenin oldukça güç olduğu söylenebilir. Bu çerçevede ilgili çalışmanın konusunu katılımın aşamaları oluşturmakta olup çalışmanın evrenini, lisans mezunu belediye personeli oluşturmaktadır. Lisans mezunu personellerin karar alma süreçlerine gündem belirleme, karar alma, uygulama, izleme ve denetleme ile değerlendirme biçiminde somutlaştırılan katılım yolları vardır.¹⁶

Uzmanlık gerektiren teknik müdürlüklerin (Hukuk İşleri Müdürlüğü, Kentsel Tasarım Müdürlüğü, Plan ve Proje Müdürlüğü, vb.) Katılımcılar tarafından fikirleri alınmalıdır. Ancak bazı birimlerde, Müdürlüğümüzün faaliyet alanı, ekip çalışmasını gerekli kılmaktadır. Bu sebeple görüşlerimizi daha rahat ifade edebilmemiz için vakte

¹⁰ Hikmet YAVAŞ, K. A. Age

¹¹ EROĞLU, Hacer Tuğba; Age

¹² EROĞLU, Hacer Tuğba; Age

¹³ EROĞLU, Hacer Tuğba; Age

¹⁴ KARANUH Zeynep Damla - Katılımcı Kamu Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir İnceleme

¹⁵ KARANUH Zeynep Damla - Age

¹⁶ KARANUH Zeynep Damla - Age

ihtiyacımız var denmektedir. Bazen de bu anlamda, istisnai bir müdürlük olduğumuzu düşünüyorum. Sadece belediye başkanına bilgi verebilirim denmektedir. Bu olumsuz yaklaşımları hukuken veya idari yollarla çözmek gerekir.¹⁷

BELEDİYELERDE YASAL İMKÂNLAR OLANAKLAR

Öncelikle, 5393 sayılı Belediye Yasası'na bakılmalıdır.

Hemşehri hukuku

Madde 13- Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur.

Belediye, hemşehrileri arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır.

Belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her şahıs, belediyenin kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlüdür.

Meclis toplantısı

Madde 20- Belediye meclisi, her ayın ilk haftası, önceden kararlaştırdığı günde toplanır. Meclis, resmî tatile rastlayan günlerde çalışmasına ara verebilir. Belediye meclisi her yıl bir ay tatil kararı alabilir.

Bütçe görüşmesine rastlayan toplantı süresi en çok yirmi gün, diğer toplantıların süresi en çok beş gündür.

Mutat toplantı yeri dışında toplanılmasının zorunlu olduğu durumda üyelere önceden bilgi vermek kaydıyla meclis başkanının belediye sınırları içerisinde belirlediği yerde toplantı yapılır. Ayrıca, toplantının yeri ve zamanı mutat usûllerle belde halkına duyurulur.

İhtisas komisyonları

Madde 24- Belediye meclisi, üyeleri arasından en az üç en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. Komisyonların bir yılı geçmemek üzere ne kadar süre için kurulacağı aynı meclis kararında belirtilir.

İhtisas komisyonları, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşturulur. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde plân ve bütçe ile imar komisyonlarının kurulması zorunludur.

Meclis toplantısını müteakip imar komisyonu en fazla on iş günü, diğer komisyonlar ise beş iş günü içinde kendilerine havale edilen işleri sonuçlandırır. Komisyonlar kendilerine havale edilen işlerle ilgili raporlarını bu sürenin sonunda meclise sunmadıkları takdirde, konu meclis başkanı tarafından doğrudan gündeme alınır.

İhtisas komisyonlarının görev alanına giren işler bu komisyonlarda görüşüldükten sonra belediye meclisinde karara bağlanır.

Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir.

¹⁷ ATALAY, Kenan --Sosyalist Demokrasi Ve Proletarya Diktatörlüğü Kavramı

Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir.

Komisyon raporları alenîdir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere meclis tarafından maliyetlerini aşmamak üzere belirlenecek bedel karşılığında verilir.

Kent konseyi

Madde 76- Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.

Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usûl ve esasları Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Belediye hizmetlerine gönüllü katılım

Madde 77- Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.

Gönüllülerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usûl ve esaslar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

BELEDİYE KURUMLARI

Mahalle ve yönetimi bölümünde,

Madde 9- Mahalle, muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından yönetilir.

Belediye sınırları içinde mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, bölünmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesi, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile olur.

Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür. Belediye sınırları içinde nüfusu 500'ün altında mahalle kurulamaz.

Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli ayni yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır.

Ayrıca; Belediye kanununun, ikinci Kısımının, belediyenin organları adlı birinci bölümünde belediyenin organları şöyle sıralanmış. **Belediye meclisi, Meclisin görev ve yetkileri, Başkanlık divanı, Meclis toplantısı, Gündem, Toplantı** ve karar yeter sayısı, Meclis kararlarının kesinleşmesi, **İhtisas komisyonları, Denetim komisyonu**, Meclisin bilgi edinme ve denetim yolları, Başkan ve meclis üyelerinin görüşmelere katılmayacağı durumlar, Başkan ve meclis üyelerinin yükümlülükleri, Meclis üyeliğinin

sona ermesi, Meclisin feshi, Boşalan meclisin görevinin yerine getirilmesi, Huzur ve izin hakkı.¹⁸

BELEDİYE MECLİSİ

Belediye için; belediye başkan yardımcısı, belediye başkanı, belediye birim yöneticileri, belediye meclisi üyeleri, belediye meclisi ihtisas komisyonları, belediye meclisi siyasal parti grup başkanları belediye içinde meclisin karar alma sürecine etki eden unsurlardır.

Belediye dışındaki unsurlar; baskı grupları, belde halkı, belediye birlikleri, dini gruplar, ekonomik seçkinler, etnik gruplar, dernekler, hükümet üyeleri, kanaat önderleri, kent konseyi, muhtarlar, medya, meslek örgütleri, önemli aileler, STK, parti temsilcileri, spor kulüpler.

Diğer bir mekanizma ise meclis komisyonlarıdır.¹⁹

2004 de çıkan yasayla; Meclis Kararları üzerindeki mülki amir onayı kaldırıldı. Encümenin karar olma niteliği kaldırıldı. Vatandaşların belediye işlerine katılması, STK, vatandaşlardan, üniversitelerden, görüş alma konusunda düzenlemeler yapıldı. Ancak; komisyonlara davet edilemiyor. Uygulamada sorun var.

Temsilci meclis üyeleri merkez yoklamasıyla belirlendiği zaman partilerine karşı daha duyarlı oluyorlar.

Müdürlükler içerisinde çalışanlar mesai saatleri içerisinde sürekli bilgi paylaşımı var. Ancak bunu toplantı şeklinde yapmaktadır. Demokrasi olgusu yerel yönetimlerin varlık sebeplerinden birisini oluşturmaktadır.²⁰

Sivil toplum kuruluşlarının temsilcilik işlevini gündeme taşımaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının halk adına halk tarafından oluşturulmuş örgütlenmeler olarak bürokratik yapılanmadan uzak ve masrafsız birer temsil aracı kimliğine sahip oldukları biçiminde değerlendirilmeleri doğru bir yaklaşım tarzı olacaktır.²¹

Bununla birlikte Türkiye’de yerel yönetimlerin sivil toplum kuruluşu olarak kabul edilmeleri yönünde bir eğilim bulunmaktadır. Ancak merkezi yönetimin durumu ve merkezîyetçilik anlayışının sonucu olarak yerel yönetimlerin daha çok yönetsel birim oldukları kabul edilmektedir.²²

Kent, sınırları içerisinde barındırdığı insanların büyük bir çoğunluğunun ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işler üzerine çalıştığı ve genel olarak tarım faaliyetlerinin yapılmadığı bir yerleşim yeri olarak tarif edilebilmektedir. Bu tanıma göre bir yerleşim yerinin kent olarak tarif edilebilmesi için nüfusunun önemli bir bölümünün tarım dışı faaliyetlerde çalışıyor olması gerekmektedir.²³

Gerçekte kent tarih boyunca yaşayan bir olgu olarak standart bir tanıma sahip değildir. Her ülke kendi literatüründe ve mevzuat düzenlemelerinde kente farklı anlamlar yüklemiştir. Bu sebepten dolayı kent tanımı farklı ülkelerde değişkenlik gösterebilmektedir. Diğer bir ifadeyle kent tanımının bir genelliğe kavuşturulamamasının sebebi bu farklı anlayış ve yorumlayıştan kaynaklanmaktadır. Belediyeler kentlerde yönetme hakkını elinde bulunduran kamu yönetimi birimleridirler. Yönetişim kavramı temsil, katılım ve denetimi, sivil toplumun etkili bir biçimde faaliyet göstermesini, yönetimde şeffaflaşın hâkim olmasını, kurallara uyulmasını ve yönetimde etkililiğin

¹⁸ Belediye Kanunu; Madde 17-18-19-20-21-22-23-24-25-26 -27-28-29-30-31-32-

¹⁹ Belediye Kanunu;

²⁰ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

²¹ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

²² Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

²³ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

sağlanmasını öngören unsurlardan meydana gelen bir düzeni ifade etmektedir. Yönetişim kavramından destek alınarak oluşturulan bir yönetim düzeninde kent halkı alınan kararları daha kolay bir biçimde benimsemekte, yapılan hizmetlere daha fazla sahip çıkmakta, kente olan aidiyet duygularını perçinlenmekte ve gerçekleştirilen hizmetlerin meşruiyetinin artması sağlanmaktadır. “Halk tarafından yönetim” demokrasi tanımının temelini oluşturmaktadır. Bu da halkın yönetime katılımı anlamına gelmektedir. Siyasal katılım kavramı aynı zamanda demokrasi kavramına da atıfta bulunmaktadır.²⁴

Katılımın amacı vatandaşları yönetime dâhil ederek alınan kararların vatandaşlar tarafından sahiplenilmesini sağlayabilmektedir. Böylece vatandaş kendisinin tercihlerini yansıtan kararlar kapsamında yönetimde aktif bir biçimde söz sahibi olabilmektedir.²⁵

Bir yönetimin katılım olanaklarının fazlalığı ile demokratikliğinin doğru orantılı olduğu kabul gören bir anlayıştır. Katılım kamu tercihlerinin belirlenmesi aşamasında oluşturulan siyasal süreç içerisinde ve denetimlerde yer almayı ve alınan kararları etkileyebilme faaliyetlerini ifade etmektedir.²⁶

Bu aşamada vatandaş tarafından uygun görülen hizmetler desteklenmekte ve uygun görülmeyen hizmetlerin de düzeltilmesi için *Halk Oylaması, Meclis Toplantılarına Katılım, Danışma Kurulları, Kent Konseyleri* gibi siyasal katılım yöntemleri ile yönetime katılarak çağrıda bulunmaktadır. Aynı zamanda siyasal katılım halkın yapıcı gücünü harekete geçiren etken bir unsur görevi görmektedir. İngiltere’de ilk meclis toplantısı *Simon de Montfort* tarafından parasal ihtiyaçları görüşmek üzere 1256 yılında gerçekleştirilmiştir. Ancak bu konuda kanuni yollarla yapılan iyileştirme düzenlemelerine rağmen Türkiye’de vatandaşların yerel yönetimlere katılımının seçim dönemlerinde oy kullanmaktan öteye geçebildiğini ifade edebilmek oldukça zordur. Kent halkı, seçim sürecinde yüzyüze iletişim kurabildiği veya kendisine en yakın hissettiği kişiye oy verme eğilimindedir. Yerel yönetim organlarının yerel halk tarafından belirlenmesi demokratik bir yönetimin varlığı için zorunlu bir uygulamadır. Bununla birlikte bu uygulama ile demokrasi anlayışı uyumlu bir birliktelik sergilemektedirler. Bu noktada “belirli bir önem derecesine ulaşımı_ konularda” belediye meclislerinin karar verme yetkisiyle donatılması yerel yönetimlerin demokratiklik düzeyini yükseltmektedir. 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre belediye yönetimi, Belediye Meclisi, Belediye Encümeni ve Belediye Başkanı olmak üzere üç temel organdan meydana gelmektedir. Belediye meclisi belediye yönetiminin karar organını oluşturmaktadır ve üyeleri yerel halk tarafından seçilmektedir. Seçime giren siyasi partiler aldıkları oyların oranına göre belediye meclislerinde üye sahibi olmaktadırlar. Belediye meclisleri belediyelerde kamu politikalarını oluşturmakla görevli ve yetkili en yüksek karar organlarıdır. Belediye meclisi belediye düzeyinde alınması gereken en yüksek kararların alındığı ve bir sonuca başlandığı yerdir. Belediye meclisi üye sayısı kent halkının sayısına bağlı olmak üzere farklı kentlerde değişiklik gösterebilmektedir. Belediye meclislerinin etkililiği yerel düzeyde seçilmiş temsilcilerin nitelikleri ile doğrudan orantılıdır. Bununla birlikte belediye meclislerinin çalışma koşulları da önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Belediye meclislerinin temsilciliği konusu seçim sisteminin eleştirilmesi ile benzerlik taşımaktadır. Yerel yönetim seçimlerinde seçmen-aday ilişkisinin yüzyüze iletişim sonucunda değerlendirilmesi gerekirken çoğu zaman oy verme işlemi siyasi parti temelinde değerlendirilmekte ve seçmen oyunu adayın kendisine değil, desteklemiş olduğu siyasi partiye vermektedir. Yerel düzeyde aday belirleme işlemi partinin yerel

²⁴ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). *Age*

²⁵ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). *Age*

²⁶ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). *Age*

örgütlerince yapılmakta veya doğrudan parti genel merkezi tarafından sunulan listeler aday kadrosunda yer almaktadır. Sistemin bu şekilde işlemesi seçilen temsilcilerin halkın çıkarları yerine parti çıkarlarına göre hareket edebileceği düşüncesini beraberinde getirmektedir.²⁷

Belediye Meclislerinin Etkililiği

Belediye meclislerinin “temsil, karar alma ve denetim” olmak üzere üç temel işlevleri bulunmaktadır. Belediye meclislerinde seçim yolu ile meclis üyeliğine gelen kişiler toplumun çeşitli kesimlerinin temsilciliğini yapmaktadırlar. Meclislerde gerek siyasi partiler gerekse her bir meclis üyesi farklı kesimlerin temsilciliği yapmaktadırlar. Dolayısıyla her bir meclis üyesi temsil ettiği farklı kesimlerin dileklerini, Şikâyetlerini ve görüşlerini meclise taşıyarak onların çıkarlarını korumaya çalışmaktadır.²⁸

Belediye meclislerinin en önemli işlevi karar almaktır. Belediye başkanları meclisten geçirtemedikleri hiçbir kararı uygulayamazlar. Diğer yandan meclis ilgili konu hakkında nasıl bir karar aldıysa belediye başkanı da yalnızca alınan karar çerçevesinde uygulayıcı olabilmektedir. Ancak belediye yönetimlerinde durum böyle değildir. Çünkü belediye yönetimi için halk belediye başkanını ayrı, belediye meclisi üyelerini ayrı seçmektedir. Bu sebepten dolayı yerel düzeyde başkanlık sistemine yakın bir modelin varlığı söz konusudur. Belediye meclislerinin etkililiği, seçim sistemi ve bu sistemden kaynaklanan belediye başkanlarının otoritesi sorunu altında sorgulanması gereken bir durumu ortaya çıkartmaktadır. Belediye meclisi belediyenin karar organı olmasına rağmen seçim sistemimizde uygulanan %10 barajı meclis temsilinde neredeyse tek kutuplu bir tabloyu ortaya çıkartmaktadır. Bu da belediye meclisinin belediye başkanının etkisi altına girmesine yol açmaktadır.²⁹

Yerel Düzeyde Belediye Meclislerinin Temsiliyet Gücü

Belediye meclisleri açısından temsil konusunda gündeme getirilen eleştirilerin başında meclis üyelerinin yerel siyasal seçkinlerden meydana geldiği, temsil ettikleri kişilerden oldukça fazla uzaklaştığı, belediye meclislerinin yerel halkı temsilden ziyade siyasal sistemi ve düşünce yapısını temsil ettiği, toplumsal değerlerin temsil edilmesinin yanında kişisel unsurların öne çıktığı konuları gelmektedir.³⁰

Belediye meclislerinin temsiliyet gücü değerlendirilirken iki önemli nokta dikkate alınması gerekmektedir: Birincisi yerel seçimlerde vatandaşların meclis üyesi seçmek için göstermiş oldukları hassasiyet ve ikincisi ise siyasi partilerin aday gösterimi konusunda vatandaş odaklı olup olmadıklarıdır. Farklı bir ifadeyle yerel sorunların çözüme kavuşturulması ve yerel halkın temsil edilmesi konularında adaylar değil, siyasi partiler belirleyici konumda olmaktadır. Benzer biçimde yerel düzeyde halkın temsilcisi olacak adayların belirlenmesinde de siyasi partiler önemli bir rol oynamaktadırlar.³¹

Uygulamada yerel düzeyde aday belirleme işlemi parti merkezinin onayını almak suretiyle yapılmaktadır. Dolayısıyla çoğu zaman seçilmesi gereken aday seçilememektedir. Böylece belediye meclislerinde halkın temsil edilmesi yerine siyasi partilerin kendilerinin temsil edildiği bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Bu tablonun oluşturmuş olduğu sonuç itibarıyla kent halkı seçimlerde farklı siyasi partilerin kendileri adına oluşturmuş oldukları aday havuzundan seçtikleri adayları “onaylamak” veya “reddetmek” gibi iki tercih arasında seçim yapmaktadırlar. Kent halkının iradesi “onaylamak” veya “reddetmek” ikilemi arasında sıkışıp kalmaktadır. Bu sorunun

²⁷ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

²⁸ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

²⁹ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

³⁰ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

³¹ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

giderilmesi için kent halkının gerçek seçimlerden önce siyasi partiler tarafından düzenlenecek olan bir “önseçime” girerek adayları belirlemesi ve seçimlere bu adaylar ile girilmesi gerekmektedir. Kent halkının önseçimler ile belirlenen adaylar arasından temsilcilerini seçmesi demokrasi adına daha uygun bir yaklaşımdır.³²

İradeyi Teslimiyetin Demokratik Sorunsalı

Azınlıkların temsil edil(e)memesi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu girişimlerin tamamı “azınlıklar ve hatta tek temsilci haklarının tanınması hareketi” olarak da adlandırılabilir. Bu sisteme göre karar alma ve dolayısıyla da yönetim çoğunluğa aittir. Ancak dikkat edilmesi gereken husus temsilin hem çoğunluğa hem de azınlıkta kalanlara ait olduğudur.³³

Demokrasinin yerel düzeyde sağlanabilmesi için yardımcı olan unsurların başında sivil toplum kuruluşları gelmektedir. Sivil toplum kuruluşları resmi veya zorunlu bir birliktelik değil, tamamen gönüllülük esaslarına göre faaliyet gösteren ve toplumun taleplerini ve şikâyetlerini yönetime ileten önemli bir araçtır. Bu açıdan değerlendirilecek olunursa vatandaşların değişen koşullar karşısındaki tepkilerini ölçmek için her sene seçim yapılamayacağına göre yönetime ulaşmanın ve gerektiği zaman yönetimi uyarmanın başka yollarının olması gerekmektedir. Bu yollardan en etkili olanı ise sivil toplum kuruluşlarıdır. Sivil toplum kuruluşlarının vatandaş ile yönetim arasında koruyucu bir kalkan gibi durmasının sebebi karar alma ve uygulama süreçlerine vatandaşın da dâhil edilmesi düşüncesidir. Bu düşüncenin hedefi toplumun daha katılımcı, daha demokratik ve daha çoğulcu bir konuma yükselmesidir. Bu konularından aldıkları destek kapsamında sivil toplum kuruluşları belediye meclisi üyeleri üzerinde baskı kurarak taleplerini onaylatmaya çalışmaktadırlar. Dolayısıyla sivil toplum kuruluşları birer baskı grubu olarak faaliyet göstermekle birlikte taleplerinin uygulamaya geçirilmesi için iktidara yol gösterici bir işleve de sahiptirler.³⁴

Demokratik bir yönetim anlayışının en kısa tanımı “halkın halk tarafından yönetimidir. Buna rağmen doğrudan yönetimin ideal bir demokratik yönetim modeli olduğunun ifade edilmesi önem taşıyan bir husustur. Gelişen ve değişen çevre şartları ve algılayış biçimlerinden kaynaklanan sebeplerden dolayı temsili yönetim modeli yetersiz kalmıştır. Bu yetersizliğin aşılabilmesi için katılımcı yönetim modeline geçiş yapılması ihtiyacı doğmuştur. Günümüz demokrasilerinin uygulanması temsili demokrasi olgusu üzerinden kurgulanmıştır. Temsili demokrasi oy çokluğu kuralına göre oluşturulan bir yönetim modeli olmasından dolayı yönetimde yeteri kadar temsil edilememe gibi bir takım kısıtlılıklara sahiptir. Günümüzde ülke sınırları vatandaşların gelecekları hakkında karar alınan kapalı “bir kap” olmaktan oldukça uzak bir anlamı ifade etmektedir.³⁵

Temsili demokrasi karşısında katılımcı demokrasinin gelişmesi önemli bir dönüşümü ifade etmektedir. Katılımcı demokrasinin bir tür doğrudan demokrasi olarak algılanmasından dolayı zamanla ideal bir demokrasi olarak kabul görmeye başlamıştır.³⁶

Katılımcı demokraside bireylerin tek başlarına yönetimde özne olmaları beklenmemektedir. Ancak bireylerin başka bireylerle birleşerek bir topluluk haline gelmeleri ve bu yolla örgütlenmeleri sonucunda bireysel isteklerini topluluk beklentilerine dönüştürerek yönetime örgütlü bir biçimde baskı yapabilmektedirler. Bu durum da örgütlü ve gönüllü birliktelik olan sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının temsiliyet konusunda ki en önemli noktası

³² Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

³³ Hikmet YAVAŞ, K. A. Age

³⁴ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

³⁵ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

³⁶ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age-

bireylerin herhangi bir siyasi partiye üye olmadan “kamusal özne” olma ve yaşamlarına farklı bakış açıları kazandırmalarıdır. Bu hedef doğrultusunda yerel yönetimlerin karar alma aşamasına sivil toplum kuruluşlarının dâhil ve teşvik edilmesi öngörülmüştür.³⁷

Kent halkının idaresinin temsil edildiği belediye meclislerinde halkın taleplerinin veya şikâyetlerinin gerçek ağızlarından duyulması ihtiyacı doğrudan temsil edilebilirlik olgusunu gündeme getirmektedir. Kent yönetimi belediye meclisi toplantısı gününü, saatini ve mekânını ve en önemlisi de gündem konusunu veya konularını halkın kolay bir biçimde görebileceği yerlerde afişler asmak suretiyle duyurması gerekmektedir.³⁸

GÜNDEM 21;

Yerel yönetimlerin merkezi yönetime göre bir öncelik ve üstünlükle tartışılmaya başlanması; 1992 Haziran’ında Rio’da toplanan, yeryüzü zirvesi olarak da bilinen Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda gerçekleşmiştir. Konferans’ta bir bakıma yerel yönetimlerin görevlerini yeniden tanımlama, Rio Bildirgesi’nde “Yerel Yönetimler” başlığı altında; “Yerel yönetimlerin seviyesi insanlara yaklaşmış olduğu için, bu yönetimler halkı sürdürülebilir kalkınma kavramı hakkında eğitmede ve harekete geçirmede hayati rol oynar, 1996 yılına kadar, bütün yerel yönetimler, vatandaşlarına danışarak, o toplum için bir Yerel Gündem 21 geliştirmiş olacaktır. Yerel yetkililer, bilgi almak ve sürdürülebilir kalkınma stratejisi üzerinde mutabakat sağlamak için vatandaşlara, topluma, iş çevrelerine ve sanayi kuruluşlarına danışmalıdır.³⁹

Dolayısıyla demokrasinin beşiği olarak adlandırılan yerel yönetimler, 21.y.y.da Yeryüzü Zirvesi’nin ardından işleyiş ve anlayış bakımından “demokratikleşme” yolunda önemli değişimler geçirmeye başlamıştır. Artık demokratik yerel yönetim, yerel topluluk üyelerinin (belde halkının) ortak gereksinimlerini karşılamak, toplumsal ve kültürel varsılılığına ve gönencine ilişkin yerel hizmetleri görmek üzere kurulan; bu hizmetleri, genel yetki ve kendi sorumluluğu altında ve yerel topluluğun yararları doğrultusunda yerine getirmektedir. Ayrıca, hiçbir ayırım gözetmeden insanı yerel demokrasinin temeli sayan; işleyişinde açıklığı, şeffaflığı, insan haklarını, çoğulcu ve katılımcı demokrasi ilkelerini yaşama geçiren; yetkilerin yerel topluluğa en yakın yönetim birimince kullanıldığı kamu tüzel kişiliğinde, özerk ve demokratik bir yönetim olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre yerel yönetim hem yerel hem de bir yönetim (iktidar)dir⁴⁰

Bu bağlamda yerel yönetimin iki temel boyutundan da söz edilmektedir. Bunlardan ilki; yerel hizmet birimi olma, yerel hizmetlerin sağlayıcısı olma boyutu, ikincisi de; demokratik kendi, kendini yönetme birimi olma boyutudur.⁴¹

Eski Yunan kent devletlerinde, Yerel yönetim; günlük yaşamın bugünü ve yarını için özel önemi olan kararların alındığı, uygulandığı yerdir.⁴²

Yerel yönetim neden önemlidir? Dünya’da Gündem 21’e giden yolun yapı taşları döşenirken geleneksel yönetim anlayışının yerini, katılımcılığa ve ortaklıklara dayalı “çok aktörlü” yönetim olarak tanımlanan yeni bir yönetim anlayışının almaya başladığı görülmektedir. Bu yeni yaklaşım kapsamında, çok aktörlü yönetimi niteleyen **yönetişim** kavramına içerik kazandırılmaya çalışılmaktadır. Yönetimden, yönetişime geçiş süreci; hiyerarşik, tepedenci, emredici, ben bilirimci, köstekleyici yapılanma yerine,

³⁷ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

³⁸ Hikmet YAVAŞ, K. A. (-). Age

³⁹ ERDAL, Sema; *Yerel Demokrasi ve Yerel Yönetimlere Halk Katılım Kavramı*

⁴⁰ Erdal, Sema; Age

⁴¹ Erdal, Sema; Age

⁴² Erdal, Sema; Age

yönlendirici, destekleyici, yapabilir kılıcı, yatay, saydam, hesap vermeye ve demokratik denetime açık, tabana dayalı, gücünü halktan alan, desantralize (yerinden yönetilen) ve katılımcı politikalar, kurumlar ve hareketler üstüne oturan yeni bir ilişkiler sisteminin geliştirilmesini gerektirmektedir. Güçlü demokrasi ve sivil kültürün yaşama ve güçlenme alanı olarak yerel siyaset; eleştirel bir kamuoyu, karşı çıkmalar, kendi kendine yardım ve doğrudan katılım gibi yöntemlerle yerel ve ulusal demokrasiye katkıda bulunabilir denilmektedir.⁴³

Yerel yönetimler, demokratik katılıma en uygun yönetimler olarak değerlendirilirken, bunun nedeni; yerel yönetim organlarının, yerel halkın katılımıyla seçilmiş ve yerel halka en yakın yönetsel birim olmaları biçiminde açıklanmaktadır.⁴⁴

Kuşkusuz demokrasinin temel göndermeleri de bunu gerektirmektedir ki halk katılımı, çoğunluk ilkesi, önderlerin dayanışmaya önem vermesi ve seçmene karşı hesap verme sorumluluğu taşımaları gibi demokrasi değerleri yerel ölçekte de geçerli değerlerdir. Bu bağlamda yerel yönetimlere halkın katılımı kavramıyla anlatılmak istenilen; kent sorunlarının çözümünde karar ve uygulama aşamalarına katılabilmek, kentlerin yaşanabilir olması için çözüm üretmek, üretilen çözümleri denetlemek biçiminde özetlenebilir⁴⁵

Rio Konferansı yalnızca sürdürülebilir gelişme kavramını yaşantımıza sokmakla kalmayıp katılımcı mekanizmaların ve süreçlerin önce Birleşmiş Milletlerce ardından da tüm hükümetler ve diğer kurum ve kuruluşlarca benimsenmesini sağlamış bulunmaktadır. Rio Konferansında temelde iki metin ortaya konulmuştur. Bunlardan ilki Rio Bildirgesi diğeri ise Gündem 21 olarak tanımlanan eylem programıdır. Gündem 21'in temel felsefesi, katılımı artırmak ve bulunduğu yerleşimden başlayan hemşehri sorumluluğunu geliştirmektir. Ulusal/yerel yaşam kalitesini artırmada sorumluluk, eşitlik, özgürlük ve dayanışmaya dayandırılan Gündem 21, halkın yerel yönetime doğrudan katılımı ve doğrudan kontrol şansını artıracak bir araç özelliği taşımaktadır. Dolayısıyla Gündem 21, idare merkezli değil toplum merkezli olup, kamu, özel ve sivil sektörlerin birlikteliğinde katılımcı bir yönetim anlayışını öne çıkarmış bulunmaktadır. Gündem 21'in 28.bölümü, Gündem 21'in desteklenmesinde yerel yönetimlerin girişimleri başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, yerel yönetimlerin öncülüğünde sivil toplumun ve kentteki aktörlerin birlikte kendi sorunlarını saptayarak, kentleri için 21. yüzyılın yerel gündemini oluşturmaları yönünde küresel bir çağrı yapılmaktadır. Yine bu bölümde hedef olarak da her ülkedeki yerel yönetimlerin, beldelerinde katılımcı bir süreç başlatarak, kendi Yerel Gündem 21'leri konusunda *görüş birliği sağlamaları öngörülmektedir.*⁴⁶

Yerel Gündem 21'ler ülkemizde yerel yönetimlerin desantralize, katılımcı ve daha demokratik bir yapıya kavuşturulmasını ve sivil toplum kuruluşları ile etkin, hatta organik bağlar kurulmasını ön planda tutan yaklaşımın hayata geçirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Hangi katılımcı yöntem uygulanırsa uygulansın en başta şeffaflığı ve meşruluğu sağlamak için halkın bilgilendirilmesinin gerekliliği bulunmaktadır.⁴⁷

Belirtildiği gibi Kent Konseyi uygulaması yerel yönetimlerde şeffaflığı artırmada ve karar alma süreçlerine katılımı sağlamada etkili bir yöntem olarak yönetim sistemimiz içine alınmış bir kurumdur.⁴⁸

⁴³ Erdal, Sema; Age

⁴⁴ Erdal, Sema; Age

⁴⁵ Erdal, Sema; Age

⁴⁶ Mustafa GÖRÜN, *Yerel Demokrasi Ve Katılım*

⁴⁷ Mustafa GÖRÜN, Age

⁴⁸ KORKUT, Hüseyin, *Belediyelerde Yönetime Katılma Ve Açıklık Algısı:*

Kent Konseyinin kategorilere ayrılmış meclis yapısı içinde başta genel kurul toplantıları olmak üzere; kadın meclisi, gençlik meclisi, engelliler meclisi, çocuk meclisi ve kıdemli hemşeri meclisi toplantıları yapılmaktadır. Kent Konseyi uygulamasına ilişkin yönetmelik mevzuatı bellidir. Bu bakımdan bir ayırım söz konusu olmamakla beraber, katılım ve katılıma teşvik bağlamında bazı farklılıklar görülebilir.⁴⁹

Söz konusu proje ile öncelikle aktif katılımın sağlanması, vatandaşlara daha iyi hizmet üretilebilmesi için iyi yönetim çerçevesinde izlenmesi gereken yöntemlerin ve iyi uygulamaların öğrenilerek yerelde ve ulusal düzeyde paylaşılması, kazanımların paylaşarak sertifikalandırılması hedeflenmektedir. Ayrıca söz konusu projede, belediye personelinin istihdam imkânlarını arttıracak çalışmalara da önemle eğilinmektedir. Belediyecilik hizmetlerinden hem olumlu hem olumsuz anlamda en çok etkilenen yerel halkın, ‘memnuniyeti’ pek çok açıdan büyük değer taşımaktadır. Türkiye’de il ve ilçe belediyeleri; sayısı, nüfus oranları, kuruluş süreçleri ve geçirdikleri evreler kısmen farklı olsa da, yapısal özellikleri itibariyle büyük oranda benzerlik göstermektedirler. Belediyelerin, özerklik durumları, mali kaynakları,⁵⁰

Genel olarak, her iki belediyenin görüştüğümüz başkan, başkan yardımcısı ve meclis üyelerinin değerlendirmelerinden edindiğimiz izlenimlere göre: Son dönemlerde, yerel yönetimlerin, güçlendirilmiş ve özerkliğinin artırılmış olmasına rağmen, merkezi yönetim karşısında hala zayıf bir konumda olduğu düşüncesi öne çıkmaktadır. 1984 ve 2005 yıllarında yapılan yasal düzenlemeler, yerel yönetimlerin yetkilerini, özerkliğini ve kaynaklarını artırmıştır.⁵¹

Kent Konseyi Üyeleri

Üyeler çalışmalarda bazı küçük ihtilafların yaşandığını; ancak bu ihtilafların, teamül ve tüzük çerçevesinde aşılabildiğini belirtmektedirler. Kent Konseyi üyeleri zaman zaman belediye yönetiminden bilgilendirme talep ettiklerini, ancak Başkan’ın bu talebe her zaman olumlu yanıt vermediğini ifade etmektedirler.⁵²

Kent konseylerinin, ayrı bir bütçesi bulunmadığı ve belediye yönetimlerini de oldukça sınırlı bir bütçeyle, Kent Konseyi faaliyetlerini destekledikleri ifade edilmektedir.

Kent Konseyinde faaliyetlerin göstermelik olmasını öne çıkarmakta, bu nedenle motivasyonlarının azaldığı belirtmektedirler. Görüşülen Kent Konseyi üyeleri çoğunlukla belediye başkanının daveti ile üyeliğe dâhil olduklarını beyan etmişlerdir. Diğer taraftan, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri üyeliğe davet edilme yoluyla kent konseylerinde yer aldıkları için, gerçek anlamda sivil toplumun kent konseylerinde temsil edilebilirliği iddiası iyice zayıflamaktadır. Başkanın onay verdiği kişilerden oluşmaktadır.⁵³

Kent Konseyinde karar alma süreçlerinde çok fazla ihtilaf yaşanmamaktadır. Alınan kararlarda kamu kesimini temsilen atanmış üyelerin belirleyici olduğu görülmektedir. Olduğundan dolayı, demokratik bir uzlaşma ve tartışma dengesi sağlanamamaktadır. Belediyenin yürüttüğü faaliyetler olarak algılanmakta ve hatta o şekilde takdim edilmektedir. Dolayısıyla iktidardaki partinin belediyecilik faaliyeti olarak siyasi tanıtım malzemesi haline gelmektedir.⁵⁴

⁴⁹ KORKUT, Hüseyin, Age

⁵⁰ KORKUT, Hüseyin, Age

⁵¹ KORKUT, Hüseyin, Age

⁵² KORKUT, Hüseyin, Age

⁵³ KORKUT, Hüseyin, Age

⁵⁴ KORKUT, Hüseyin, Age

Kent konseylerinin belediye meclisi ile planlı ve düzenli olarak bir görüşme usulü bulunmamaktadır. Ama her iki mecliste bulunan doğal üyeler aracılığıyla, planlı olmayan bir ilişkiden bahsedebilmek mümkündür.⁵⁵

Bununla birlikte, belediye meclisi üyeleri arasında ciddi görüş ayrılıkları bulunmaktayken, Kent Konseyi üyeleri arasında geniş ölçekli bir mutabakattan söz etmek mümkündür. Henüz başlangıç aşamasında olduğu için ileriye dönük olumlu beklentilerin gerçekleşebilmesinin önündeki engellere rağmen umut verici özellikleri bulunmaktadır. Yerel düzeydeki demokratikleşme ve gündem 21 hedeflerine daha yaklaşmış bir mekanizma haline gelebilir. Çevre, trafik ve sosyal projeler gibi konulara ilişkin politikaların oluşturulmasında daha etkin bir hale gelip, farklı kesimlere ait fikirlerin tartışılıp hayata geçirilmesine imkân veren bir konuma geçirilebilir.⁵⁶

Belediye Meclis Üyeleri

Belediye meclisi üyelerinin büyük bir kısmı yerel yönetimlerin daha etkin ve bağımsız bir konuma gelmesi gerektiği konusunda görüş birliği içindedirler. Bir kaç meclis üyesi Ayrıca denetim açısından merkezîyetçiliğin devamının yararlı olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Halkın yerel yönetimlere katılımını sağlayan araçlardan en etkilileri olarak referandum, halk toplantıları ve hizmet masası uygulamalarının tercih etmektedirler.⁵⁷

Halk meclisleri ve benzeri toplantıların ise, belediyenin faaliyetlerini tanıtmaya ve siyasi beklentilerle hareket etme riskini üzerinde taşımaktadır. Siyasal katılım ve denetleme kültürünün gelişmediği, eğitim seviyesinin düşük olduğu yerlerde bu tür mekanizmaların işlerlik kazanması güçleşmektedir. Belediye meclisi dışında yetkileri bulunan bir başka kurumun ortaya çıkışına sıcak bakmadıkları da söylenebilir.⁵⁸

Yerel yönetimlerin yerleşik aktörleri olan belediye meclisi üyelerinin kent konseylerinin gelişmesine olan şüpheli yaklaşımları, yerel iktidar gücünü paylaşmak istememelerinin yanı sıra, çoğulculuğa ve geniş kapsamlı katılıma karşı gösterilen direncin işareti olarak yorumlanabilir.⁵⁹

Karar alma süreçlerinde en etkin kişi belediye başkanıdır.⁶⁰

Meclis üyelerinin, meclisin yetkilerinin artmış olmasına karşın bu yetkinin hayata geçirilemediği yönündeki şikâyetlerini de bu kapsamda değerlendirmek mümkündür. Belediye meclisinde muhalefetin denetleme yetkileri önemlidir.⁶¹

Diğer taraftan, belediye başkanının meclise olan üstünlüğü de yereldeki siyasi iktidarın denetim sorununu göstermektedir. Üyeler arasında, belediye başkanının tek başına aldığı kararların geniş hacimli olduğu, daha fazla kararın meclis onayından geçmesi gerektiği görüşü hâkimdir.⁶²

Özellikle muhalefet üyeleri, meclisin artan yetkisine rağmen, meclis içerisinde denetim imkânlarının yeterli düzeyde işlerlik kazanmadığını söylemiştir. Meclis komisyonlarının işlerliği zayıftır. Konular yeterince görüşülmeden, üyeler görüşülen konuları etraflıca inceleme şansı bulamadan oylamaya geçmek durumunda kalıyor. Belediye meclisinin artan yetkilerine ve sorumluluklarına paralel olarak, denetim

⁵⁵ KORKUT, Hüseyin, Age

⁵⁶ KORKUT, Hüseyin, Age

⁵⁷ KORKUT, Hüseyin, Age

⁵⁸ KORKUT, Hüseyin, Age

⁵⁹ KORKUT, Hüseyin, Age:

⁶⁰ KORKUT, Hüseyin Age

⁶¹ KORKUT, Hüseyin, Age

⁶² KORKUT, Hüseyin, Age

mekanizmalarının yeterli oranda artırılmadığı müşahade edilmektedir. Buna sebep olarak, belediye yöneticilerinin halkın seçimleriyle iş başına gelmiş olması gösterilmektedir.⁶³

KENT KONSEYLERİ:

Yerel düzeyde demokrasinin gerçekleştirilebilmesi için yerel halkın yönetimin hem karar alma sürecine hem de kararların uygulanmasına yönelik denetimine etkin bir biçimde katılımının sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda günümüzde siyasal olgunluğun gelişmesi ve demokratik anlayışın benimsenmesine büyük katkı sağlayan yerel yönetimler, kent konseyleri aracılığıyla halkın karar süreçlerine doğrudan katılımına dolayısıyla yerel demokrasiye imkân tanıyan önemli kuruluşlardır.⁶⁴

Yerel demokrasi düşüncesinin vazgeçilmezi katılım, yerel düzeyde halkın demokrasi bilincinin güçlendirilmesi ve yerel demokrasinin kökleştirilmesi için vazgeçilmez bir araç olduğu gibi kentte yerel hizmetlerin etkin, çabuk ve ucuz bir şekilde yerine getirilmesine de hizmet etmektedir.⁶⁵

Günümüzde katılımcılık; “toplumdaki her kesimin örgütlü katılımıyla, ama bireye kadar giden, bireyin de, doğrudan doğruya katılımını, kendini görevli hissetmesini” öne çıkaran bir yaklaşım olarak ele alınmaktadır. Katılım, vatandaşların siyasal karar mekanizmasına ve yönetim sürecine temsil yolu ile ya da doğrudan dâhil olmaları anlamına gelmektedir. Halk katılımı, adalet ve tarafsızlığı sağlayarak seslerini başka yollarla duyurma imkânı olmayan grupların da sürece dâhil edilmesini sağlamak, katılımı kamusal kararların meşruluğunun artırmak gibi genel amaçlarından söz etmek mümkündür. Bu bağlamda kent konseyleri başta olmak üzere, halk oylaması, halk toplantıları, **geri çağırma**, yurttaş kurulları, iletişim demokrasisi (internet), kamuoyu yoklaması, yuvarlak masa toplantıları, gelecek atölyeleri, belediye meclisi toplantılarına katılma, danışma kurulları, telefon, dilekçe, çeşitli forumlar, sivil toplum kuruluşları ve planlama çemberleri katılım yolları olarak sayılabilir. Çalışmalarını olumlu bulmadıkları yöneticileri görevden uzaklaştırmak, çevre, imar gibi konularda fikirlerini beyan etmek, halk oylaması ile bazı kararları etkilemek mümkündür. Katılımı, aktif ve pasif olarak ikiye ayırmak mümkündür. Belediye çalışmalarına vatandaşların bireysel veya grup halinde katılmaları, ilgi duymaları, fikir beyan etmeleri, eleştirilerde bulunmaları aktif katılım, katılım talebinin belediyelerden ya da diğer yerel yönetim türlerinden gelmesi ve halkın bu talep üzerine yönetime katılması ise pasif katılım olarak isimlendirilmektedir. Siyasal katılım, katılımın sadece siyasal anlamda karar alıcıları etkilemek olduğu; katılım ise siyasal bir çerçevenin yanında yaşamın diğer alanlarında da bireylerin sosyal hayata ve alınan kararlara katılımıdır. Bu noktada katılım kavramının siyasal kültür ve siyasal davranış üzerinde daha etkili olduğu ve toplumsal kalkınmanın sağlanabilmesi için katılımcılığın ve katılım kültürünün gelişmesinin büyük katkıları olacağı aşikârdır. Dolayısıyla yerel yönetimler demokrasinin başlıca öğeleri olarak kabul gören, halkın yönetime katılması, çoğunluk ilkesi, yöneticilerin danışmaya önem vermesi, hesap verme zorunluluğunun sürekli var olması gibi değerleri özünde bulundurarak demokrasinin işleyişine katkı sağlamaktadırlar. Sosyal ve Ekonomik Boyutlar, Kalkınma İçin Kaynakların Korunması ve Yönetimi, Etkin Grupların Rolünün Güçlendirilmesi ve Uygulama Mekanizmaları olmak üzere dört bölümden oluşan Gündem 21, kalkınma ve çevre arasında denge kurulmasını hedefleyen sürdürülebilir kalkınma kavramının yaşama

⁶³ KORKUT, Hüseyin, Age

⁶⁴ Yavuz BOZKURT Yrd.Doç.Dr.DemokrasiAracı Olarak Türkiye’de Kent Konseyleri: Yapı, İşleyiş Ve Sorunlar

⁶⁵ Yavuz BOZKURT Yrd. Doç. Dr. Age

geçirilmesine yönelik, küresel uzlaşmanın ve politik taahhütlerin en üst düzeydeki ifadesi olan bir eylem planıdır.⁶⁶

Sürdürülebilir kalkınma kavramının demokrasi, insan hakları, katılımcılık, şeffaflık, etkinlik, hesap verme ve yönetişimin diğer vazgeçilmez kavramlarıyla birlikte anlam kazanmasından hareketle, Yerel Gündem 21'in şemsiyesi altındaki yerel eylem planlaması sürecinin aynı zamanda "Yerel Demokrasinin, Geliştirilmesi Projesi" olduğu açıkça görülmektedir. Türkiye'deki Yerel Gündem 21 uygulamaları 1997 yılı sonunda, UNDP'nin desteğiyle, IULA-EMME-Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı'nın koordinatörlüğünde yürütülen Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi projesi ile başlamıştır.⁶⁷

Kent Konseyleri: Seçilmiş yerel yönetim organlarının çalışmalarına halk katılımını ve denetimini sağlamak için, en alt düzeydeki yerel yönetim birimlerinden yukarıya doğru örgütlenerek demokratik kitle örgütleri temsilcileri ve uzmanların da katılımını sağlayarak oluşturulan kent konseyleri dinamik yapılarıyla etkin bir çalışma olanağına sahip olabilmektedirler. Kent konseyleri kent yönetimin her türlü etkinliklerini izleyerek rapor oluşturup kamuoyuna sunarak; tartışma olanakları yaratmakta; böylece mevcut sorunların çözümüne ve geleceğe yönelik tasarımlara katkıda *bulunmaktadırlar*.⁶⁸

TÜRKİYE'DE KENT KONSEYLERİ

Katılımcı demokrasi ve kent konseyleri gibi yerel düzeyde hayata geçirilen yönetsel katılma uygulamaları, günümüzde hemşehrilerin aktif bir şekilde yönetsel sürece dâhil olabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.⁶⁹

Kamu yönetimi literatüründe, özellikle 2000'li yıllardan sonra demokratiklik, hukuk devleti ve insan hakları ilkeleri öncelikli kavramlar haline gelmiştir. Bu değişimin en önemli yanı ise katılım düşüncesinin daha fazla hayata geçirilmesi noktasında kendisini göstermektedir. Kent konseyi uygulaması ise yerel yönetim temsilcileri basta olmak üzere o kentte yaşayan tüm hemşehrilerin ve diğer ilgili kesimlerin katıldıkları bir oluşumdur. Kent konseyleri, gerek çok çeşitli kesimleri bir araya getirmesi; gerekse şehrin sorunlarını çözüme ulaştıran dinamik yapısı ile önemli bir role sahiptir. Nitekim 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun Kent Konseyleri ile ilgili 76. Maddesinin gerekçesinde de kentte yaşayanlar arasında hemşehrilik bilinci, kent vizyonunun geliştirilmesi, kent hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirebilmek amacıyla bir sivil forum ve danışma mekanizması oluşturulmasının yararlı olacağı belirtilmiş; söz konusu kanun maddesi uyarınca çıkarılan Kent Konseyi Yönetmeliği'nde de kent konseyinin amacı yasaya paralel şekilde tanımlanmıştır.⁷⁰

Türkiye'de kent konseylerinin ortaya çıkmasında Yerel Gündem 21 felsefesinin ve uygulamalarının büyük bir etkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda öncelikle 1992 yılında Rio'da düzenlenen BM Yeryüzü Zirvesi'nde "sürdürülebilir kalkınma", tüm insanlığın 21. yüzyıldaki ortak hedefi olarak benimsenmiş ve hedefe ulaşılmasına yönelik ilkeleri ve eylem alanlarını ortaya koyan "Gündem 21" başlıklı belge, tüm BM ülkesi üyelerce kabul edilmiştir.⁷¹

⁶⁶ Yavuz BOZKURT Yrd. Doç. Dr. Age

⁶⁷ Yavuz BOZKURT Yrd. Doç. Dr. Age

⁶⁸ Mustafa GÖRÜN, Yerel Demokrasi Ve Katılım

⁶⁹ Mustafa KOCAOĞLU, Katılımcı Demokrasi Algılaması Ve Kent Konseyleri

⁷⁰ Mustafa KOCAOĞLU, Age

⁷¹ Mustafa KOCAOĞLU, Age

İçişleri Bakanlığı, Mahalli idareler Genel Müdürlüğü tarafından 18.07.2007 tarihinde tüm valiliklere gönderilen genelgede, Türkiye Yerel Gündem 21 programının yeni dönem projesi olan, Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla BM Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Yerelleştirilmesi projesi ile ilgili bilgi verilmiş, bu projenin 2007 yılında Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdiği belirtilmiştir. Proje çerçevesinde, 2008 yılının sonuna kadar, kent konseylerinin kurulması yönünde teknik destek ve katkı sağlanması ve bu kapsamda oluşturulan Kent Konseylerinin kapasitelerinin, yerel düzeyde etkin olarak Binyıl Kalkınma Hedeflerine odaklanacak şekilde geliştirilmesi de hedeflenmiştir.⁷²

Türkiye’de Kent Konseyleri yasal altyapıya 5393 sayılı Belediye Kanunu ile kavuşmuştur. 5393 sayılı kanunun 76. Maddesine göre kent konseyi, hemşehrilik bilinci, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim gibi bir takım ilkelerin hayata geçirilmesi rolünü üstlenmektedir. Ayrıca bu madde ile kent konseyi oluşumunda çok farklı kesimlerin işbirliği ve katılımı ile belediyelerin bu oluşuma vermesi gereken destek vurgulanmaktadır.⁷³

Belediye Kanunu’nda ortaya konan kent konseylerinin oluşumu, yönetim ilkeleri, organları, görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esasları da 2006 yılında çıkarılan Kent Konseyi Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.⁷⁴

İlgili yönetmelikte katılımcı demokrasiyi geliştirici hükümler barındıran bu görevlerden bazıları *şunlardır*:⁷⁵

1-Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,

2-Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,

3- Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak

4- Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,

5-Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmaktır.

Kent konseyinin oluşumunda bazı kurum ve kuruluşların temsilcilerinin bulunması gerekmektedir. Bunlar; mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi, belediyenin içinde bulunduğu seçim bölgesi veya bölgelerinin milletvekilleri, belediye başkanı veya temsilcisi, sayısı onu geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, belediye meclisi üyeleri, mahalle muhtarları ve siyasi parti temsilcileridir. Bununla birlikte, üniversite temsilcileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, çeşitli sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ile kent konseyince kurulan meclis ve *çalışma* gruplarının birer temsilcisi katılır.⁷⁶

Kent Konseyleri Yönetmeliğinin 12. maddesinde kent konseylerinin, görev alanına giren konularda meclis ve çalışma gurupları oluşturabilecekleri belirtilmiştir. Oluşturulan bu meclislerin ve çalışma guruplarının çalışma usul ve esasları genel kurulca

⁷² Mustafa KOCAOĞLU, Age

⁷³ Mustafa KOCAOĞLU, Age

⁷⁴ Mustafa KOCAOĞLU, Age

⁷⁵ Mustafa KOCAOĞLU, Age

⁷⁶ Mustafa KOCAOĞLU, Age

belirleneceği ve meclislerde ve çalışma gruplarında oluşturulan görüşlerin, kent konseyi genel kurulunda görüşülerek kabul edildikten sonra değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulacağı belirtilmiştir. Merkezi yönetim kuruluşlarının ve belediyelerin temsilcilerinin, Kent Konserleri'nin yaklaşık üçte birini oluşturduğu, geriye kalan üçte ikilik bölümünün ise sivil toplum *kuruluşları* temsilcilerinden *oluştugu* görülmektedir.⁷⁷

Kent konseyleri, mahalli vizyon ve hedeflerin belirlenmesinde ortak aklı oluşturarak yön verici durumda olan, sorunların çözümüne dönük faaliyetlerde hemşehrilik hukuku çerçevesinde herkesi buluşturan ve tüm bu fonksiyonları yerine getirirken de sürdürülebilir kalkınma esasıyla hareket eden demokratik yapılardır. Kent konseyi “ortaklık” modelinin uygulanmaya çalışıldığı, katılımcılık, demokrasi, yönetim özellikleriyle yerel demokrasiyi güçlendirmeye çalışan bir araç özelliği taşımaktadır. *Türkiye’de, kentlerde tüm paydaşları bir araya getirerek tüm kenti kucaklayan bir ortak akıl oluşturulmasını sağlamak amacıyla 1990’lı yıllardan sonra Kent Senatosu, Kent Parlamentosu, Kent Kurultayı ve Kent Meclisi gibi çeşitli adlar altında halkın yönetime katılımını hedefleyen birçok platform Tekirdağ, Van, Eskişehir, Edirne, Afyonkarahisar, Antalya, Diyarbakır ve Manisa illerinde kurulmuştur.* Günümüzde “Yerel Gündem 21” kavramı yerini “Kent oluşturulmuştur. Kent yönetimine katılım ile ilgili vurguların yapıldığı Belediye Kanununda, katılımın gerçekleşebilmesi için oluşturulması gereken mekanizmaya yer verilmektedir. Bu mekanizma kentin vatandaşlarını bir araya getiren bir platform olarak “Yerel Gündem 21” adı ile ilk olarak Bursa, İzmir, Adapazarı, Adana, Trabzon, Kars, Konseyi” kavramına bırakmış ve böylece birçok belediyede kent konseylerini oluşturmuştur⁷⁸

Kent Konseylerinin Yapısı ve İşleyişi

8 Ekim 2006 tarihinde 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “kent konseyinin çalışma usul ve esasları İçişleri temsilcisinden oluşmaktadır.”⁷⁹

Aynı yönetmeliğin 9. maddesinde ise kent konseyi organlarının; *genel kurul* (en yetkili organ olup 8. maddede sayılan üyelerden oluşur), *yürütme kurulu* (kadın ve Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir” hükmü doğrultusunda “Kent Konseyi Yönetmeliği” çıkarılmıştır.⁸⁰

Kent konseyleri belediye teşkilatı olan yerlerde, mahalli idareler genel seçim sonuçlarını izleyen üç ay içinde kurulur. Kent Konseyi Yönetmeliği’nin 8. maddesinde sayıları detaylı bir şekilde yazılan kent konseyi üyeleri; **mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi, belediye başkanı veya temsilcisi**, illerde valiler, ilçelerde *kaymakamlar tarafından belirlenecek* kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, mahalle muhtarları, siyasi partilerin temsilcileri, üniversite temsilcileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıfların temsilcileri ve kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer gençlik meclis başkanlarının da yer aldığı en az yedi kişiden oluşur, *meclisler ve çalışma grupları* çalışma usul ve esasları genel kurulca belirlenir ile *kent konseyi başkanından* genel kurul tarafından konseyin ilk bileşiminde seçilir olduğu ifade edilmektedir.⁸¹

Kent konseyi genel kurulu ilk toplantısını yapmak üzere belediye başkanının çağrısı ile toplanır. Belediye başkanının başkanlığında toplanan genel kurul, toplantıyı

⁷⁷Mustafa KOCAOGLU, *Age*

⁷⁸Yavuz BOZKURT Yrd. Doç. Dr. *Age*

⁷⁹ 8 Ekim 2006 tarih, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesinin ikinci fıkrası

⁸⁰ 8 Ekim 2006 tarih, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 9. maddesinin

⁸¹ Yavuz BOZKURT Yrd. Doç. Dr. *Age*

idare etmek üzere üyeleri arasından en az üç kişiden oluşan divan kurulunu seçer. Divan kurulunun oluşturulmasından sonra kent konseyi yürütme kurulu ve kent konseyi başkanı seçilir.⁸²

Meclislerde ve çalışma guruplarında ise oluşturulan görüşler, kent konseyi genel kurulunda görüşülerek kabul edildikten sonra değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulur. Kent konseyi genel kurulunca oluşturulan görüşlerin, belediye meclisinin ilk toplantısında değerlendirildikten sonra belediye tarafından kent konseyine bildirileceği ve uygun araçlarla kamuoyuna duyurulacağı yönetmelikte ifade edilmiştir. Diğer taraftan kent konseyi genel kurulunun bu yönetmeliğe aykırı olmamak kaydıyla uygulama yönergeleri çıkarabileceği de belirtilmiştir. Ayrıca, belediye başkanı tarafından önerilen üç aday arasından yürütme kurulunca seçilecek ve kent konseyi başkanına ile yürütme kuruluna karşı sorumlu olacak bir genel sekreterlik birimi de oluşturulmuştur.⁸³

Kent konseylerinin, oldukça geniş bir biçimde tanımlanan faaliyet alanları ise şu şekildedir:

-Kente İlişkin Faaliyetler: Kentin yaşanabilir ve yaşam kalitesini artırıcı bir niteliğe kavuşturulması ve kentin tarihi, kültürel ve doğal mirasının korunması gibi konularda kentte yaşayanların kentlilik bilincine sahip olması amacıyla kent konseylerinin bu olguya katkıda bulunması,

-Kentlilere İlişkin Faaliyetler: Kent konseylerinin, kent meclisleri aracılığıyla aynı kentsel mekânda yaşayanların birbirine sahip çıkarak maruz kalınan ortak sorunlara karşı dayanışma duygularının güçlendirilmesi, sosyal yardımlaşma ve dayanışma duygularını güçlendirerek bu amaca hizmet eden faaliyetlerin çoğaltılması,

-Çevreye İlişkin Faaliyetler: Sürdürülebilir kalkınma, çevrenin korunması ve buna yönelik bilincin geliştirilmesi,

-Kent Yönetimine İlişkin Faaliyetler: Başta belediye olmak üzere kente dair ve kentlilere yönelik hizmet üreten kamu otoritelerinin yönetimine etki de bulunması.⁸⁴

Kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehricilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseyleri, batılı örneklerinde karar alma, Türkiye’de ise bir danışma mekanizması olarak öngörülmektedir.⁸⁵

Yerel yönetimleri de sivil toplum örgütü olarak değerlendirenler bulunmaktadır. Bununla birlikte ülkemiz açısından yerel yönetimlerin sivil toplum örgütü olmamasının nedenleri:

1. Türkiye’de yerel yönetimler, Tanzimat’la başlamaktadır. Batılılaşma hareketi tepeden inme olduğundan tarihsel açıdan bu pek mümkün değildir.

2. Türkiye geç kapitalistleşen bir ülkedir. Böyle ülkelerde burjuvazinin gelişmesi sivil toplum kurumları ile değil, devlet eliyle olur. Burada burjuvazinin niteliği önemli olmuştur.

3. Yerel yönetimler, kamu tüzel kişisidirler. Bu özellikler nedeni ile sivil toplumdan çok siyasal toplumun örgütleridir.

4. Gerçek anlamda özerk kuruluşlar olmadıklarından, sivil toplum örgütü sayılmaları da olanaksızdır.

⁸² Yavuz BOZKURT Yrd. Doç. Dr. Age

⁸³ Yavuz BOZKURT Yrd. Doç. Dr. Age

⁸⁴ Yavuz BOZKURT Yrd. Doç. Dr. Age

⁸⁵ Yavuz BOZKURT Yrd. Doç. Dr. Age

5. Yerel yönetimlerin karar organlarının oluşum biçimi sivil toplum örgütü sayımlarına engel olan özelliklerdendir. Nüfusun büyük bir kesimi ne kendi ile ilgili kararlara katılabilmekte ne de temsil edilebilmektedir.

6. Mali olanaklarının güçsüzlüğü ve mali özerklikten yoksun kalmaları da bir neden olarak gösterilmektedir.

KENT KONSEYİ YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; kent konseylerinin oluşumunu, yönetim ilkelerini, organlarını, görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esaslarını kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik; 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 76 ncı maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

- a) Belediye: Kent konseyi oluşumuna yardım ve destek sağlayan belediyeyi,*
- b) Kent konseyi: Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını,*
- c) Meclisler ve çalışma gurupları: Kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapıları,*
- ç) Yerel gündem 21 programı: Birleşmiş Milletler Rio Yeryüzü Zirvesinde 1992 yılında kabul edilen ve 21 inci yüzyılın gündemini belirleyen Gündem 21 başlıklı Eylem Planının 28 inci bölümü uyarınca, yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer ortakların, birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini belirleyerek, kentleri için Yerel Gündem 21 olarak adlandırılan 1997 yılından itibaren uygulanan Türkiye Yerel Gündem 21 Programını,*
- d) Yönetişim: Saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışını,*
- e) YG21: Yerel Gündem 21 'i, ifade eder.*

İKİNCİ BÖLÜM

Kent Konseyinin Kuruluşu, Görevleri ve Çalışma İlkeleri

MADDE 5 – (Başlığı ile değişik: RG-6/6/2009-27250)

(1) Kent Konseyleri belediye teşkilatı olan yerlerde, mahalli idareler genel seçim sonuçlarını izleyen 3 ay içinde, 8 inci maddede belirtilen üyelerden oluşur.

(2) Kent konseyi genel kurulu ilk toplantısını yapmak üzere belediye başkanının çağrısı ile toplanır. Belediye başkanının başkanlığında toplanan genel kurul, toplantıyı idare etmek üzere üyeleri arasından en az üç kişiden oluşan divan kurulunu seçer.

(3) Divan kurulunun oluşturulmasından sonra, kent konseyi yürütme kurulu ve kent konseyi başkanı seçilir.

Kent konseyinin görevleri

MADDE 6 – (1) Kent konseyinin görevleri;

a) Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,

b) (Değişik: RG-6/6/2009-27250) Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,

c) Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmasına katkıda bulunmak,

ç) Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,

d) Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,

e) Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,

f) Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,

g) Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak, 28.05.2019 Mevzuat Bilgi Sistemi <https://www.mevzuat.gov.tr/Met.n.aspx?MevzuatKod=7.5.10687&MevzuatIlk=0&sourceXmlSearch=KENT KONSEY 2/4>

ğ) Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini artırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,

h) Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,

ı) Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.

Çalışma ilkeleri

MADDE 7 – (1) Kent konseyi, aşağıdaki ilkeler temelinde çalışmalarını sürdürür.

a) YG21 süreci kapsamında, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, kentlerin yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak,

b) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin imzaladığı ve onayladığı Birleşmiş Milletler Zirveleri ile diğer uluslararası sözleşmelerde kent ve kent yaşamına yönelik temel ilkeleri hayata geçirmek,

c) Kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini ön planda tutmak,

ç) Kent konseyi, uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözeterek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve önerilerini oluşturmak,

d) Katılımcılığı ve ortak akla dayanan uzlaşmayı esas almak,

e) Değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışma kültürünü benimsemektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kent Konseyi Üyeliği ve Organları (Değişik Başlık: RG-6/6/2009-27250)

Kent konseyi üyeliği

MADDE 8 – (Başlığı ile değişik: RG-6/6/2009-27250)

(1) Kent konseyi; merkezi yönetimi, yerel yönetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını ve sivil toplumu ortaklık anlayışı ile buluşturmak üzere aşağıda belirtilen kişi, kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşur:

- a) Mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi,*
- b) Belediye başkanı veya temsilcisi,*
- c) Sayısı 10'u geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri,*
- ç) Mahalle sayısı yirmiye kadar olan belediyelerde bütün mahalle muhtarları, diğer belediyelerde belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan mahalle muhtarlarının toplam muhtar sayısının yüzde 30'unu geçmemek ve 20'den az olmamak üzere kendi aralarından seçecekleri temsilcileri,*
- d) Beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri,*
- e) Üniversitelerden ikiden fazla olmamak üzere en az bir temsilci, üniversite sayısının birden fazla olması durumunda her üniversiteden birer temsilci,*
- f) Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıfların temsilcileri,*
- g) Kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcisi.*

Organları

MADDE 9 – (1) Kent konseyi aşağıdaki organlardan oluşur:

- a) Genel Kurul*
- b) Yürütme Kurulu*
- c) Meclisler ve çalışma grupları*
- ç) (Ek: RG-6/6/2009-27250) Kent konseyi başkanı*

Genel kurul

MADDE 10 – (Değişik: RG-6/6/2009-27250)

(1) Genel kurul, kent konseyinin en yetkili organı olup 8 inci maddede sayılan üyelerden oluşur. Genel kurul, her yıl ocak ve eylül aylarında yapacağı iki toplantıdan az olmamak üzere, üyelerin salt çoğunluğu ile toplanır.

(2) Genel kurula kent konseyi başkanı başkanlık eder. Başkanın bulunmaması halinde yürütme kurulunun en yaşlı üyesi toplantıya başkanlık eder.

(3) Genel kurul; yürütme kurulunun, meclislerin ve çalışma gruplarının seçim ve çalışma esaslarını, bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, çalışma yönergesi ile belirler.

Yürütme kurulu

MADDE 11 – (1) (Değişik:RG-6/6/2009-27250) Yürütme kurulu, genel kurul tarafından birinci dönem için iki, ikinci dönem için üç yıl görev yapmak üzere seçilen, kadın ve gençlik meclis başkanlarının da yer aldığı en az yedi kişiden oluşur. Yürütme kuruluna kent konseyi başkanı, bulunmaması halinde yürütme kurulunun en yaşlı üyesi başkanlık eder.

(2) Yürütme Kurulu, genel kurulun gündemini tespit eder ve genel kurul tarafından oluşturulan görüşleri ilgili belediyeye sunar ve uygulamayı izler.

Kent konseyi başkanı

MADDE 11/A – (Ek: RG-6/6/2009-27250)

(1) Kent konseyi başkanı genel kurul tarafından seçilir. Kent konseyi başkanının görev süresi, yürütme kurulunun görev süresiyle paralel olmak üzere ilk dönem için iki yıl, ikinci dönem için üç yıldır.

(2) Kent konseyi başkanının seçimi için ilk oylamada üye tamsayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü tur oylama yapılır. Üçüncü oylamada en fazla oyu alan aday, başkan seçilmiş olur.

(3) Kent konseyi başkanının seçimi, kent konseyinin ilk toplantısının birinci birleşimde tamamlanır. 28.05.2019 Mevzuat Bilgi Sistemi

https://www.mevzuat.gov.tr/Met_n.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&MevzuatIl_sk_=0&sourceXmlSearch=KENT KONSEY 3/4

(4) Kent konseyi başkanının izin, hastalık veya başka bir sebeple görevi başında bulunmadığı hallerde, bu süre içinde kendisine yürütme kurulunun en yaşlı üyesi vekâlet eder.

Meclisler ve çalışma grupları

MADDE 12 – (1) Kent konseyleri, görev alanına giren konularda meclis ve çalışma grupları oluşturabilir.

(2) Meclislerin ve çalışma gruplarının çalışma usul ve esasları genel kurulca belirlenir.

(3) Meclislerde ve çalışma gruplarında oluşturulan görüşler, kent konseyi genel kurulunda görüşülerek kabul edildikten sonra değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Toplan_ ve görüşme usulü

MADDE 13 – (1) Kent konseyi organları, çalışma yönergelerinde belirlenen yer ve zamanlarda üye tam sayısının salt çoğunluğu ile olağan olarak toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Oylamada eşitlik çıkması halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır.

(2) Genel kurul, yürütme kurulu başkanı tarafından doğrudan veya 8 inci maddede öngörülen katılımcı sayısının üçte birinin teklifi üzerine olağan üstü toplantıya çağırılabilir.

Görüşlerin ilanı

MADDE 14 – (1) Kent konseyi genel kurulunca oluşturulan görüşler, belediye meclisinin ilk toplantısında değerlendirildikten sonra belediye tarafından kent konseyine bildirilir ve uygun araçlarla kamuoyuna duyurulur.

Genel sekreterlik

MADDE 14/A – (Ek: RG-6/6/2009-27250)

(1) Kent konseyi genel sekreteri, belediye başkanı tarafından önerilen üç aday arasından yürütme kurulu tarafından seçilir.

(2) Kent konseyi genel sekreteri, 6 ncı maddede belirtilen görevlerin yerine getirilmesini koordine eder. Meclisler, çalışma grupları ve benzeri yapılar arasındaki çalışma uyumunu ve koordinasyonu sağlar.

(3) Genel sekreter, kent konseyi başkanına ve yürütme kuruluna karşı sorumludur

Sekretarya hizmetleri

MADDE 15 – (1) Kent konseyinin sekretarya hizmetleri, ilgili belediye tarafından önerilecek ve yürütme kurulu tarafından kabul edilecek görevliler tarafından yerine getirilir.

(2)(Değişik: RG-6/6/2009-27250) Sekretarya hizmetlerini yürüten personel, bu çalışmalarında genel sekretere karşı sorumludur.

Yönerge çıkarma

MADDE 16 – (1) Kent konseyi genel kurulu bu Yönetmeliğe aykırı olmamak kaydıyla uygulama yönergeleri çıkarabilir.

Kent konseyinin mali yapısı

MADDE 16/A – (Ek: RG-6/6/2009-27250)

(1) Belediyeler kent konseylerine, bütçelerinde ödenek ayırmak suretiyle aynı ve nakdi yardım yapar ve destek sağlar.

GEÇİCİ MADDE – (1) YG21 Programının uygulandığı yerlerde, kent konseyi veya benzeri adlarla oluşturulmuş yapılanmalar bu

Yönetmelik hükümlerine uygun hale getirilir. Kent konseyi bulunmayan belediyelerde ilk toplan , belediye başkanının çağırısı ile yapılır.

(2) Kent konseyi ve benzeri adlarla oluşturulmuş mevcut yapılanmalara ve ilk toplantıya ilişkin işlemler bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde tamamlanır.

(3) Kent konseyi ilk toplantısını, belediye başkanının çağrı yazısında bildirilen gündemle, ilan edilen yer ve tarihte yapar. Bu toplantıda yürütme kurulu oluşturulur.

Yürürlük

MADDE 17 – (1) Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini (Değişik ibare: RG-23/5/2019-30782) Çevre ve Şehircilik Bakanı yürütür.

YEREL YÖNETİMLERDE DEMOKRATİKLEŞME

Siyaset, en geniş tanımıyla devletin işleri ile ilgili gibi görünmekle beraber, mikro düzeyde bireye kadar iner. Modern toplumlarda siyasal alan oldukça genişlemiştir. Her siyasal sistem, siyasal eylem için bir siyasal yönelim örüntüleri içerisinde yer alır. Bunu da siyasal kültür olarak ifade etmenin faydalı olacağını aşikârdır. Siyasal kültür kavramına ilişkin iki nokta vardır. *Birincisi*, bu kavram verili bir siyasal sisteme ya da topluma uymamaktadır. Siyasal yönelim örüntüleri muhtemelen ve genellikle siyasal sistemlerin sınırlarının ötesine geçer. *İkinci nokta*, siyasal kültür her ne kadar egemen kültür ile ilgili olsa da, onunla aynı şey değildir. Çünkü siyasal yönelim, egemen kültürün standartları ve değerleri kadar bilinç, zihin ve dışsal durumlara uyumu içermektedir ve kültürden farklılaşmış bir parça olarak kendine has mutlak bir özerkliğe sahiptir⁸⁶. Modern öncesi dönemde genel olarak hâkim olan mahalli siyasal kültür ulus-devlet biçimli, demokratik, birey özgürlüğüne dayalı formlardan oldukça uzaktır. Modern dönemde de mahalli siyasal kültür özelliklerinin hâkim öge durumda olmaya devam ettiği geleneksel-modern öncesi az gelişmiş toplumlarla karşılaşmak mümkündür. Afrika ülkelerinin durumları bunun en tipik örnekleri olarak gösterilebilir. Mahalli siyasi kültür genel özellikleri nedeniyle modern öncesi döneme has siyasal ve kültürel özellikleri yoğun olarak içinde barındırmaktadır.⁸⁶

Uyrukluk kültüründe siyaset; elitlerin, ileri gelenlerin işidir. Uyrukluk kültürü modelinde siyasal kültürün en önemli ögesi devlettir.⁸⁷

Katılımcı siyasal kültür modeli kuşkusuz ki modern toplum ve devlet modelinin günümüzdeki en ideal versiyonudur. Bu model Batı Avrupa tipi modern devletlerin toplumdan devlete doğru biçimlenen, sivil toplum merkezli, hakların vazifelerin önünde olduğu, devletin kutsallığından değil birey hak ve özgürlüklerinin, insan haklarının

⁸⁶ DURDU, Zafer; *Siyasal Kültür, Modern Devlet Ve Demokrasinin Demokratikleştirilmesi*

⁸⁷ DURDU, Zafer; *Age*

mutlak önceliğinden beslenir. Yüzyıl sonlarında sosyal bilimler yazınında radikal demokrasi, müzakereci demokrasi, agonistik demokrasi gibi farklı adlandırılan ancak içerik açısından bireyin modern ve modern sonrası toplumdaki siyasal özgürlüğüne, belirleyiciliğine, hiyerarşik olmayan iletişim ve hak arama mücadelesine gönderme yapmaktadır. Siyasal kültür ile ilgili olarak sanayi öncesi ya da kısmen sanayileşmiş toplumlardan da bahsetmektedir. Bu toplumlar modernleşmekte Batılılaşma anlamında olan toplumlar olarak sınıflanmış olup, bu toplumların siyasal kültürü *karma siyasal kültür* ve karma siyasal sistemlerdir. Bu tip toplumlarda ve siyasal sistemlerde Batılı ve geleneksel siyasal kültürler iç içe geçmiş, birbirine eklenmiştir. Bu durumun bir ifadesi olarak bu tip sistemlerin içinden çıkan ve Max Weber'in diliyle Siyasal kültür, bir toplumun tarihsel-toplumsal geçmişi ile ve bu süreçte geçirmiş olduğu her türlü deneyimlerle yakından ilgilidir. *Karizmatik politik kültür* olarak ifade edilebilen bir siyasal kültür daha vardır. Siyasal kültür, içerisinde olduğu toplumun kültürüne (ekonomi, din, ahlak, gelenek-görenekler vb.) ne kadar uygunsa o toplumun fertleri için de siyasal sistem o kadar meşru olacaktır. Bu anlamda siyasal kültürün değişmesi ve dönüşmesi süreci sırasında bu sürece ne kadar geniş kitleler dâhil edilebilirse toplumsal uzlaşma da o kadar yüksek olacaktır.⁸⁸

Bir siyasal sistemde halkın siyasal sisteme dair inanç, tutum, davranış ve yönelimlerini gösteren siyasal kültür kavramı modern zamanların büyümlü kavramlarından olan meşruiyetin de önemli bir bileşenidir. Bir toplum hangi tarz bir devlet modeli ya da yönetim biçimi ile yönetiliyor olursa olsun eğer sisteme inanıyor ve güveniyorsa o sistem meşrudur, yasaldir. Modernlik süreci başta batı toplumları olmak üzere batı dışı dünyada da köklü değişim ve dönüşümlere neden olmuştur. 21. yüzyılın içinde olduğumuz bir dönemde siyasal kültürün demokratikliği önemli bir meşruluk zemini olarak yerinde durmaktadır. Halkın siyasal sisteme dair hissettiği meşruluk zeminini kaybeden bir modern devlet işleyişini sağlıklı sürdürmekte zorlanacaktır. Bu nedenle de demokrasinin demokratikleştirilmesi yani katılımcı bir siyasal kültürün işler hale getirilmesi siyasal sistemlerin yararına olacaktır.⁸⁹

Gelişmelere bağlı olarak; yerel yönetimlere halkın katılımının, hem sorunların çözümüne hem de demokratikleşmeye katkısı açısından vazgeçilmez bir işleve sahip olduğu, farklı yaklaşımlar. Her türlü kaynak israfının en aza indirilmesi açısından, kamu hizmetlerinin yerinden görülmesinde büyük yarar vardır bulunmakla beraber, genel bir kabul görmektedir. Halkın, belediyelerin karar ve uygulamalarından haberdar edilmesi ve bilgi edinme hakkının ön koşulu olan yönetimde açıklığın gerçekleşebilmesi, yerel otoriteler ile halk arasındaki iletişim ağlarının karşılıklı olarak aktif olmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla, yönetimin karar ve uygulamaları hakkında bilgilendirilmiş bir kamuoyu katkısı ve görüşü olmaksızın, demokratik yerel yönetimden ve demokratik belediyeçilikten söz etmek mümkün değildir.⁹⁰

5393 sayılı yeni Belediye Yasası, muhtevası bakımından hem uluslararası metinlerde yer alan hükümlerin (Avrupa Yerel Özerklik Şartı) ve hem de, ulusal ve yerel ölçekte, belediyelerin yeniden yapılanması yönünde, öneri niteliğindeki çalışmaların karşılık bulduğu bir yasadır.⁹¹

⁸⁸ DURDU, Zafer; Age

⁸⁹ DURDU, Zafer; Age

⁹⁰ KORKUT, Hüseyin, *Belediyelerde Yönetime Katılma Ve Açıklık Algısı:*

⁹¹ KORKUT, Hüseyin, Age

Yerel yönetimlerin, uygulamalarının halkın günlük yaşamında doğrudan etkiye sahip olması nedeniyle en işlevsel birimi olan belediyelerin, yönetime katılma ve yönetimde açıklık sayesinde daha yararlı kurumlara dönüşecekleri düşünülür.⁹²

Demokrasinin beşiği olarak adlandırılan İngiltere’de yerel yönetimler açısından “İdari Merkezden Yönetim” uygulanmaktadır Merkezi ve yerel yönetimlerdeki olumsuzlukların tümü parlamenter sisteme yüklenmektedir. Bu nedenle, çeşitli sistem değişiklikleri ortaya atılmaktadır. Başkanlık sisteminin merkezi ve yerel yönetimlere demokratikleşme sürecinde yardımcı olabileceği çeşitli dönemlerde gündeme getirilmektedir. Parlamenter sistem içerisinde eksik ve yanlış yönleri gidererek demokratikleşmeye yardımcı olmak daha mantıklı bir çözümdür. Yöneten ve yönetilen ilişkileri bakımından yerel düzeyde demokratikleşmenin hangi unsurlara bağlı olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.⁹³

Sistem farklılıkları olmasına rağmen yerel yönetimlerin ortak özelliği, idari sistem açısından “kendi kendini yönetim” ilkesinin bir sonucu olarak demokratik yerel yönetim ilkesine göre kurulmalarıdır. Türkiye’de yerel yönetimlerin yapılanması, parlamenter sistem içerisinde oluşmuştur. İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köy Tüzel Kişilikleri bu sistemin özellikleri içerisinde yer almaktadır. Ülkemizde merkezi ve yerel yönetiminin örgütlenme yapısına bakıldığında, “atananların”, “seçilenlere” göre üstün tutulduğunu görmek olanaklıdır. Belediye Meclislerine göre encümenin faaliyetlerinin “süreklilik” ve “hizmet akışı” bakımından yoğun olduğu görülmektedir. Ülkemizde, olanak ve araçların “deneme, yanılma, bulma” yöntemine katlanabilirliğinin sınırları dardır. Küreselleşme ve yerelleşme süreçleriyle gündeme gelen çok kimliklilik ve çoğulculuk farklılık taleplerinin kendi ahlaki ve etik kodlarını kamusal alana taşıdıkları, yaşadıkları kent üzerinde kimlik iddiaları olan, katılımcılığı içeren, tek bir merkezi olmayan ve merkezlilik ve çoğulculuk farklılık taleplerinin kendi ahlaki ve etik kodlarını kamusal alana taşıdıkları, yaşadıkları kent üzerinde kimlik iddiaları olan, katılımcılığı içeren, tek bir merkezi olmayan ve merkezlerinde mücadele eden kimlikler arası ilişkiler üzerine kurulmuş çok kültürlülüktür. Demokratikleşme ve çoğulculuk anlamında farklılıklar yaşanmaktadır. Yerel düzeyde yönetici olan kişilerin yönetim anlayışları demokratikleşme adına önemli sonuçlar karşımıza çıkarmaktadır. Toplumdaki güç ilişkisi içinde etkin bir konuma sahiplerdir. Toplumdaki diğer güçlerden etkilenirler⁹⁴

Yerel anlamda demokratikleşme ve buna ilişkin sorunlara yanıt bulunabilmesi için, öncelikle yerel siyaseti kimler yönetiyor buna bakılması gerekir. Yerel seçimlere genel olarak bakıldığında, serbest meslekle uğraşanlar, esnaf – tüccar, işçi, memur, çiftçi, emekliler, ev kadınları bulunmaktadır. 1960 – 1970 yılları arasında esnaf – tüccar ağırlıklı bir yönetim; 1970 – 1980 arasında esnaf – tüccar ağırlıklı yönetim; 1980 – 1990 yılları arasında esnaf – tüccar ağırlıklı; 1990 – 2000 yılları arasında esnaf ve tüccarların dışında çeşitli meslek dalları (Avukat, doktor, mimar gibi) ve 2000 yılı sonrasında yönetim ve hukuk bilimleri ağırlıklı mesleklerdir.⁹⁵

Yerel yönetimlerde demokratik davranış ilkesinin yeterince egemen kılınabilmesi için yönetimin aşağıdaki şartları yerine getirmesi gerekmektedir:

1. Belediyelerde referandum yönteminin uygulanması,
2. Belediyelerin kendi televizyon ve radyo istasyonlarını kurabilmeleri,

⁹² KORKUT, Hüseyin, Age:

⁹³ Rabia Bahar ÜSTE, Yrd. Doç. Dr.- Yerel Yönetimlerde Demokratikleşme

⁹⁴ Rabia Bahar ÜSTE, Yrd.Doç.Dr.- Age

⁹⁵ Rabia Bahar ÜSTE, Yrd.Doç.Dr- Age

3. Yerel halkın yönetime ait karar organlarında, karar alma sürecine daha etkili bir şekilde katılabilmeleri,

4. Belediye meclisinin mahalle esasına göre oluşturulmasının ve mahallelerin mecliste nispi temsil ilkesine uygun olarak temsil edilmesinin, temel temsil ilkesi olarak benimsenmesidir.

Bunlara bağlı olarak, etkin belediyecilik anlayışı, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılayacak mal ve hizmeti üretmekten geçmektedir. Belediyeler, yerel halkın her türlü ihtiyacına cevap vermek zorundadırlar. Ancak, bu şekilde düşünen belediyeler daha etkin ve işlevsel mal ve hizmet üretebilirler.⁹⁶

Yerel yönetimlere halkın katılımını sağlayabilmek için öncelikle, yerel halkın o coğrafyadaki oluşumlarla ilgilenmesi sağlanmalıdır. Yerel yönetimlerde görev almak isteyen adayların yakından tanınması verilecek mal ve hizmet hakkında bilgi verebilecektir.⁹⁷

Yerel seçim öncesi kampanyalarda, basının rolü, partiler ve liderleri ön plana çıkaran yayınlar aracılığıyla nesnellik / tarafsızlık iddialarıyla çelişir görünmekle birlikte, seçim döneminde basın, vatandaşların rasyonel kararlarının oluşmasında yol gösterme ve bilgilendirme rolünü üstlenmişlerdir. Bu dönemlerde kimi haberlere gazetenin seçim sonuçları ile ilgili tercihini gösteren başlıklar atılırken, kimi köşe yazarları da oyunun rengini belli ederek seçmeni yönlendirme işlevini sonuna kadar yerine getirmektedir.⁹⁸

Çevre yönetimine halk katılımı, yani bireylerin çevresel yönetim sürecinde rol oynamaları, etkide bulunmaları ve böylelikle kendi yaşamlarını biçimlendirecek bu süreci yönlendirmeleri demektir. Çevre koruma konusunda yeterli iradeye, daha doğru bir ifade ile siyasal iradeye sahip olmamaktır. Yerel yönetimlerde demokratikleşmenin doğru bir şekilde tartışılabilmesi için başlangıç noktasının doğru tespit edilmesi gerekmektedir. Demokratikleşme enin çıkış noktası İnsan Haklarıdır. İnsan hakları, demokrasi ve hukuk devleti kavramları bir bütün halinde ele alındığında Demokratikleşme adına doğru sonuçlara ulaşmak olasıdır⁹⁹

21.yüzyılın başında bulunduğumuz şu dönemde tartışılan konuların başında etkinlik, verimlilik, şeffaflık, yerelleşme, yönetime katılma, temsil gibi kavramlar gelmektedir.¹⁰⁰

Gerçek anlamda yerelde demokrasi olmadan ulusalda olması mümkün değildir. Bu çalışmada yerel demokrasi ve katılım ilişkisini incelerken bir yerel yönetim birimi olan il özel idaresinin yeniden yapılanmasını amaçlayan 5302 sayılı yasal değerlendirerek son düzenleme ile birlikte yerel demokrasi ve katılım anlamında yerel halkın nerede yer aldığını değerlendireceğiz. Halk tarafından yönetim olarak tanımlanan demokrasi üç temel ilkeyi içinde barındırmaktadır: Birincisi, siyasi kararlar tüm halkın doğrudan veya dolaylı olarak katılacağı bir yöntemle alınır. İkincisi, siyasi kararlar bir tartışma ve fikir birliği içinde alınır. Seçim ve karar almada karşı fikir ve bu fikrin örgütlenmesi hakkı ve muhalefetin yeterli imkâna sahip olması gereklidir. Üçüncüsü ise, siyasi kararlar halkın siyasal eğitiminin sürekliliğini sağlayacak biçimde alınır. Diğer bir ifadeyle işlerliği olan demokrasinin temel ilkeleri katılma, tartışma ve siyasi eğitimidir. Bu ilkelerin benimsenmiş olması ise dördüncü bir ilke olarak denetim kavramını ortaya çıkarmaktadır. Demokrasinin tanımı gereğince de yönetimin belli gruplar veya kesimlerce değil

⁹⁶ Rabia Bahar ÜSTE, Yrd.Doç.Dr.- Age

⁹⁷ Rabia Bahar ÜSTE, Yrd.Doç.Dr.- Age

⁹⁸ Rabia Bahar ÜSTE, Yrd.Doç.Dr.- Age

⁹⁹ Rabia Bahar ÜSTE, Yrd.Doç.Dr.- Age

¹⁰⁰ Mustafa GÖRÜN, Yerel Demokrasi Ve Katılım

toplumun tüm kesimlerince denetlenmesi asıl unsurdur. Çağdaş demokraside olması gereken temel gerekler şunlardır: Demokrasi, öncelikle devlet ve sivil toplumun birbirinden ayrımını gerektirmektedir. Bunun yanında, toplumun demokratik niteliğinin temel bir belge ile belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Diğer temel gerekleri arasında, bireylerin, halkın temel demokratik hak ve özgürlükleri, yönetime katılım ve temsil ilkeleri, hukuk devleti ilkesi, hesap verme ve hesap sorma ve açıklık kuralları, yargının bağımsızlığı ilkesi, özgür ve dürüst seçimler, eşit oy, alternatif bilgi edinme, toplanma, gösteri özgürlüğü ve hakları, çoğulculuk ve benzeri ilke ve kurallar bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, temsil ilkesi sonucu seçimler sonucunda oluşan yerel meclisler ile temsil edilenler arasında coğrafi ve toplumsal yakınlığın sağladığı ivme, demokrasinin denetim ve sorumluluk ilkesinin gerçek anlamda uygulanabilir olmasına imkân sağlamaktadır. Aynı zamanda yerel kararları ve programları tartışma ve eleştirme anlamında çift taraflı bir ilişkinin oluşmasına imkân sağlamaktadır. Geniş tabanlı katılım demokrasiyi koruyucu bir rol oynamaktadır. Ancak, Batı ülkelerinde yaşanan bu gelişmeye karşılık ülkemizde yerel demokrasi gelenek ve kültürü oluşmadan yukarıdan aşağıya doğru bir demokrasi tesisin gerçekleştiğini görmekteyiz. Diğer bir ifadeyle, demokrasinin ulusal ölçekte yukarıdan aşağıya getirilişi gibi, yerel yönetimlerde aynı gelişme yaşanmıştır. Yerel demokrasinin işleyişi noktasında yaşanan öncelikli sorunlardan birisi de “temsil” konusudur. Çünkü demokrasinin yarışmaya dayanması ilkesine karşılık, temsil yarışına girenler büyük ölçüde yerel toplumsal tüketimi düzenleyen, serbest meslek sahibi, esnaf gibi, kişilerden oluşmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında ise, Siyasi Partiler Kanunu’ndan kaynaklanan nedenler bulunduğu gibi; partilerin kendi iç dinamiklerinden *kaynaklanan nedenler de bulunmaktadır*. Ülkemizde kamu görevlilerinin görevlerinden ayrılmadıkça yerel yönetim organlarına seçilme hakları bulunmamaktadır. Katılım kavramı, tüm demokratik yönetimler için ortak bir amaç olmasına rağmen, üzerinde ittifak edilen paylaşılan kesin bir tanımı da bulunmamaktadır. Katılımın hem siyasal hem de yönetsel boyutu bulunmaktadır. Siyasal boyutu yönüyle katılım; kişilerin ya da onların oluşturduğu birimlerin, örgütlerin kendilerini yöneten kadroların seçim ve eylemlerini belirlemek ve etkilemek için giriştikleri çabalar olarak ifade edilir. Siyasal katılma biçim ve düzeyleri siyasal sistemin yapısına, hukuk çevresine, kurumlarına, siyasal kültürüne ve sosyo-ekonomik yapısına göre farklılıklar gösterir. Yönetsel boyut açısından ise, siyasal ve yönetsel kadroların belirlenmesinden çok, onların almış olduğu kararlara yapmış oldukları işlemlere halkın ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, her ne kadar yerel halkın yine kendisinin seçtiği organlarca yönetilmesi yerel yönetimlerin olmazsa olmaz koşullarından olmasına karşılık, salt seçimlerin varlığı ile demokratik bir işleyişin olduğunu özdeş kabul etmek eksik bir tanımlamaya bizi götürecektir. Bunun yanında seçim olmadan da yerel yönetim biriminin var olmasını mümkün görmek olanaklı değildir. Çünkü böyle bir durumda ortaya çıkacak yönetim birimini ancak merkezi yönetimin bir birimi olarak nitelendirmek daha doğru bir saptama olacaktır. Devrimci olmaktan çok reformcu bir niteliğe sahip olan katılımcı demokrasi pratikte temsili demokrasinin yerine ikame olmaktan çok onun boşluklarını doldurma ve işleyişinde daha demokratik bir toplum düzeninin sağlanmasına katkıda bulunma rolünü üstlenmiş görünmektedir.¹⁰¹

Katılımcı demokrasinin olmazsa olmaz iki koşulu bulunmaktadır: Bunlardan biri iletişim, bilgilendirme, diğeri ise, sivil toplum örgütlenmesidir. Halkın tercihlerini oluşturması ve değiştirmesi büyük ölçüde bilgilendirme ile doğru orantılıdır. Bu anlamda katılımcı bir demokrasinin en temel özelliklerinden birisi halkın doğru ve sürekli

¹⁰¹ Mustafa GÖRÜN, *Age*

bilgilendirilmesidir. Doğru, sürekli ve hızlı bir bilgilendirme de sınırsız bir iletişim özgürlüğü ile sağlanabilmektedir. Burada da en önemli görev bu konuda gerekli ortamı sağlayacak ve hukuki düzenlemeleri yapacak olan merkezi yönetime düşmektedir. Katılımcılığın gerçekleşebilmesi için bir diğer koşul toplumun örgütlülük düzeyidir. Diğer bir deyişle, toplumun dinamizmini, değişen tercihlerini siyasal alana taşıyacak olan kuruluşlar sivil toplum örgütleridir. Bireyin etkin bir şekilde siyasete katılabilmesi ancak sivil toplum örgütleri aracılığı ile mümkün olabilecektir. Neticede kapsamlı bir iletişim ve bilgilendirme özgürlüğü yanında sivil toplum örgütleri de katılımcı bir demokrasinin gerçekleşebilmesinde olmazsa olmaz koşulları oluşturmaktadırlar.¹⁰²

Yerel yönetime halkın katılımına imkân tanıyan farklı uygulamalar bulunmaktadır. Bunlar arasında özellikle *halk oylaması*, halk toplantıları, meclis toplantılarına katılım, danışma kurulları, *kent konseyi* ve Yerel Gündem 21 yönetime katılım uygulamaları olarak kullanılan formlar arasında yer almaktadır.

Halk Oylaması “Doğrudan Demokrasi: Günümüzde doğrudan demokrasinin uygulanmasının olanaksız olduğu düşüncesi yaygın bir kanaattir. Çünkü bu düşünce zaman, maliyet ve etkinlik açısından uygulanabilir olmaktan uzak bir yöntem olarak düşünülmektedir. Oysa doğrudan demokrasi, halka, yerel bazı önemli konularda daha etkin olarak karar almasına yardımcı olacak seçenekler sunma imkânı tanımaktadır. Doğrudan demokraside halk tüketici olmaktan çıkıp üretici duruma gelmekte; diğer bir ifadeyle pasif olmaktan uzaklaşmakta, yaşadığı çevreyi biçimlendirir duruma gelmektedir. Aynı zamanda doğrudan demokrasi ile temsil sisteminden kaynaklanan boşluklar katılım yoluyla giderilmekte; yöneticilerin yerel halkın sorunlarına yerel halkında yaşam çevrelerine olan duyarlılıkları artmaktadır. Halk oylamasının genelde temsili organlar tarafından çözümü güç ya da riskli bulunan sorunların çözülmesi ya da bir kenara konulması için son derece yararlı araç olduğu kanıtlanmıştır.¹⁰³

YEREL YÖNETİMLER, İl Özel İdaresi

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun Yerel Demokrasi ve Katılım Açısından İncelendiğinde;¹⁰⁴

Çalışmanın bu bölümünde 5302 sayılı yasal düzenleme çerçevesinde il özel idaresinde yerel demokrasi ve katılım anlayışı değerlendirilecektir. 5302 sayılı yasanın en belirgin özelliği il özel idaresinin tanımlanmasının yapılması olup bu idarelerinin idari ve mali özerkliğe sahip olduğunun belirtilmesidir(md.3/a). Bu tanımlamanın yasal bir metinde yer almış olması, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şart'ı çerçevesinde yapılmış olan bir devrim belki de kurumsal ve düşünsel anlamda bir değişim ve dönüşümün temel kaynağı olarak değerlendirilebilir. Çünkü onaylamış olduğumuz AYÖŞ ilkelerinden birisi de özerkliğin ulusal mevzuatla ve uygun olduğu durumlarda Anayasa ile tanımlanması gerekliliğidir. Bu anlamda ilgili kanunla il özel idaresi yasal çerçevede özerk bir birim olarak değerlendirilerek, uluslararası temelde de imzalayıp onayladığımız şarta uygun bir duruma getirilmiş olmaktadır. Yeni yasal düzenleme ile eskiden 10 gün önce üyelere gönderilmesi gereken gündemin gönderilme süresi 3 güne indirilmiştir. Yine eski düzenlemeden farklı olarak gündem meclis başkanı tarafından belirlenmektedir. Ama valinin önerisinin gündemde yer alması zorunlu tutulmuştur. İl genel meclisi üyeleri de il özel idare işleri ile ilgili olmak kaydıyla gündeme alınması için öneri sunabilmekte ve bu salt çoğunluk ile kabul edildiğinde gündemde yer almaktadır.¹⁰⁵

¹⁰² Mustafa GÖRÜN, Age

¹⁰³ Mustafa GÖRÜN, Age

¹⁰⁴ KOCAOĞLU, Mustafa, Age

¹⁰⁵ KOCAOĞLU, Mustafa, Age

Gündemin meclis başkanı tarafından belirlenmektedir.¹⁰⁶

İl genel meclisi tarafından alınan kararların tam metni, en geç beş gün içinde valiye gönderilir. Vali, hukuka aykırı gördüğü kararları, yedi gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere il genel meclisine iade edebilir. Valiye gönderilmeyen meclis kararları yürürlüğe girmez. Buna göre kesinleşen il genel meclisi kararlarının özetlerinin toplantıyı izleyen İl genel meclisi tarafından alınan kararların tam metni, en geç beş gün içinde valiye gönderilir. Vali, hukuka aykırı gördüğü kararları, yedi gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere il genel meclisine iade edebilir. Valiye gönderilmeyen meclis kararları yürürlüğe girmez. Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de il genel meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir. Vali, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idari yargıya başvurabilir. Kesinleşen il genel meclisi karar özetleri toplantıyı izleyen en geç yedi gün içinde çeşitli yollarla halka duyurulur (5302, md.15). En geç yedi gün içinde çeşitli yollarla halka duyurulması *gerekmektedir*.¹⁰⁷

Katılımcı demokrasinin sağlanması anlamında komisyonlara, Kaymakamlar ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ve ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversite ve sendikalar ile gündemdeki konularla ilgili köy ve mahalle muhtarları ile sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir. İhtisas komisyonlarının görev alanına giren işler bu komisyonlarda görüşüldükten sonra il genel meclisinde karara bağlanır. Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir. Komisyon raporları alenidir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere il genel meclisi tarafından belirlenecek bedel karşılığında verilir.¹⁰⁸

İl özel idaresi mevzuatına yeni giren bu düzenleme ile toplumun çeşitli kesimleri ile işbirliği çerçevesinde plan ve performans planlarının hazırlanması öngörülmektedir. Vali, mahalli idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plan ve programları ile varsa bölge planına uygun olarak stratejik plan ve ilgili olduğu yılbaşından önce de yıllık performans planı hazırlayıp il genel meclisine sunar. Stratejik plan ve performans planı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve il genel meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.¹⁰⁹

Katılım yöntemlerinden birisini de gönüllü katılım oluşturmaktadır. Sağlık, eğitim, spor, çevre, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürllülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında ilde dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik program uygulama görevi il özel idaresine verilmiş bulunmaktadır.¹¹⁰

Yerel yönetim ve demokrasi birbiriyle çok yakından ilintili olan kavramlardır. Bu anlamda yerel yönetimler demokrasinin vazgeçilmez kurumları ve demokrasi okulu olarak kabul edilmektedir.¹¹¹

Katılımcı Demokrasi Ve Yerel Yönetimler

Kamu politikalarının belirlenmesi, uygulanması ve denetlenmesi süreçlerinde yetkiyi halka devreden modeller “katılımcı demokrasi” olarak tanımlanmıştır. Yeni Kamu

¹⁰⁶ KOCAOGLU, Mustafa, Age

¹⁰⁷ KOCAOGLU, Mustafa, Age

¹⁰⁸ KOCAOGLU, Mustafa, Age

¹⁰⁹ KOCAOGLU, Mustafa, Age

¹¹⁰ KOCAOGLU, Mustafa, Age

¹¹¹ KOCAOGLU, Mustafa, Age

Yönetimi Yaklaşımının da yurttaş odaklı bir model benimsediği görülmektedir. Katılımcı yönetim, halkın istek ve ihtiyaçlarını önemser ve halkı yönetime katılmaya teşvik eder. Yeni Kamu Yönetimi Düşüncesinin alt akımlarından olan katılımcı yönetim, yerelleşme ve yönetim ile halkın yönetimde aktif rol Katılımcı Demokrasi Algılaması Ve Kent Konseyleri alması beklenmektedir.¹¹²

Günümüzde, insanlar yerel düzeyde kendilerini ilgilendiren konularda alınan siyasi kararlarda söz sahibi olmayı talep etmektedir. Bu husus, Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı çerçevesinde ön plana çıkan Yönetişimin de gereği olup, dünyada gittikçe yaygınlaşmakta ve kamu yönetimleri bu doğrultuda dönüşümlere uğramaktadır. Bu bağlamda, katılımcı demokrasi düşüncesi ile yeni kamu yönetimi anlayışının ve özellikle de yönetim yaklaşımının katılım konusunda birbirine yakınlığı söylenebilir.¹¹³

Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımı ile beraber sivil ve yerel toplumsal kuruluşlar ve halkın, yönetime aktif katılımı ve denetimi sürecinde önemli görevler ve sorumluluklar üstlenmesi beklenmektedir. Demokrasinin, katılımcı biçimi üzerinden, toplumsal temsil ve meşruiyet yetersizliğini aşma girişimini, kamu yönetimi alanında destekleyen veya aynı doğrultuda gelişme gösteren karşılığının Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı olduğu söylenebilir.¹¹⁴

Değişen yönetim anlayışları ile birlikte yönetimde belirleyici olan aktörler de değişmektedir. Klasik kamu yönetiminin ihtiyaçlara cevap veremediği, temel ilke ve değerlerini yerine getirmekte gün geçtikçe zorlandığı konularında yakın zamana kadar yoğun tartışmalar yürütülmüştür. Buna göre, toplumun ihtiyaçlarının ve bu bağlamda kamu yararının klasik kamu yönetiminde tam anlamıyla karşılandığını söylemek mümkün görünmemektedir. Klasik kamu yönetiminin örgütlenme ve işleyiş biçimi olan Weberyen bürokrasi, örgütlerde disiplin, baskı ve denetim kültürünü geliştirdiği; esneklikten yoksun olduğu; sonuçlardan çok girdilere önem verdiği; girişimciliği, yaratıcılığı ve katılımcılığı önlediği gerekçesiyle eleştirilmiştir.¹¹⁵

Yeni Kamu Yönetimi anlayışı, özel sektör yönetim anlayış ve tekniklerinin kamuda uygulanması ve özel sektör kültürüne dayalı bir kamu kültürü oluşturulması anlamına gelmektedir. Bu anlayış, yasal-ussal bürokrasi yerine piyasa temelli, esnek ve âdemi merkezîyetçi örgütlenme, çıktılarına (sonuçlara) yönelme, müşteri odaklı yönetim anlayış ve tekniklerine dayalıdır.¹¹⁶

Ortaya koyan aktif katılımcılık, yetki devri, yerinden yönetim, özerklik, öz yönetim gibi alt kavramları içeren yapabilir kılmayı ve klâsik, geleneksel, hiyerarşik, bürokratik ve şimdiye kadar iyi sonuç vermeyen yönetim anlayışının tersine, sivil toplum örgütlerine önem veren, gelişmelerinin önünü açan, katılımcılığı, saydamlığı, yetki devrini, yerinden yönetimi, sonuç verici ve uygulanabilir, çözüm yollarını teşvik eden ve benimseyen bir anlayış olarak yönetim kavramlarını ve tüm bunların kamu yönetimlerine yansımada somutlaşan Yeni Kamu Yönetimi düşüncesini içermektedir.¹¹⁷

Katılımcı yönetim, şu halde, bu sürecin, çok aktörün etkisi altında ilerlemesi ve sonuçlanması olarak ifade edilebilir.¹¹⁸

¹¹² M. Özel, F. Güçlü / Age

¹¹³ M. Özel, F. Güçlü / Age

¹¹⁴ M. Özel, F. Güçlü / Age

¹¹⁵ M. Özel, F. Güçlü / Age

¹¹⁶ M. Özel, F. Güçlü / Age

¹¹⁷ M. Özel, F. Güçlü / Age

¹¹⁸ M. Özel, F. Güçlü / Age

Demokratik olsun olmasın her türlü yönetimde kutsanan ve popülizm aracı olarak kullanıldığı hissi veren ‘*halk*’ kavramı, katılımcı demokrasinin merkezi ögesi değildir. Örneğin bu hususun altını çizme ihtiyacı duymaktadır. Ona göre, güçlü demokrasi ‘*halk*’ yönetimi ya da ‘*kitle*’ yönetimi değildir. Çünkü bir halk henüz bir yurttaş topluluğu olmadığı gibi, kitleler de gerçekte kendi kendilerini yönetmeyen, kâğıt üzerinde özgür insanlardır. Güçlü demokrasiyi kurgularken, birçok nitelikte donattığı yurttaşa özel bir vurgu yaparak ona demokrasi adına misyon yüklemektedir.¹¹⁹

Bağımsız iradenin ve eşitlik temelinde bir katılımın olmaması, bir yönetimin demokratik olma niteliğini zayıflatmaktan öte, yönetimin sorunları çözme kapasitesinden uzaklığını da gösterir.¹²⁰

Demokratik katılımın, özellikle temsili demokrasi uygulamalarında seçimler yoluyla ve ancak siyasal partiler vasıtasıyla olabileceği düşüncesi uzun süre egemen bir yaklaşım olarak varlığını sürdürmüştür.¹²¹

Demokrasinin diğer yönetim biçimlerinden ayrılmasını sağlayan ve tercih edilebilir olmasını mümkün kılan özelliklerinden birisi de, toplumun yenilenebilir ve değiştirilebilir alternatiflere sahip olmasını sağlamasında yatmaktadır. Demokrasinin en temel aktörlerinden birisi olan partiler, klasik ulus devlet yapılanması içinde bugünün gelişmelerine ve demokrasinin günümüzdeki boyutlarına uygun bir gelişme seyri gösterebilmiş değildir. Artık hem bazı ulus üstü kurumlar (AB gibi), hem de yaygın bir şekilde ulus altı organizasyonlar (belediyeler gibi) yetkiyi merkezi devletle paylaşmaktadırlar.¹²²

Diğer taraftan, sadece yönetilen bir yurttaşlık konumunu kabul edecek yurttaş sayısı da azalmaktadır.¹²³

Siyasetin katılımcı tarzda bir yönetim anlayışı üretebilmesi ve bunun için alan açması, tek taraflı bir niyet ya da girişimle olmaz. Bu, öncelikle güçlü bir sivil toplum talebine hatta zorlamasına bağlı olarak gelişir. Bu nedenle, katılımcı tarzdaki siyaset, son tahlilde güçlü bir yurttaşlık tasarımına dayanır. Bu yönetim anlayışı, yurttaşlığı, katılımın bir ön koşulu değil, en zengin ürünlerinden biri haline getirir. Katılımcı siyasetin ve onun ürünü olarak ortaya çıkacak yönetim yaklaşımının öncüllerinden birisi, iktidarın tekelleşmekten sıyrılmasıdır. İktidarın paylaşılmış / dağılmış olduğu bir sistem ancak ‘*demokratik*’ sıfatına layık olabilir şeyden önce politik alanın kendi sınırlarını çizebilmiş ve bu sayede diğer alanlardan fiilen kendini ayırabilmiş olmasıdır. Sınırların çizilmiş olması, sivil toplum anlamında yurttaşlar topluluğunu sınırlamak için değildir. Tam tersine, siyaset alanını ve yönetim erkini bir derece sınırlamak ve sivil toplumun alanını nispeten genişletmek ve/veya sınır çizilmemiş daha geniş bir alanın tabii olarak sivil toplumca işgal edilmesini sağlamak içindir.¹²⁴

Sartori ye göre seçime katılmayı gerçek bir katılım olarak nitelendirmek doğru değildir. Ayrıca, yalnızca oy verme işlemini katılım şeklinde değerlendirmek de katılımın anlamını tam olarak yansıtmamaktadır. Kişilerin kendi istekleriyle kurdukları derneklerin, birliklerin önemli görülmesi, çok gruplu toplum teorisi ve parti içi demokrasi gibi konular, katılım konusunun demokrasi içindeki önemini artıran geniş bir katılım literatürünün varlığına işaret etmektedir.¹²⁵

¹¹⁹ M. Özel, F. Güçlü / Age

¹²⁰ M. Özel, F. Güçlü / Age

¹²¹ M. Özel, F. Güçlü / Age

¹²² M. Özel, F. Güçlü / Age

¹²³ M. Özel, F. Güçlü / Age

¹²⁴ M. Özel, F. Güçlü / Age

¹²⁵ M. Özel, F. Güçlü / Age

Kötü organizasyonlar, manipülasyonlar ve yozlaşmalar demokratik yönetimleri zaafa uğratarak, farklı uçlardaki alternatiflerin gündeme gelmesine neden olabilirler.

Belirtmek gerekir ki, yönetimin klasik, yöneten ve yönetilen varsayımına dayanan içeriği boşalırken; ilgili ve karardan etkilenen tüm aktörlerin birlikte, beraber, ortaklaşa, işbirliği içerisinde kendilerini yönetmesi anlayışı doğmuş ve bu da yönetim olarak telaffuz edilmeye başlanmıştır. Temsili demokrasinin yansıması olan bir geleneksel kamu yönetimi yapılanmasında, yerleşik yurttaş-devlet ilişkisi ile katılımcı demokrasi içerisinde şekillenen yurttaş-devlet ilişkisi arasında bazı temel farklılıklar olması kaçınılmaz görünmektedir. Katılımcı demokrasiden bahsediyorsak, farklı bir yurttaşlık tanımı, tasavvuru ve çözümlemesi yapmak durumundayız. Ulusal karar alıcıların, siyasal kredibilite ve meşruluk için toplumun rızasına muhatap olmaları gerekir. Bu durumda, yönetim üzerinde hesap verme baskısı oluşacağı gibi, iyi bir yönetimin gerçekleştirilmesi için toplumsal potansiyel harekete geçirilmiş olacaktır. Modernitenin baş aktörü olan yurttaşın ihtiyaç duyulmayan bu gelişmede, etnik ve dinsel topluluklar cemaat kimlikleri adına hukuki bir kimlik olarak yurttaşlığı sindirmekle beraber; sosyokültürel düzlemde farklı önceliklerin yurttaş kategorisinin önüne geçmesini benimsemektedirler.¹²⁶

DEMOKRASİ

Demokrasi kavramı, Eski Yunanca Demokratia kavramından gelmekte ve demos ve kratia ya da cratos kavramlarına dayanmaktadır. Demos kavramı, deme (mahalle) sözcüğünden türetilmiş olup mahallede yaşayan halk anlamına gelmektedir. Eski Yunancada kratia ya da Carlos sözcüğü ise İngilizcede government sözcüğü ile eş anlamlıdır, yönetim anlamına gelmektedir.¹²⁷

Eski Yunan kent devletlerinden beri demokrasi halkın kendi kendini yönetmesi diye tanımlanıyor. Halk denildiğinde, sınırları belirli bir alandaki, bir toplum özgür ve eşit yurttaşlarının tümü anlatılmak isteniyor. Geçmişte kendi kendini yönetme hakkına sahip yurttaşlar, toplumun sadece seçkin bir kesimini kapsarken, XX. yüzyıldan sonra yurttaşların o topluluk içindeki tüm yaşayanları kapsar hale gelmesi gerektiği üzerinde uzlaşma olmuştur. Başlangıçta hâkim olan temsili demokrasi anlayışı eleştirilerle ve toplumsal mücadelelerle çoğulcu demokrasiye, katılımcı demokrasiye ve nihayet demokratik yönetime doğru dönüşerek yol almıştır. Siyasal karar ve eylem alanları seçim öncesinde belirlenmiştir. Seçim süreci bu yetkileri kimin kullanacağını belirlemektedir. Tüm halk göz önüne alındığında denilebilir ki demokratik süreçler kararın demokratik olarak üretilmesini sağlamaktan çok, yetkiyi kullananların seçiminin demokratik olmasını sağlamaktadır. Modernist bir mantığın egemen olduğu bu sistemde, sorunların çözümünün bir tek yolu olduğu düşünülmektedir. Buna nasıl ulaşılabileceğine ilişkin benimsenen yol da oy çokluğu olmaktadır. Denilebilir ki bu karar kriterinin yerine oybirliği aranması daha doğru *olacaktır*.¹²⁸

Kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, kentleri sürdürülebilir geleceğe taşıyan bir ortaklık modeli olarak tanımlanan kent konseyleri, geniş bir halk kitlesinin katılımı ile seçilmiş yerel karar organlarının çalışmalarına destek sağlayan ve etkin bir çalışma ortamı oluşturan dinamik yapılardır.¹²⁹

¹²⁶ M. Özel, F. Güçlü / Age

¹²⁷ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). *Yerel Yönetimlerde Katılımcı/Müzakereci Demokrasi Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 8, Sayı 17.*

¹²⁸ Gül, H., 2008, "Demokrasi Kuramları Bağlamında AKP'nin Yeni Anayasa Girişiminin ve Demokrasi Anlayışının Bir Değerlendirmesi",

¹²⁹ Yavuz BOZKURT Yrd. Doç. Dr. Age

Demokrasi kavramı bir yönetim şekli olarak ortaya çıktığında, toplum yaşamını etkileyen konular oy hakkına sahip olanlar tarafından topluca karara bağlandığından dolayı katılımcı olarak nitelenen demokrasi, katılımcı sayısı, kararların karmaşıklığı ve çeşitliliği arttığından giderek temsili demokrasiye dönüşmüştür. Halka ait olan egemenlik hakkının, halkın seçtiği kişi ya da kurullar tarafından kullanılması olarak tanımlanan temsili demokrasinin dışında genel olarak üç çeşit demokrasi modelinden daha söz etmek mümkündür.

Klasik/doğrudan demokrasi modeli;

Yarı doğrudan demokrasi modeli;

Katılımcı/çoğulcu demokrasi modeli,¹³⁰

Sivil toplum örgütlerinin eleştirisi başkadır. Doğrudan demokrasiden bahsediliyor ama doğrudan demokrasinin bir örneği yok; yani doğrudan demokrasiyle yönetilen bir ülke yok. Katılımcı demokrasinin iflasından söz edildi. Çünkü katılımcılık eşitlik oldu, ama paylaşım olmadığı için adaletsizlik bu sistemin bir sorunu olarak gündeme geldi.¹³¹

Bence, Birincisi, dünya çapında ve Türkiye’de artan, güvenlikçilik diyebileceğimiz eğilim. Aslında Türkiye’de zaten hep vardı ama dünyadaki gelişmelerle de birlikte meşrutiyet iddiası artan bir olgu olarak karşımıza çıktı. İkincisi sınıf politikasından sapıp kimlik politikasına geçme olgusu var ki, sağ-sol kavramlarının da değiştiğini görüyoruz. Üçüncüsü de neoliberal ekonomik politikaların ön plana çıkması.

¹³²

Hukukun üstünlüğünün demokrasinin işleyişi için çok çok önemli olduğu kanaatindeyim.¹³³

Devlet dine hoşgörüle yaklaşır ama din de devlete hoşgörü temelinde yaklaşır.¹³⁴

Bugün hepimiz biliyoruz veya bilmek durumundayız ki, temsili demokrasi denen oyun artık sonuna geldi; kitleler yavaş yavaş temsili demokrasinin kurumlarını boşaltıyor.

¹³⁵

Katılım, katılmak eylemidir. Herhangi bir şeyin içinde yer almak, oluşumuna, gelişimine, paylaşımına ortak olmak anlamına gelir. Seyirci olmanın dışında yer alır.¹³⁶

Sözcük olarak temsili, çoğulcu, doğrudan, liberal, ekonomik, kapitalist gibi olabildiğince değişik sıfatlar alması, demokrasinin kavram olarak anlaşılmasını ve evrensel bir tanımının yapılmasını güçleştirmektedir. Bu güçlüğü rağmen demokrasinin; *hiç kimsenin kendi kendini seçemeyeceği, hiç kimsenin kendisini yönetme yetkisi ile donatamayacağı ve dolayısı ile hiç kimsenin bağısız ve koşulsuz bir iktidar savında bulunamayacağı bir sistem olarak tanımlanması olanaklıdır.*¹³⁷

Demokrasilerin çoğunluğun diktatörlüğüne dönüşmesi tehlikesine; Montesquieu, John Locke, Alexis de Tocqueville, Amerikan demokrasisinin kurucularından James Madison gibi düşünür ve devlet adamlarınca yüzyıllarca önce dikkat çekilmiştir. 1930’larda özellikle Avrupa’nın gelişmiş toplumlarında iktidara gelen faşist yönetimler, çoğunluğun gücünün diktatörlüğe dönüştüğü acık örnekleri oluşturmuşlardır. Bu diktatörlükler, toplumlarını II. Dünya Savaşı’na sürüklemişler ve insanlık dramına yol açmışlardır. Bu deneyimler sonucudur ki, güçler ayrılığı ilkesinin daha da geliştirilerek

¹³⁰ Yavuz BOZKURT Yrd. Doç. Dr. Age

¹³¹ Weinber, CLAUDE, *Demokrasi ve Siyasal Katılım*

¹³² Weinber, CLAUDE, Age

¹³³ Weinber, CLAUDE, Age

¹³⁴ Weinber, CLAUDE, Age

¹³⁵ Weinber, CLAUDE, Age

¹³⁶ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

¹³⁷ Gül, H., 2008, Age

anayasalarda düzenlenmesinin ve kurumsallaştırılmasının zorunluluğu acık seçik ortaya çıkmıştır. Güçler ayrılığı ilkesi gereği; yürütme, yasama ve yargının ayrıştırılarak, mutlak iktidarın sınırlandırılması amaçlanır. Çoğunluğun yönetim hakkının tiranlığa-diktatörlüğe dönüşmesinin engellenebilmesi için, güçler ayrılığı ilkesinin yanı sıra; yönetimi dizginlemeye yardımcı olan diğer ilke, kurum ve mekanizmaların geliştirilmesinin gerekliliği de görülmüştür.¹³⁸

Demokrasilerde yanıt aranan temel sorular; kim yönetecek, yönetenler nasıl belirlenecek ve nasıl yönetecek, yönetenlerin diktatörlük tuzağına düşmesi nasıl engellenecek, vatandaşların temel hak ve özgürlükleri nasıl korunup geliştirilecek ve yönetilenlerin yaygın ve daha etkin katılımı nasıl sağlanacak? Şeklinde sıralanabilir. Norman, kim yönetecek? Sorusunun yanıtına göre, demokratik ve demokratik olmayan rejimleri ayırmanın olanaklı olmadığını belirtir. Yazar, Popper'e de gönderme yaparak, esas önemli sorunun "siyasal kurumlar, yetersiz ya da kötü yöneticileri diktatörlük tuzağına düşmekten alıkoyacak biçimde nasıl düzenlenmelidir?" olduğunu belirtir.¹³⁹

Demokrasi türleri: Doğrudan demokrasi, liberal temsili demokrasi, sınırlı liberal temsili demokrasi, katılımcı demokrasi, müzakereci demokrasi, çoğulcu demokrasi, Schumpeterci demokrasi, ekonomik demokrasi (özyönetim), tek parti demokrasisi, radikal demokrasi, sosyal demokrasi, demokratik yönetim vb.¹⁴⁰

Ayrıca, sosyalist demokrasi ve türlerinden de bahsedilmektedir.¹⁴¹

Batıda 18. ve 19. yüzyılda gelişen ve yaygın olarak yerleşen demokrasi turu **liberal temsili demokrasidir**. Zaman içinde liberal temsili demokrasinin değişik türevlerinin de geliştiği görülmüştür. **Sosyal demokrasi**, liberal temsili demokrasinin özellikle sosyoekonomik yönden eksikliklerini tamamlayarak, ona daha aktivist ve genişlemeci bir acılım getirmiş, daha toplumsal ve eşitlikçi bir boyut katmıştır.

Demokrasinin, partiler arası yarış sonunda iktidara kimin geçeceğinin saptanmasına yarayan bir araçtan ibaret olduğu kabul edilir.¹⁴²

Çoğulcu demokrasi, farklı görüşte olan ve farklı politikalara sahip siyasal partilerin ya da grupların özgür ve eşit bir ortamda yarışmasını temel alır. Çoğulculuk, bireylerin meydana getirdiği grupların siyasal surece dâhil olmasını öngören grup politikaları ile de kuvvet kazanmaktadır. Azınlıkta kalan görüşlerin ve küçük grupların da siyasal sistemde ve karar alma süreçlerinde temsiline verilen önemin abartılması, siyasal sistemde istikrarlı bir çoğunluk yönetiminin kurulmasını güçleştirebilmektedir.

Liberal temsili demokrasiye ve diğer birçok demokrasi kuramına yöneltilen en önemli eleştiri, doğrudan katılım konusundaki yetersizlikleridir.¹⁴³

Radikal demokrasi anlayışında, liberal demokrasilerde benimsenen çoğulculuğa olumlu bir yaklaşım vardır: Radikal demokrasi anlayışında çoğulculuğun beraberinde getireceği çatışmaya da olumlu yaklaşılr. Farklı olana yok edilmesi gereken düşman gözüyle bakılmaz.¹⁴⁴

Konuya açıklık getirmek için; temsili demokrasilerde uzunca bir dönem, temsilcilerin ücret almaması ya da sembolik ücretler alması anlayışı savunulmuş ve uygulanmıştır. Halkın ya da ulusun temsilinin ayrıcalığı ve onuru öne çıkarılmıştır. Ancak, bu yaklaşım tartışmaya açıktır. Temsilcilerin ekonomik güç sahiplerinin etkisine

¹³⁸ Gül, H., 2008, Age

¹³⁹ Gül, H., 2008, Age

¹⁴⁰ Gül, H., 2008, "Age

¹⁴¹ Gül, H., 2008, Age

¹⁴² Gül, H., 2008 Age

¹⁴³ Gül, H., 2008, Age

¹⁴⁴ Gül, H., 2008, Age

girmesinin kapısını aralayan bir anlayıştır. Bu bağlamda, seçilmiş siyasilerin, sınırlı bir kesimin baskısı altında kalmadan ve özerk bir biçimde, kararları genel kamu yararına alabilmeleri için, maddi olarak yeterli bir gelire sahip olmaları önemlidir. Müzakereci demokrasi anlayışında, herkes için uyulması zorunlu tercihler ve idealler olduğu on kabulü yoktur. Toplumunu oluşturan kişi, grup ve kesimlerin değişik amaçları olabilir.¹⁴⁵

Türkiye’de Siyasi Partiler ve Demokrasi Anlayışları:

26 milyon oy almış bir parti, 100 tane sosyalist öğrenciye karşı niye bu kadar sert? Niye köylülerimize karşı bu kadar sert? Bakıyorsunuz ki, orada yapılan muhalefet ile neoliberal mantık arasında bir çatışma var. Ama anadilde eğitimde yok esasında; anadilde eğitime onay vererek de neoliberal süreci iyi götürebiliriz. AK Parti’de sopa ile havuç ilişkilerindeki esas kriter bence bu ekonomik istikrar, ekonomik büyüme fetiş; ekonomiyi kaybettiği zaman gücünü de kaybetme korkusu. Bu yüzden de Türkiye’de Batı’dan farklı olarak, güvenliğin demokrasiyi engellemesinden ekonomik büyüme fetişinin demokrasiyi engellemesi gibi bir devreye geçiyoruz ki, 2010’lu yıllar bu temelde çok daha fazla tartışılacak. Türkiye’de merkez konusunda bence iki görüş var. Biri şu: Merkez çökmüştür ve kimlikçi bir parti Türkiye’yi yönetiyor; o yüzden Türkiye’de ciddi bir merkez sorunu var. İkincisi de benim gibi insanların benimsediği, Türkiye’de yeni bir merkezin var olduğu görüşü. Yani AK Parti yeni bir merkezdir ve yeni bir merkez olarak esasında kendini Anadolu sermayesine, Türkiye’nin küreselleşme ilişkilerindeki aktif güç olmaya çok dayandırmaktadır. Bu anlamda bazı sorular sormamız lazım. Niye mesela birdenbire AK Parti Amerika’daki Cumhuriyetçi Parti gibi davranmaya başladı? Niye Türkiye 2012’de birdenbire kürtaj tartışmaya başladı? AK Parti’nin İslamcı olduğu çerçevesinden baktığımız zaman anlayamıyoruz Türkiye’nin bu dönüşümünü. AK Parti’nin esasında yürütme demokrasisine dayalı, belli bir sınıfsal temeli olan, belli bir ideolojisi olan ve Türkiye’yi yeniden tanımlamak isteyen bir parti olduğunu görüyoruz.¹⁴⁶

Tüm bu ayrımlar esasında Türkiye’de yeni bir merkezin ortaya çıktığını gösteriyor. Biz beğenelim beğenmeyelim, bu merkez küreselleşmeyle iyi ilişkileri olan, Avrupa’yla çıkarları temelinde belli bir yere kadar iyi ilişkiler kuran, ekonomiden ve serbest pazardan hiçbir zaman sapmayan, ekonomiyi götürdükçe kendi gücünü götürebileceğini düşünen ve biraz da esasında Amerika’daki Cumhuriyetçi Parti’ye benzer bir şekilde, bir muhafazakârlığı Türkiye’ye yaymaya çalışan bir parti.¹⁴⁷

Bir kere bu partiler hem sınıfsal temelde, hem kültürel temelde, hem küreselleşmeyle ilişkilerinde, hem siyasi partilerle ilişkilerinde yeni bir toplum tanımlıyor.¹⁴⁸

1961 Anayasası, çoğunlukçu bir demokrasi anlayışı çerçevesinde tüm yetkileri yasama meclisinde toplayan bir anayasa düzeninden; çoğulcu demokrasi anlayışını yansıtan, meclisin yetkilerini çeşitli anayasal kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla dengelemeye çalışan bir frenler ve dengeler sistemine geçilmiştir.

¹⁴⁵ Gül, H., 2008 Age”,

¹⁴⁶ Weinber, CLAUDE, Age

¹⁴⁷ Weinber, CLAUDE, Age

¹⁴⁸ Weinber, CLAUDE, Age

DOĞRUDAN DEMOKRASİSİ-

Demokrasinin en saf ve yalın biçimi olarak gösterilen doğrudan demokrasi modelinin, M.Ö. 4. ve 5. yüzyıllarda eski Yunan Şehir Devletlerinde uygulandığı ve kararların doğrudan doğruya halkın katılımıyla alındığı görülmektedir.¹⁴⁹

Demokrasinin temelde iki uygulama şekli vardır; doğrudan demokrasi ve temsili demokrasi. Doğrudan demokrasi vatandaşların hükümet işlerine doğrudan, aracısız katılımlarını sağlayan bir sistemdir ve ilk uygulamalarının eski Atina'da gerçekleştirildiği kabul edilmektedir. Nüfusun artışıyla birlikte doğrudan demokrasinin saf şekliyle uygulanmasının neredeyse imkânsız hale gelmesinden dolayı günümüzde demokratik yönetim biçimi temsili demokrasiyle özdeşleşmiş durumdadır. Bununla birlikte, hızla gelişen teknoloji, zaman ve mekân engellerinin etkisini azaltmaya başlamıştır. Bunun sonucunda da elektronik demokrasi, referandum demokrasisi, katılımcı demokrasi, güçlü demokrasi gibi kavramlar ortaya çıkmıştır.¹⁵⁰

Seçmenlerin önlerine gelen bir yasama tasarrufu veya bir siyasa hakkında kabul etmek veya reddetmek suretiyle görüşlerini doğrudan doğruya ifade etmelerini sağlayan bir doğrudan demokrasi aracıdır. Dünya ölçeğinde referandumlardaki bu artış eğilimine ve birçok ülkenin anayasasında referandumla ilgili hükümler bulunmasına rağmen, bu yöntemin hâlâ birçok ülkede ulusal düzeyde sınırlı sayıda kullanıldığı ve temsili demokrasinin içinde çok ciddi bir yer tutmadığı gözlenmektedir. Doğu Avrupa'da yaşanan demokratikleşme sürecinde 27 yeni anayasa yapılmış ve bunların büyük çoğunluğu referandum yoluyla kabul edilmiştir.¹⁵¹

Referandumla siyasi azınlığa veto hakkının verilmesi suretiyle geçici parlamento çoğunluklarının temel hak ve özgürlükleri zedeleyen, azınlık tercihlerini görmezden gelen kanunları çıkarmasının önüne geçilmesi sağlanacaktır.¹⁵²

Yine aynı doğrultuda, referanduma başvurma yetkisi cumhurbaşkanının münhasır yetkisinde olmamalıdır. Aksi durum, cumhurbaşkanının yasama sürecinde sahip olduğu siyasi meşruiyete nazaran daha fazla güç sahibi olması sonucunu doğurur. Bu durum cumhurbaşkanının partiler üstü hakem konumuyla açıklanmaya çalışılsa da, uygulamada cumhurbaşkanının referandum tehdidiyle parlamentoyu istediği gibi yönlendirebilmesine olanak sağlamaktadır.¹⁵³

Bugün Avrupa ülkeleri arasında cumhurbaşkanının münhasıran referanduma başvurma yetkisine sahip olduğu tek ülke Türkiye'dir.¹⁵⁴

Referandum başlatma yetkisinin parlamento hâkim olan siyasi çoğunluğa, yani hükümete verilmesi de bu başlık altında anlatılan nedenlerden ötürü tavsiye edilmemektedir. Avrupa anayasalarının geneline bakıldığında anayasaların parlamento çoğunluğuna yetki verirken temkinli davrandığı görülür.¹⁵⁵

Referandumun Yargısal Denetimi: Bir referandumda referandum kararının alınmasından sonuçların açıklanmasına kadar yargısal denetim yetkisi Anayasa Mahkemesi'ne ait olmalıdır. Uygulamada İtalya, İrlanda ve Fransa gibi örneklerde

¹⁴⁹Mehmet SOLAK, *Demokrasi ve Siyasal Katılım TBMM Araştırması: Bir Doğrudan Demokrasi Aracı Olarak Referandum*

¹⁵⁰ Mehmet SOLAK, *Age*

¹⁵¹ İlker Gökhan ŞEN, *Demokrasi ve Siyasal Katılım: Bir Doğrudan Demokrasi Aracılığı Siyasal katılımı artırmak*

¹⁵² İlker Gökhan ŞEN, *Age*

¹⁵³ İlker Gökhan ŞEN, *Age*

¹⁵⁴ İlker Gökhan ŞEN, *Age*

¹⁵⁵ İlker Gökhan ŞEN, *Age*

görüldüğü şekliyle referandum süreci, Türkiye'deki gibi Yüksek Seçim Kurulu değil, Anayasa Mahkemesi veya muadili bir yargı organı tarafından denetlenmektedir.¹⁵⁶

Referandumların Anayasa Mahkemesi'nin yargısal denetimi altında yapılması gerekliliği asıl makro adalet noktasında kendisini göstermektedir. Makro adalet, seçmen oylarının toplamda en az sapmayla nihai sonucu belirlemesidir. Bu ilke, seçmelerin bir devlet organı sıfatıyla yasa yapım sürecine dâhil olmasının bir sonucudur. Örneğin İsviçre anayasa doktrininde "halk" yasama, yürütme ve yargıya ek olarak dördüncü bir kuvvet olarak görülmektedir.¹⁵⁷

Türkiye'de bu konuyla ilgili düzenleme Anayasa'nın 175. maddesinde yer almaktadır. Buna göre, "Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların kabulü sırasında, bu kanunun halkoylamasına sunulması halinde, Anayasa'nın değiştirilen hükümlerinden, hangilerinin birlikte hangilerinin ayrı ayrı oylanacağını da karara bağlar"¹⁵⁸.

Bugün hepimiz biliyoruz veya bilmek durumundayız ki, temsili demokrasi denen oyun artık sonuna geldi; kitleler yavaş yavaş temsili demokrasinin kurumlarını boşaltıyor. Yönetime katılım bakımından üniter devlet ile federal devlet arasında önemli bir farklılık da bu ülkelerde geçerli olan siyasal kültürden kaynaklanır. Yönetime katılım bakımından üniter devlet ile federal devlet arasında Federal devlet sistemini benimseyen ülkelerin siyasal kültüründe halkın yönetime etkili katılımı olumlu bir özellik olarak görülür. Oysa üniter siyasal kültürde yoğun ve yaygın bir katılımın beraberinde çeşitli riskler veya dezavantajlar getireceğinden şüphe edilir.¹⁵⁹

Katılım mekanizması olarak yerelde mahalle muhtarlığı belediyenin bir organı haline getirildi, bu çok önemli bir uygulamaydı. Mahallenin temel alınması ve mahalle muhtarının halk tarafından seçilmesi önemliydi. Aslında Türkiye'deki en büyük sivil Toplum örgütü mahalle muhtarlığıdır;¹⁶⁰

Dolayısıyla belki siyaset bilimcilerin oyunun kuralları dediği Siyasi Partiler Kanunu, Seçim Kanunu, Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ve Dernekler Kanunu'nun değişmesi lazım ki yereldeki katılım bir işe yarasın.¹⁶¹

Türkiye Kürt meselesini çözemezse katılım, demokratikleşme meselelerini çözemez. Genelleme yapmayı sevmem, ama görüyoruz ki yirmi senedir Türkiye bununla oyalanıyor. İlgilenenler için söyleyeyim: Oktay Uygun'un da içinde bulunduğu bir çalışma yaptık.¹⁶²

Kesin rakamlara göre Türkiye'nin 2010'daki kamu harcamasının büyüklüğü 250 milyar Türk Lirası; bunun 50 milyar lirasını, yüzde 14'ünü yerel yönetimler kullanmış. Bu harcamanın büyük bir bölümü zaten büyük şehirlere ait, neredeyse yarısını da İstanbul harcıyor. Türkiye'de yerel yönetim dışındaki kamu harcamalarının yüzde 85'i Ankara'dan yapılıyor. Merkezîyetçilik artarken, katılım olunca bir şekilde belediyelerin kirli çarşafı daha çok ortaya dökülmeye başladı.¹⁶³

Yeni demokrasilerin doğduğu ve yerleşik demokrasilerin de değiştiği bir zamanda yaşıyoruz.¹⁶⁴

¹⁵⁶ İlker Gökhan ŞEN, *Age*

¹⁵⁷ İlker Gökhan ŞEN, *Age*

¹⁵⁸ Oktay UYGUN, *Demokrasi ve Siyasal Katılım -Merkezîyetçilik, Federalizm ve Katılımcılık*

¹⁵⁹ Fikret TOKSÖZ, *Demokrasi ve Siyasal Katılım - Katılımcılık Yoluyla Yerelin Güçlendirilmesi*

¹⁶⁰ Fikret TOKSÖZ, *Age*

¹⁶¹ Fikret TOKSÖZ, *Age*

¹⁶² Fikret TOKSÖZ, *Age*

¹⁶³ Fikret TOKSÖZ, *Age*

¹⁶⁴ Anna WOHLFART, *Demokrasi ve Siyasal Katılım -Demokrasinin Şekillenmesinde Yurttaşların Rolü*

Bir taraftan siyasi konuların ve siyasi karar alma sürecinin karmaşıklığı artarken, diğer taraftan vatandaşların siyasi karar alma mercilerine güveni azalmaktadır.¹⁶⁵

Yurttaşlar siyasete daha aktif olarak katılmak ve toplumun şekillenmesinde rol oynamak istemektedir. Daha aktif yurttaşlık gelişiminin yolu ise daha iyi eğitim ve teknoloji bilgisinden geçmektedir. İnternetin yardımıyla karar alma süreçleri daha şeffaf olmakta, insanlar nasıl ve ne zaman demokrasiye katıldıklarını ve onu nasıl şekillendirdiklerini daha iyi bilmektedir.¹⁶⁶

Büyük siyasi kararlarda, yurttaşların desteğine ihtiyaç duymaktadır. Demokratik sistemlerdeki bu gelişmeler, siyasi alanlarda toplumsal katılımın çeşitlenmesine yol açmaktadır.¹⁶⁷

Sosyal medyanın daha önceki benzer dijital ortamlardan farkını şöyle tanımlayabiliriz. Eskiden sadece internete girip bir şeyler okuyorduk, arıyorduk, hâlbuki bugün interaktif bir alan olan web 2’de kendimiz de içerik üretiyoruz; yani *user generated content* dediğimiz olay yaşanıyor; kullanıcı tarafından üretilen bir içeriğin, blog yazarlığı, *microblogging*, twitt atmak, *status update* etmek gibi yollarla yayınlanması sürecine dâhil oluyoruz. İnsanlar öncelikle bir profil oluşturuyorlar kendilerine sosyal medyada; bir kimlik, bir identity kuruyorlar. İnternet üzerinden gazetecilik yapan gazetecilerle iki hafta önce konuştum. Diyelim onlar için bir haber yazıyorsunuz, orada bir editör kontrolünden geçiyor, ancak ondan sonra internete konuyor.¹⁶⁸

TEMSİLİ DEMOKRASİ

Demokrasinin gelişme tarihi içinde çoğunluğun azınlığı dışlama kaygısı değişik konumlardaki gruplar tarafından dile getirilmiştir. Dışlanma kaygısını dile getirenler elitler olabildiği gibi toplumdaki güçsüz marjinal kesimler de olmuştur.¹⁶⁹

Kamusal aktörler, örgütlenmiş çıkar gruplarıdır. Seçimler, çıkar grupları ve yandaşlarının, meclise girmek için, bu platformda yarışması hâline gelmektedir. Bunun sonucunda Meclis, bireylerin temsilcilerinin oluşturduğu küçültülmüş bir kamu alanı olmaktan çıkmakta, toplumda sadece örgütlenmiş çıkar gruplarının temsil edildiği bir platform hâline gelmektedir. Genellikle demokrasi pratiği **çoğulcu** demokrasi anlayışı içinde gelişirken, kuramsal alanda temsili demokrasinin ontolojik varsayımları korunarak ve temsili demokrasinin söylemi korunarak, böyle bir sorunun ortaya çıkmasına mani olunması yoluna gidilmektedir. Kararların önem kazanan niteliği müzakere edilmiş olması ve değişik çıkar gruplarının dengesini yansıtacak bir uzlaşmaya varılmış olmasıdır. Çözümlerin müzakereler sonucu elde edilebileceği kabul edilince tek ve tartışılmaz bir çözüm söz konusu değildir. Çoğulcu demokraside temsili demokrasinin tek doğru kavramının yerini, ulaşılabilecek uzlaşmalara göre değişik uygulamalara olanak veren, çeşitli uygulamalara açık bir anlayış almaya başlayacaktır.¹⁷⁰

İnsanlar topluluk olarak yasadıkları süreçten toplum/örgüt yaşamına geçiş süreci boyunca birçok yönetim biçimi uygulamışlardır. Bu yönetim biçimleri tarihsel süreç

¹⁶⁵ Anna WOHLFART, *Age*

¹⁶⁶ Anna WOHLFART, *Age*

¹⁶⁷ Anna WOHLFART, *Age*

¹⁶⁸ Esra ARSAN-*Demokrasi ve Siyasal Katılım-Türkiye’de Gençlik, Sosyal Medya ve Siyasal Katılım*

¹⁶⁹ TEKELİ İlhan -*Tek Ve Çok Kademeli Demokrasi Kuramlarının Ontolojik Kabulleri Üzerine*

¹⁷⁰ TEKELİ İlhan -*Tek Ve Çok Kademeli Demokrasi Kuramlarının Ontolojik Kabulleri Üzerine*

içerisinde, yeri geldiğinde monarşi, yeri geldiğinde aristokrasi, yeri geldiğinde ise oligarşi olmuş ve nihayet demokrasi benimsenmiştir.¹⁷¹

Demokrasi, evrensel bir değer olarak kabul edilmekle birlikte, temsili demokrasinin küresel ölçeğe uyumunu, katılımcılığın önünü açan yeni arayışları ve uygulamaları beraberinde getirmektedir.¹⁷²

Katılımcı demokrasinin ortaya çıkışı, temsili demokrasi modelinin eksikliğinde ve demokratik ihtiyaçlara cevap verememesinde görülebilir.¹⁷³

Böylece artık, sadece oy vermeye dayalı, temsilcilerin hâkim olduğu bir iradenin değil; halkın doğrudan doğruya, çeşitli şekillerde ve araçlarla ortaya koyduğu bir iradenin de belirmesi söz konusu olmaya başlamıştır. Bu durum, özellikle yerel yönetim birimlerinde, katılımcı demokrasi anlayışına geçiş için önemli bazı işaretlerin varlığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda yerel yönetimler, bu demokratik yapı içerisinde aslında hemşehrileri en yakın olan birim olarak görevlerini yerine getirmektedirler. Yerel yönetimler hizmette yerellik ilkesinin de etkisiyle siyasal ve yönetsel katılmanın yasama geçirilmesi için en elverişli düzeyler olarak tanımlanmaktadır Kent konseyleri, herkesin görüşlerini açıklama fırsatı bulabileceği bir platform olarak tanımlanmıştır. Kent Konserleri'nin en önemli işlevi, kentteki tüm aktörleri bir araya getirerek, tüm kent için bir platform oluşturmaktır. Kent Konseyleri, kentin kalkınma önceliklerinin ve sorunlarının tanımlandığı ve tartışıldığı demokratik platformlar olarak işlev görmektedir.¹⁷⁴

Bu bağlamda çalışmanın sorunsalı; günümüzde temsili demokrasi modelinin uygulamadan kaynaklanan birçok sorunla karşı karşıya olduğu, bu nedenle büyük ölçüde işlevsiz bir hale geldiği ve bu sorunların katılımcı demokrasi modeliyle büyük ölçüde ortadan kaldırılabileceği yönündeki yaklaşımdır.¹⁷⁵

Tek meşru yönetim biçimi olarak ifade edilen ve en genel ifadeyle halkın idaresi, hükümet etmesi veya kendi kendini yönetmesi anlamlarına gelen demokrasi kavramının tarihsel kökenleri oldukça eski dönemlere dayanmaktadır.¹⁷⁶

Temsili demokrasi modelinde seçimler, vatandaşların görüş ve düşüncelerini siyasal alana aktaran ve temsilcilerin seçilmesini sağlayan oldukça önemli temel unsurlardan birisi olarak gösterilmektedir. Öyle ki, bazı kesimlerce seçimlerin demokrasi ile özdeşleştirildiği dahi görülebilmektedir. Ancak halkın düzenli aralıklarla yapılan seçimlerde temsilciler seçmesi, egemenlik hakkından tamamen vazgeçtiği anlamında da değerlendirilmemelidir. Çünkü teorik olarak her ne kadar halk adına karar alma yetkisi, seçimlerle göreve getirilen temsilcilere geçmiş olmakla birlikte halk, birçok doğrudan ve dolaylı yöntem kullanarak egemenlik hakkını kullanmaya ve yönetime katılmaya devam etmektedir.¹⁷⁷

Ancak bu noktada hemen şunu da belirtelim ki, çoğunluğun yönetimi ile azınlığın korunması arasındaki denge oldukça önemli olup, demokrasilerde hiçbir zaman göz ardı edilmemesi gereken oldukça hassas bir konudur.¹⁷⁸

¹⁷¹ Mustafa KOCAOĞLU, *Katılımcı Demokrasi Algılaması Ve Kent Konseyleri*

¹⁷² Mustafa KOCAOĞLU, *Katılımcı Demokrasi Algılaması Ve Kent Konseyleri*

¹⁷³ Mustafa KOCAOĞLU, *Katılımcı Demokrasi Algılaması Ve Kent Konseyleri*

¹⁷⁴ KOCAOĞLU Mustafa, *Katılımcı Demokrasi Algılaması Ve Kent Konseyleri*

¹⁷⁵ NACAĞ, Osman, *Temsili Demokrasinin Sorun Alanları ve Çözüm Noktasında Yeni Bir Model: Katılımcı Demokrasi*

¹⁷⁶ NACAĞ, Osman, *Age*

¹⁷⁷ NACAĞ, Osman, *Age*

¹⁷⁸ NACAĞ, Osman, *Age*

Son dönemde, hem sanayi toplumunda hem de küreselleşmeyle birlikte ulus-devlet yapılarında ortaya çıkan değişim, sanayi toplumunun ve ulus-devlet anlayışının bir ürünü olan temsili demokrasilerin birçok çevre tarafından tartışılmasına neden olmuştur. Özellikle bu süreçte, temsili demokrasilerin uygulamadan kaynaklanan sorun alanları gündeme taşınmış ve birçok kesim tarafından yoğun bir biçimde eleştirilmiştir.¹⁷⁹

Temsili demokrasilerin karşı karşıya olduğu en temel sorunların başında, halkın seçimler yoluyla temsilcilerini seçmesi uygulamasının geldiği görülmektedir. Çünkü her ne kadar temsili demokrasilerde egemenliğin gerçek sahibi halk olmakla birlikte halk, bu hakkın kullanımını belirli bir süreliğine seçtiği temsilcilerine devretmekte ve seçim dönemleri dışında genellikle pasif bir rol üstlenmektedir. Temsili demokrasi modelinde uygulanan bu yöntemle, zamanla vatandaşların, aktif bir birey olmaktan çıkarak sadece belirli aralıklarla yapılan seçimlerde, temsilcilerini seçmekle görevli bir seçmen durumuna dönüştükleri, vatandaşların, karar alma ve politika oluşturma süreçlerinden hızla uzaklaştırıldıkları görülmektedir. Halkı yönetimin dışında tutan bu anlayış, süreç içinde vatandaşların temsili demokrasiye yabancılaşmasına neden olmaktadır.¹⁸⁰

Temsili demokrasi modelinde vatandaşların temsilcilerine, bir sonraki seçimlere kadar müdahale edememeleri, temsilcilerin, kendilerini seçen vatandaşlardan tamamen bağımsız bir şekilde hareket edebilmelerine olanak tanımaktadır.¹⁸¹

Siyasilerin genel olarak kendi düşünce ve görüşleri doğrultusunda hareket ettikleri, seçmenlerine hesap vermekten oldukça uzak oldukları ve bu nedenle temsili demokrasilerin sürekli olarak bir meşruiyet krizi ile karşı karşıya kaldıkları görülmektedir.

Temsili demokrasi modelinde siyasi partilerin, siyasal temsili ve katılmayı sağlayan önemli bir araç olarak ortaya çıktıkları görülmektedir. Diğer taraftan bütün siyasi partilerin her platformda parti içi demokrasiyi ve halkın yönetime katılımını sıklıkla savunmalarına rağmen pratikteki uygulamaları, demokratik katılımcı yönetim anlayışıyla bağdaşmadığı gibi, parti içi demokrasiden söz etmeyi de oldukça zorlaştırmaktadır. Siyasi partilerin bu kadar sıkı ve katı bir yönetim anlayışı benimsemiş olmaları nedeniyle halkın yönetime katılma alanlarının büyük ölçüde daralmakta olduğunu ve temsili demokrasi modelinin büyük ölçüde sekteye uğramakta olduğunu söylemek mümkündür.¹⁸²

Günümüzde gerek ulusal gerekse yerel düzeyde temsilciler, genellikle iki aşamalı bir süreçte belirlenmektedir. İlk aşamada temsilci adayları partilerce belirlenmekte ve ikinci aşamada halk, partilerce belirlenen adaylar arasından temsilcilerini seçmek zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla gerçekte temsilcilerin, doğrudan halk tarafından değil¹⁸³

Siyasi partilerin temsili demokraside ortaya çıkardığı en önemli sorunlardan bir diğeri de, temsilcilerin birçok dönem parlamentoda yer alarak temsilciliği, bir meslek haline getirmiş olmalarıdır.¹⁸⁴

Yine benzer bir uygulamanın Türkiye’de de Ak Parti tarafından benimsendiğini ve milletvekilliği için üç dönem sınırlamasının konduğunu söylemek mümkündür.¹⁸⁵

¹⁷⁹ NACAĞ, Osman, Age

¹⁸⁰ NACAĞ, Osman, Age

¹⁸¹ NACAĞ, Osman, Age

¹⁸² NACAĞ, Osman, Age

¹⁸³ NACAĞ, Osman, Age

¹⁸⁴ NACAĞ, Osman, Age

¹⁸⁵ NACAĞ, Osman, Age

Çünkü sadece belirli aralıklarla yapılan seçimlerde siyasal alana katılan ve geri kalan sürede hiçbir şekilde siyasal ve yönetsel alanda yer almayan bireylerde politik sorumluluk ve demokratik bilincin oluşması mümkün değildir.¹⁸⁶

Temsili demokrasi modelinin, toplumda var olan çeşitliliğin yönetime yansımaya izin vermediğini söylemek mümkündür.¹⁸⁷

Bu sistemde, azınlıkta olan veya çoğunluğu hiçbir biçimde elde edemeyen ya da elde edemeyecek olan kesimlerin iradelerinin yönetime yansımaya asla söz konusu olamamaktadır. Temsili demokrasi anlayışının günümüzde ortaya çıkardığı önemli sorunlardan bir diğeri de, genel olarak demokrasinin kendisine olan güven artarken, seçilmişlere ve temsili kurumlara dolayısıyla temsili demokrasiye olan güvenin gittikçe azalmasıdır.¹⁸⁸

Temsili demokrasilerde uygulanan seçim sistemlerinin ortaya çıkardığı en önemli sorunlardan birisi, özellikle son dönemde halkın seçimlere katılma oranının oldukça düşük oranlarda gerçekleşmesidir.¹⁸⁹

Temsili demokrasilerde ortaya çıkardığı en önemli sorunlardan bir diğeri de, temsili demokrasi modeli, seçilmiş yöneticilerin meşruiyeti sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. Demokratik yönetim biçimleri, diğer yönetim biçimlerine göre daha açık ve şeffaf toplumların oluşmasını sağladığı herkesçe kabul edilmektedir.¹⁹⁰

Sistem, halkın yönetime katılımını ve temsilcilerini denetlemesini büyük ölçüde sınırlandırmaktadır. Ortaya çıkan bu sistemde temsilcilerin de, halka hesap vermemek ve daha rahat hareket edebilmek için gizlilik ilkesini büyük ölçüde benimsedikleri görülmektedir.¹⁹¹

Günümüz modern demokrasilerin birçoğu esas itibarıyla temsili demokrasiye dayanmaktadır. Çünkü günümüzün koşulları böyle bir modeli zorunlu kılmaktadır. Bir diğer ifadeyle günümüzün nüfus bakımından kalabalık toplumlarında siyasal kararların doğrudan doğruya halk tarafından değil de, halkı temsil etmek amacıyla seçilen temsilciler tarafından alınması bir zorunluluk olarak algılanmaktadır.¹⁹²

KATILIMCI DEMOKRASİ

Katılımcı demokrasi modeline geçmeden önce katılımcı demokrasi modelinin temelini oluşturan ve günümüzde demokratik yönetim anlayışının olmazsa olmaz koşulları arasında yer alan siyasal katılmanın ele alınması ve irdelenmesi, katılımcı demokrasi modelinin daha iyi analiz edilebilmesi adına oldukça yararlı olacağı düşünülmektedir.¹⁹³

Siyasal katılıma kavramı, Eski Yunan Uygarlığından bu yana, siyaset felsefesinde önemli bir yere sahip olmuş ve doğrudan demokrasi modelinden günümüzün modern ve katılımcı demokrasi anlayışına gelinceye kadar biçiminde, düzeyinde, koşullarında ve yapısında birçok değişme meydana gelmiştir.¹⁹⁴

¹⁸⁶ NACAĞ, Osman, Age

¹⁸⁷ NACAĞ, Osman, Age

¹⁸⁸ NACAĞ, Osman, Age

¹⁸⁹ NACAĞ, Osman, Age

¹⁹⁰ NACAĞ, Osman, Age

¹⁹¹ NACAĞ, Osman, Age

¹⁹² NACAĞ, Osman, Age

¹⁹³ NACAĞ, Osman, Age

¹⁹⁴ NACAĞ, Osman, Age

Siyasal katılma, dar anlamda sadece oy verme davranışı olarak nitelendirebileceği gibi geniş anlamda, yönetim süreçlerinin her aşamasına doğrudan veya dolaylı araçlarla katılma şeklinde tanımlanabilmektedir.¹⁹⁵

Ne şekilde tanımlanmaya çalışılırsa çalışılsın gerçekte siyasal katılma, yönetenle yönetilenler arasındaki etkileşimi ve iletişimi ifade etmektedir ve kamu kudretine sahip olan kesimi etkileme amacını taşımaktadır.¹⁹⁶

Demokrasinin en yalın ve saf hali olan doğrudan demokrasi modelinin günümüzde tam olarak uygulanamayacağı dikkate alındığında gerçekte demokrasi; “halkın kendi kendini yönetmesini değil, iyi bir biçimde yönetilme garantisi” biçimine dönüştüğü görülmektedir.¹⁹⁷

Bu amaçtan hareketle katılımcı demokrasi modelinin örgütlü bir toplum yapılanmasını temel aldığı söylemek mümkündür. Dolayısıyla bu model, siyasal katılmayı sadece seçim dönemlerine indirgemek yerine, sürekli ve kesintisiz bir hale getirmektedir.¹⁹⁸

Halkın yönetimi ya da halkın iktidarı anlamına gelen demokrasinin bir ülkede var olabilmesinin temel koşulu, en azından yönetilenlerin büyük bir bölümünün iktidarı kullanılmasına katılımı zorunlu kılmaktadır.¹⁹⁹

Günümüz koşullarında bütün vatandaşların yönetim süreçlerine ortak bir biçimde katılması, pratikte uygulanması mümkün olmayan bir durumdur.²⁰⁰

Katılımcı demokrasi modelini diğer demokrasi modellerinden ayıran ve üstün kılan temel faktör, bireylerin diledikleri ve talep ettikleri anda siyasal sisteme katılmaları ve yönetim faaliyetlerin halkın gözetimi ve denetimi altında yapıyor olmasıdır. Ancak bu noktada bireylerin, özgür ve her türlü baskılardan arındırılmış olması, modern iletişim araçlarını özgür ve eşit bir biçimde kullanabilme noktasında bulunması, bilgi ve belgelere kolaylıkla ulaşabilmesi ve bu bilgi ve belgeleri diğer kişilerle paylaşabilmesi gerekmektedir. Çünkü bireyler, özgürleştiği, elindeki hakları kullanabildiği, üzerindeki baskılardan kurtulabildiği ve gerekli bilgi ve belgeye kolaylıkla ulaşabildiği ölçüde karar alma süreçlerine katılmaktadırlar.²⁰¹

Çözümlerin de daha tutarlı ve yerinde olmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda toplumsal bir soruna ilişkin olarak günümüzde siyasal iktidarlar, yeni iletişim araçları ve sosyal ağlar vasıtasıyla vatandaşların görüş ve önerilerine başvurmakta ve yine bu iletişim araçları üzerinden toplumun talep ve beklentilerini belirlemeye çalışmaktadır.²⁰²

Birçok belediyenin çözüm masası adı altında yeni bir birim oluşturdu.,²⁰³

Yine 2006 yılında hayata geçen Başbakanlık İletişim Merkezinin de (BİMER) benzer bir biçimde faaliyetlerini sürdürdüğünü ve böylelikle katılımcı demokrasinin daha işlevsel bir hale geldiğini söylemek mümkündür. Bu durum, temsilcilerin ve kamu yönetiminin başına buyruk ve vatandaşlardan bağımsız bir biçimde hareket etmesine de engel olmaktadır.²⁰⁴

¹⁹⁵ NACAĞ, Osman, Age

¹⁹⁶ NACAĞ, Osman, Age

¹⁹⁷ NACAĞ, Osman, Age

¹⁹⁸ NACAĞ, Osman, Age

¹⁹⁹ NACAĞ, Osman, Age

²⁰⁰ NACAĞ, Osman, Age

²⁰¹ NACAĞ, Osman, Age

²⁰² NACAĞ, Osman, Age

²⁰³ NACAĞ, Osman, Age

²⁰⁴ NACAĞ, Osman, Age

Demokrasinin esas olarak yönetimde şeffaflık ve açıklığı hedeflediği görülmektedir.²⁰⁵

Bu doğrultuda yönetim tarafından gerçekleştirilen bütün faaliyetlerin aleni ve halk tarafından bilinebilir olduğu görülmektedir. Yönetimde uygulanan şeffaflık ilkesi gereğince; alınan kararların ve oluşturulan politikaların uygun araçlarla kamuoyuna açıklanması, her türlü bilgi ve belgeye ulaşılabilir olması, bilgi edinme hakkının bütün vatandaşlara tanınmış olması, alınan kararlar ve oluşturulan politikalara ilişkin kamuoyunun tepkilerinin değerlendirilmesi siyasal sistemin işlerliğini temin etmektedir.

²⁰⁶

Bu bağlamda birçok bakanlığın politikalara yönelik düzenleme taslaklarını çeşitli yöntemlerle toplumla paylaştığı ve bu çerçevede vatandaşlardan gelen olumlu ve olumsuz geri dönüşleri dikkate alarak düzenlemeye son şeklini verdikleri görülmektedir. Ayrıca yönetimde şeffaflık ilkesinin uygulanması sadece sistemin işlerliğini sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda yönetime karşı kaybolan güven duygusunun yeniden tesis edilmesine de yardımcı olmaktadır. Bu nedenle katılımcı ve şeffaf bir yönetim anlayışının oluşturulabilmesi için, halkla ilişkiler çalışmalarında daha etkin olunması hızlı, verimli ve tarafsız işleyen bir yönetim yapısının kurulması gerekmektedir.²⁰⁷

Birincisi sivil toplum kuruluşları halkın, sisteme ve demokrasiye olan inancını arttırmaktadır. İkincisi ise sivil toplum kuruluşları, en büyüğünden en küçüğüne kadar bütün toplumsal grupların siyasal alana katılmalarını temin ederek, bir taraftan azınlıkta olan grupların yönetime yabancılaşmasına engel olmakta, diğer taraftan da yönetimin meşruiyetini sağlamaktadır.²⁰⁸

Günümüzde karar alma süreçlerine katılımı özendirilen ve olanaklı kılan yapılar oluşturulmadıkça katılımcı demokrasiden söz etmekte mümkün değildir. Bu amaçla bugün artık birçok ülkede referandum, halkoylaması, danışma kurulları, kent konseyleri, meclis toplantılarına katılma, kamu anketi gibi çeşitli yeni katılma yöntemleri hayata geçirilmektedir. Bu yeni katılma yöntemleriyle halk, bazı durumlarda seçilmişlerin aldıkları kararların uygulanmasına onay vermekte veya bazı durumlarda seçilmişlerin alacağı kararların şekillenmesine katkıda bulunmaktadır. Örneğin Türkiye’de 2010 yılında gerçekleştirilen anayasa değişikliğine ilişkin referandumda halkın, yönetime doğrudan katıldığı ve anayasa değişikliklerinin kabul edilip edilmemesine ilişkin son sözü doğrudan kendisinin söylediği görülmektedir. Özellikle bu yöntemlerden bazılarının birçok ülkede, kararların alınması sürecinde bir zorunluluk haline getirilmiş olması, katılımcı demokrasinin yerleşmesi açısından son derece önemlidir.²⁰⁹

Görüldüğü üzere katılımcı demokrasi modelinin, temsili demokrasi modelinin eksikliklerini ve sorun alanlarını ortadan kaldıracak veya en azından minimize ederek daha işlevsel bir hale gelmesini sağlayacak birçok özelliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Daha somut bir ifadeyle katılımcı demokrasi modelini, demokrasi düşüncesini oluşturan temel öğelerden hareketle ele aldığımızda, katılımcı demokrasi modelinin; kişi-toplum ilişkilerinin belirlenmesi sürecine halkın büyük bir bölümünün katılımını temin ettiği, çoğunluk yönetiminin veya iktidarının karşısında azınlığın haklarının korunması ve yönetime katılma taleplerinin gerçekleştirilmesini sağladığı, kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması taleplerini büyük ölçüde yerine getirdiği ve toplumun tüm üyelerine yönetime ve iktidarın kullanılmasına katılmaya yönelik fırsat

²⁰⁵ NACAĞ, Osman, Age

²⁰⁶ NACAĞ, Osman, Age

²⁰⁷ NACAĞ, Osman, Age

²⁰⁸ NACAĞ, Osman, Age

²⁰⁹ NACAĞ, Osman, Age

eşitliğini sağlayarak bir ülkede demokrasinin gerçek manada yerleşmesine olanak tanıdığı görülmektedir.²¹⁰

Bu modele yönelik temel eleştirilerden ilki, katılımcı demokrasinin uygulamada ne şekilde gerçekleşeceği ve bütün vatandaşların siyasal karar alma süreçlerine katılımının ne şekilde sağlanacağıdır.²¹¹

Bir diğer eleştiri ise, teknolojinin bu kadar gelişmiş ve halkın, siyasal alana katılımına yönelik birçok yenilik yapılmış olmasına rağmen, katılımcı demokrasinin tam olarak hayata geçirilememiş olmasıdır.²¹²

Katılımcı demokrasiye yönelik bir diğer eleştiri de, sistemin içinde barındırdığı yetersizliklerin nasıl giderileceği yönündeki tartışmalardır.²¹³

Burada aşırı uç noktaların sistemi tıkaması ve işleyemez bir duruma getirmesi halinde nasıl bir yöntem izleneceği hakkında henüz bir cevap bulunabilmiş değildir.

Kararlar ve politikalar nihayetinde yine çoğunluk kuralı çerçevesinde oluşturulmaktadır.²¹⁴

Tarih boyunca hem pratik hem de kuramsal yönleriyle çok çeşitli sorunlar ve yanıt arayışları doğurmuş olmasına rağmen gelecek yakın dönemde de örgüt ve örgütlü yaşam pratiğinin süreceğini söylemek bir kehanet sayılmaz. Bu durumda gündemin geniş bir bakışla örgüt demokrasi ve katılım boyutunda belirlenmesi zorunluluk olarak görünür. Kendi içsel yapılanmasında katılımcı/demokratik olmayan bir devlet örgütlenmesinin birey/sivil toplum ekseninden gelecek demokratik talepleri karşılayamacağı açıktır.²¹⁵

Yönetim işlevini üstlenen insan veya insan grubunun başka insanların davranışlarını ve hatta yaşamlarının tümünü belirlemek hakkı nereden geliyor?

1920'li yılların sonlarında hem kapitalist ekonomik yapıların girdiği krizin nedenlerinden hem de bu krize çözüm yollarından biri olarak 'örgütlü yaşam' pratiği gündeme getirilmiştir.²¹⁶

Benzer bir biçimde seçkin bir tavır takınarak bu grupların doğrudan katılım yerine 'sorumluluklarını iyi bilen, tarafsız değil azınlıklardan yana taraf olan, iyi eğitim görmüş bir bürokrat ordusu tarafından 'temsil edilmesi' görüşünü savunmuş **Yeni Kamu Yönetimi** Hareketi'ni görüyoruz.²¹⁷

Katılım, demokrasinin işlerliğini sağlayan en temel mekanizmadır. Kararların demokratikliği, katılımın etkinliği ile doğru orantılıdır. Yeni Kamu Yönetimi anlayışıyla birlikte geleneksel yönetim yapısından modern yapıya dönüşen yönetim içerisinde katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik önem kazanmıştır. İç paydaş olan çalışanların kararlarda etkinliği de önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Katılımcı demokrasinin işler hale gelmesi için her şeyden önce, ilgili aktörlerin bilincinde bir değişimin gerçekleşmesi, kendilerini aktif olarak görmeleri ve bunun için kapasitelerini arttırmaya çalışmaları gerekmektedir.²¹⁸

Günümüzde katılımcı demokrasi ile ilgili asıl problem, onun nasıl işlediği değil, ona nasıl ulaşılacağıdır.²¹⁹

²¹⁰ NACAĞ, Osman, Age

²¹¹ NACAĞ, Osman, Age

²¹² NACAĞ, Osman, Age

²¹³ NACAĞ, Osman, Age

²¹⁴ NACAĞ, Osman, Age

²¹⁵ Yılmaz Üstüner, E. F. (Tarih Yok). *Globalleşme, Katılımcı Demokrasi Ve Örgüt Sorunu*.

²¹⁶ Yılmaz Üstüner, E. F. (Tarih Yok). *Age*

²¹⁷ ÜSTÜNER, Yılmaz E. F. (Tarih Yok). *Age*

²¹⁸ KARANUH Zeynep Damla - *Age*

²¹⁹ KARANUH Zeynep Damla - *Age*

Katılımın aşamaları, gündem belirleme, karar alma, uygulama, izleme ve denetleme ve değerlendirmedir. Alanları kent vizyonu, kalkınma planı, stratejik plan, bütçe içeriği, imar planlaması, altyapı inşası, yerel ekonomi ve istihdam, kültür ve sanat, çevre koruma ve sosyal hizmetleridir.²²⁰

Niteliği bilgi vermek, şikâyet veya talep almak, danışmak, dâhil etmek, oylamaya sunmak, denetleme imkânı vermek, veto etme hakkı tanımak ve yetki vermek şeklindedir.²²¹

Katılımın yolları ise kent konseyleri, kadın gençlik ve engelli meclisleri, yerel kalkınma platformu, ihtisas ve istişare kurulları, mahalle meclisleri, mahalle toplantıları, STK platformu, internet ve sosyal medya, referandum ve ankettir.²²²

5393 sayılı Belediye Yasasının katılıma imkân veren birçok maddesi bulunmaktadır. İlgili yasanın “Hemşerilik Hukuku” başlıklı 13. maddesinde, “Herkes ikamet ettiği beldenin hemşerisidir. Hemşerilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır”, denilmektedir.²²³

Belediyelerin yapmış oldukları imar planlarının katılımcı bir modelle gerçekleştirilmesinin önünde engel bulunmamaktadır. Plan yapılmadan önce o planın etkilediği kesimlerin görüşlerinin alınması ve bu bağlamda planın önceliklerinin ve kapsamının iyi bir biçimde belirlenmesi mümkündür. Ancak, bu noktada sivil toplum kesimlerinin örgütsüzlüğünün yanı sıra belediyelerin katılım konusunda isteksizliği söz konusudur.²²⁴

Karar alma sürecinde bir endişede birden fazla aktörün yer alması sebebiyle kararların zorlaşması endişesidir.²²⁵

Bu bağlamda, katılımcı araçların potansiyelinin belirlenebilmesi için disiplinler arası perspektifte değerlendirilmesi gerekmektedir.²²⁶

Katılımın kurumsallığı, iç paydaşların yönetim ve karar alma süreçlerine dâhil olması ile doğru orantılıdır. Çalışanların katılımının mümkün olmadığı bir yerel yönetim modelinde vatandaş katılımının işlevsel bir biçimde gerçekleştirilmesini beklemenin oldukça güç olduğu söylenebilir. Bu çerçevede; katılımın aşamaları oluşturmakta olup çalışmanın evrenini, lisans mezunu belediye personeli oluşturmaktadır. Lisans mezunu personellerin karar alma süreçlerine gündem belirleme, karar alma, uygulama, izleme ve denetleme ile değerlendirme biçiminde somutlaştırılan katılım yolları vardır.²²⁷

Uzmanlık gerektiren teknik müdürlükler (Hukuk İşleri Müdürlüğü, Kentsel Tasarım Müdürlüğü, Plan ve Proje Müdürlüğü, vb.) fikirlerinin alınmalıdır. Ancak bazı birimlerde, “Müdürlüğümüzün faaliyet alanı, ekip çalışmasını gerekli kılmaktadır. Bu sebeple görüşlerimizi daha rahat ifade edebilmemiz için vakte ihtiyacımız var denmektedir. Bazen de “bu anlamda, istisnai bir müdürlük olduğumuzu düşünüyorum. Sadece belediye başkanına bilgi verebilirim” denmektedir. Bu olumsuz yaklaşımları hukuken veya idari yollarla çözmek gerekir.²²⁸

²²⁰ KARANUH Zeynep Damla - Age

²²¹ KARANUH Zeynep Damla - Age

²²² KARANUH Zeynep Damla - Age

²²³ 5393 sayılı Belediye Yasası

²²⁴ KARANUH Zeynep Damla - Age

²²⁵ KARANUH Zeynep Damla - Age

²²⁶ KARANUH Zeynep Damla - Age

²²⁷ KARANUH Zeynep Damla - Age

²²⁸ KARANUH Zeynep Damla - Age

Yerel yönetimlerde mevcut başkan odaklı yönetim yapısı, otoriter ve piyasa bağımlısı yönetim yapısını da beraberinde getirmektedir. Bu anlayış, ivedilikle terk edilerek etkin ve verimli kamusal yönetim anlayışı işler hale getirilmelidir.²²⁹

KATILIMCI / MÜZAKERECİ DEMOKRASİ—

Liberalizm ve demokrasi birbirinden farklı temellerden yola çıkan iki gelenek olmasına rağmen bu iki kavram yirminci yüzyılda o denli bütünleşti ki demokrasi denildiğinde akla liberal demokrasi gelir oldu. Liberal demokrasi temsili demokrasi ile liberalizmin sanayileşmiş toplumun oluşmaya başladığı sanayi devrimi döneminde bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır. Liberal demokrasinin uygulama alanı olan ulus devlet, başta küreselleşme olmak üzere kapitalist sistemde ortaya çıkan krizler gibi sebeplerle bir kriz içine girmiştir. İçinde bulunulan krizden çıkış için liberal demokrasiye alternatif oluşturacak çeşitli demokrasi düşünceleri ileri sürülmüştür.²³⁰

Bütün insanların katılabileceği bir müzakere sürecinden bahsedilir. Demokrasi kavramının toplumların gelişmelerine ve içinde buldukları dönemin koşullarına göre değişmesinin olağan olmasıdır. Antik Yunan kent-devletlerinde kadınlara, yurttaş olmayanlara veya kölelere söz hakkı tanınmaması o dönemin koşullarında olağan karşılanabilir. Günümüzde de demokrasi kavramı tartışılmakta ve demokrasi idealinin belirlenebilmesi için yeni ilkeler ileri sürülmektedir.²³¹

Habermas'ın öncülüğünü yaptığı müzakereci demokrasi kuramı, halkın yönetime etkin şekilde katılımını hedefler. Müzakereci demokrasiyi farklı kılan temel özellik, süreç içerisinde farklı kimlik ve grupların katılımına olanak sağlaması ve bunu demokrasinin zorunlu bir gereği olarak görmesidir.²³²

*“Liberalizm, siyasi bir doktrin olarak, bireyi komünikelere karşı güçlendirmek ve egemenin bireyler ve birey grupları üzerindeki iktidarını sınırlandırmak iddiasıyla doğmuştur”.*²³³

Demokrasi; Başka bir anlatımla liberal demokrasi, halkı egemen gücün zorbalığından korumak anlamına gelen *“demo-protectation”* ve halk yönetimini uygulamaya geçirmek anlamına gelen *“demo-power”* unsurlarından meydana gelir.²³⁴

Liberal demokrasi için asgari usul şartları: a) Seçilmiş görevliler b) Kapsayıcı seçme hakkı c) Özgür ve adil seçimler d) Mevki için yarışma hakkı e) İfade özgürlüğü f) Alternatif enformasyon (bilgi kaynaklarına ulaşma hakkı) g) Örgütsel özerklik.²³⁵

Cumhuriyetçi model, kamusal alanda alınan kararları öncelikli kabul eder. Kamusal alanın devletten bağımsız olmasının yanı sıra ekonomi alanından da bağımsız olması, cumhuriyetçi modelin diğer kuramlardan farkını ortaya koyar. Liberal modelde ise, kamu hayatına katılmak üstün bir değer taşımamakta, sadece araçsal bir işlev görmektedir. Liberal modelin kamusal anlayışında bireysellik kavramı ön plandadır. Kamusal aklın tüm siyasi sorunlar için değil, yalnızca anayasal esaslar ve temel adalet sorunları bakımından geçerli olduğunu belirtmektedir.²³⁶

Demokrasi ve liberalizm arasında doğrudan bir bağıntı olmadığını öncelikle vurgulamak gerekir. Bunun nedeni; demokraside eşitlik, yönetenle yönetilenin özdeşliği

²²⁹ KARANUH Zeynep Damla - Age

²³⁰ Hüseyin, GÜL, Doc.Dr.; Age

²³¹ Hüseyin, GÜL, Doc.Dr.; Age

²³² Hüseyin, GÜL, Doc.Dr.; Age

²³³ Hüseyin, GÜL, Doc.Dr.; Age

²³⁴ Hüseyin, GÜL, Doc.Dr.; Age

²³⁵ Hüseyin, GÜL, Doc.Dr.; Age

²³⁶ Hüseyin, GÜL, Doc.Dr.; Age

ve halk egemenliği ön planda iken, liberalizmde bireysel özgürlük kavramının ön planda tutulmasıdır⁸. Burada özgürlük kavramından kastedilen bireyin özgürlüğüdür. Bireyin toplumsal yaşamdaki konumu ele alındığında, bireysel özgürlük bireylerin sosyal ve siyasal çevreleri bakımından özgür olmalarını ifade eder. Öte yandan bireyin halk kitlesi tarafından bastırılacağı düşüncesi, demokrasinin özgürlüğe yönelik tehdit unsuru olarak algılanmasına yol açar. Halkın iradesi bazı bireylerin iradeleriyle çatışabilir ve onların özgürlüğünü ortadan kaldırabilir.²³⁷

Demokrasinin ilk örneği olarak kabul edilen Antik Yunan kent devletlerinde nüfus sayısının az oluşu “doğrudan demokrasinin” uygulanması açısından elverişli bir ortam yaratmıştı. Bu bağlamda, Atina 418.000 kişilik bir nüfusa sahipti ve oy kullanmaya yetkili 41.700 kişi bulunmaktaydı. Gerek nüfus sayısı, gerekse ülkelerin içinde buldukları coğrafyaların büyük olması “doğrudan demokrasinin” uygulanmasını günümüzde artık imkânsız kılmaktadır. Bu imkânsızlık, yüzyılda demokrasinin ikinci adımı olarak temsil düşüncesinin önünü açmıştır. Günümüzde temsil kavramının halk iradesini yeterince yansıtmadığı, sınıf farklılıklarını göz ardı ettiği, çoğulcu olmadığı yönünde birçok eleştiri liberal demokrasiye karşı ileri sürülmektedir.²³⁸

Burada siyasi temsilcilerin çıkarlarının ön planda olduğu, halkın iradesinin ise göz ardı edildiği belirtilmektedir. Küreselleşmenin ideal düzenini yansıtan demokrasi anlayışı ile günümüz liberal demokrasisi kıyaslandığında; liberal demokrasinin kimlik, cinsiyet, ırk, kültür, din, etnik köken gibi vatandaşlık dışında kalan kurucu öğeleri göz ardı ettiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda liberal demokrasi çoğulculuğu ve farklı sınıfların karar alma süreçlerine katılımını sağlayamamıştır. Gerekli siyasal zorunlulukları yerine getirebilmek ve ayrıca seçimlerde diğer siyasi partilerle rekabet edebilmek için uzman kadrosu oluşturma gayesi içerisine girmişlerdir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, temsile dayalı seçim sistemlerinde, yurttaşlar sınırlı sayıda alternatif arasından seçim yapmaya zorlanmakta ve bu durum liberal demokrasinin meşruluğunu zedelemektedir.²³⁹

Burada yer alan temel sorun, çoğunluğun bütün yönetim organlarını ele geçirmesi ve yönetim gücünü azınlığın sahip olduğu eşit hakları yok etmeye yönelik olarak kullanmasıdır. Bu durum, eşitliği temel prensip olarak kabul eden liberal demokrasi modelinin meşruluğunu yitirmesine yol açmıştır. Marksist görüş ise, çoğunluğu sağlamış olan bireylerin iradesinin siyasal sürece yansıdığını, ancak çoğunluk sağlayamamış farklı görüşteki grupların siyasal sürecin dışında bırakıldığını vurgulamaktadır.²⁴⁰

Ulus-devletlerde uygulanan liberal demokrasi ilkelerinin bir sonucu olan tek-tip yurttaş modeli Nietzsche tarafından yoğun biçimde eleştirilmiştir.²⁴¹

Temsilcilerin birçok dönem parlamentoda kalarak temsilciliği meslek haline getirmeleri, temsil ilkesinin amacına ters düştüğü için eleştirilmektedir.²⁴²

Bu görüşü savunanlara göre, parlamentonun rolünün yeniden belirlenmesine ihtiyaç vardır. Bu bağlamda parlamentonun siyasi değeri artırılmalı ve daha müzakereci biçimde çalışması sağlanmalıdır.²⁴³

Gerek kavram bazında gerekse ilkeler bakımından radikal demokrasi ile katımcı kuram çoğu kez birbirleriyle özdeşleştirilmektedir. Ortak özellik olarak her iki kavram da kamusal karar alma sürecine, çıkarı etkilenen herkesin katılabilmesi gerektiğini belirtir.

²³⁷ Hüseyin, GÜL, Doc.Dr.; Age

²³⁸ Hüseyin, GÜL, Doc.Dr.; Age

²³⁹ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁴⁰ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁴¹ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁴² Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁴³ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

Katılımcı model demokrasi kavramını katılımcılık, çoğulculuk, sivil toplum gibi değerlerle yeniden inşa eder. Yurttaşların demokratik faaliyetlerinin sadece seçime katılmakla sınırlı olmaması gerektiğini belirtir. Kendisini ilgilendiren kararlarda söz sahibi olması gerektiğini savunur. Buraya kadar olan kısımda radikal demokrasiyle çelişen bir unsur yoktur. Katılımcı model radikal demokrasiden farklı olarak, modern dönemin ürünü olan liberal temsili demokrasilerde olduğu gibi tek-tipleştirici bir anlayışla hareket etmektedir.²⁴⁴

Radikal demokrasi teorisi ortaya atıldıktan sonra, sosyalist-marksist düşünceye mensup olanlarca yoğun biçimde eleştirilmiştir. Bu bağlamda sosyalist-marksist düşünce, ekonomi politikası olmaksızın demokrasiye yönelik tüm çabaların başarısız olacağını ileri sürmektedir. Sosyalist düşünce akımına göre, post-marksizmin sınıf anlayışından kopması tüm ekonomik yaklaşımları reddetmesine neden olmuştur. Böyle bir perspektif geliştiremeyen bir projenin ise, ekonomik düzlemdeki sömürü ve bağımlılık ilişkileri devam ederken, siyasal anlamda demokrasinin gelişeceğini düşünmesi gerçekçi görünmemektedir. Radikal demokrasiye yönelik bir diğer eleştiri ise sosyalist sınıf anlayışının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu bakımdan post-marksist bir anlayış tarzıyla demokrasi ilkelerinin yeniden kurgulanmasının, işçi sınıfının mücadelesini engellemeye yönelik bir girişim olduğu yönünde görüşler mevcuttur.²⁴⁵

Bu bağlamda müzakereci demokrasi, toplumu ilgilendiren meselelerle ilgili kararların böylesi bir tartışma süreci içerisinde alınması gerektiğini belirtir³³. İnce'nin Dryzek'ten aktardığı üzere; müzakereci demokrasi, belli ilkelerini temsili demokrasi ile doğrudan demokrasiden alan, siyasal ve hukuki ilişkilerin merkezine "kamusal müzakere" kavramını koyan, meşruiyetini oylama faaliyetinde değil rasyonel müzakere sürecinde temellendiren ve liberal demokrasinin katılımcı bir anlayışla yeniden kurgulanmasını gerektiğine vurgu yapan bir anlayıştır. Müzakere sürecindeki temel argümanlardan "ortak mesele" kavramı *oldukça önemlidir*.²⁴⁶

Bu süreçte katılımcıların her birinin öneri sunma ve eleştirme konusunda eşit fırsatlara sahip olması ve baskıdan bağımsız bir ortam yaratılması gerektiğini belirtir. Buna göre müzakere sürecinde hiç kimse belli önerileri kabul ettirme, zorlama veya tehdit etme eğilimi içerisinde olmamalıdır. Müzakere sürecinde amaç belli bir ortak fayda değil, herhangi bir ortak faydayı bulmaktır. Ortak fayda noktasında bir karara varılamazsa durum ne olacaktır? Bu durumda taraflar, birbirlerinin görüşlerine saygılı bir biçimde ihtilaflarıyla yaşamaya devam edecektir. Cohen, ortak bir karara varılamaması durumunda müzakere sürecinin yerini seçimin alacağını ve bu seçimde çoğunluğun aldığı kararların uygulanacağını ifade eder. Müzakereci demokraside olması gereken temel ilkeler yazarlar tarafından farklı şekilde dile getirilmiştir. Bu yazarların görüşlerine kısaca değinmek gerekirse; Cohen eşitler arası özgür bir müzakere sürecinin *varlığını şart koşar*.²⁴⁷

Son olarak Keyman farklı kimliklerin bu süreçte yer almasını demokratik yönetimin bir gereği olarak görür. Ayrıca sivil toplum, süreçteki iletişimsel aklın önemli bir parçasıdır. Bu süreçte zıtlıklar yerini uzlaşmacı bir tavra bırakmalıdır. Habermas, demokrasinin hayata geçirilebilmesi için uzlaşmanın önemine ve gerekliliğine vurgu yapar. Habermas, ileri sürmüş olduğu demokrasi modelinin yalnızca siyasi alanda değil aynı zamanda kültürel ve sosyal alanlarda da düşünülmesi gereken bir model olduğunu

²⁴⁴ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁴⁵ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁴⁶ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁴⁷ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

belirtir. Bu bağlamda sosyolojik bir içeriğe de sahip olan yurttaş kavramı ön plana çıkmaktadır. Demokrasinin üç normatif modeli olduğunu kabul eden Habermas, bunları liberal, cumhuriyetçi ve kendisinin öncülüğünü yaptığı müzakereci *demokrasi modeli* olarak ifade eder.²⁴⁸

Müzakereci demokrasi kuramında kamusal alan kavramı oldukça önemlidir. Bu akımın en önemli temsilcisi olan Habermas, kamusal alanı şöyle tanımlar: “*Özel şahısların kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdıkları süreç, araç ve mekânların tanımlandığı alandır*”. Habermas, kamusal alanı, toplumun bütününe etkileyen meselelerin ortaya çıkarıldığı, tartışıldığı ve yorumlandığı bir zemin olarak görür. Müzakereci (sorgulayıcı) demokrasi kuramında, halkın karar alma süreçlerine katılımıyla gerçekleştirilen “kamusal iletişim mekânının” varlığı, demokratik yönetimler için zorunluluk arz eder. Bu bakımdan kamusal iletişim mekânının temellendiği ilkeler şu şekilde özetlenebilir.²⁴⁹

-Kamusal alan, olabildiğince çok sayıda insanın erişimine açık olan ve çeşitli toplumsal deneyimlerin paylaşılabilirdiği bir formu gerekli kılar.

-Farklı düşünceler ve görüşler rasyonel bir tartışma içerisinde karşı karşıya gelmektedir.

-Kamusal alanın temel görevi, hükümet politikalarının sistemli ve eleştirel biçimde denetlenmesine yönelik olmalıdır.²⁵⁰

Habermas’ın kamusal alan anlayışı diğer modellere göre farklılık gösterir. Bunun en önemli nedeni, ekonomi dışı gönüllü birliklerin oluşturduğu kamusal alanın varlığıdır. Müzakereci demokrasi modelinde liberal demokrasiden farklı olarak; demokrasinin merkezinde bireysel oy verme işlemi değil, kamusal alanda ortaya konan düşünceler yer alır. Oysa müzakereci demokraside önemli olan oy verme öncesindeki kanaat ve irade oluşumunun iletişimsel süreçleridir. Habermas’ı bu anlamda ayırt edici kılan, kendi ilkelerini ortaya koyduğu. Oysa müzakereci demokraside önemli olan oy verme öncesindeki kanaat ve irade oluşumunun iletişimsel süreçleridir. *Habermas’ı bu anlamda ayırt edici kılan, kendi ilkelerini ortaya koymasındadır.*²⁵¹

Demokrasi ve yerel yönetimler arasında doğrudan ve zorunlu bir ilişki bulunduğunu ifade eder. Ona göre halk vergi ödediğine göre ulusal düzeyde olduğu gibi yerel düzeyde de alınan kararlar bakımından söz *sahibi olmalıdır.*²⁵²

Yerel yönetimlerde müzakereci demokrasinin nispeten uygulanabilmesine olanak sağlayan kurum *kent konseyidir*. Kent konseyleri 5393 sayılı Belediye Kanununun 76. maddesinde düzenlenmekle birlikte, bu kurumla ilgili Kent Konseyi Yönetmeliği de bulunmaktadır. 76. maddenin üçüncü fıkrasında ise, kent konseyinde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Yerel yönetimlerin hizmetlerini yerine getirebilmesi için zaman zaman mali sıkıntıya düştüğü de görülmektedir. Bu sıkıntıların giderilebilmesi anlamında da kent konseyi ve kent dinamiklerinin yönetime katılımı *sağlanmalıdır.*²⁵³

Müzakereci demokrasinin kurumsallaşmasına yönelik ortaya atılan düşüncelerden “Vatandaş Jürileri” kuramı, Smith ve Wales tarafından geliştirilmiştir. Bu kuram, müzakereci demokrasinin kapsayıcılık, müzakere ve vatandaşlığa ilişkin ilkeleri esas alır.

²⁴⁸ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁴⁹ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁵⁰ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁵¹ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁵² Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁵³ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

Vatandaş Jürileri kuramı, gelişigüzel seçilmiş bir grup vatandaşın belli bir konuyu müzakere etmek üzere bir araya gelmesiyle oluşur Serbest Alanlar olarak nitelendirdikleri teorilerinde, herkese açık tartışma ortamlarının oluşturulmasını öngörürler. Burada insanlar açık ve katılımcı bir karakterde daha derin bir grup kimliğine kavuşur. “Vatandaş Birlikleri” ise müzakereci demokrasinin kurumsallaşmaya yönelik bir diğer modelidir. Vatandaş birliklerinin amacı, vatandaşların öncelikli sorunlarının tespit edilerek bunlar üzerinde müzakere yapılmasıdır.²⁵⁴

Ayrıca her konunun tartışılacağı düşüncesi bireysel özgürlükler bakımından kaygı verici sonuçlar doğurabilir.²⁵⁵

Diana Mutz ise yaptığı araştırmalar neticesinde müzakereci demokrasi için gerekli olan açık düşüncelilik ve hoşgörüyü gösterenlerin siyasi aktivistler değil, aktif politikadan kaçınma eğilimindeki kişiler olduğunu belirtmiştir. Mutz, siyasi aktivizme girenlerin partizan ve hoşgörüsüz ve “kesin inançlı” kişiler olduğunu belirtir. Bu kimselerin tartışmaya giren farklı görüşlere karşı radikal bir tutum takınması daha muhtemeldir.²⁵⁶

Müzakereci demokrasi kuramcıları, siyasal ve ekonomik gücü bir tutmanın konuşmacılara eşit bir ortam sağlayacağını varsayar. Oysa insanların siyasal ve ekonomik eşitlikten yoksun olması, onların eşitlik ilkesinin zedelenmesi için tek neden değildir. Bunun dışında; içselleştirilmiş duygular, kimi insanların konuşma üslubunun değersiz görülmesi veya aksine üslubunun yüceltilmesi gibi durumlar da eşitlik faktörünü doğrudan etkiler. Müzakerenin eşit konuşmacılar arasında yapılması hedefleniyorsa, siyasal ve ekonomik güç dengesizliklerinin yanında, kültürel farklılıkların da ortadan kaldırılması gerekir.²⁵⁷

Müzakereci demokrasiye karşı yöneltilen bir başka eleştiri, bu modelin katılımı gönüllülük prensibini kabul etmesine yöneliktir. Bu kurumlar burjuva devriminin egemen kurumlarından bazılarıdır. Ancak söz konusu kurumlar aydınlanma döneminden beri erkek egemen kurumlar olmuşlardır; sınıf ve ırk ayrımının olduğu toplumlarda ise beyaz ve üst sınıf egemenliğine dayalı kurumlar olarak işlevlerini yerine getirmişlerdir. Oysa kimi yazarlar bu sürecin mutabakat üretmek yerine çatışmayı teşvik edebileceğini vurgular. Sonuç olarak müzakereci demokrasi; eşitlik, tarafsızlık, bağımsızlık, özgürlük gibi temel kavramlarla ilintilidir. Yani müzakereci demokrasi birden fazla idealin bir arada olduğu ilkeler bütünüdür. Bu ilkeler söz konusu süreçte kolektif olarak gerçekleşmek durumundadır; aksi halde müzakerenin meşruiyetine şüpheyle yaklaşılacaktır.²⁵⁸

Tarihsel süreçte doğrudan demokrasinin uygulanma imkânı ortadan kalkınca temsil kavramı gündeme gelmiş ve bu kavram yurttaş iradesinin yönetime yansımaları bakımından bir çare olarak düşünülmüştür. Bunun neticesinde de günümüzde demokrasiyi benimsemiş birçok ülkede halen uygulanmakta olan liberal demokrasi kavramı ortaya çıkmıştır. Temsil sistemine dayanan liberal demokrasi özgürlük ve eşitliğe atfettiği önemden dolayı uzun yıllar boyu geçerliliğini sürdürmüştür. 1970’li yıllarda post-modern yaklaşımların ortaya çıkmasıyla modern anlayış ve bu anlayışın bir ürünü olan liberal demokrasinin meşruluğu sorgulanmaya başlanmıştır. Liberal demokrasilerde halkın yönetime sadece seçimler aracılığıyla katılması artık günümüzde değerini yitirmiş görünmektedir. İşte tam bu noktada, halkın gerçek anlamda yönetime katılımını öngören radikal demokrasi kavramı ön plana çıkmaktadır. Radikal demokrasi kuramlarından biri

²⁵⁴ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁵⁵ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁵⁶ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁵⁷ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁵⁸ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

olan müzakereci demokrasi kavramı, insanların kendilerini ilgilendiren meselelerle ilgili alınan kararlarda söz sahibi olmasını amaçlar. Bu bağlamda insanların müzakere sürecine katılımı noktasında sınıf, ırk, cinsiyet vb. ayrımlar yapılmaması, müzakereci demokrasinin en temel özelliklerinden biridir. Benzer şekilde, müzakere sürecinde üzerinde durulacak konu bakımından da herhangi bir sınırlama söz konusu değildir. Sonuç olarak müzakereci demokrasi, gerek sürece katılan kişiler bakımından, gerekse süreçte ele alınacak konunun belirlenmesi bakımından bir sınırlama öngörmemektedir.²⁵⁹

Yapılacak incelemede çıkış noktası, yerel demokrasinin yaşama geçmesinde bir araç olarak, STK'ların kentsel katılım oluşturulması sürecinde olumlu rol üstlendiği doğrultusundadır. Gerçekleştirilen yerel mevzuat düzenlemeleri ile yerel yönetimlerde sorunların çözümü ve hizmet sunumunda, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışı hedeflenmekte, STK katılımı beklenmektedir.²⁶⁰

Demokrasi, halkın kendi kendini yönetmesi olduğuna göre, yerel demokrasi de yerel birimler aracılığıyla halkın kendini yönetmesi anlamına gelmektedir. Halka yakın birimlerin yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamada daha etkin olduğu bilinmektedir. Yerel demokrasi, olabildiği kadar alt birimlerde, halkın istek ve ihtiyaçlarına en etkin karşılık verebilen sistemdir. Yerel yönetimlerin var oluş gerekçesinin özünde demokrasi inancı yatar. Demokrasinin işlevsel hale gelebilmesi ve uygulamaya geçirilebilmesinin en önemli koşulu ise katılımıdır. Katılımcı demokrasi, artık herkesin üzerinde birleştiği ortak bir istemdir. "Müzakereci" kavramı da katılıma eklenmeye başlanmıştır. Temsili demokrasinin vaat ettiği şeffaflık, katılım, söz sahibi olma, hesap sorma ve hesap verme gibi söylemlerin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.²⁶¹

Katılım, siyasal sistemin işlevsel hale gelmesinden daha çok, halkın işlevsel hale gelmesi demektir.²⁶²

Sivil toplum kuruluşları (STK'lar) katılımcı yönetim talepleriyle halkın yönetime katılımını sağlamaktadır.²⁶³

Halkın kendini yönetme hakkı, ilk kez kent devletlerinde ortaya çıkmış ve demokrasi, uzun süre doğrudanlığı esas alan, kent devleti demokrasisi ile özdeşleşmiştir.²⁶⁴

Tarihsel süreç içinde kişinin iradesine dayanan tiranlık, zenginlerin yönetimine dayanan oligarşi, soyluların yönetimi olan aristokrasi ve halkın yönetimi olan demokrasi gibi siyasal yönetim biçimleri uygulama alanı bulmuştur.²⁶⁵

Antik çağdaki demokrasi aslında gerçek anlamda bir demokrasi sayılmaz; kentte yaşayanlara ait sınırlı bir demokrasidir.²⁶⁶

Demokrat kavramı, demokrasiye inanmayı, farklı görüş ve düşüncelere anlayışlı olmayı ifade eder.²⁶⁷

Egemenliğin kullanılmasıyla ilgili olarak iki tür demokrasi ortaya çıkar. Bunlar; doğrudan ve dolaylı demokrasidir. Demokrasinin gelişimi doğrudan demokrasiden dolaylı demokrasiye doğru olmuştur. İlk önce halk kendini aracısız, ya da dolaysız olarak yönetmiştir. Sonra nüfusun artmasıyla demokrasi yarı-doğrudan şekilde gerçekleşmiş ve

²⁵⁹ Hüseyin, GÜL, Doc. Dr.; Age

²⁶⁰ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age.

²⁶¹ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁶² Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age.

²⁶³ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁶⁴ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁶⁵ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁶⁶ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁶⁷ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

daha sonra halk kendi adına karar verecek yöneticileri seçmiş ve seçilenler onun adına karar almışlardır.²⁶⁸

Temsil şekline bağlı olarak; liberal, ekonomik, sosyal, ilerici, çağdaş, radikal, birleştirici demokrasi vb. nitelendirmeleriyle karşımıza gelir.²⁶⁹

Modern demokrasi boyutları ortaya çıkmıştır. Bunların en bilinenleri temsili, çoğulcu ve katılımcı demokrasidir. Son yıllarda üzerinde tartışılmaya başlanan müzakereci demokrasi kavramı da bunlara eklenmiş bulunmaktadır.²⁷⁰

Halk kendisi adına karar verecek kişileri belirli dönemlerle sınırlı olmak üzere seçer ve seçilenler, halk adına halkı yönetirler. Temsili demokrasinin dayandığı ilkeler; özgürlük, eşitlik, çoğunluğun yönetme hakkı ve seçim ilkeleridir. **Çoğulcu demokraside**, vatandaş haklarını savunmak için aktif vatandaş halini alır ve örgütlenir. **Katılımcı demokraside** ise, ister azınlık, ister çoğunluk olsun, her çeşit grup fikirlerini post-modernist bir çerçevede yansıtabilir.²⁷¹

Artık, halkın sadece seçim dönemlerinde oy kullanarak yönetime katılması, diğer zamanlarda ise seyirci kalması, demokrasi açısından yeterli görünmemektedir.²⁷²

Müzakereci demokrasi, devlette kurum ve kuralların oluşturulması, her türlü sorunun çözümünde karşılıklı görüşmeye, danışmaya ağırlık veren bir yaklaşımı esas almaktadır.²⁷³

Katılıma konu olan alan ve katılımın dereceleri, neye katılım, nasıl katılım sorularının karşılıkları ve farklı disiplinlerin katılım kavramı ile ilişkili olması nedeniyle de farklı tanımlar ortaya çıkarmaktadır. *Dar anlamda katılım*, sandık başına gidip oy kullanmaktır. *Geniş anlamda katılım*, oy verme de dâhil bütün katılım yöntemlerini içine alır.²⁷⁴

Müzakereci halk katılımı, insanların karar alma sürecine dâhil edilmelerine ilişkin yaklaşım olarak katılımcılara, nihai bir görüşe ulaşmadan önce konuyu derinlemesine değerlendirmeleri ve tartışmaları için zaman vermesi bakımından katılımın diğer çeşitlerinden farklıdır.²⁷⁵

Müzakereci demokrasi, demokrasiyi “kamu” yaratan bir süreç olarak algılar.²⁷⁶

Demokrasi ile yerel yönetimlerin birlikte anılması, temelini *komün* yönetimlerinden almaktadır. Demokrasi, komünlerde doğmuştur. Komünlerin tarihi, modern devletin tarihinden daha eskidir. Çağımızın yönetsel gerçekleri ve işleyiş biçimleri açısından bakıldığında, yerel yönetimler ile demokrasi, özerklik ve katılım kavramlarının birbirini tamamlamakta olduğu görülmektedir. Yerel yönetimler, temsilcilerin sorumluluğu ve yerel halkın sürekli denetiminin sağlanması açısından en uygun yönetsel birimler olarak görülmektedirler. Bu görüş John Toulmin Smith tarafından savunulmuştur. Smith, yerel yönetimlerde toplumun güçlü kesimlerinin ayrıcalıklı sınıfların çıkarlarının savunulduğunu, bunu aşmanın ancak merkezi yönetimler yolu ile gerçekleşeceğini belirtmektedir.²⁷⁷

²⁶⁸ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). *Age*

²⁶⁹ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). *Age*

²⁷⁰ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). *Age*

²⁷¹ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). *Age*

²⁷² Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). *Age*

²⁷³ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). *Age*

²⁷⁴ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). *Age*

²⁷⁵ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). *Age*

²⁷⁶ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). *Age*

²⁷⁷ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). *Age*

Langrod ise, demokrasi mantığı ile yerel yönetim kurumlarının arasında neden-sonuç ilişkisinin olmadığını, herhangi birisinin bulunmadığı yer ve zamanlarda da, bir değerinin bulunabileceğini savunmuştur.²⁷⁸

John Stuart Mill'in görüşüdür. Mill'e göre, yerel yönetimlerle demokrasi arasında doğrudan ve zorunlu bir ilişki vardır. Halk vergi ödüyorsa, ulusal düzey kadar yerel düzeyde de söz sahibi olmalıdır diyerek, yerel yönetimlerin demokrasinin kurulması ve yerleşmesi için okul görevi yapacağını söylemektedir.²⁷⁹

Yerel demokrasi, demokratik sistemin en uçtaki ayağını oluşturmaktadır. Günümüzde, yerel demokrasi kavramının yanlış, hatta eksik olduğu, demokrasiyi yerelleştirmektense, yerel yönetimleri demokratikleştirmeli diyerek onun yerine **“demokratik yerel yönetim”** kavramının kullanılması gerektiğini düşünenler de vardır. Kast edilen yerel demokrasi kavramı, federal devlet yerel yönetimleri ve İngiltere gibi güçlü yerel yönetim geleneği olan ülke yerel yönetimleri için kullanılmaktadır. Yerel demokrasi, halkı doğrudan ilgilendiren ve etkileyen, günlük hayatını önemli ölçüde belirleyen gerçek ve somut sorunların gündemi belirlediği, tartışılıp karara bağlandığı ve uygulamaya konulduğu küçük ölçekli bir dünyadır.²⁸⁰

Özgürlük gibi demokrasinin pek çok değerinin hayata geçirildiği mekânlar olarak, toplumun demokratikleşmesine önemli katkılar sağladıkları için yerel demokrasiler olarak adlandırılmaktadırlar. Yerel yönetimlerin demokratik kuruluşlar olarak gelişmesi, demokrasinin gelişmesine paraleldir. Yerel yönetimler demokrasinin tabandan tavana yayılmasını sağlayan kurumlardır. Ulusal demokrasi ile yerel demokrasinin birbirinden ayrı yapılar olarak düşünülmesi, toplumun bütünlüğü anlayışına ters bir yaklaşımdır. Demokratik bir yerel yönetim, ancak demokratik bir toplum içinde gelişebilir. Yerel düzeydeki demokrasi, ulusal yönetimin demokratikliğine de önemli katkılar sağlamakta ve bu nedenle yerel yönetimler demokrasi okulu olarak da nitelendirilmektedir.²⁸¹

Demokrasi kavramının temel gerekleri olan; halk katılımı, çoğunluk ilkesi, yönetenlerin danışmaya önem vermeleri ve seçmenlere karşı hesap verme sorumluluğu gibi değerlerin yerel yönetimlerde hayata geçirilmesi zemini vardır. Yerel toplulukların yerel halk tarafından seçilen organlarca yönetilmesi, yerel yönetimlerin olmazsa olmaz koşuludur; Yine de, yerel demokrasiden bahsedebilmek için; hem yerel yöneticilerin, hem de bu yönetime göre yönetilen olan halkın demokratik olması gerekir. Bu doğrultuda, müzakereci demokrasi anlayışı ile çoğunluğun hâkimiyetine dayanan demokrasilerde, “azınlık” görüşlerinin savunulabilmesi ve haklarının korunabilmesi gibi konularda meydana gelen sorunların çözülmesine yönelik uygulamaların geliştirilebilmesi hedeflenmektedir.²⁸²

Sivilleşmek, resmi veya askeri niteliklerin azaltılmasını anlatır.

Devlet erkinin dışında kalmayı hedefleyen bir anlayışla, sivil toplumun devlet aygıtına göre duruşu/konumuna bakarak yapıyor olmasıdır.²⁸³

Sivil toplum, siyasal toplumun dışındadır.²⁸⁴

Toplumsal yaşam alanları açısından sivil toplum; siyasal, ekonomik ve sosyal yaşam alanlarının ayrılmış olduğu veya siyaset dışı kalan toplum olarak nitelenirken; *Demokrasi açısından sivil toplum;* toplumda var olan ve kuruluşu birtakım haklar elde

²⁷⁸ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁷⁹ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁸⁰ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁸¹ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁸² Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁸³ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁸⁴ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

etme çabasına bağlı olan demokratik yapı olarak ele alınmaktadır. *Otorite açısından sivil toplum*; siyasi otoritenin kontrolünden nispeten çıkmış olan toplum modelidir. Sivil toplum, devlet erki dışındaki toplumsal yapıların, bireylerin denetim ve baskı görmeden çeşitli konularda etkin oldukları model olarak görülmektedir. *Yönetim açısından sivil toplum*; toplumun kendi kendisini, devletin kurumlarından bağımsız olarak yönlendirmesi durumu diye nitelenebilir. *Katılım unsurunu açısından*; düşüncelerin kitle iletişim araçlarıyla yayılmasının, mekân birliği olmaksızın, katılım oluşturabildiği toplum biçimi olarak tanımlanır. Sivil toplum, toplumun kendisiyle ilgili kararları alabildiği bir yapı olarak ele alınmaktadır.²⁸⁵

Sivil toplum kuruluşları (STK), sivil toplumun oluşturduğu gönüllü örgütlenmelerdir.²⁸⁶

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi (ESC), Sivil toplum kuruluşlarını (STK), toplum yararı doğrultusunda sorumluluk üstlenen, resmi makamlarla yurttaşlar arasında aracı işlevi gören bütün örgütsel yapılanmalar olarak tanımlamaktadır.²⁸⁷

STK'lar, günümüz toplumlarında, kamusal alanda, devlet ve özel sektörden bağımsız, ancak, devlet ve özel sektörün paydaşı olarak, içinden çıktıkları toplumda ve insanlığın daha iyi konuma gelmesinde kamuya fayda sağlamayı, kar amacı gütmemeyi, şeffaflığı, etik faktörlere ve değerlere saygıyı, yasalara saygılı olmayı, ancak onları çağdaş normlara göre iyileştirmeyi hedef alan kuruluşlardır.²⁸⁸

STK'lar çok çeşitli amaçları gerçekleştirmek bakımından, farklı adlar ve niteliklerle karşımıza çıkabilirler. *Ülkemizdeki yaygın STK biçimlerini*; sivil girişimler, platformlar, ilişki ağları, dernekler, vakıflar, tüketici kooperatifleri, sendikalar, birlikler olarak belirtmek mümkündür.²⁸⁹

Çağdaş demokrasilerin gereği sayılan *çoğulculuk ve katılımçılık* örgütlenme ile yaşama geçmektedir. 1980'li yıllarda başlayan ve 1990'lı yıllar boyunca süren sosyo-politik bir değişim ile güçlü devlet geleneğinden uzaklaşmış, yönetim mekanizmasında siyasi merkezin dışında daha çok aktör rol oynamaya başlamıştır.²⁹⁰

Yönetişim kavramı ise, ulusal, bölgesel, yerel ve küresel ölçekte çoklu yönetim, birlikte yönetim anlayışını ifade etmektedir. Son dönemlerde popülerleşmeye başlayan yönetim katılım modeli "iyi yönetim" olarak da ifade edilebilmektedir.²⁹¹

Yönetişim; çok aktörlü, kendisi yapmaktan çok toplumdaki aktörleri yapabilir kılan, devlete düzenleme rolü yükleyen, sorumluluk dengesini devletten sivil topluma kaydıran, karşılıklı etkileşimle yönlendirmeyi öneren yeni bir ilişki biçimini kavramsallaştırmak için kullanılmaktadır. Kavram, "devlet toplumu yönetir" savını terk ederek, devletin dışındaki örgütlerin de devlet yönetimine eşit şekilde katılımını önermektedir.²⁹²

Çağdaş demokrasi anlayışında, öngörülen katılımın etkin bir biçimde uygulanabileceği en elverişli alan yerel yönetim birimleridir. Halkın seçtiği temsilcilerin yanı sıra, yerel işlere de katılması, yerel yönetimlerin karar ve uygulamalarında yer alması ve yönetimi denetim faaliyetlerinde bulunması öngörülmektedir. *Yerel demokrasinin temel koşullarından birisi, yerel siyasal süreçlerin gizli kapaklı değil, açık*

²⁸⁵ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁸⁶ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age.

²⁸⁷ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁸⁸ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁸⁹ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012) Age

²⁹⁰ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁹¹ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁹² Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

ve herkesin görebileceği, izleyebileceği şekilde işlemesidir. Bu sayede, halkın iradesinin karar ve uygulamalara daha etkin olarak etki etmesi amaçlanmaktadır.²⁹³

Demokrasinin seçimlerle sınırlı kalmaması için, katılımcılığı uygulamada gerçekleştirmek gerekir. Katılım, siyasal sistemden çok, yurttaşlıkla ilgili bir sorundur ve yurttaş olmanın bir sonucudur.²⁹⁴

Öte yandan, katılımı özendiren girişimler ve kurumsal yapılar bulunmadan yerel demokrasiden ve katılımcılıktan söz etmek zordur.²⁹⁵

Yerel yönetim yerel halk işbirliğini gerektiren durumlarda, yerel yönetimlerin izledikleri politikayı halka açıklaması, halkın yerel hizmetlere karşı olumlu bir tutum sergilemesini sağlama amacına dayanır. Demokratik ve katılımcı yapılar açısından öne çıkan bir başka nokta, merkezi ve yerel yapıların STK'larla işbirliği içinde olmalarına yönelik gerekliliktir. STK'lar, demokrasinin egemen olduğu gelişmiş toplumlarda-sanayileşmiş ülkelerde karşılaşılan önemli kuruluşlardır; STK'lar için ortak ölçüt bağımsızlıktır.²⁹⁶

Bağımsızlık konusunda iki bakış açısı söz konusudur: Birinci bakış açısında, sivil toplum örgütlenmeleri, kamusal alanda devletten ve özel sektörden tamamen bağımsız, gönüllülüğün ağır bastığı ve hiç bir ticari faaliyeti olmayan tamamen kamu yararı için faaliyet gösteren, kararların katılımcılıkla alındığı, kamusalılık bilinci geliştiren amatör ruhlu sivil örgütlenmeler olarak algılanmaktadır.²⁹⁷

Ayrıca, STK'ların kent yönetimlerini etkilemesi ve ilişkiye girmesi, ülkelerin gelişmişlik düzeyiyle, sahip oldukları siyasal kültür ve örgütlenme anlayışıyla da yakından ilgilidir. Avrupa Konseyi'nin hazırladığı kentsel politikalar ile ilgili Avrupa Kentsel Şartı-1 kentsel alanda yerel demokrasinin ilkelerini ortaya koymaktadır. Şart-1'in Halk Katılımı ve Kent Yönetimi bölümünde, yerel demokrasinin ve halk katılımının önemi vurgulanmıştır.²⁹⁸

Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.²⁹⁹

Belediyeler STK'lar ile işbirliğine önem vermekte; hizmetleri sürdürürken, daha çok kendi özel çalışma alanlarında uzman olarak bilinen sivil toplum gruplarıyla işbirliği içerisine girmektedirler.³⁰⁰

Tarihi, kültürel mirasın ve tabiat varlıklarının korunmasında, kentin rekabet avantajını oluşturma ve geliştirmede; daha büyük bir ekonomi için ihtiyaç duyulan kaynakların bölgeye yönlendirilmesinde yardım etmeleri; bölgenin değerini arttırıcı faaliyetlerde bulunmaları; yeni iş aktiviteleri yaratmaları ve büyütmeleri, işgücünün niteliğini geliştirici eylemlerde bulunmaları; dinlenme/boş vakit geçirme, park, bahçe, kent estetiği, çevre düzenlemeleri ile katı atık gibi çevre kirlenmesinin önlenmesine

²⁹³ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁹⁴ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁹⁵ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age.

²⁹⁶ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁹⁷ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁹⁸ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

²⁹⁹ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

³⁰⁰ Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

yönelik koruma hizmetleri ve sahipsiz hayvanlara yönelik hizmetlere katkı vermeleri beklenmektedir.³⁰¹

Yerel yönetimlerde vatandaşlar aktif ve *pasif katılma* şeklinde birçok konuda söz sahibidirler. Pasif olan gerektiğinde katılımıdır. İstenilen aktif katılmadır ve bunu da STK'lar aracılığıyla gerçekleştirebilirler.³⁰²

İnteraktif “e-demokrasi” gelişmektedir büyük bir hızla. İnternet ve “e-belediyecilik” *çağdaş katılım* yöntemleri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda, müzakereci demokrasi anlayışı, katılıma önem vermesi ve karar oluşum sürecinde bireylerin ve STK'ların eleştirel yaklaşımları ve karşılıklı etkileşim halinde bulunmasına olanak tanınması açısından teoride ideal bir model olarak görünmektedir. Ancak, pratikte artan nüfus ve küreselleşme sürecinde devletlerin karşılaştığı temel sorunlar dikkate alındığında, uygulanmasının zor olduğu ve başka sorunlara yol açabileceği düşünülmektedir.³⁰³

Sürdürülebilir Kentler İçin E-Katılım

Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kent, kavramsal ve politika üretme boyutlarıyla 1970'lerden bu yana dünyada ve kısmen Türkiye'de tartışılıyor. Ancak yurttaşlar olarak yaşadığımız kent sürdürülebilir bir kent mi, öyleyse biz bunun neresindeyiz, değilse sürdürülebilir olması için yurttaş olarak ne yapabiliriz, yetkililerden ne talep edebiliriz, fikirlerimizi nasıl oluşturur paylaşırız, bilemiyoruz. Bunun nedeni ise bu kavramların günlük kent hayatımızda bir türlü somutlaşmamasıdır. Somutlaşmamanın en önemli nedenlerinden biri de aslında hemşehrileri doğrudan ilgilendiren kavramlar olmalarına rağmen, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kent tartışmalarına ve politika üretme süreçlerine hemşehrilerin ancak kısıtlı dâhil olabilmesidir. Oysa sürdürülebilir kentin gerçekleşebilmesi için, katılımcı bir yönetim modeli, sürdürülebilirliğe yardımcı olacak teknoloji ve kent politikalarına katılarak (sürdürülebilir) kenti sahiplenecek hemşehrilerin bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu üç kilit alanı bir araya getiren kavram ise e-katılımdır. Bu teknoloji, bilgiye erişim, etkileşim ve kararlara katılım süreçlerini kolaylaştıran araçlar ve işlevler sunmaktadır.³⁰⁴

Müşterekler siyasetinin filizlenmesi için de dört temel araç öneriyoruz:³⁰⁵

1. Yaşanılan mekâna yönelik aidiyet bağının geliştirilmesi için kentin herkesçe paylaşabilecek değerlerinin öne çıkarılması, bunların paylaşılmasını teşvik edici faaliyetler düzenlenmesi;

2. Aynı kentin sakini oldukları halde hemşehrilik ilişkisini geride bırakılan memleketle kurmaya devam eden kesimlerin, birbirleri ile karşılaşmalarına, birbirlerini tanımalarına ve nihayetinde birbirlerine asgari bir güven beslemelerine izin verecek kamusallaşma imkânları yaratılması;

3. Katılımın gerekli ve anlamlı olduğunun anlaşılmasını sağlayacak bilgilendirme mekanizmaları kurulması yoluyla hem planlanan ve/veya yürürlükte olan politikaların kamuoyu tarafından izlenebilmesi hem de kent yöneticilerinin halkın beklenti ve tercihlerinden haberdar olabilmesi;

4. Benzer sorunlar ve tercihleri paylaşan kesimlerin alışıldık hiyerarşik örgütlenmelerin dışında bir araya gelmesini kolaylaştıracak ve teşvik edecek pratiklerin geliştirilmesi.

³⁰¹Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age.

³⁰²Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

³⁰³Şafak KAYPAK, Y. D. (2012). Age

³⁰⁴ Bayraktar, U. *Sürdürülebilir Kentler Yerel Müşterekler Siyaseti İçin e-Katılım*. TESEV Yayınları.

³⁰⁵ Bayraktar, U. Age.

Çevre sorunlarının kapsamı ve vahametinin gitgide arttığı ve geri döndürülemez bir felaketin eşiğinde olduğumuz artık daha sık dile getiriliyor. Hükümetlerin bu sorunlara yönelik kararlı ve somut adımlar atmaktaki mütereddit tutumu, uluslararası aktörleri ve hükümet dışı örgütleri karar alma ve politika üretme aşamalarındaki katılımlarını arttırmaya yönelik adımlar atmaya itmiştir. Birleşmiş Milletler'in toplantıları ile şekillenen sürdürülebilirlik kavramı ve Yerel Gündem 21 sürecinin kentlerle buluşmasında *Aalborg Şartı* en önemli mihenk noktasıdır. 1994'te Danimarka'nın Aalborg kentinde düzenlenmesinden dolayı bu adla anılan 1. Avrupa Sürdürülebilir Kentler ve Kasabalar Konferansı bir kentsel çevresel sürdürülebilirlik inisiyatifinin doğuşunu temsil eder. 40 ülkeden ve 4000 yerel yönetimden fazla imzacısı olan Şart üç temel bölümden oluşur: Sürdürülebilir kentler ve kasabalar üzerine ulaşılan uzlaşma deklarasyonu; sürdürülebilir kentler ve kasabalar kampanyasının kurgusu ve yerel yönetimlerin Yerel Gündem 21 sürecine katılacaklarına dair niyet beyanları³⁰⁶.

Şart'a imza koyan kentler bu araçları kullanarak aşağıdaki 10 ilkeyi hayata geçirme taahhüdünde bulduklarını ilan ederler;³⁰⁷

1. Karar verme süreçlerini katılımcı bir süreçle geliştirecek yönetim anlayışını hayata geçirmek;
2. Sürdürülebilirlik ilkesiyle uyumlu yerel işletme modellerini geliştirmek;
3. Ortak doğal malları korumak ve bunlara eşit erişimi sağlamak;
4. Kaynakların dikkatli ve verimli kullanımını ve bunların sürdürülebilir kullanımı ve üretimiyle uyumlu tüketim ve yaşam tarzlarını benimsemek ve kolaylaştırmak;
5. Çevresel, toplumsal, ekonomik, kültürel ve sağlığa dair konulara yönelik kentsel planlama ve tasarım süreçlerine stratejik bir önem vermek;
6. Ulaşım, sağlık ve çevrenin birbirleriyle yakından ilişkili olduğunu kabul ederek sürdürülebilir hareketlilik yönelimlerine ağırlık vermek;
7. Yurttaşların sağlık ve iyi olma halini korumak ve geliştirmeye yönelik yerel eylemleri hayata geçirmek;
8. Doğaya zarar vermeden istihdama izin veren canlı ve sürdürülebilir bir yerel ekonomi yaratmak ve korumak;
9. Kapsayıcı ve dayanışmacı toplulukların kurulması için toplumsal hakkaniyet ve adaleti savunmak;
10. Barış, adalet, hakkaniyet, sürdürülebilir kalkınma ve iklim korumasına yönelik küresel sorumluluklarımıza yerel düzeyde sahip çıkmak.³⁰⁸

Katılımın ilk aşaması ve diğer pratiklerin de ön koşulu, bilgilendirme faaliyetleridir.³⁰⁹

Edinilen bu bilgilerin diğer katılım mekanizmalarına olan ilgiyi arttırması veya katılım araçlarının daha bilinçli bir şekilde kullanılmasını sağlaması beklenebileceği için demokratik yönetim açısından önemi yadsınamaz. Bilgilendirmenin en büyük zaafı, iletişimin aslen siyasetçi/yöneticiden yurttaşına doğru tek yönlü olması, tabanın istek ve tercihlerinin yönetime yansıtılmasını amaçlamamasıdır. Web sayfaları, bloglar, mikro-bloglar, e-posta grupları gibi duyuru ve haberleşme imkânları yöneticilerin faaliyetleri ve projeleri hakkında yapacakları bilgilendirmeleri çok daha kolaylaştırdı. Ekşi sözlük gibi asıl amacı nesnel bilgi sunmak olmayan siteler bile kullanıcı sayısının ve katkısının yoğunluğu ile hatırısayılır bilgi kaynaklarına dönüştü. Belli bir yerde, sınırlı bir

³⁰⁶ Bayraktar, U. (2012). *Age*

³⁰⁷ Bayraktar, U. (2012). *Age*

³⁰⁸ Bayraktar, U. (2012). *Age*

³⁰⁹ Bayraktar, U. (2012). *Age*

kitleye hitaben gerçekleştirilen bir bilgilendirme, İnternet olanakları sayesinde zaman ve mekân sınırlılıklarından kurtuldu. Böylece mesela teorik olarak kamuya açık olan ama gerçekte pek de izlenemeyen belediye meclis toplantıları gibi kamusal müzakere süreçlerinin izlenmesi çok kolaylaştı. 1970'lerin sonunda Fatsa Belediye Başkanı Fikri Sönmez'in meclis toplantılarını belediye hoparlörlerinden yayınladığı hatırlanacak olursa, artık bu tartışmaların İnternet üzerinden çok daha kolay yayınlanabileceğini düşünebiliriz. Gerçekten de Amasra, Antalya, Düzce ve Burhaniye gibi birçok belediye meclis toplantılarını İnternet üzerinden canlı ya da kayıttan yayınlıyor.³¹⁰

Belediyelerin toplantıları olmasa da, meclis ve encümen kararlarının kamuya ilan edilme zorunluluğu vardır.³¹¹

Dijital imkânlar sayesinde bunlar çok daha kolay erişilebilir hale geldi. Kolaylığın ötesinde, bu kararların anlaşılabilirliği de yine dijital teknolojiler ile artırılabilir.³¹²

Başvurularak, normalde teknik bir dile hapsolacak bilgilerin çok daha geniş bir kesim tarafından takip edilmesine ve anlaşılabilmesine izin verebiliyor.³¹³

Bu yeni imkân ya oy verme işleminin eskisi gibi bir seçim noktasında elektronik olarak gerçekleşmesini sağladığı gibi İnternet ya da telefon gibi iletişim araçları ile mekân kısıtı olmadan da gerçekleşmesine izin verebiliyor. Temsilcilerin belirlenmesinin haricinde belli konularda kararı doğrudan yurttaşların genel eğilimine bağlayan referandum uygulamaları da elektronik imkânların gelişmesi ve yaygınlaşması sayesinde kolaylaşmış ve ucuzlamış oldu. Katılımından öte onların doğrudan ve baştan girişimcisi olduğu tecrübelerdir. Sivil grup ve oluşumların kendilerine dair belli bir hizmet alanında politikalar geliştirmesi ve çözümler üretmesi beklenebilir. Elektronik imkânlar katkı vermeyi kolaylaştırmanın ötesinde, söz konusu projenin teknik detaylardan dolayı sadece Politika süreçlerinin sadece teknik tasarımdan ibaret olmadığını, çoğunun kanun, yönetmelik, tüzük, plan, rapor gibi yazılı düzenlemelerle hayata geçirildiğini hatırlayacak olursak, bu tür belgelerin hazırlık aşamasında çevrimiçi, kolektif çalışmaların elektronik imkânlarla mümkün hale gelmesi de önem kazanır. İşin uzmanlarının anlayabileceği bir dile mahkûm olması zorunluluğundan da kurtardı. Görsel araçların, simülasyon uygulamalarının yaygınlaşması teknik çizim, plan gibi sıradan insanların rahat anlayamayacağı ve değerlendiremeyeceği tartışma nesnelerinin herkesin görüp, fikir beyan edebileceği simülasyonlara dönüştürülebilmesini mümkün kıldı.³¹⁴

Abers'e göre bu tür mekanizmalar üç temel sorundan muzdariptir. Yazar, ilk grup sıkıntıları uygulama sorunları olarak tarif eder. Buna göre resmi olarak tesis edilip, uygulamaya konan katılım mekanizmaları katılımın işlerlik kazanması aşamasında çeşitli grupların direnişi ile karşılaşır. Bu direnişlerin ilk boyutu bürokrasinin geleneksel katılımı ve hızlı karar almaya yönelik baskılardır. Katılımcı yeni mekanizmaların uygulamaya konması ya da bu mekanizmaların katkılarının sisteme aktarılması bu geleneksel aktörlerin direniş ve baskıları ile zorlaşır. Siyasi aktörler bu konuda ne kadar hevesli ve iyi niyetli olsalar da bürokratlar kendi başlarına kullandıkları yetkileri yönetimin dışından gelen aktörlerle paylaşmaya, bu yetkilerden taviz vermeye sıcak bakmaz. Kaldı ki, bürokrasi ve siyasetçilerle çıkar ve politika ortaklığı yapmış baskı grupları da, kendi konum ve çıkarlarına tehdit etme ya da en azından bunlarla çelişme potansiyeli taşıyan her nevi katılımcı sürece kuşkuyla yaklaşır.³¹⁵

³¹⁰ Bayraktar, U. Age

³¹¹ Bayraktar, U. Age

³¹² Bayraktar, U. Age

³¹³ Bayraktar, U. Age.

³¹⁴ Bayraktar, U. Age

³¹⁵ Bayraktar, U. Age

Kurulmuş konsey tecrübelerinin ilk ve muhtemelen en büyük grubu, bu organları sadece kâğıt üzerinde kurup, hiçbir işlerlik sunmayan örneklerden oluşuyor. Yasak savmaktan öte gidemeyen bu grubun yerel siyaset adına bir değişiklik yaratmadığı ortadadır. Yasal zorunluluğu yerine getirmek için göstermelik ve hatta bazen kâğıt üstünde kurulmuş kent konseylerinin katılım adına herhangi bir anlam taşımadığı şüphe götürmez.³¹⁶

Son olarak, bir diğer sakıncalı yönelim de, konseylerin meşruiyet rekabetine meclisler yerine sivil toplumun diğer örgütleri ile girmesidir. Belediyeden özerk bir işleyişi sağlayan bazı konseylerin, kendi bünyelerinde temsil edilen dernek, vakıf ve yurttaş girişimlerinden kopması, onların şemsiye bir platform olmalarını zora sokmakta, başlı başına bir sivil toplum örgütü gibi hareket etmeye başlaması sonucunu doğurmaktadır. Bunun sonucunda da, kent konseyi sadece yönetim organlarında bulunan kişilerin tercihlerine göre politika ve söylem üreten, genel kamunun temsilcisi olmaktan uzak bir doğada işleyen bir örgütlülüğü temsil eder hale gelmektedir.³¹⁷

Böylesi bir proje yönelimi, sivil oluşumların maddi kaynak arayışlarını da kaçınılmaz olarak çok önemli bir uğraş haline getirdi. **İhtisaslaşan kuruluşlar uzmanlık alanlarında teknik projeler hazırlayabilmek ve bu projelere yönelik maddi kaynaklar bulabilmek için tam zamanlı profesyonel çalışanlar istihdam etmeye başladılar.** Bu profesyonelleşme yurttaş katılım ve temsil işlevlerini daha da gölgede bırakmakla kalmadı, bu sivil oluşumları da kendi içyapı ve işleyişlerinde gitgide merkezileşmeleri sonucunu doğurdu. Dahası, zaten yetersiz olan örgütler arası işbirliği geleneği, bir de bu proje rekabetiyle daha da zayıflamış oldu. Fakat yukarıda özetlediğimiz sebeplerden dolayı kolektif faaliyet becerisi ve alışkanlığından yoksun sivil toplumun zayıflığı bu gündem maddelerini toplu olarak desteklenmesine pek imkân vermediği için meslek odalarının ana siyasal mücadelesi hukuk üzerinden olmakta; odalar idari yargıda davalar açarak yerel siyasete müdahil olmaya çalışmaktalar. Gitgide sonuç almanın daha da zorlaştığı bu hukuki mücadele yöntemi, hükümetin son dönemdeki düzenlemeleri ile daha da güçleşmekte ve alınabilen sonuçlar sınırlı kalabilmektedir.³¹⁸

Bir mera örneğinden hareket edersek, bu merada hayvanlarını otlatan çiftçilerin her biri için fazladan bir hayvanın getirisi ile bunun maliyeti arasında dengeli bir orantı olmadığını iddia eder. Hayvanın otlayacağı mera müşterek alan olduğu için bunun getireceği fazladan tüketimin maliyeti o merayı kullanan tüm çiftçiler tarafından paylaşılacak, dolayısıyla çiftçi tarafından hissedilen maliyet göz ardı edilebilecektir. Bu da çiftçilerin, otlattıkları hayvanların sayısını artırmamaları için bir sebep olmadığını düşündürür. Ta ki o kaynaklar tamamen tüketilip, yok oluncaya kadar.³¹⁹

Kaynakların kullanımı kadar, doğal kaynaklara getirilen yükler de aynı trajediden muzdariptir. Ortak mülkiyetimizdeki doğal ya da kamusal alanlara terk edilen çöp ve atıkların maliyeti bireysel olarak hissedilmez, ta ki uzun vadede ekolojik dengenin tahrip olup, toplumsal yaşamın tehlikeye düşmesine kadar. Hardin'in bu trajediye cevabı, bu tür müşterek alan ve kaynakların kullanımının ya devlet tarafından düzenlenip, denetlenmesi ya da kullanımının bedelli ödenecek şekilde özel mülkiyet rejimine geçmesidir. Devlet ve özel sektörden bağımsız bir şekilde de nasıl kurtulabileceğini, söz konusu kaynakları müştereken kullananların kendi aralarında bir antlaşmaya dayanarak bir yönetim düzeni kurarak mümkün olabileceğini gözler önüne serer. Kullanıcılar söz konusu kaynakların

³¹⁶ Bayraktar, U. Age

³¹⁷ Bayraktar, U. Age

³¹⁸ Bayraktar, U. Age

³¹⁹ Bayraktar, U. Age

kullanımına dair gerekli ilke ve kuralları kendileri belirleyip, bunlara dayalı sistemin işleyişini gözetecek mekanizmayı hayata geçirirler. Böylece kendileri dışında kamusal ya da özel herhangi bir otoriteye ihtiyaç duymadan kaynakların adil ve sürdürülebilir kullanımını sağlamış olurlar.³²⁰

Kentin doğal ve kültürel değerlerinin yarınlara da kalmasına çaba sarf etmek önce bu değerlerin fark edilmesi ve onlara sahip çıkılması ile mümkün olabilir. Aidiyetin güçlendirilmesinin ikna ile olmayacağını altını çizmek gerek. İnsanların memleket olarak bildikleri yerlerden vazgeçip, kendilerini yaşadıkları yerle özdeşleştirmeleri gerektiğine dair didaktik söylemin çok da işe yaramayacağını kabul edebiliriz. Tam tersine, geleneksel bir değer olarak, öznel kimliğinin temel bir parçası sayılan memlekete yönelik bir inkâr daveti, bu yere yönelik bağlılığı, koruma güdüsünü daha da pekiştirebilir.³²¹

Yaşanılan kente ait hissedebilmek için o yerin güzelliklerinin, değerlerinin keşfi gerekir.³²²

Belli kimlikler etrafında örülmüş dayanışma ağlarına dayanan toplulukların birbirine benzer, yakın kültürlerden olan kişileri bir araya getirip sosyalleştirdiğini daha önce vurgulamıştık. Böyle bir sosyalleşmenin yaygınlaşması farklı kültürlerden gelen kent sakinleri arasındaki ilişkinin ve güven duygusunun zayıflamasına neden olur. Herkesin kendisine benzer, ortak kültürden gelen kişilerle vakit geçirmesi yabancıyı öldürür, ötekiliği güçlendirir.³²³

Katılımcı demokrasinin işlevsel kılınmasının önemli bir bileşeni dolayısıyla kent sakinlerinin ortak, kamusal alanlarda bir araya getirilmesidir. Günümüz hâkim belediyeçilik modelinin park ve bahçeleri çok önemseydiği inkâr edilemez. Fakat bu alanların kişileri bir araya getirmeyi, onları kamusalıştırmayı çok da önemseydiği zannedilmesin. Genellikle estetik unsurları öne çıkaran peyzaj anlayışının tahakkümündeki bu park ve bahçecilik, farklılıkların karşılaşmasını kolaylaştıracak tasarımlara nadiren başvuruyor. Kent meydanları, örneğin, tören alanı olarak kurgulanan, üzerinde haşmetli heykellerin ya da kent mobilyalarının yer aldığı geniş, beton veya granit alanlar olarak karşımıza çıkıyor. Çocuk parkları bile çocukların bir arada oynayabileceği değil, her birinin tek tek vakit geçirdiği *salıncak, kayacak gibi oyuncaklarla donatılıyor*. Yerel basın organları, önemli altyapı ve işletme giderleri gerektiren yerel gazete, radyo ve özellikle televizyonlar, yerel ölçekte nüfuz sahibi sermaye sahipleri ile kent yöneticilerinden çok da bağımsızlaşamaz.³²⁴

Kentin muhtelif yerlerine koyulan kioskların dışında mobil uygulama üzerinden de ulaşılabilen bu ekran üzerinden belediye başkanına mesaj gönderilebiliyor; belediyenin tamamlanmış ve yapımı devam eden projeleri incelenebiliyor; istek, şikâyet, bilgi edinme, talep bildirimlerinde bulunulabiliyor. Emlak rayiç değerlerinin sorgulanması, vergi borçlarının ödenmesi gibi teknik hizmetlerin yanı sıra belediye meclis kararlarına da bu ekranlar üzerinden ulaşılabilir. Kent sakinlerinin ötesinde, ziyaretçilere yönelik olarak da ilçenin gezilip görülmesi gereken tarihi ve turistik yerleri, fotoğraflarıyla görülebilir ve harita sayesinde yol tariflerinin alınabilmesi sağlanıyor.

Bir proje de kentin yeni üretici pazarına ilişkindi.³²⁵

³²⁰ Bayraktar, U. Age

³²¹ BAYRAKTAR, U. Age

³²² BAYRAKTAR, U. Age

³²³ BAYRAKTAR, U. Age

³²⁴ BAYRAKTAR, U. Age

³²⁵ BAYRAKTAR, U. Age

Tarım yerine yerel, kültürel ürünlerin tanıtılması ve pazarlanması için İnternet üzerinden bir örgütlenmeye gitmeyi planladı.³²⁶

Pazarın yerinin belirlenmesi ve kurulum hazırlıklarının başlamasıyla yeni pazara dair bilgilendirmenin yine İnternet kanalları üzerinden gerçekleştirilip, pazara yönelik ilginin en baştan itibaren canlı tutulması hedefleniyor.³²⁷

Ana hedefi “kent ve mahalle temelinde ihtiyaçların vatandaş katılımı ile sistematik bir şekilde öğrenilmesi, harita tabanlı olarak toplanması ve bu ihtiyaçların gerekli kurum/kuruluş veya özel kişiler tarafından karşılanmasının kolaylaştırılması için bir sistem” olarak ilan edilen İhtiyaç Haritası, yardıma ihtiyacı olanları ve destek vermek isteyebilecekleri gönüllülerin katkısı ile İnternet ortamında bir araya getirmek üzere 2015 yılında sinema sanatçısı Mert Fırat tarafından kuruldu ve kamuoyunun büyük ilgisini gördü.³²⁸

LİBERAL DEMOKRASİ

160 yıldır ana hatlarıyla iki farklı şekilde yanıtlanmıştır. İlki belediye hizmetlerinin kamu eliyle sunulması gerektiğidir. Nitekim belli başlı kentsel hizmetlerin kamu eliyle sunulması yönündeki kamucu yaklaşım, neredeyse modern demokrasilerle koşut bir tarihe sahiptir. İkinci yanıt, belediye hizmetlerinin özel sektör eliyle sunulması gerektiği şeklindedir. Yirminci yüzyılın son çeyreğine damgasını vuran bu anlayış, neoliberal gündemin kent yönetimindeki gerçekleşme biçimi olarak da görülebilir. 1850'li yıllardan başlayıp ana hatlarıyla 1980'e kadar hâkimiyetini sürdüren belediyeçilik yaklaşımı, kamucu motiflerin ön planda olduğu bir belediyeçiliktir. Bu yaklaşıma belli bir biçim kazandıran akım ise belediye sosyalizmi (toplumcu belediyeçilik) akımı olmuştur. Neoliberal belediyeçilik akımı ise belediyeçiliğin adeta doğasına işleyen kamu yararı ilkesinin ters yüz edilmesiyle kendine yol açtı. Neoliberal belediyeçilik, kamu hizmetlerinin piyasa kuralları içerisinde üretilmesini öngörür. Belediyeler giderek istihdam yaratma kapasitelerini personel rejimindeki sınırlamalar nedeniyle yitirdi; kamu hizmetlerini, özel sektör eliyle ya da taşeron firmalar aracılığıyla sunmaya başladıkça. Bir faaliyet alanı olarak sosyal yardımlar belirleyici bir konuma yükselmeye başladı.³²⁹

Yaşamamızı mümkün kılan en önemli kararların belediyeler tarafından alındığı *Gerçeği ile karşı karşıya kalırız.*

Ne sosyalist demokrasi ne de sosyal demokrasi söylemlerinin hegemonyasını yıkamadığı liberal demokrasi söylemi bu gün hem ulusal hem de uluslararası ilişkiler bağlamında yapılan demokrasi tartışmasının odak noktasıdır. Kadın, çevre, barış hareketleri gibi, etnik, ırk ve kültür eksenli kimlik politikaları gibi, ya da insan hakları örgütleri gibi 'yeni sosyal hareketler' tarafından yaşama geçirilen bu sorgulama şu sava dayanıyor: liberal demokrasinin kurucu öğeleri olan **soyut ve evrensel vatandaş** kategorisi ve hakların (siyasal, **ekonomik** ve **sivil**) önselliği ilkesi artık çoğulcu toplum anlayışı ile çelişkili bir konumdadır. Daha somut olarak söylersek, liberal demokrasinin temel işleyiş tarzı olan vatandaş kategorisi **çoğulcu toplumu** oluşturan farklı kimliklerin taleplerine ve kendi yarar kavramlarına artık yanıt verememe durumundadır. Bundan dolayı, bugün gündemde olan tartışma her şeyden önce vatandaş kategorisinin yeniden kurulması ile liberal demokrasinin alanını genişletmektir. Bu genişletmenin sonuçlarından

³²⁶ BAYRAKTAR, U. Age

³²⁷ BAYRAKTAR, U. Age

³²⁸ BAYRAKTAR, U. *Sürdürülebilir Kentler Yerel Müşterekler Siyaseti İçin e-Katılım. TESEV Yayınları.*

³²⁹ BAYRAMOĞLU, Sonay, *Toplumcu Belediye, 2015NotaBene Yayınları 1 . Baskı, s: 19*

en önemlisi de liberal demokrasinin temsil mekanizmaları kadar katılım mekanizmalarını da içinde barındırması ve yaşama geçirmesidir. demokrasi sorusu küresel bir bağlamda düşünülmeli ve dünya çapında/ulusal yerel (lokal) etkileşim ekseninde tartışılmalıdır. Bu aynı zamanda liberal demokrasinin mekânının devlet/parti ekseninden sivil topluma doğru yaygınlaştırılmasını gerekli kılar. Bu anlamda, liberal demokrasinin öznesi yalnızca devlet/parti değil aynı zamanda sivil toplum/bireydir. Liberal demokrasinin alanını genişletmek, onu çoğulcu toplumlara taleplerine yanıt verebilir bir duruma getirmek eş zamanlı hem sivil toplumun hem de devletin demokratikleşmesini gerekli kılar. Bu düşüncenin somuta yansımaları zorunlu olarak 'örgüt' sorununu gündeme getirir. Diğer bir deyişle, liberal demokrasiyi katılımcı bir yapıya dönüştürmek, aynı zamanda 'modern örgüt' anlayışının sorgulanmasını ve yeniden tanımlanmasını içermektedir. Risk toplumu geleceğin belirsiz olduğu ve bu belirsizliğe karşı bir 'güvence birliğine' gereksinim duyulan bir toplumdur. Bu birliğin küresel olması zorunluluğu risk toplumunun ulusal boyutları aşmış bir toplum olmasının da nedenlerinden biridir.³³⁰

David Harvey'e göre bu yeniden yapılanma İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde endüstriyel gelişmenin modeli olan Fordizm'den post-Fordist ya da esnek üretim modeline geçiş sürecidir. Fordizm yoğun ve kitlesel bir endüstrileşme modeli iken ve kendisinin temel düzenleyici kurumu refah devletiyken, post-Fordizm üretim sürecinin elektronikleşme, kompüterizasyon, ve otomasyon temelinde yeniden yapılanmasını simgeler. Diğer taraftan da, kitle üretimi yerine ürünlerde farklılaşma ve farklı ürünlerin küçük üretim birimlerinde talebe bağlı üretimi olarak tanımlanabilecek 'esnek birikim tarzını' ortaya çıkarır. Globalleşmeyle birlikte modern/geleneksel, batı/doğu, ya da birinci dünya/üçüncü dünya arasındaki coğrafi mesafenin yok olması, iş gücü etrafında birbirleriyle kesişim halinde alanların ve birbirleriyle karışmış kültürel yapıların ortaya çıkması ve böylece modernle gelenekselin, birinci dünyayla üçüncü dünyanın iç içe girmesi soyut vatandaş kavramını temsiliyet düzeyinde meşruluk sorunuyla karşı karşıya bırakmıştır.³³¹

Bu iki oluşum arasındaki ilişki günümüzde yaygınlık kazanmaya başlayan katılımcı demokrasi anlayışıdır. Çoğulcu toplumun yeniden üretiminin global/ulusal/yemel etkileşim ekseninde olması liberal demokrasinin de işleyiş mekanizmasını temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye doğru itmektedir. Bu gün ortaya çıkan durum ise, katılımcı demokrasinin alanının hem siyasal düzey (devlet/parti) hem de sivil toplum olmasıdır.³³²

TOPLUMCU DEMOKRASİ

Demokrasiyi yıkan, onun en büyük değer saydığı, doymadan arzuladığı şey oldu:

Özgürlük. Bir demokrasi devletinde herkesin güzel dediği şey odur...

Bu doymak bilmeyen, başka değerleri küçümseyen özgürlük isteği, demokrasinin değişmesine ve zorbalık yolunu tutmasına sebep olur...

Platon, "Devlet"

Bu noktada, bilinen bu tartışmaları anımsatmanın bir anlamı yoktur. Onun için doğrudan, demokrasinin liberal ve toplumcu açılardan ele değinmekte fayda vardır. Liberal demokrasi kavramı çoğunlukla, Batılı kapitalist ülkelerin ya ayan rejimlerini betimlemek üzere kullanılmaktadır. Liberalimin hem karşıtı hem de bileşeni olarak algılanabilen toplumcu damar ise daha çok eşitlik üzerinden bir demokrasi algılaması

³³⁰ Yılmaz Üstüner, E. F. (tarih yok). Age

³³¹ Yılmaz Üstüner, E. F. (tarih yok). Age

³³² Yılmaz Üstüner, E. F. (tarih yok). Age

içindedir. Bu alan da, liberal alan kadar olmasa da, birçok karşıt görüşü içinde barındırmaktadır. Kapitalist gelişme sürecinde ilk önce ütopyacı biçimde ortaya çıkan toplumcu ya da sosyalist düşünce, işçi sınıfının üretici güç olarak tarih sahnesine çıkmasıyla siyasal ve ideolojik bir veçhe kazanmış, dolayısıyla iktidara talip olmuştur. Toplumcu görüşlerden sadece sosyal demokrasi anlaşılmalıdır. Zira sosyal demokrasi, liberal demokrasinin alternatifi değil, kapitalist düzen içinde toplumcu öğelerin de dikkate alındığı bir modeldir. Asıl olan demokrasidir ama kapitalist üretim ilişkilerin geçerli olduğu bir demokrasi. Ancak, sosyalizm blokun çözülüşünün ardından toplumcu görüşler silikle mi, neredeyse daimî muhalif ya da mostralı bir imgeleme bürünmüştür. Oysa yukarıda radikal demokrasi olarak anılan anlayışı, her ne kadar liberal kazanımları içine alıyorsa da, çıkış noktası olarak toplumcudur. Yalnız, daimî muhalif havanın verdiği rahatlıktan olacak, bugünkü sistemi, ancak iyi tanımlanmamış saflarda yavaş yavaş evirmeyi düşünmektedir. Bu bağlamda radikal demokrat söylem, aşırılık noktasına göre, toplumcu alanda yer almalıdır.³³³

Bunun yanında, küresellemenin yeni bir sömürgecilik ve emperyalizm dalgası olduğunu savlayan ve düşüncelerinin merkezine bunu oturtan toplumcu yaklaşımlar da azımsanmayacak etkidir. Zaten siyasal düşünmenin ana kaynaş da bu tür sorunsallardır. Sadece liberal olduğu için ya da ona toplumculuk atfedildiği için, söylemlerin kendi benzerleriyle uyuşma içinde olması beklenemez. Toplumcu olarak sınıflanan görüşleri, radikal demokrasi söylemi ve ulusal-toplumcu söylem olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Daha sonra ulusal-toplumcu akımlar genel hatlarıyla ele alınıp aralarındaki temel ayrılık noktaları saptanacaktır.³³⁴

Daha sonra ulusal-toplumcu akımlar genel hatlarıyla ele alınıp aralarındaki temel ayrılık noktaları saptanacaktır. Demokrasiden kast edilen çoğunlukla parlamenter sistemin toplumcu güçlerin etkisiyle hareket etmesidir. Halk egemenliği kavramına oldukça güçlü atıflar bulunmaktadır.³³⁵

Son olarak Kılıçbay'ın bireyin kimliğini demokrasi üzerinden belirleyebileceği savına uygun olarak, yine onun sözleriyle çalışmaya nokta koyabiliriz: demokrasi programı bireyi globale, totale karşı koruma sürecidir (Kılıçbay, 2003: 126).³³⁶

ÇOĞULCU DEMOKRASİ

Sosyal demokratlar açısından kapitalizm büyüme, istihdam, alım gücünün yükselmesi ve etkinlik ile eşitlik arasındaki alış-verişin gerçekleşmesi açısından ise yarar görülmekte; bu nedenle sosyal demokratlar ekonomi politikalarının kaderini sınırlı bir planlamayı mümkün kılan Keynesyen ekonomiye bağlamaktadırlar. Bu nedenle zamanla kamulaştırma üzerinde durulmaktan vazgeçildiği gibi, antikapitalist söylem de çok uça kalmaktadır. Ancak devlet müdahalesi yoluyla kapitalizmin düzenlenmesi gereği duyulduğu da yadsınmaz. Kapitalizmle uzlaşmayı veya üretim araçlarının özel ellerde olmasını kabullenmekte, aynı zamanda siyasal demokrasiyi ve sosyal devletin aracsallığını güçlendirerek kapitalizmi reformist bir yaklaşımla dönüştürmeyi, en azından siyasal yoldan düzenlemeyi ve kontrol etmeyi hedeflemektedirler. Bu nedenle Avrupa da Offe'nin deyimiyle örgütlenmiş ya da toplumsal sisteme içkin (*organized*) kapitalizm veya Hall ve Soskice'nin deyimiyle eşgüdüm sağlanmış (*coordinated*) kapitalizm, bir başka deyişle de sosyal piyasa ekonomisi ortaya çıkmaktadır.³³⁷

³³³ Levent YILMAZ -(Ulu)Demokrasi Eğitiminin Liberal Ve Toplumcu Acıdan Düşünmek

³³⁴ Levent YILMAZ -(Ulu) Age

³³⁵ Levent YILMAZ -(Ulu) Age

³³⁶ Levent YILMAZ -(Ulu) Age

³³⁷ Koray, Meryem, Avrupa'da Sosyal Demokrasi ve Günümüzdeki Tartışmalar

Siyaset ve demokrasi anlayışlarının da bazı önemli özellikler taşıdığını söylemekte yarar var. Sosyal demokrasinin sınıf temelli bir demokrasi anlayışı yerine, çoğulcu bir demokrasi anlayışını benimsediği açıktır. Yani, her ne kadar işçi sınıfını güçlendirecek tam istihdam ve refah devletinde somutlaşan dayanışmacı-toplumcu ideoloji ve politikaları benimsemiş olsalar ve asıl seçmen kaynağını işçi sınıfı oluştursa da, sosyal demokratların sınıf temelli bir demokrasi anlayışı üzerinden politika yaptıkları söylenemez. Bu nedenle özellikle 1945 sonrasında Avrupa'daki sosyal demokrat partilerin ortak programının çoğulcu bir demokrasi, ekonomik planlama ve refah devleti çerçevesinde olduğu söylemek doğru olur.³³⁸

Bu nedenle refah devleti yönündeki politikaların ikili bir görev üstlendiği söylenebilir; refah devleti ve bunun arkasındaki sosyal eşitlik, sosyal adalet ve sosyal demokrasi gibi kavramlar sonuçta bireysel riskler ve çaresizlikler ile gelir dağılımındaki adaletsizliği azaltılması anlamında vatandaşların maddi koşulların iyileşmesi anlamındadır; öte yandan da geniş yığınlar için yaşam koşullarının ve kalitesinin güçlenmesiyle siyasal vatandaşlığın, dolayısıyla siyasal demokrasinin gelişmesini ifade etmektedir.³³⁹

Aynı görüşte olan Hirst, sosyal demokrasinin köken olarak serbest piyasa kapitalizmi ile devletçi sosyalizm arasında gelişen ucunu bir yol olarak görülebileceğini söylemekte ve temel amacının da piyasa güçlerini koruyarak kapitalizme istikrar kazandırmak ve insancillastırmak olduğunu ifade etmektedir: Bu nedenle sosyal demokrasiyi devletçi ve bürokratik, katı bir sınıf sistemine bağlı, korporatist ve acık ekonomide sürdürülmesi imkânsız hale gelen devletin ekonomik üstünlüğüne dayalı bir anlayış olarak tanımlayan üçünü yol savunucularını da, bu yolla sosyal demokrasiyi tanımlamak yerine karikatürlestirdiklerini ileri sürerek eleştirmektedir.³⁴⁰

İSLAMCI DEMOKRASİ

Türkiye'de 1946'den beri demokrasinin durumu konuşuluyor. 1950'lerde, 1960'larda, 1970'lerde yine konuşuldu; ama demokrasi-din ilişkileri üzerinde Müslüman yazarlar, Müslüman düşünürler, İslamcı kesimler ya hiç durmadılar veyahut demokrasiyi dışlayıcı yorumlar yaptılar. İslamcılar demokrasi, İslam'la uyuşmaz. Demokrasi çoğulcu bir sistemdir. İslam ise, tevhitçi bir sistemdir. Uniter bir devlet ister. Uniter bir yapı yukarıdan aşağıya doğru bir düzenlemeyi gerektirir. İlahi düzenlemeyi gerektirir. Hâlbuki demokrasi, aşağıdan yukarıya doğru, yöneticilere doğru giden bir idare sistemidir. Çoğulcu olması, siyasi partilere ve bunların mücadelesine yer imkân vermesi bakımından İslam ile uyuşmaz iddiasında bulunmuşlardır. Daha sonra İslamcılar teokrasi, artı demokrasi veyahut demokrasiye alternatif hilafet veya demokrasiye ilahi iradenin hâkim olduğu, hâkimiyetin kayıtsız şartsız Allah'a ait olduğu iddiasıyla ortaya çıktılar.³⁴¹

Bu konunun daha iyi anlaşılması için şu üç önerine üzerinde düşünmek lazım I. İslam Demokrasiyi reddeder. Bu önerme yanlıştır. II. İslam'da Demokrasi vardır. İslam Demokrasiyi içerir. Bu önerme de yanlıştır. III. Demokrasi İslam'ın mubah alanına girer. Yani İslam demokrasiyi, içermez ama red de etmez. Genel çıkarlar ve yararlar açısından gerekli ise savunulur. Doğru önerme budur.³⁴²

Peki, demokrasi olsun; ama bu başkanlık sistemini esas alan demokrasi mi olsun veya parlamenter demokrasi mi olsun yahut yarı başkanlık sistemi mi olsun veyahut da

³³⁸ Koray, Meryem, Age

³³⁹ KORAY, Meryem, Age

³⁴⁰ KORAY, Meryem, Age

³⁴¹ TURAN Ömer, ULUDAĞ Süleyman, *İslam ve Demokrasi*

³⁴² TURAN Ömer, ULUDAĞ Süleyman, Age

sosyal demokrasi mi, liberal demokrasi mi olsun. Bunlar, dini açıdan fazla önemli şeyler değildir. Demokrasi, daha çok temel insan haklarını, özgürlükleri, adaleti koruyan bir sistem, bunların bir aracı olarak görülüyor. Bugünkü şartlar içerisinde başka yönetim tarzlarından daha iyi gayeyi sağladığına göre, Müslümanların bu konuda itirazlarının olmaması gerekiyor.³⁴³

Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeritlerin üzerinde durduğu adalet anlayışı dış etkilerin söz konusu olmadığı bir zamanda ortaya konulmuş olması bakımından son derece ilginçtir. Kur'an ve hadislerde açıklanan, Hz. Peygamber ve ilk dört halifesi tarafından uygulanan adalet anlayış adl, kıst, vasat hak ve istikam³⁴⁴et gibi çeşitli terimlerle ifade edilmiştir ol.³⁴⁵

"Allah adli (adaleti) emreder." (Nahl, 16/90). (N isa, 4/58) (Maide, 5/82). (Şuara, 42/ 15) Maide, 5/42, Mumtahine, 9/8). (Araf, 71 ...) (Nisa, 4!127, 135). Bakara 2/143 Tirmizi, Tefsir, 2, No: 2961).³⁴⁶

Kur'an'da "Hak sahiplerine hakkını tam olarak vermek" şeklinde tanımlanan dağıtıcı adalet "hak" sözüyle ifade edilmiştir: "İnsanlar arasında hak ile hükmet" (Enbiya, 21/112, Sa'd, 38/22, 26) mealindeki ayetlerde geçen "Hak" adalet olarak anlaşılmıştır.³⁴⁷

BURJUVA DEMOKRASİSİ-

Burjuva demokratik cumhuriyetinde "özgürlük" aslında zengin olan için özgürlüktü.³⁴⁸

Siyaset kurumu da temel toplumsal kurumdan bir tanesidir. Demokrasi kısaca, halkın yönetimi demektir. Eski Yunanca'da halk anlamına gelen "demos" ve güç anlamına gelen "kratos" sözcüklerin bileşiminden doğmuş bir terimdir. Tarihsel süreç içinde, demokrasi anlayışı da evrimleşerek, doğrudan katılımcı demokrasi yerini, çoğulcu-temsili demokrasi modeline bırakmıştır. Öte yandan, bireylerin seçimlerdeki siyasi davranışları, siyasi gücün dağılımı ve iktidarın şekillenmesi üzerinde doğrudan etkili olmakla birlikte, siyasi partilerin siyasi güçten aldıkları pay, seçimlerde aldıkları oyla paralel oranlarda olmayabilmektedir. Dünya genelinde bugüne kadar 261 değişik seçim sisteminin uygulanmıştır.³⁴⁹

Başta da vurgulandığı gibi seçimler, demokratik sistemin en önemli unsurlarındandır. Seçimlerdeki siyasal davranışları ile bireyler, siyasal gücün şekillenmesine karar vermekte ve siyasi partiler arasında dağılımını belirlemektedirler. Bazı araştırmacılar, seçimlere katılım oranı ile toplumların sosyal ve ekonomik gelişmişliği arasında doğrudan bağlantı olduğunu vurgulasalar da, seçim sonuçlarına yönelik araştırmaların ortaya koyduğu bulgular bu kuralın her zaman işlemediğini göstermektedir.³⁵⁰

1963 yerel seçimleri, 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden ve 1961 Anayasası'nın kabulünden sonra yapılan ilk yerel seçimler olması nedeniyle, Türk siyasi tarihinde ayrı

³⁴³ TURAN Ömer, ULUDAĞ Süleyman, Age

³⁴⁴ TURAN Ömer, ULUDAĞ Süleyman, Age

³⁴⁵ TURAN Ömer, ULUDAĞ Süleyman, Age

³⁴⁶ TURAN Ömer, ULUDAĞ Süleyman, Age

³⁴⁷ TURAN Ömer, ULUDAĞ Süleyman, Age

³⁴⁸ V. İ. LENİN-Burjuva Demokrasisi Ve Proletarya Diktatörlüğü -Çeviren: Muzaffer Erdost, S:157

³⁴⁹ Ali ARSLAN Yrd.Doç.Dr,1963'ten Günümüze, Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

³⁵⁰ Ali ARSLAN Yrd.Doç.Dr, Age

bir öneme sahiptir, seçimler yerel seçim olmasına rağmen, ortaya çıkan sonuçlar, merkezi hükümetin istifasına yol açmıştır.³⁵¹

Seçim öncesinde artan, parti içi demokrasi tartışmalarının gölgesinde gerçekleştirilen bu seçimlerin, çoğunluğu Adalet Partisi'nden ayrılarak, seçimlere bağımsız giren adayların, 230 belediye başkanlığı kazanması, 1968 seçimlerinin en kayda değer sonucudur. Partiler bağlamında da 1968 yerel seçimlerinin galibi, bir önceki seçimlerde olduğu gibi yine Adalet Partisi'dir.³⁵²

9 Aralık 1973'te gerçekleştirilen 1973 yerel seçimleri, 12 Mart askeri müdahalesinden sonra yapılan ilk yerel seçimler olması bakımından, Türk toplumunun siyasi yaşamında büyük önem taşır. Bu seçim sonucunun da teyit ettiği önemli bir bulgu, 1963'ten 1970'li yıllara, sağ partilerin Türkiye genelinde, bir gerileme süreci yaşadığı gerçeğidir. Bir başka anlatımla, sol partilerin toplam oy oranı bir önceki seçimlerde yüzde 33,24 iken, 1973 seçimlerinde yüzde 42,4'e yükselmiştir.³⁵³

11 Aralık 1977 tarihinde gerçekleştirilen 1977 yerel seçimlerinde on bir siyasi parti yarışmıştır. 1970'li yıllar, Türk toplumun toplumsal ve siyasal hayatında, büyük karmaşa ve çalkantıların yaşandığı bir dönem olmuştur.³⁵⁴

25 Mart 1984 tarihinde gerçekleştirilen 1984 yerel seçimlerinin 12 Eylül ara rejiminden" sonra yapılan ilk yerel seçimler (Şener, 2006) olması nedeniyle, yakın Türk siyasi tarihinde ayrı bir yeri vardır. Özal'ın Anavatan Partisi, 1983 genel seçimlerinde kazanmış olduğu iktidar partisi olma avantajlarını da kullanarak, seçimlerden birinci parti olarak ve önemli bir oy desteğiyle çıkmıştır. 1983 genel seçimlerinde olduğu gibi 1984 yere seçimlerinin de tartışmasız galibi Özal'ın Anavatan Partisi'dir.³⁵⁵

1989 Türkiye yerel seçimleri, 26 Mart 1989'da yapılmış 1989 yerel seçimlerinin Türkiye galibi Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP)'dir.³⁵⁶

1994 Türkiye yerel seçimleri 27 Mart 1994 tarihinde, toplam 2710 belediye başkanlığı için gerçekleştirilmiştir.³⁵⁷

18 Nisan 1999'da gerçekleşen 1999 yerel seçimlerine 20 parti katılmıştır.³⁵⁸

2004 yerel seçimlerinin partiler bazındaki galibi, Adalet ve Kalkınma partisidir.³⁵⁹

Bu bağlamda, hem toplumsal hem de yerel ölçekte siyasi yapının şekillenişinde, genel seçimler kadar yerel seçimler de belirleyici rol oynamaktadır. Dünden bugüne Türkiye'nin siyasi yapısında, sağ siyaset kültürünün ağır bastığı açıkça görülür. Sağ partilerin Türkiye'nin yerel siyasi yapısı içindeki gücü, 1960'lı yıllarda yüzde 50'lerde seyrederken, 1970'li yıllarda kısmi ve geçici bir gerileme süreci yaşamıştır. Bununla birlikte, 1980 darbesinden sonraki süreçte sağ kanat çok hızlı bir şekilde toparlanarak, darbe sonrası ilk yerel seçimlerde oy oranını yüzde 46'dan, yüzde 64'e taşımıştır. Takip eden süreç içinde kısmi iniş çıkışlar yaşansa da, değişim trendinin yönü hep yukarıya doğru olmuştur. Buna paralel olarak sağ siyaset geleneği, yerel seçimler bazında Türkiye'deki en büyük başarısını 2004 yılı yerel seçimlerinde gerçekleştirmiştir. Sağ

³⁵¹Ali ARSLAN Yrd.Doç.Dr, Age

³⁵²Ali ARSLAN Yrd.Doç.Dr, Age

³⁵³Ali ARSLAN Yrd.Doç.Dr, Age

³⁵⁴Ali ARSLAN Yrd.Doç.Dr, Age

³⁵⁵Ali ARSLAN Yrd.Doç.Dr, Age

³⁵⁶Ali ARSLAN Yrd.Doç.Dr, Age

³⁵⁷Ali ARSLAN Yrd.Doç.Dr, Age

³⁵⁸Ali ARSLAN Yrd.Doç.Dr, Age

³⁵⁹Ali ARSLAN Yrd.Doç.Dr, Age

kanadın tarihi bir çıkış yakaladığı bu yerel seçimlerde sağ partilerin toplam oy oranı yüzde 72.83 olmuştur.³⁶⁰

Siyasal Kültür Ve Demokrasi Kültürü

Demokratik sistemler, siyasal yapı ve siyasal kültür birlikteliğinden oluşurlar. Siyasal kurumlardan oluşan siyasal yapı, siyasal kültür ile anlam kazanırken; siyasal kültürde bireylerin siyasal sistem karşısındaki eylemleri, değerler, inanç ve tutumlarıyla biçimlenmektedir. Siyasal kültür, halkı siyasetin karar alma sürecine katılmasını sağlar ve modern değerlerle birlikte ele alındığında “demokrasi kültürü” olarak karşımıza çıkar.³⁶¹

Tarihsel temelleri Rönesans ve Reform hareketlerine kadar giden demokrasi kültürü, XVIII. yüzyılda ortaya çıkan aydınlanma dönemi ve akıl temelinde ortaya çıkan modernite kavramıyla önemli bir gelişme sağlamıştır. XX. yüzyılda Avrupa'da demokrasi ve demokrasi kültürü kayda değer bir gelişme ve değişme göstererek, XXI. yüzyılda da hızla artan küreselleşme ve onun etkileri ile birlikte kültürler, dinler ve diğer değer sistemleri bakımından demokrasiler ve demokratik siyasal sistemler önemli derecede ele alınan olgular haline gelmişlerdir.³⁶²

Siyasal kültüre geçmeden önce kültür kavramını tanımlamak yerinde olacaktır. Kültür, toplumu birleştiren kurallar, değerler ve inançların günlük hayatımızda gerçekleştirilmesi durumu olarak tanımlanabilir. Kültür en genel tanımıyla ifade edilecek olunursa; "bir toplumda yılların, hatta yüzyılların birikimi sonucu oluşan ortak değerler bütünüdür" şeklinde bir tanım yapılabilir. Kültürün bu tanımından yola çıkılarak siyasal kültür ise şöyle tanımlanabilir: Bir toplumun gerek o toplumun siyasal sistemi içinde yer alan, gerekse öteki siyasal oluşumlar dediğimiz, devlet, parlamento, hükümet, siyasi parti, kamu yönetimi, sendika, dernek, siyasal iktidar, demokrasi, seçim, anayasa, vb. gibi kavramlar konusundaki bilgisi, görgüsü, alışkanlıkları, yaklaşımları, tutum ve davranışlarının tümüdür" denilebilir.³⁶³ Demokratik inançlar ve siyasi kültür olguları demokrasi için zaruri koşulların başında gelmektedir. Bu noktada siyasal kültür, "bir toplumun siyasal sistemle siyasal kurumlarla siyasal sembollerle ve siyasal değerlerle ilgili düşünce, inanç, kanaat ve tavırlarının bütünü" olarak tanımlanır ve siyasal kültürün sosyolojik, psikolojik ve tarihsel temelleri bulunmakla birlikte diğer kültür dallarının aksine bir anda oluşmamıştır uzun bir geçmişe sahiptir.³⁶⁴

Siyasi kültürü toplumu meydana getiren bireylerin siyasi tutum ve siyasi konulara yönelimlerinin bir bütünü olarak meydana geldiğini belirtmişlerdir. Toplumsal kültürün bir alt dalı olan siyasal kültür, toplumu meydana getiren bireylerin benzer siyasi tutum, düşünce ve davranışa sahip olmasıyla oluşmaktadır. Toplumsal, ekonomik ve siyasal alanda zamanla ortaya çıkan değişmeler, siyasal kültürün muhtevasını, siyasal kültürün muhtevası da, toplumsal, ekonomik ve siyasal alanlardaki değişmeleri şekillendirmektedir.³⁶⁵

Bir toplumun siyasal, sosyal ve ekonomik yapıları ile siyasal kültür yapısı bir bütünlük meydana getirmektedir. Siyasal sistemin bir ögesi durumundaki yönetimler, mevcudiyetlerini sürdürmeleri için bireylerin siyasal görüş ve davranışlarının yaratılmasına odaklanmışlardır. Demokrasiyi öncelikle bir kültür olarak algılamak

³⁶⁰ Ali ARSLAN Yrd.Doç.Dr, Age

³⁶¹ Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Modern Demokratik Toplum Tasavvurunun Oluşmasında, "Siyasal Kültür" ve "Demokrasi Kültürü" Olgularının Yeri

³⁶² Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Age

³⁶³ Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Age

³⁶⁴ Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Age

³⁶⁵ Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Age

gereklidir ki demokrasinin gerçek dünyasına etki etmek için önemlidir. Kültür olgusu ayrıca demokrasileri ulus-devlet kavramı etrafında azınlık durumunda olanların nefes alması için bir çeşit kalkan olarak görev yapmaktadır. Demokrasi kültürü ise dünyada genel kabul gören demokrasi anlayışının bir ülkede hangi ölçüde kabul gördüğü üzerine açıklanan bir kavramdır. Diğer bir ifadeyle demokrasiyi demokrasi yapan öğelerin, ‘bizde demokrasi hâkim’ diyen ülkelerde toplumsal ve siyasal çevrelerce hangi düzeyde özümsemiştir. Toplumu meydana getiren insanlar arasında demokratik kültür bilinci yayıldıkça merkezi ve yerel yönetimlere ait yük de kalkacaktır.³⁶⁶

Demokratik bir toplumun yaşayabilmesi için bütün siyasal sistemlerin demokratikleştiği ve toplumsallaşmanın tüm alanlarda katılım vasıtasıyla hayat bulduğu katılımcı bir toplumun bulunması gerekliliği önemlidir. Egemenliğin kaynağını halkta bulan demokrasi kavramının yanı sıra temsili demokrasilerde de halkın seçtiği temsilcilerle egemenlik hayat bulmaktadır. Bununla birlikte katılımcı demokrasi ise halkın doğrudan katılımını gerekli kılan unsurlar barındırmaktadır. Amaçlanan durum demokratik bir topluma oluşturmak ise, siyasetin demokratikleşmesi öncülüğünde toplum da demokratikleşecektir ki; bunun sonucunda da siyasi katılımı artış gösterecektir. Farklılığın ve örgütlülüğün geliştiği sivil toplumlarda demokraside gelişmiştir.³⁶⁷

Bu bağlamda canlı ve gelişmiş bir sivil toplum demokrasinin temelidir. Demokrasi sivil toplum olmadan gelişemez ve sivil toplum olgusu siyasal kültürle de yakından ilişkilidir. Çoğunluğun gücüne, azınlığın ise haklarına saygı göstermek temel hedeftir. Zaten bu anlamda demokrasi, bugünün çoğunluğunun yarının azınlığına dönüşebileceğini ve çoğunluğun çıkarlarından farklı olarak, azınlığın haklarının tanındığı bir yönetim şeklidir.³⁶⁸

Toplumsal faktörler demokrasi kültürünü etkileyen en önemli unsurlardan biridir.

³⁶⁹

Kitle iletişim araçları, sivil toplum kuruluşları ve hükümet dışı organizasyonlar gibi dışsal etkisi olan kurum ve kuruluşlar toplumsal hareketleri yönlendirebilir ve onları değiştirebilir.³⁷⁰

Modern toplum son iki yüzlük süreçte giderek artan bir şekilde toplumların ekonomik, siyasal ve kültürel yapılanmalarında belirleyici etken konumundadır. Geleneksel toplumlardaki bütün kurumsal yapıların yerlerine modern kurumların geçtiği modernleşme süreçleri hızlı bir şekilde bütün dünyaya yayılırken, devlet ile birey, aile, sınıf ve çeşitli temsil grupları arasındaki bütün ilişki üslupları tekrar şekillenmiştir.³⁷¹

Demokrasinin, modern dünya sistemini belirten temel olgulardan birine dönüşmesiyle, iktidar, medya ve sivil topluma yönelik münakaşalar çoğu bilim alanının ana temalarını oluşturdu. Bugün sivil toplum, demokrasi için yeterli olmasa bile zorunlu bir olgu olarak görülmektedir. Liberal demokrasinin eksik taraflarını radikal demokrasi ya da katılımcı demokrasi vasıtasıyla düzeltilebilmesi için uygun kültürel ortamın oluşmasını gerekmektedir. Dolayısıyla, post-modern siyasetteki liberal düşünce ve devlet anlayışı farklılık, çoğulculuk ve katılımcılığı özümsemekle birlikte, özgürlüklerin sınırsız yaşandığı ve özgür düşünce akımlarının desteklendiği bir felsefe olarak küreselleşen dünyada yeni bir bakış yeni bir siyasal kültür meydana getirme fikrini getirmiştir. Sonraki

³⁶⁶ Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Age

³⁶⁷ Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Age

³⁶⁸ Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Age

³⁶⁹ Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Age

³⁷⁰ Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Age

³⁷¹ Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Age

yıllarda ise siyasal düşünce tarihine yönelik münakaşalarda Fransız Devriminin etkisi önemli derecededir. Devlet ve toplumların modernlik çabaları dâhilindeki yapılanmaları, önce tüm Avrupa'yı daha sonra da bütün dünyayı dâhil edecek şekilde yaygınlaştı. Fransız devrimi sürecindeki demokrasi hareketleri bağımsız küçük mülkiyetler ve yerel özyönetimler çevresinde şekillenen, ayrıntılı olarak tasarlanmış adil toplum düşüncesi etrafında değişim ve dönüşümler geçirmiştir. 1989'dan sonra, yerleşik siyasal, kültürel anlayışları sarsmış ve güvensizlik durumu oluşturmuştur. Buradaki hedef tek kutuplu yeni sistemi tartışmasız, eleştirisiz, son seçenekmiş gibi göstermekle birlikte ABD'yi mutlak lider konumuna getirmek ve bu durumu yasal hale getirmek amacıyla her şeyi kullanmak, buna karşı çıkanları etkisiz hale getirmek, başka bir seçeneğin olmadığını, tarihin sonuna geldiğini belirtip yeni bir bağımlılık süreci oluşturmak olduğu belirtilmiştir.³⁷²

Batıda büyük mücadeleler sonunda oluşan bir gelenek olan demokrasi kültürü, zaman zaman siyasal kültüre olan bağımlılığı, zaman zaman da kendi içsel sorunları çerçevesinde, toplumsal yapıyla olan uyumsuzlukları üzerinden, tartışmalı bir süreçte ilerlemektedir. Bu nedenle toplumsal yapı ve onun belirlediği siyasal yapının, bu ikili kültürel anlayışı belirleme noktasındaki önemi, modern toplumsal siyasal ve demokratik anlayışın belirlenmesi noktasında mutlak bir durum olarak karşımızda durmaktadır.³⁷³

Katılımcı Bütçeleme

Katılımcı bütçeleme, vatandaşların ve sivil toplum kuruluşlarının bütçe kaynaklarının nereye ve nasıl harcanması gerektiğine ilişkin kararlara katılma hakkına sahip oldukları bir modeldir. Katılımcı bütçeleme “ekonomik demokrasi” bakımından önemli bir kurumsal yenilikçilik olarak kabul edilmektedir. Katılımcı bütçeleme dört önemli etkiye sahiptir. Birincisi, demokrasi inancını güçlendirir. İkincisi, katılımcıların (vatandaşların) demokratik hak ve sorumluluklarını öğrenmeleri bakımından pedagojik bir etki yaratır. Üçüncüsü, kamu kaynaklarının kullanımında etkinliği artırır. Dördüncüsü ise, kamu kaynaklarının harcanmasında yeniden dağıtıcı etkiye (kentsel yoksulluğun azaltılması) sahiptir. Katılımcı bütçeleme, kamu yöneticisi veya seçilmiş olmayan vatandaşların bütçe müzakerelerinde ve/veya bütçe kaynaklarının tahsisine doğrudan, kalıcı ve bağımsız olarak katılmasıdır. Vatandaşların bütçe hakkının kullanılmasına *katılımı, değişik biçimler alabilmektedir.*³⁷⁴

BİLİMSEL SOSYALİZMDE

Bilimsel sosyalizm:

Leonhard³⁷⁵ Marksizmin siyasal Kavramlarının gelişmesinde dört önemli kesimi teşhis etmektedir: Birinci dönem geçen yüzyılda 1850-1890 arasındaki yılları kapsamaktadır. Bu dönemde markizim daha doğrusu o yıllarda sürekli olarak kullanılan terimle bilimsel sosyalizm, Marx ve Engels'in geliştirdikleri teorileri yaymak, bu teoriyi benimseyen siyasi parti ve diğer örgütleri geliştirmekte uğraşıldı. İkinci dönemde Lenin'in çalışma ve uğraşları ön planı işgal etmektedir. Bu dönemde Marx ve Engels'in geliştirdikleri kavramları Çarlık Rusya'sının devrimci akımına uyarlandı. Leninizm

³⁷² Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Age

³⁷³ Fikret ÇELİK, Yrd. Doç. Dr.,Fevzi YAHŞİ Öğr. Gör. Age

³⁷⁴ Süreyya SAKINÇ, May/Mayıs 2014 Süreyya SAKINÇ, S. A. (May/Mayıs 2014). Bütçelemede Demokratik Bir Değişim: Katılımcı Bütçeleme. *Electronic Journal of Vocational Colleges-*

³⁷⁵ *Alman siyaset yazarı ve tarihçisi idi. Hayranları, Sovyetler Birliği, Alman Demokratik Cumhuriyeti ve Komünizm konusunda lider bir uzman olarak görülüyordu. 1935'ten 1945'e kadar Sovyetler Birliği'nde yaşadı*

Marksizm'e yapılan yardımı ile uluslararası bir geçerliliğe sahip oldu.1920-1950 arasında üçüncü dönemde Stalin ortaya çıktı ve rol oynadı.³⁷⁶

Mao Tse-Tung büyük öğretisi: Çin Komünist Partisi siyaset, teori ve pratiğine yer vermektedir. Uzun yıllar boyunca süregelen iç savaşın tüm deneyimlerini kapsamaktadır.

Reform komünizmi:

Güler yüzlü sosyalizm, entelektüel Marksizm, sosyalist hümanizm adları ile de anılmıştır.

Stalin 1925 den sonra Lenin'in Komiterni tasfiye etti. Endüstrileşmiş bir ülkenin tek başına da sosyalizme geçebileceği tezini geliştirip, Lenin'in devrim öğretisini de dönüştürmüştür.³⁷⁷ Dolayısıyla, Marx'a göre önceden oluşması gereken aşama, Stalin'e göre devrimden sonra yaratılacaktır.

Marx ve Engels'in eserlerinde ön planda yer almayan savaş sorunu Lenin tarafından ele alındıktan sonra haklı ve haksız savaşlar tezi işlenmiştir. Stalin ise bu tezi benimsemekle birlikte özellikle ikinci dünya savaşından sonra birlikte yaşama prensibini geliştirmeye çalışmıştır. Marx ve Engels'in eserlerinde geçici bir aşama için öngörölmüş olan proletaryanın diktatörlüğü yerini Stalin devrinde proletarya diktatörlüğünün devleti ne bırakmıştır.³⁷⁸

Stalin'den sonra yönetime getirilen Kruşev'in yönetimi elden bırakmadığı önemlerde; Sovyetler Birliği Komünist Partisi Programında; (Pravda 30.07.1961) "Ulusal savaş veren ülke, sömürgeciliğin tasfiyesinden sonra milli burjuvazi emperyalizmin ile ittifaka girme eğilimini taşımaktadır. Bu koşullar altında komünistlere düşen görev kapitalist olmayan kalkınma yolunu önermeleri ve bu amaçla milli demokratik devlet tipini yaratmalarıdır. Bu devlet tipi şöyle tanımlanmaktadır. Dış politika açısından emperyalizm ve onun askeri bloklarına, ülkesinde bulunan üstlerine ve emperyalist kapitalizmin sızmasına karşı koyan, iç politika ise yönetimin diktatörlerce ve keyfi kararlarına karşı koyan halkı en geniş anlamda demokratik hak ve özelliklerinden yararlandıran toprak reformu ve diğer demokratik sosyal dönüşmeleri mümkün kılan yolları arayan devlet ..." Buna göre milli demokratik devletin başlıca niteliği anti-emperyalist, anti-feodal ve demokratik olmasıdır.³⁷⁹

1871 Paris Komünü şüphesiz sosyalist bir komün değildi; hatta komün rejimi sosyalist devrimin gelişmiş bir rejimi bile değildi. "Komün" yalnızca bir başlangıçtı. O, proletaryanın diktatörlüğünü, sosyalist devrimin gerekli öncülünü inşa etti. Paris'in proletarya diktatörlüğü rejimine girmesi, cumhuriyet ilan etmesinden dolayı değil, doksan delegeden yetmiş ikisini işçilerden seçmesinden ve proleter muhafızın koruması altında kalmasından dolayı idi. Cumhuriyetin kendisinin, aslında kurulmuş bulunan işçi iktidarının yalnızca doğal ve kaçınılmaz bir ifadesi olduğunu söylemek daha doğru olacaktır.³⁸⁰

Marksizmin Eleştirilmesi

Sovyet rejiminde sosyalizmin olumsuz sonuçlarını gören Laclau ve Mouffe, eşitliğe dayalı ve tabiiyet anlayışını bertaraf eden yeni bir düşünce ortaya attılar. Bireyi ve farklılıkları görmezden gelen sosyalist devletçi yaklaşımın baskı unsuru haline geldiğini, marksizmin çoğulcu grupları anlamada başarısız olduğunu ifade etmektedirler.

³⁷⁶ LEONHARD,w.Marksizmin Üçe Bölünmesi-Sovyet Marksizmi,Maoizm ve Reform Komünizm Menşei ve Gelişimi.

³⁷⁷ LEONHARD,w. Age

³⁷⁸ LEONHARD,w. Age

³⁷⁹ LEONHARD,w. Age

³⁸⁰ Troçki LEV, Paris Komünü Üzerine 4 Şubat 1921

Laclau ve Mouffe tarafından marksizme getirilen bir başka eleştiri ise, marksizmin bütün sosyal ilişkileri sınıf kavramına indirgemesi ile ilgilidir.³⁸¹

Buna göre proletaryaya atfedilen imtiyazlı sosyal rol artık anlamını yitirmiştir. Her iki yazar da bütün sivil grupların sosyal değişimde etkin olabileceğini belirterek, feministlerin, çevrecilerin, sendikaların sosyal değişimde aktif rol oynaması gerektiğini savunmaktadır.³⁸²

ALMAN DEVRİMİ 1848

Lenin *İki Taktik*'te, 1848 Alman devriminde büyük burjuvazinin iktidara geçmesini ve feodalizmle uzlaşarak halka ihanet etmesini, "devrimin tamamlanmaması" olarak formüle ediyordu. Devrimde proletarya ayaklanmış ve zafer kazanmıştı; ama iktidara burjuvazi gelmişti. "Halk, zafere ulaşmıştı; kesinlikle demokratik nitelikte özgürlükler kazanmışlar; ama mevcut iktidar kendi ellerine değil, büyük burjuvazinin eline geçmişti. Kısacası, devrim tamamlanmamıştı." 18 Mart 1848'de Berlin işçilerinin ayaklanması iktidarı burjuvaziye verdiği için tamamlanmamış bir devrimdi. "Şu halde devrimin tamamlanması neye bağlıdır? Bu mevcut iktidarın kimin"³⁸³

Mart 1848 Viyana devrimi, burjuva toplumun halen kararlı bir devrimci politika izlemeye muktedir tek kesimi olan öğrenciler tarafından yönetildi. Örgütsüz, politik deneyimden ve bağımsız bir önderlikten yoksun proletarya, öğrencilerin peşinden gitti. Bütün kritik anlarda işçiler daima, kafalarıyla çalışan beylere, elleriyle çalışanların yardımını sundular. Öğrenciler kâh işçileri savaşa çağırılmış, kâh işçilerin varoşlardan kente akmalarını kendileri önlemişlerdi. Kimi zaman da Akademik Lejyon'un silahlarına dayanan politik otoriteleri aracılığıyla, işçilerin kendi bağımsız taleplerini yükseltmelerini yasaklamışlardı. İşte bu, proletarya üzerindeki yardımsever devrimci diktatörlüğün en açık biçimiydi.³⁸⁴

Alman "demokratik" (burjuva demokratik) cumhuriyetindeki güncel "toplama ve basın özgürlüğü" bir yalan ve bir ikiyüzlülüktür, çünkü gerçekte zenginler için basını satın alma ve bozma özgürlüğü, zenginler için halkı burjuva gazetelerin yalanları ile zehirleme özgürlüğü, zenginler için özel köşklere, en iyi yapılara vb. "özel olarak" sahip olma özgürlüğüdür bu. Proletarya diktatörlüğü, özel köşklere, en iyi yapıları, basım evlerini, kâğıt stoklarını, kapitalistlerin elinden, emekçiler yararına alacaktır Zenginler için demokrasi yerine, yoksullar için demokrasiyi geçirmek olacaktır.³⁸⁵

AVRUPA KOMÜNİZMİ

Neticede marksist-komünist (1848) teorinin doğuşu. 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren başlayıp gelişen anti- Komünist cereyanlar ve reformist fikir hareketleri. Nihayet Batı Avrupa'nın türlü ülkelerinde çeşitli sosyal - ekonomik reform tedbirleri ve reform müesseseleri olarak özetlenebilir.³⁸⁶

Nitekim **Lord Ashley**³⁸⁷ bu sahada yaptığı araştırmalar sonunda, Afrika'da Zenci ticaretinin ortaya çıkarılmasından bu yana İngiltere'de çocuk, genç ve kadın işçilerin sömürülmesinin büyük bir alçaklık ve beşeriyet için bir yüz karası» olduğunu söylemiştir. Şimdi Marksist ekolün tespit ve müşahede ettiği hadiselerle dayanarak değişmez tabiat

³⁸¹ Gökçe ZABUNOĞLU, *Bir Radikal Demokrasi Teorisi Olarak Müzakereci Demokrasi*

³⁸² Gökçe ZABUNOĞLU, *Age*

³⁸³ Turan, S. A.-M. (tarih yok). *Devrime adanmış bir beyin.*

³⁸⁴ Troçki LEV, *Age*

³⁸⁵ V. İ. LENİN-Burjuva Demokrasisi Ve Proletarya Diktatörlüğü -Çeviren: Muzaffer Erdost, S:123

³⁸⁶ TUNA, Orhan, *Avrupa Komünizmi,*

³⁸⁷ İngiliz

kanununa göre ortaya attığı belli başlı kehanetler (veya teoriler - prediction) kısaca şunlardır:³⁸⁸

Cemiyet giderek burjuva ve proletaryadan oluşacak iki sınıftan meydana gelecektir. (Düal sınıf sistemi veya teorisi)³⁸⁹

Ekonomik faaliyetler giderek büyük işletmelerde toplanacak, kapital temerküz edecek ve modern, mekanik üretim araçları küçük bir gurup kapitalistin elinde ve mülkiyetinde toplanacaktır. (Temerküz teorisi)³⁹⁰

Aynı şekilde nüfus da büyük şehirlerde ve sanayi bölgelerinde toplanacak, «büyük işletme» zafer kazanacaktır.³⁹¹

Sanayi proletaryası gittikçe sefilleşecektir, (Sefüleşme teorisi),³⁹²

Sınıf mücadelesi giderek sertleşecek ve şiddetlenecektir (Sınıf mücadelesi teorisi), İstihdam imkânı bulamayan ve en kötü şartlarla dahi çalışmaya amade olan işçilerden oluşan bir «sınai yedek ordu» meydana gelecektir (Sınai yedek ordu teorisi),³⁹³

Kapitalist sınıfın proletaryayı istismarı gittikçe artacaktır (İstismar teorisi),³⁹⁴

Nihayet nihai kriz meydana gelecek, bunu sosyal ihtilâl takip edecek ve kapitalizm çökecektir (Nihai kriz teorisi).³⁹⁵

1848 tarihli Komünist Manifestosunda, gerek 1867 tarihli «kapital I» adlı eserde ileri sürülen kehanetlerden hiç birisi gerçekleşmemiş, K. Marx tarafından çöküp yıkılacağı iddia edilen kapitalist sistem, hiç değilse günümüze kadar, büyük ölçüde reforma tabi tutulmak, şekil ve mahiyet değiştirmek suret ile devam edip gitmiş³⁹⁶

Bir defa sanayi ihtilâlinin gerçekleştirildiği Büyük Britanya'da marksizm ve komünizm oldum olası bir güç, itibar ve iltifat kazanamamış, İngiliz işçi sınıfı kaderini tüketim kooperatifçiliği ve genel siyasi seçim rejiminde aramıştır.³⁹⁷

Ayrıca B. Britanya sendikacılığı zaman ilerledikçe büyük işçi kütlesini milli seviyede temsil eden bir kuruluş durumuna gelen, hükümet politikalarının yürütülmesine katılan, İngiltere'de belli-başlı sosyal hizmetlerin idaresinde rol alan ve İngiliz işverenlerinin temsilciler ile aynı şartlar altında masaya oturan yüce bir kuruluş durumuna yükselmiştir.³⁹⁸

Bu arada 1873 yılında bir taraftan Manchester Liberalizmi'ne, diğer taraftan marksist ihtilâlcî teoriye karşı cephe alan ünlü Verein für Sozialpolitik (Sosyal Siyaset Derneği) kurulmuştur.³⁹⁹

Avrupa Komünizminin menşei, tarihi kökleri ve dönüm noktaları üzerinde durulurken, bu alanda tanınmış bazı fikir adamları her şeyden önce Batı Avrupa'da Avrupa Komünizmi ile otonom ve reformcu trendler arasında eski ve yeni ne gibi bağların mevcut olduğunu araştırdıktan sonra, aslında «bu tür komünizmi temelde ülke içindeki mevkilerini güçlendirmeyi hedef almış bulunan Batı Avrupa Komünist Partilerinin yeni bir taktiği» olarak değerlendirmektedirler.⁴⁰⁰

³⁸⁸ TUNA, Orhan, Age

³⁸⁹ TUNA, Orhan, Age

³⁹⁰ TUNA, Orhan, Age

³⁹¹ TUNA, Orhan, Age

³⁹² TUNA, Orhan, Age

³⁹³ TUNA, Orhan, Age

³⁹⁴ TUNA, Orhan, Age

³⁹⁵ TUNA, Orhan, Age

³⁹⁶ TUNA, Orhan, Age

³⁹⁷ TUNA, Orhan, Age

³⁹⁸ TUNA, Orhan, Age

³⁹⁹ TUNA, Orhan, Age

⁴⁰⁰ TUNA, Orhan, Age

Diğer bir kısım tahlilci ise, Avrupa Komünizmi, Avrupa ülkelerinin çoğundaki Komünist Partilerinde zamanın akışı içinde meydana gelen büyük değişikliklerin mahsulü, ayrıca Doğu'dan Batı'ya doğru intikal eden temel tesir akımının, bu defa Batı'dan Doğu'ya doğru tarihi sayılabilecek bir yön değiştirmesi olarak vasıflandırmaktadırlar. Bununla birlikte en doğru tahlil, Doğu Avrupa ile Batı Avrupa'nın Komünist Partileri arasında devamlı şekilde oluşan iki-yönlü fikir, karşılıklı tesir ve tecrübe akımının bir gelişimi şeklinde yorumlanabilir.⁴⁰¹

Diğer taraftan Avrupa Komünizminin politik orijinini, Comintern'de, İspanya iç savaşı ve Cominform'daki komünist partilerinin tecrübelerinde, nihayet J.Stalin döneminde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği dışındaki komünist liderlerin çektikleri cefalarda aramak lazımdır.⁴⁰²

Esasında Euro - Komünizm'in her iki temel ilkesi de ilk olarak Doğu Avrupa'da uygulanmıştır. Bu arada Avrupa komünizminin S.S.C.B'ye karşı bağımsızlık manasına gelmesinin başlangıcı aslında 1948-1949 Tito Yugoslavya'sına dayanmaktadır. Aynı manifestolar Gomulka yönetiminde Polonya'da, İmre Nagy yönetiminde Macaristan'da, Enver Hoca yönetiminde Arnavutluk'ta, nihayet 1960'lardan bu yana Çavuşescu yönetiminde Romanya'da görülmektedir.⁴⁰³

Nitekim İtalya Komünist Partisi NATO'yu destekler bir duruma gelmiştir.

Aslında Euro - Komünistler arasında çeşitli bakımlardan fikir ayrılıkları bulunmasına rağmen, İspanyol Carillo ve İtalyan Emrico Berlinguer'in tarifleri Euro-Komünizmin temel ilkelerini açıkça belirtmektedir.⁴⁰⁴

Reformist komünistler her şeye rağmen aşağıdaki noktalarda birleşmektedirler:

1) Her ülke sosyalizme kendi yolundan gitmelidir.⁴⁰⁵

2) Komünizme geçişin bir merhalesi durumunda bulunan işçi diktatörlüğü, Avrupa'nın komünist eğilimli bütün partilerinin programlarından çıkarılmıştır.⁴⁰⁶

3) Önceden benimsenmiş bulunan ve bütün komünist partiler için geçerliliğini koruyan «Sovyetlere bağlılık modeli» ehemmiyetini tamamen yitirmiştir.⁴⁰⁷

Orhan Tuna, ancak bize göre bu mefhumu «demokratik komünizm» olarak değiştirmek daha İsaetli olacaktır. Çünkü Batı'daki fonksiyonu itibariyle komünist merkezlerin yerlerini günümüzde fiilen sendika merkezleri almış bulunmaktadır. Ancak bütün bunlara rağmen, Avrupa Komünizmi mefhumunun henüz tartışma durumunda bulunduğunu da hatırdan çıkarmamak lazımdır.⁴⁰⁸

Reformcu komünistler işçi sınıfının hâkimiyetinden itibaren çoğulcu demokrasiye kadar her türlü çözüm şekil ve formülleri müştereken kullanılacaktır. Bu arada bir blok içindeki tüm uydu partiler ana önder partiye tabi olur, şeklindeki Sovyetlerin anladığı sistem red edilmektedir. Ayrıca iktidar, çoğunluğu yitirdiği takdirde, çoğunluğun demokratik iradesine uyulacaktır.⁴⁰⁹

⁴⁰¹TUNA, Orhan, Age

⁴⁰²TUNA, Orhan, Age

⁴⁰³TUNA, Orhan, Age

⁴⁰⁴TUNA, Orhan, Age

⁴⁰⁵TUNA, Orhan, Age

⁴⁰⁶TUNA, Orhan, Age

⁴⁰⁷TUNA, Orhan, Age

⁴⁰⁸TUNA, Orhan, Age

⁴⁰⁹TUNA, Orhan, Age

Kısaca Madrid'de alınan kararlara göre, sosyalist toplum (reformist komünizm) bütün insanların gerek kendi ülkelerinde, gerek dış memleketlerde ferdi ve kolektif hürriyetleri, yani «söz, düşünce, basın, toplantı ve hareket hürriyeti»nin teminat altına alınması ve geliştirilmesi fikrindedir.⁴¹⁰

Reformist komünistlerle Moskova arasında dış politika, NATO, Ortak Pazar konularında derin farklılıklar olduğu meydandadır.⁴¹¹

Adı geçen parti liderlerinin bir zamanlar her şeylerini feda ettikleri Proletarya Diktatörlüğü sloganından ve yine şiddetle reddettikleri burjuva demokrasiden vazgeçerek, bugün sadece doğru ve temiz bir demokrasiden söz etmeye başlamaları gerçekten çok manalıdır.⁴¹²

Bu arada Fransız Komünist Partisi genel sekreteri George Mar-chaise, geçen yıl Enternasyonalizmi söylemektense, Marseillaise'i söyleyeceklerini belirtmiş, vatandaşlarına bu hususta kesin söz vermişti.⁴¹³

İspanya Komünist Partisi, kanuni bir kuruluş durumuna gelebilmek için, İçişleri Bakanlığına, yaptığı 14.Şubat.1977 tarihli müracaata, ülkede çok yönlü politikanın ve gerçek demokrasinin kuruluş ve gelişimini sağlayabilmek için Proletarya Diktatörlüğünü red etmiş ve şunu ilâve etmiştir: Kimse 180 dereceden fazla 'sağa' dönüş yapabilir mi? Ayrıca Komünist Partileri Moskova'ya bağlı oldukları hususunda ortaya atılan iddiaları kesinlikle yalanlamışlardır.⁴¹⁴

Amerika Birleşik Devletleri Komünist Partisi daha 26.6.1956'da Moskova'dan bağımsız olduğunu ilân etmişti. Bu tarihten bir kaç ay sonra da Fransız, Alman ve İtalyan Komünist Partileri de, yine daha o tarihlerde aynı şekilde hareket etmişlerdir.⁴¹⁵

Bugün proletarya diktatörlüğü yerine geçen «kapitalist demokrasilerin sosyal transformasyonu sloganı da Batı'da Avrupa Komünizmi'nin kabul edilişi ve Moskova'ya göre detente'm yorumlanması yönünden müspet bir hava yaratmıştır.⁴¹⁶

Esasen Sovyetler'in Çekoslovakya'yı işgalini bir türlü hazmedemiyen Avrupalı altı Komünist Partisi (Avusturya, Belçika, Hollanda, Finlandiya, Fransa ve İsviçre) 1930'İarm ortalarında Stalin'e itaati en mühim özelliklerinden birini teşkil ettiği ve Sovyet Diktatörünün umumiyetle daima haklı olduğu kanaatini taşıyan Avrupalı komünistlerin radikal şekilde fikir ve görüş değiştirdikleri ortaya çıkmıştır.⁴¹⁷

Ayrıca 1956 yılı sonlarındaki Macaristan hadiselerinin, İspanyol Komünist Partisi Başkanı Carillo'nun Euro-Communism ve Devlet» adlı kitabında ileri sürdüğü gibi, Sovyetlerce uygulanan komünizmin ağır şekilde tenkidine yol açmıştır. Fransız Komünist Partisi tüzüğünden «proletarya diktatörlüğü» fikrini çıkarmış.⁴¹⁸

Öteyandan İngiliz Komünist Partisi de Avrupa Komünizmini benimsediğini ilân etmiş, bu arada sözkonusu parti aydınların tutuklanmasına karşı Çekoslovak yönetimini şiddetle tenkit etmiştir.⁴¹⁹

Nihayet Sosyalist Enternasyonal marksizm'in iflâsını ilan etmiştir.⁴²⁰

⁴¹⁰ TUNA, Orhan, Age

⁴¹¹ TUNA, Orhan, Age

⁴¹² TUNA, Orhan, Age

⁴¹³ TUNA, Orhan, Age

⁴¹⁴ TUNA, Orhan, Age,

⁴¹⁵ TUNA, Orhan, Age

⁴¹⁶ TUNA, Orhan, Age

TUNA, Orhan, Age

⁴¹⁷ TUNA, Orhan, Age

⁴¹⁸ TUNA, Orhan, Age

⁴¹⁹ TUNA, Orhan, Age

⁴²⁰ TUNA, Orhan, Age

1830-1848 PARİS KOMÜNÜ:

*Yerel yönetimlerin siyasal işlevi, bazen merkezi yönetimle bir erk mücadelesine girecek kadar ileri götürülmüş, bir ülkede siyasal erki ele geçirmenin bir aracı olarak yerel yönetim görülmüştür. Bu durumun en önemli örneklerinden biri Paris Komünü'dür. Paris Komünü'ne sosyalist hareketin bir parçası olarak bakılmıştır.*⁴²¹

1789-1793 ve 1848 devrimlerinde iktidar ilk önce mutlakıyetten burjuvazinin ılımlı unsurlarına geçti ve bu unsurlar devrimci demokrasi iktidarı kendi ellerine almadan önce ya da almaya hazırlanırken köylülüğü özgürleştirdi (bunu nasıl yaptığı ayrı bir sorun). Serflikten kurtulan köylüler, şehirlilerin tüm politik girişimlerine, yani devrimin sonraki gidişatına ilgilerini kaybettiler ve düzenin ayakları dibine ağır bir temel taşı gibi serilerek, devrimi Sezarci ya da geleneksel mutlakıyetçi gericiliğe teslim ettiler.⁴²²

1853 yılında kentin bayındırlık işlerini yürütmek amacıyla görevlendirilen Georges-Eugène Hausmann döneminde yeni bir yaşam biçimi, kent karakteri ve altyapı değişikliklerini içeren dönüşümler meydana geldi. Paris "ışıklar kenti" olarak büyük mağazaların, moda endüstrisinin, kafelerin, büyük sergilerin dolayısıyla da tüketimin, keyfin ve turizmin merkezi haline geldi. Tüketimin özendirilmesiyle mali düzen ve kredi yapıları 1868'de iflas etti. Fransa'nın Almanya'ya savaşta yenildiği bu tarihlerde savaş durumundan doğan boşlukta kurulan Komün, kısmen de olsa Hausmann'ın yaptığı işlerden ötürü yoksunlaşmış olanlar için kenti geri alma ve yok ettiği yaşama özlem isteğiyle şekillenmiştir. Bu bağlamda çalışmamızın amacı kısmen unutulmuş bir sosyalist deneyim olan Paris Komünü'nü hatırlamak ve ideal yerel yönetiminin nüvelerini araştırmaktır.⁴²³

Paris Komünü, önceden planlanıp hazırlanmaksızın, doğrudan doğruya tarihsel bir durumdan doğmuştur. 1870 Fransız-Alman Savaşı'nda III. Napolyon yenilip Almanlara teslim olur. Paris'te halk ayaklanıp, imparatorluğu kaldırır. Ancak, kurulan Ulusal Savunma Hareketi de Almanlara karşı başarılı olamaz, düşman ilerleyip Paris'i kuşatır. Ağırlaşan yaşam koşullarından en fazla etkilenenler işçi ve zanaatkarlardır.⁴²⁴

Bu arada hükümet, Paris Belediye ve Kurucu Meclis seçimlerini erteler; hoşnutsuzluk daha da artar. Ulusal muhafız taburlarında ki bunlar, subayları seçimle belirlenen ve gönüllülük esasına dayanan demokratik ki bunlar, subayları seçimle belirlenen ve gönüllülük esasına dayanan demokratik kuruluşlardır ve mevcutlarının çoğunluğunu Parisli işçi ve zanaatkarlar oluşturmaktadır- ve başkent bütünü ilçelerinde halk komiteleri kurulur. Bunların yasal statüleri yoktur; ancak güçlerini halkın arzularını dile getirmekte olmalarından almaktadır. Seçimler yapılır; yeni kurulan Ulusal Meclis, ilk oturumunda, cumhuriyet ilan etmeyi reddeder; komitelerle hükümet arasındaki karşıtlık daha da yoğunlaşır; komiteler, Ulusal Muhafız Merkez Komitesi çerçevesinde birleşirler. Merkez Komitesi, Paris'in ateşkes koşulları uyarınca Almanlar tarafından işgal edilecek mevkilerindeki topların işçi mahallelerine taşınmasını kararlaştırır. Hükümet buna karşı çıkar, topları devlet malı ilan eder. Oysa bu toplar, kuşatma sırasında Parislilerin bağışlarıyla döktürülmüştür. 17-18 Mart gecesini hükümet birlikleri toplara el koymak üzere harekete geçerler. Ulusal muhafızlardan öldürülenler olur. Olayın sabahında halk ayaklanır, hükümet birliklerindeki askerler de ayaklanmaya katılırlar. Ulusal muhafızların da harekete geçmesi karşısında hükümet, ordudan arda kalanlarla birlikte Meclis'in

⁴²¹ ŞAKACI, B. K. (2009). *Unutulan Bir Sosyalist Deneyim- PARİS KOMÜNÜ. Toplum ve Hekim Dergisi, Cilt 24, Sayı 4-5, 245-250.*

⁴²² Troçki LEV, Age

⁴²³ ŞAKACI, B. K. (2009). *Age.*

⁴²⁴ ŞAKACI, B. K. (2009). *Age.*

toplandığı Versay'a kaçar. Aynı günde Paris'te yönetim, Merkez Komitesi'nin eline geçer ve 71 gün sürecek Paris Komünü kurulmuş olur.⁴²⁵

Bir yandan Almanlarla bir yandan da Versaylılarla çevrili olan Komün'ün ömrü, son bir haftaya gelinceye değin Versaylılarla mevzi çatışma ve uzlaşma girişimlerinin birbirini izlemesi içinde geçer. Versaylıların saldırmasıyla başlayan son haftaki sokak çatışmalarında ise Komün'den 20 bin kadar kişi ölmüştür. Komün, 27 Mayıs 1871'de kanlı bir şekilde bastırılır.⁴²⁶

Komün Meclisi 85 üyelidir. Bunlardan 21'i burjuva, 30'dan fazlası işçi temsilcisidir. Geri kalanlar ise memur, gazeteci, doktor, öğretmen, sanatçı ve aydınlardan oluşmuştur. Siyasal görüş olarak Blanqui'ciler ve Proudhon'cular üyeliklerin yarısını almışlardır.⁴²⁷

Bunlar haricinde I. Enternasyonel yandaşları, Jakobenler ve bir de Marksçı Meclise girmiştir. Komün, imparatorluk bürokrasisini tasfiye eder, ancak kendi bürokrasisini kurmak için değil; idari görevlere seçimle gelinecek, seçmenler seçtikleri kişiyi her an **görevden uzaklaştırma** yetkisine de sahip olacaklardır; bu görevlilerin maaşları ise işçi ücretleri ile eşitlenir ve birden fazla görevde bulunmaları yasaklanır. Tasfiye olunan düzenli ve sürekli ordunun yerine kendi ordusunu kurmaya da yönelmez; silahlı güç, artık yalnız gönüllü halk milislerinin elinde bulunacaktır. Temel yönelim, toplum yaşamında söz ve işlev sahibi birimlerin somut toplumsal varlıklarla çakişacak biçimde belirlenmesidir. Başka bir anlatımla, somut toplumsal varlık – (resmi/biçimsel) siyasal birim farkının ortadan kaldırılmasıdır.⁴²⁸

Siyasal görüş, meslek, işkolu, yöre, mahalle ve atölye esasında oluşmuş, farklı yapı ve yoğunlukta pek çok grup ve örgüt, gerek yarattıkları kamuoyu, gerek doğrudan sundukları önerilerle, Komün Meclisi üzerinde etkili olarak, bir yandan yaşamada etkin bir role sahip olmuşlar, bir yandan da işçi ücretlerinden kısan patronları, kaçakçıları, spekülörleri, kaçakları, ihmalcı subayları saptayıp ihbar etmek, belediye hizmetlerine katılmak, savaştan zarar görenlere ve muhtaçlara yatak – yiyecek, Ulusal Muhafız iaşesi için de kaynak bulup sağlamak suretiyle yürütmeye dolaylı biçimde de olsa katılmışlardır; bu şekilde, yasama ve yürütme erklerine birlikte sahip olan Komün Meclisini dengelemişlerdir. Komün, devletin hareket halindeki toplum tarafından emilmesinin ve feodal ya da kontraktüel (sözleşmesel) değil, organik olarak çoğulcu bir toplumsal demokrasinin ilk gerçekleşme belirtilerini sergilemektedir.⁴²⁹

Lenin'in Paris Komünü üzerine gözlemi önemlidir. Komün, sürekli ordunun kaldırılması, istisnasız bütün memurların seçilirlik ve geri alına bilirligi ile yalnızca daha tam bir demokrasi kurarak, parçalanmış devlet makinesini değiştirmişe benzemekle yetinmez, gerçeklikte, dev bir yapıt oluşturur.⁴³⁰

Kurumların temelden farklı başka kurumlar ile değiştirilmesi, bir -niceliğin niteliğe dönüşmesi- durumunun ta kendisidir. Böylece, tasarlanması olanaklı en tam en yönetimli biçimde gerçekleşen demokrasi, burjuva demokrasisi olmaktan çıkar, proleter demokrasi durumuna gelir. Devlet (=belirli bir sınıfa boyun eğdirmeye yönelik özel iktidar), artık gerçek anlamda bir devlet olmayan bir şey durumuna dönüşür (Lenin, 1992).⁴³¹

⁴²⁵ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴²⁶ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴²⁷ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴²⁸ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴²⁹ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴³⁰ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴³¹ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

Komünün devlet sırrı bilmeyen bir yönetim olmasıdır. Meclis içindeki ve dışındaki bütün gelişme, olay, tartışma, çatışma, karar ve girişimler Komün Meclisi tarafından düzenli bir şekilde çıkartılan bültenlerle halka duyurulmuştur. Thiers hükümetinin, halkın kendi çaba ve parasıyla döktürmüş olduğu toplara el koyma girişimi ile doruk noktasına varan hoşnutsuzluk, bir halk ayaklanmasına yol açmış, Ulusal Muhafızların da ayaklanmaya katılması karşısında hükümet Versay'a kaçarken yönetim Merkez Komitesi'nin eline geçmiştir.⁴³²

Ulusal Muhafız Taburları ve Halk Komiteleri ise, herhangi bir siyasal grup ya da partinin girişimiyle kurulmuş ya da bunların etkisine, yönetimine girmiş degillerdir;⁴³³

Bu tabur ve komitelerin ilgi ve etkinlik alanları; halkın günlük yaşam koşullarının ve sorunlarının tümüdür.⁴³⁴

Komünün, değişim değerine ve bunun ayrıcalıklı aracı olan paranın kullanımına karşı da önceden tasarlanmış bir tavır ve programı yoktur. 20 frangın altındaki giysi, ev eşyası, kitap, çamaşır, yatak takımı ve iş aletleri ile ilgili 25 Nisan 1871'den önceki her çeşit emniyet sandığı rehin makbuzu, 12 Mayıs 1871'den başlayarak, parasız olarak rehinden kurtarılacaktır (Marx, 1977).⁴³⁵

Yine çok önemli bir nokta da, Komünün, rehincilik yapanları tasfiye etmek ya da cezalandırmak gibi bir amaç gütmemesidir: ne rehinelenen yanadır ne de rehinciden;⁴³⁶

Sahipleri tarafından terk edilmiş atölye ve fabrikalar konusunda da benzer bir tutuma sahiptir. Bu atölyeler 'devredilmez kolektif sermayeli şirketler yoluyla, içlerinde çalışan işçilere devredilecektir.⁴³⁷

İç düzeni de bu toplumsallaşmışlığıyla uyumlu olarak biçimlenen atölyede, işçiler yöneticilerini, atölye ve ekip şeflerini artık kendileri seçmekte ve bunları görevden alma yetkisine sahip bulunmaktadır; ücretleri, çalışma saat ve koşullarını saptayanlar da yine işçilerdir.⁴³⁸

Atölyelerini terk etmiş mal sahiplerine ilişkin tutumu; "atölyeleri karşılığında bir tazminat alacaklardır" şeklindedir; ancak Komün, bu eski patronları, aynı zamanda bir tür⁴³⁹ asker kaçağı olarak görmektedir. Komün bu noktada da kurucu, yapıcı bir nitelik göstermektedir. Ne bir sınıfı kutsar, ne bir diğerini lanetler, ne de önceden düşünülmüş bir denge durumunu ülkü haline getirir. Komün'ün mülkiyet üzerinde aldığı tedbirlerin tümüyle sosyalist bir nitelik taşımadığı daha sonra Engels ve Lenin tarafından vurgulanmıştır. Özellikle Fransız Ulusal Bankası'na el koymakta zaaf göstermesi bunun en önemli delili olarak gösterir.⁴⁴⁰

Komün'ün özel mülkiyetin kaldırılmasına ilişkin bir ilke kararı ya da bir programı yoktur; tek yaptığı, toplumsal varoluş üzerinde engelleyici bir tekel biçiminde somutlaştığı anda ve noktada bu hakkın geçerliliğini yok saymak olmuştur. Kira ödemelerinin ertelenmesi, sokağa atılmış kiracıların istedikleri takdirde evlerine üç ay süreyle yeniden yerleşmelerini öngören, ev ve otel sahiplerinin kiracılarını onların rızaları olmadan çıkartmalarını yasaklayan, kiralık ev ve pansiyonlara evsiz ulusal muhafızları ve evleri bombardımanda yıkılmış olanları yerleştirmek üzere el konmasını öngören

⁴³² ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴³³ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴³⁴ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴³⁵ Marx, K. (1977). *Fransa'da İç Savaş, Paris Komünü Üzerine*, (Çev.:K.Somer), İstanbul: Sol Yayınları.

⁴³⁶ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴³⁷ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴³⁸ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴³⁹ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁴⁴⁰ ŞAKACI, B. K. (2009) Age

kararname de bu tutuma bir örnektir. Mülkiyet hakkı ne yüceltilmekte ne de lanetlenmektedir; ancak toplumsal ihtiyaçlar ile bunları karşılama olanakları arasına girip birleşmelerini engellediği anda ve engellediği için ve ölçüde yok sayılmaktadır; oysa kendisi karşısında olumlu veya olumsuz bir tavır alınan evrensel bir kategori olarak hesaba katılmış değildir. Burada sözkonusu olan, basit bir içerik değişikliği değil, mülkiyetin insanların yaşamına ipotek koyan bir çerçeve olmaktan çıkartılmasıdır.⁴⁴¹

Devlet gereçleri için işçi kooperatiflerine öncelik verilmiş. Çalışmayan fabrikaların sayımı – kapatılmış bulunan atölyelerin karşılığı ödenmesi koşulu ile işçi birlikleri tarafından işletilmesi yol açan önlemler alınmıştır. Komün, ulusal eğitimi kilise tekeline çıkarır, ancak bu işi kendi tekeline almaya da girişmez ve ilçe belediyelerinin sorumluluğuna verir. Tiyatrolara yapılagelmekte olan sübvansiyonlar kaldırılır; amaç, devletin bu yolla tiyatroları güdümlenerek sanat etkinliklerine müdahale etmesine son vermektir; tiyatroların kendi aralarında bir şirket biçiminde örgütlenip özerkleşmeleri sağlanır. Güzel Sanatlar Okulu bütçesi kaldırılıp Sanatçılar Federasyonu etkin kılınır. Aileye baştan belirlenmiş bir karşıtlık taşımaz; ancak ulusal muhafızların tüm dul ve yetimlerine meşru olan – olmayan farkı gözetmeksizin aylık bağlar ve evlilik dışı doğmuş tüm çocukları Komünün manevi evlatları olarak ilan eder⁴⁴²

Komün, kaynaşma halindeki toplumsal varlıkları birer işlemsel birim olarak almadığı, örneğin Ulusal Muhafızları yeniden örgütlenme işi meslekten subaylara verilmiştir. Bu subaylar, aynı atölye ya da mahalleden gelen, birlikte gönüllü yazılmış, kuşatma sırasında aynı siperi paylaşmış, birlikte barikat kurmuş kısacası ortak bir iş esasında birleşip kaynaşmış insanları, özellikle yaşa ve diğer biyolojik, fiziksel, mesleki vb... ölçütlere dayanan kategorilere ayırmışlar; bu insanları, birlikte oluşturdukları toplumsal birimlerden koparmaya girişmişler, ancak başarılı olamamışlardır.⁴⁴³

Marks ve Engels'e göre yenilginin nedenleri arasında yaygaracı sosyalistler, Fransız sosyalizminin yanlışlıkları, zaman kaybı, merkezîyet ve otorite eksikliği, komün çoğunluğunun sosyalist olmaması ve taktik yanlışları sayılabilir.⁴⁴⁴

18 Mart 1871 tarihinde kurulan Paris Komünü, insanlık tarihinde çok önemli bir dönüm noktası olmuştu. Paris'te emekçiler tarihte ilk kez bir hükümet kurarak "yönetebileceklerini" kanıtlamışlar, 10 hafta boyunca Paris'te yaşamın bütün alanlarını ve bu kapsamda *sağlık hizmetlerini* de örgütlemişlerdi.⁴⁴⁵

Komün günlerinde Parisli emekçiler sağlık hizmetlerini örgütlerken, Friedrich Engels ve Rudolf Virchow'un çalışmalarından geniş ölçüde yararlanmışlardır. 1840'larda toplumcu tıbbın temellerini atan Engels ve Virchow, emekçilere sağlık hizmetlerinin ve tıbbın *toplumun gereksinimlerine* göre nasıl örgütlenebileceğini göstermişler, bu örgütlenmenin temel ilkelerini belirlemişlerdir. Komün'ün örgütlediği sağlık hizmetleri arasında barikatlarda savaşanlar için ambulans hizmetleri, kent içinde sanitasyon hizmetleri ve hijyen tedbirleri sayılabilir.⁴⁴⁶

18 Mart ile 28 Mayıs 1871 tarihleri arasında on hafta kadar iktidarda kalan Paris Komünü, sağlık hizmetlerini toplumun ezici çoğunluğunu oluşturan emeğin gereksinimlerine göre örgütlenme çabasında büyük adımlar atamamışsa da, egemen

⁴⁴¹ ŞAKACI, B. K. (2009). *Age*

⁴⁴² ŞAKACI, B. K. (2009). *Age*

⁴⁴³ ŞAKACI, B. K. (2009). *Age*

⁴⁴⁴ ŞAKACI, B. K. (2009). *Age*

⁴⁴⁵ Akalın, A. (tarih yok). *Paris Komünü dünyayı değiştirmişti.*

⁴⁴⁶ Akalın, A. (tarih yok). *Age*

sınıfların yüreklerine korku salarak emekçilerin çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek için harekete geçmelerine neden olmuştur.⁴⁴⁷

Komün işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında da önemli adımlar atmıştır. Komün günlerinde işçilerin gece çalıştırılmalarını, *sağlığa aykırı* olduğu gerekçesiyle yasaklamıştır. Fransa'da 21 Nisan 1810'da kabul edilen Maden Yasası ile madenlerde çalışan işçilerin sağlığı ve güvenliğine ilişkin tedbirler alınması öngörülmüşse de, bu hükümler ancak Komün günlerinde uygulanabilmiştir. 1841 yılında kabul edilen İş Yasası da çocuk emeğine yönelik düzenlemeler getirmişse de (8 yaşından küçük çocukların çalıştırılmasının yasaklanması ve 13 yaş altındaki çocukların tehlikeli işlerde çalıştırılmasının yasaklanması), alınan tedbirler gerçek anlamda Komün günlerinde uygulanabilmiştir.⁴⁴⁸

Paris Komünü deneyiminin Avrupa'da çok büyük etkileri olmuştur. 1874 yılında Fransa'da iş yasalarında işçi sınıfının çalışma koşullarını büyük ölçüde iyileştiren bir revizyona gidilmiştir. Çocuk işçiler için çalışma yaşı 8 yaşından 12 yaşa yükseltilmiş, kadın işçilere madenlerde çalışma yasağı getirilmiş ve işyerlerine kamusal denetim zorunlu kılınmıştır.⁴⁴⁹

Avrupa'da işçi sınıfının en güçlü ve örgütlü olduğu ülkelerin başında gelen Almanya'da egemen sınıfların en büyük korkusu, Alman işçilerin Fransız işçiler gibi ayaklanarak iktidarı ele geçirmeleridir. Alman işçileri devrimci düşüncelerden (Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin etkisinden) uzaklaştırmak ve emekçileri sorunlarının devrim yapılmadan da çözülebileceğine ikna etmek için Şansölye Otto Von Bismarck, 1883 yılında Sağlık Sigortası Yasası'nı parlamentodan geçirmiştir.⁴⁵⁰

Sosyal sigorta yasalarının son halkası 22 Haziran 1889'da ücretlerine bakılmaksızın İşçiler, *Ustalar ve Çıraklar İçin Yaşlılık ve Sakatlık Sigortası Yasası* kabul edilmesiyle tamamlanmıştır.⁴⁵¹

Almanya'nın öncülük ettiği bu gelişmeler kısa sürede kapitalist dünyada yaygınlaşmaya başlamıştır. *Avusturya 1888'de, Macaristan 1891'de, Lüksemburg 1901'de, Norveç, 1905'te hastalık sigortasını; İngiltere, 1908'de yaşlılık sigortasını, 1911'de bütün işçiler için hastalık ve malullük sigortasını ve bazı kategori işçileri için dünyada ilk kez işsizlik sigortasını; Fransa, 1910'da sınırlı bir uygulamayla yaşlılık sigortasını; İsviçre, 1911'de iş kazaları sigortasını; İsveç, 1913'te yaşlılık ve malullük sigortasını getirmiştir.* Arjantin, Brezilya, Şili, Küba ve Uruguay 1920 ve 1930'larda kamu emeklilik planlarını yürürlüğe koymuşlardır. 1929 ekonomik bunalımı izleyen yıllarda sosyal sigortalar Güney Amerika ülkelerinde, Birleşik Amerika ve Kanada'da, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise bütün ülkelerde yaygınlaşmıştır.⁴⁵²

Rus devrimi, daha önce de söylendiği gibi, demokrasinin en temel sorunlarını çözebilecek herhangi bir burjuva anayasal düzenin kurulmasına olanak vermemektedir.⁴⁵³

Bizler açısından, Komün tarihi artık, uluslararası kurtuluş mücadelesinde yalnızca büyük bir dramatik an, salt bir çeşit taktik durum örneği değil, doğrudan ve acil bir derstir.⁴⁵⁴

⁴⁴⁷ Akalın, A. (tarih yok). Age

⁴⁴⁸ Akalın, A. (tarih yok). Age

⁴⁴⁹ Akalın, A. (tarih yok). Age

⁴⁵⁰ Akalın, A. (tarih yok). Age

⁴⁵¹ Akalın, A. (tarih yok). Age

⁴⁵² Akalın, A. (tarih yok). Age

⁴⁵³ Troçki LEV, Age

⁴⁵⁴ Troçki LEV, Age

Proletaryanın partisi olarak Sosyal Demokrasi de, şüphesiz, işçi sınıfının politik egemenliği için uğraş verir. Proletarya kapitalizmin gelişmesiyle birlikte gelişir ve güçlenir. Proletarya, ekonomik olarak daha geri bir ülkede, ileri bir kapitalist ülkeden daha önce iktidara gelebilir. 1871’de, küçük-burjuva Paris’te, bilinçli olarak “kamu işlerinin yönetimini kendi eline almıştır”; evet yalnızca iki aylığına, fakat İngiltere ve Birleşik Devletler’in büyük ölçekte gelişmiş kapitalist merkezlerinde işçiler iktidarı bir saatliğine bile alamamışlardır. Parisli işçiler 26 Mart 1871’de iktidarı kendi ellerine aldılarsa, bu, üretim ilişkileri proletarya diktatörlüğü için olgunlaşmış olduğundan ya da bu ilişkiler işçilere “olgunlaşmış” görüldüğünden değil; burjuvazinin ulusal savunu konusundaki ihanetinin işçileri iktidarı almaya zorlamasındandır. Marx buna dikkat çekmektedir. Paris’i ve onunla birlikte tüm Fransa’yı savunmak, ancak proletaryayı silahlandırmakla mümkündür. Fakat devrimci bir proletarya burjuvazi için bir tehdittir, hele hele silahlı proletarya, silahlı bir tehdittir. Proletarya, ülkeyi korumak ve kendi kaderinin efendisi olmak zorunda olduğu saatin gelip çattığını anladı. İktidarı almayı reddedemezdi; politik olayların akışı ona bunu dayatıyordu. Marx ve Engels’in açıkladıkları gibi, sınıfsal konumu, her şeyden önce onu devlet iktidarı aygıtını gerektiği gibi yeniden şekillendirmeye zorlamış, aynı zamanda ekonomi alanında da ona doğru politikalar telkin etmişti. Komün çöktüyse, bu hiçbir şekilde üretici güçlerin yetersiz gelişiminden dolayı değil.⁴⁵⁵

Milis (ulusal muhafız), tüm devrimlerin (1789 ve 1848’de Paris, tüm İtalyan devletleri, Viyana ve Berlin’de) ilk sloganı ve ilk kazanımıydı. 1848’de, tüm burjuva muhaliflerin, hatta en ılımlılarının bile sloganı ulusal muhafızdı (*yani tüm “eğitilmiş” ve mülk sahibi sınıfların silahlanması*) ve yalnızca, kazanılmış ya da “bahşedilmiş” özgürlüklerin yukarıdan gelecek yıkıcı saldırılardan korunması görevi değil, burjuva mülkiyetini proletaryanın saldırılarından koruma görevi de vardı. Bu nedenle milis, burjuvazinin açık bir sınıfsal talebidir.⁴⁵⁶

“...Komün” der Marx, “bu nedenle Fransız toplumunun tüm sağlıklı unsurlarının gerçek temsilcisiydi ve onun için de gerçekten ulusal hükümet idi.”⁴⁵⁷

Paris Komününde her şey proletaryanın politik bağımsızlığı temeli üzerine kurulmuştu. Ulusal Muhafız Merkez Komitesi, Komünün proleter seçmenlerine, yalnızca işçiler arasından seçilen insanların kendilerine iyi hizmet edebileceğinin unutulmaması gerektiği uyarısında bulunmuştu. Tuzu kuru birinin bir işçiyi kendi kardeşi olarak düşünme eğiliminde olması oldukça nadir bir durum olduğuna göre diyordu Merkez Komitesi, mülk sahiplerinden uzak durun. Komün proletaryanın yürütme komitesiydi, Ulusal Muhafız onun ordusu, memurlar da sorumlu uşakları. Bu proletarya diktatörlüğüydü.⁴⁵⁸

Komün Parisli işçiler burjuva hükümet tarafından silahlandırılmış ve başkent Alman birliklerine karşı savunulması için Ulusal Muhafız içinde örgütlendirilmişlerdi. Fakat Fransız burjuvazisini, Hohenzollern birliklerinden duyduğu korkudan çok daha fazla kendi proleterlerinin korkusu sardı. Paris teslim olduktan sonra, Cumhuriyetçi hükümet işçileri silahsızlandırmaya girişti. Ama savaş onlarda çoktan bir isyan ruhunu canlandırmıştı. Parisli proleterler, tezgâhlarına geri dönmeyi ve silahlarını ellerinden bırakmayı reddettiler. Silahlı işçilerle hükümet birlikleri arasında bir çarpışma oldu. Tarih 18 Mart 1871 idi. İşçiler galip gelmişlerdi; Paris ellerindeydi ve 28 Martta başkentte

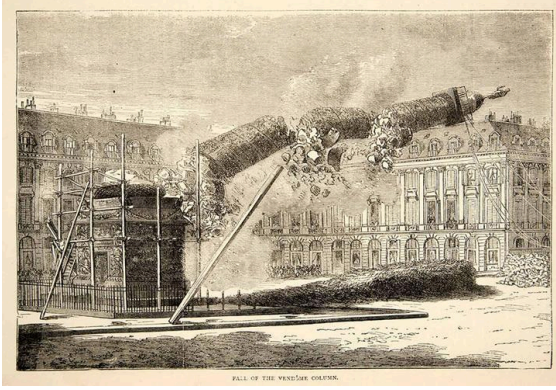
⁴⁵⁵ Troçki LEV, Age

⁴⁵⁶ Troçki LEV, Age

⁴⁵⁷ Troçki LEV, Age

⁴⁵⁸ Troçki LEV, Age

Komün olarak bilinen bir proleter hükümet kurdular. Ancak bu uzun sürmedi. Komünün son direnişçileri de, kahramanca bir direnişten sonra 28 Mayıs'ta burjuva birliklerin saldırısı karşısında yenik düştüler. Bunu, proleter devrime katılanları hedef alan kanlı misillemelerin yapıldığı haftalar ve aylar izledi. Fakat kısa süren varlığına rağmen Komün, proleter mücadele tarihindeki en önemli olay olarak kaldı. İlk kez Paris işçilerinin deneyimleri temelinde, dünya proletaryası proleter devrimin ne olduğunu, onun amaçlarının ve izlemesi gereken yolların neler olduğunu görebiliyordu.⁴⁵⁹



Vendome Sütununu

Komün şunu ilân etti: “Komünün bayrağı Dünya Cumhuriyetinin bayrağıdır.” Komün dini okulları ve devleti tasfiye etti, ölüm cezasını kaldırdı, Vendome Sütununu (*şovenizm anıtı*) yıktı, maaşlarını bir işçinin ücretini geçmeyecek düzeyde tutarak tüm resmi görev ve mevkileri halkın gerçek hizmetkârlarına devretti. Komün üretimi toplumsal bir temel üzerinde başlatmak için, korku içindeki kapitalistler tarafından kapatılan fabrika ve imalâthanelerin sayımını başlattı. Bu, ekonomik yaşamın sosyalist örgütlenmesine doğru atılan ilk adımdı. Ancak Komün niyetlendiği önlemleri hayata geçirmeyi başaramadı: Ezildi. Fransız burjuvazisi “ulusal düşmanı” Bismarck⁴⁶⁰'la ki derhal onun sınıf müttefikine haline gelmişti işbirliğine giderek, gerçek düşmanı olan işçi sınıfının isyanını merhametsizce bastırdı. Komünün görevleri ve planları gerçekleşmedi. Fakat bu plan ve görevler, tüm dünyada proletaryanın en iyi evlâtlarının yüreklerinde yerlerini buldular. Bunlar mücadelemizin devrimci vaatleri haline geldiler.⁴⁶¹

Komünün yönetici unsurlarının deva bulmaz oportünizmi, dokunaklı laflar yardımıyla ve bir oldubittiyle burjuvaziyle uzlaşma çabaları, demokrasi masalıyla diktatörlük gerçeği arasında bocalamaları, tüm bu gözdağı verme tedbirlerinin etkisini felç etmişti. Merhum Lavrov, Komün hakkındaki kitabında bu son düşünceyi mükemmel bir şekilde ifade eder: “Farklı sınıfların politik bir topluluğu olarak, yoksul proleterlerin ve zengin burjuvaların Paris'i, liberal ilkeler adına, tam bir konuşma, toplantı, hükümeti eleştirme vs. özgürlüğü talep etmişti. Proletaryanın çıkarına devrimi kotaran ve önünde bu devrimi kurumsallaştırma görevi olan Paris ise, özgürleşmiş işçi sınıfı topluluğu olarak, yeni düzenin düşmanlarına yönelik devrimci, yani diktatörce önlemler talep ediyordu.” Kendilerini feda etme hünerini gösterir, fakat aynı zamanda kitlelerin yollarını seçmekteki acizliğini, hareketin önderliğindeki kararsızlıkları, ilk başarılarından sonraki ölümcül duraklama eğilimlerini ve böylelikle de düşmana kendini toplama ve yerini

⁴⁵⁹ Troçki LEV, Age

⁴⁶⁰ Otto von Bismarck, 19. yüzyılda gevşek bir konfederasyon olan Almanya'nın güçlü bir imparatorluğa dönüşmesinde en önemli rolü oynayan ve ilk şansölyesi Alman devlet adamıdır.

⁴⁶¹ Troçki LEV, Age

sağlamlaştırma olanağı verdiğini göstermektedir. Komün çok geç kalmıştı. 4 Eylülde iktidarı almanın tüm olanaklarına sahipti ve bu Paris proletaryasına, Thiers'e karşı olduğu kadar Bismarck'a ve geçmişin tüm güçlerine karşı yürütülen mücadelede, bir çırpıda ülkenin tüm işçilerinin başına geçme olanağı verecekti. Fakat iktidar demokratik gevezelerin ellerine, Paris delegelerine geçti. Paris proletaryasının ne bir partisi ne de geçmiş mücadelelerle yakın bir bağ kuracağı önderleri vardı. Kendilerini sosyalist addeden ve işçilerin desteğini arayan küçük-burjuva yurtseverler, gerçekte kendilerine hiç güven duymuyorlardı. Proletaryanın kendine olan güvenini de sarsmışlardı ve sürekli olarak hareketin önderliğini emanet edecekleri ünlü avukatları, gazetecileri ve delegeleri (ki bunların bütün bildikleri yalnızca bir düzine muğlak devrimci laflardan ibaretti) bulma çabasındaydılar.⁴⁶²

Eğer iktidar 18 Martta Paris proletaryasının ellerine geçtiyse, bu, iktidara tasarlanarak el konulmuş olması nedeniyle değil, düşmanlarının Paris'i terk etmesi nedeniyledir. Bu sonuncuların ayağı altındaki toprak sürekli olarak kayıyordu; işçiler onları hor görüyor ve onlardan nefret ediyorlardı, küçük-burjuvazi onlara artık güvenmiyordu ve büyük burjuvazi artık onu savunamayacaklarından korkuyordu. Askerler subaylara düşmandı. Hükümet, güçlerini başka bir yerde toplamak için Paris'ten kaçtı. Ve ancak ondan sonra proletarya duruma hâkim oldu.⁴⁶³

Ve Fransız proletaryasının sahip olmadığı şey tam da bir eylem partisiydi.⁴⁶⁴

Pasiflik ve kararsızlık, bu durumda kutsal özerklik ve federasyon ilkesiyle desteklendi. Bilindiği üzere, Paris diğer birçok komünden yalnızca biriydi. Paris kimseye bir şey dayatmak istemiyor ve örnek bir diktatörlük söz konusu olmadıkça diktatörlük için mücadele vermiyordu.⁴⁶⁵

BURJUVA DEMOKRATİK DEVRİMİ

Marksist yazında genel kabul gördüğü üzere Komün, tarihteki ilk işçi hareketidir. Sadece 71 gün ayakta kalmayı başarsa da bu hükümet, daha sonraki işçi hareketlerinin stratejik ve faydacı inşasında temel bir yol gösterici olmuştur. (Rus Sovyetleri, İtalyan İşçi Kurulları, İspanya İç Savaşı...). Ayrıca ilk işçi hükümeti olarak, burjuva devlet aygıtının parçalanmasının demokrasinin derinleştirilmesi yoluyla olacağını göstermiştir. Başka bazı dersler de içerir. Bu derslerden biri, işçi sınıfının siyasal bir organizasyona ihtiyaç duyduğudur. Modern işçi sınıfı partileri bu ders üzerine kurulmuş ve kendilerini geliştirmişlerdir.⁴⁶⁶

Özetle;

- Merkez Komitesi, yeni bir hükümet olma girişiminde değildir. Basın özgürlüğü ve siyasal af ilan edip, sıkıyönetim ve harp divanlarını kaldırır. Seçimleri yapıp sonrasında yönetimi Komün Meclisi'ne devreder.
- Pek çok grup ve örgüt, Komün Meclisi üzerinde gerek yarattıkları kamuoyu gerek sonradan sundukları önerilerle etkili olarak yaşamada etkin bir role sahip olmuşlardır.
- Komün herhangi bir sınıfı kutsamadığı gibi lanetlemez de ayrıca herhangi bir denge durumunu ülkü haline getirmez.

⁴⁶² Troçki LEV, Age

⁴⁶³ Troçki LEV, Age

⁴⁶⁴ Troçki LEV, Age

⁴⁶⁵ Troçki LEV, Age

⁴⁶⁶ ŞAKACI, B. K. (2009). Age

- Özel mülkiyetin kaldırılmasına yönelik bir karar veyahut politikası yoktur. Tek yaptığı toplumsal varoluş üzerinde engelleyici bir tekel biçiminde somutlaştığı anda ve noktada bu hakkın geçerliliğini yok saymaktır.
- Devlet gereçleri için işçi kooperatiflerine öncelik verilmiştir.
- Sosyalist devlette kapitalizm kalıntılarından kurtulmak için insanların eğitilmeleri gerekir. Komün, ulusal eğitimi kilise tekelinden çıkarır, bu işi ilçe belediyelerine verir.⁴⁶⁷

Aşamalı devrim kuramının pratikle sınava

Lenin'in aşamalı devrim teorisi 1917 Şubat Devrimi ile pratiğin sınavına çıktı. 24 Şubat 1917 günü Petersburg işçileri greve çıktı. Ertesi gün genel grev ve ayaklanma oldu. 26 Şubat günü askerler arasında ilk başkaldırıları başladı. 27 Şubat'ta Bolşevikler yayımladıkları bir bildiri ile geçici devrimci hükümet kurulmasını talep ettiler. Bu bildiride Sovyetlerden ve Sovyetlerin iktidarından söz edilmiyordu.⁴⁶⁸

Şubat Devrimi Çarlık rejimini yıkmış, burjuvaziye iktidara taşımıştı. Ülkede ikili bir iktidar yapısı oluşmuştu: *Burjuvazinin siyasal iktidarı ve sovyetlerin toplumsal iktidarı. Lenin'in partisinin Merkez Komitesi üyeleri Geçici Hükümet'i karşılarına almaktan çekiniyordu. Geçici Hükümet'in attığı ilerici adımları desteklemek, karşı devrimci adımlarına karşı çıkmak gibi muğlak bir politika öneriyorlardı*⁴⁶⁹.

Lenin, Nisan ayı başında Petersburg'a geldi. Lenin'in gelmesi ile Bolşevikler sağlam bir önderliğe kavuşmuştu. Lenin öncelikle Bolşeviklerin Geçici Hükümet'e bakış açısını netleştirdi. Geçici Hükümet'in kapitalistleri ve büyük toprak sahiplerini temsil ettiğini söyledi. Bolşeviklerin bu hükümeti desteklemelerinin söz konusu olamayacağını açıkladı.⁴⁷⁰

Lenin'in bu yalnızlığını anlamak zor değildi. Yıllardır savunduğu iki aşamalı devrim anlayışının eskidiğini, terk edilmesi gerektiğini söylüyor; önlerindeki aşamanın sosyalist devrim olduğunu belirtiyordu.⁴⁷¹

Burjuva Demokratik Devrim yeni bir bakış

Lenin, sık sık Marx'ın bizim doktrinimiz bir dogma değildir; eylem kılavuzudur, sözünü hatırlatır. Teorinin somut şartlar içinde denenmesi gerekir; eski teoriye bağınazca sarılmak dogmatiktir. Bolşeviklerin çoğu eski *İki Taktik* çizgisinde kalarak dogmatiklik yapmaktadır.⁴⁷²

Şubat burjuva devriminden sonra Lenin; Rusya'da devlet erki yeni bir sınıfın, burjuvazinin ve burjuvalaşmış toprak sahiplerinin eline geçmiştir. Bu ölçüde Rusya'da burjuva demokratik devrim tamamlanmıştır.⁴⁷³

Oysa Lenin'in burjuva demokratik devrimin tamamlandığını söylediği Nisan 1917'de bunların hiçbiri gerçekleşmemişti.⁴⁷⁴

Şubat Devrimi hiç hesapta olmayan ikili bir iktidar yapısı ortaya çıkarmıştı. Siyasi iktidar burjuvazinin eline geçmişti.⁴⁷⁵

⁴⁶⁷ ŞAKACI, B. K. (2009). *Age*

⁴⁶⁸ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç *Devrime adanmış bir beyin: Lenin*

⁴⁶⁹ Turan, Sait Almuş - *Age*

⁴⁷⁰ Turan, Sait Almuş - *Age*

⁴⁷¹ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç *Age*

⁴⁷² Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç *Age*

⁴⁷³ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç *Age*

⁴⁷⁴ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç *Age*

⁴⁷⁵ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç *Age*

Lenin devrim kuramını yeni duruma uyarladı. Aşamalı devrim kuramının eskidiğini, hayatın kuramı değişikliğe uğrattığını söyledi.⁴⁷⁶

Bu formül artık eskidi. Hayat onu, formüller ülkesinden gerçek ülkesine götürdü; ona kan ve can verdi, onu somutlaştırdı ve neticede değişikliğe uğrattı.(...) ⁴⁷⁷

Her kim ki, bugün proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarından başka söz etmez; hayatın gerisinde kalır ve bu yüzden de, pratik olarak, proletarya sınıfının mücadelesine karşı küçük-burjuvaziye geçer.⁴⁷⁸

Lenin'in yeni taktiği, köylülerin burjuvaziyle kurduğu ittifakı bozmak üzerine kuruludur. Bolşevikler, Sovyetler içindeki yoksul köylülerle, yarı proleterlerle ittifak kuracaktır.⁴⁷⁹

Kuramı küçük burjuvazinin (köylülüğün) işçi sınıfı ile birlikte olması üzerine kurulmuştu.⁴⁸⁰

Her kim ki, eyleminde, sadece, burjuva demokratik devrimin tamamlanmamış olduğu basit formülünden esinlenirse, sırf bu yüzden küçük burjuvazinin burjuvazi karşısında mutlaka bağımsız olabileceğine kefil oluyor demektir.(...) Kendisini acınacak bir halde küçük burjuvazinin eline teslim ediyor demektir.⁴⁸¹

Lenin'in eski Bolşeviklere yönelttiği bu eleştiri aynı zamanda *İki Taktik*'e yöneltilmişti. Lenin'in büyüklüğü, 1905 yılında yazdıklarının yaşamın pratiğinde olumsuzlanmasını görmüş olmasıydı. Ve geçerliliği olmayan formüllerin esiri olmamasıydı.⁴⁸²

Eğer iktidar proletarya ve köylülerin eline geçerse, devrimci yoldan (Avrupa yolundan) kapitalizm gelişecekti. Küçük- burjuva demokratik cumhuriyet kurulacaktı, özgür kapitalist köylü ortaya çıkacaktı; kapitalizmin ve üretici güçlerin gelişmesi Asya yolundan daha hızlı olacaktı.⁴⁸³

Feodal toprak mülkiyeti tamamen yok edilecekti.⁴⁸⁴

Serbest, pazar için üretim yapan bir tarım ortaya çıkacaktı. Topraklar köylüler için ulusallaştırılacaktı. Bu bir köylü devrimiydi; köylünün yani küçük burjuvazinin istemlerini karşılayacaktı⁴⁸⁵.

1917 Şubat devriminden sonra Lenin görüş değiştirdi. Şubat 1917 devrimi bir burjuva devrimiydi ve iktidara burjuvazi ve burjuvalaşan toprak sahipleri geçmişti. Üstelik bunlar feodalizmle uzlaşmıştı. Köylülerin demokratik istemleri yerine getirilmemişti. Buna karşın Lenin, burjuva devrimin artık tamamlandığını söyledi. Nisan 1917'de Lenin Şubat devrimi için şunları yazdı: *Rusya'da devlet erki yeni bir sınıfın, burjuvazinin ve burjuvalaşmış toprak sahiplerinin eline geçmiştir. Bu ölçüde Rusya'da burjuva demokratik devrim tamamlanmıştır.*

Nisan 1917'de kaleme aldığı "Rusya'da Politik Partiler ve Proletaryanın Görevleri" isimli makalede, yeni devrim kuramının özünü açıklıyordu: "Tüm görev, (...) iktidarın mutlaka proletarya ve yoksul köylülüğe geçmek zorunda olduğunu kitlelere kavratmaktan ibarettir."

⁴⁷⁶ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁷⁷ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁷⁸ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁷⁹ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁸⁰ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁸¹ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁸² Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁸³ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁸⁴ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁸⁵ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

Lenin Mayıs 1917’de “Krizin Dersleri” isimli makalede aynı fikri yeniden buluruz. “Proletarya, iktidarın devrimci sınıfın, işçi sınıfının ve yarı-proleterlerin eline geçmesinden yanadır.”⁴⁸⁶

Türkiye sosyalist hareketinin tarihi boyunca en çok tartıştığı konular arasında devrim anlayışı önemli yer kaplar. Lenin’in devrim kuramı sosyalist solda ortaya çıkan her yeni fraksiyonun kendine göre yeniden yorumladığı konuların başında gelmiştir hep.⁴⁸⁷

Türkiye solu Lenin’in devrim kuramını oluşturulduğu somut koşulları düşünmeden, şabloncu bir tarzda Türkiye’ye uyarlamaya çalışmıştır. Lenin’in *İki Taktik* kitabında formüle ettiği “iki aşamalı devrim” kuramı Türkiye sosyalist hareketinin devrim anlayışına damgasını basmıştır. Milli Demokratik Devrim (MDD), Ulusal Demokratik Devrim (UDD), Demokratik Halk Devrimi vb. devrim anlayışlarının hepsi *İki Taktik*’teki devrim kuramından çıkmıştır.⁴⁸⁸

Türkiye solu Lenin’in koşullar değiştiği için aşamalı devrim teorisinden Lenin’in devrim anlayışı vazgeçtiğini, yerine sosyalist devrim teorisini geliştirdiğini anlayamadı

Bu nedenle Lenin’in devrim kuramını değiştirdiği söylenmedi.⁴⁸⁹

Neden? Çünkü günümüzde bile, hâlâ aşamalı devrim kuramını savunan sosyalist parti ve gruplar var.⁴⁹⁰

Lenin’in devrime adanmış beyni ise aşamalı devrim kuramını aşarak kesintisiz-sürekli devrime ulaşmıştır.⁴⁹¹

Burjuvazi ikiyüzlülük etmek ve gerçekte, burjuvazi diktatörlüğü, sömürücülerin emekçi yığınlar üzerinde diktatörlüğü olan (burjuva) demokratik cumhuriyete, "tüm halkın iktidarı" ya da genel olarak demokrasi, ya da saf demokrasi adını vermek zorundadır.⁴⁹²

Lenin’e göre devrimin iki aşamasında da proletarya öncü güç olmalıdır. Devrimin burjuva demokratik aşamasında köylülük; sosyalist aşamada yoksul köylülük, yarı-proleter unsurlarla ittifak yapmalıdır. Proletarya, (...) köylü yığınlarıyla ittifak kurarak, demokratik devrimi sonuna kadar götürmelidir. Proletarya, (...) halkın yarı-proleter unsurlarıyla ittifak kurarak sosyalist devrimi başarmalıdır.⁴⁹³

PETROGRAD SOVYETLERİ 1917

1917’nin başında Rusya’da savaşın yıkıcı etkisi hissediliyordu. Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla birlikte adındaki Almanca ekler çıkarılarak St. Petersburg’dan Petrograd’a dönüştürülen Rusya’nın başkentinde gıda maddelerine erişimde sıkıntı yaşanıyordu. Ülke çapında köylüler işledikleri toprağa sahip olamamaktan, işçiler ise yaşam ve çalışma koşullarından şikâyetçiydi. Üç yıldır devam eden savaş, milyonlarca kişinin yaşamına mal olmuştu. Çok sayıda asker silahlarını bırakıp, cepheyi terk eder hale gelmişti. 1917’nin başında şeker, yağ, süt, ekmek, meyve ve yakacak gibi temel ihtiyaç maddelerinde kıtlık yaşanıyordu. Bu durumun yaratabileceği sonuçların farkında olanlar, bir isyandan endişeleniyordu. 13 Şubat günü kente gelen un miktarı, ihtiyacın 12’de 1’ine

⁴⁸⁶ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁸⁷ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁸⁸ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁸⁹ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁹⁰ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁹¹ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁴⁹² V. İ. LENİN-Burjuva Demokrasisi Ve Proletarya Diktatörlüğü -Çeviren: Muzaffer Erdost, S:122

⁴⁹³ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

kadar düştü. Sokaklarda ekmek kuyrukları ve huzursuzluk paralel bir şekilde artıyordu. Bu gibi olumsuz koşullarda Petrograd Sovyeti duruma el koydu.⁴⁹⁴

Petrograd Sovyeti veya tam adıyla Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti, Sankt-Peterburg şehrinde 1917 Şubat Devrimi ile Çarlık Rusyasının dağılmasından sonra şehirde işçi ve cephedeki askerler tarafından kurulan temsil organı. Kurucusu: Lev Troçki, Başkanlar: Nikolay Çheidze, Lev Troçki, Grigoriy Zinovyev⁴⁹⁵

Troçki, Paris Komünü Üzerine adlı kitapta: “Petrograd proletaryası iktidarı Paris proletaryasından kırkbeş yıl sonra eline geçirdi. Bu dönem muazzam ölçüde lehimize oldu. Eski Paris’in (kısmen de yeni Paris’in) küçük-burjuva esnaf karakteri, dünyanın en yoğunlaşmış sanayi merkezi olan Petrograd’a tümüyle yabancıdır. Bu durum, Sovyet sistemini kurmamızı olduğu kadar ajitasyon ve örgütlenme görevlerimizi de büyük ölçüde kolaylaştırdı.⁴⁹⁶” demektedir.

Komün bize işçi kitlelerin kahramanlığını, tek bir blok halinde birleşme yeteneğini, gelecek uğruna umut vermiştir⁴⁹⁷

Petrograd’da ise olaylar farklı şekilde gelişmiştir. Her yerde kendi adamlarına sahip olan parti, her mevziyi pekiştirerek, işçilerle bir yandan garnizon diğer yandan hükümet arasındaki her çatlağı genişleterek, iktidarı ele geçirmek için azimle, sebatla hareket etmiştir.⁴⁹⁸

Bununla birlikte Troçki Petrograd Sovyetlerini anlatımında; Bu anlaşmazlık bizi garnizona çok daha sıkı bir şekilde bağladı ve garnizonun önüne çok net bir görev koydu: 25 Ekimde yapılacak olan sovyet kongresini desteklemek. Ve hükümet garnizonun yollanmasında ısrar ettiği için yeteri kadar zayıf bir tarzda olsa bile biz zaten elimizde olan Petrograd Sovyetinde, hükümet planının askeri nedenlerini inceleyip doğruluğunu saptama bahanesiyle bir Devrimci Savaş Komitesi oluşturduk. Böylece, Petrograd garnizonunun başında duran, gerçekte legal bir silahlı ayaklanma organı olan tümüyle askeri bir organa sahip olmuştuk. Aynı zamanda tüm askeri birimlere, askeri depolara vs. (komünist) komiserler atadık.⁴⁹⁹Demektedir.

Kerenski’nin önderlik ettiği burjuvazi, gözlerinin önünde açıkça ne olup bittiğini anlamadı. Petrograd’ın ülkenin geri kalan kısmından ve proletaryanın da köylülükten koparıldığına inanarak, iktidarın alınmasına karşı olduğunu ilân etti. Aleksandrine Tiyatrosunu kuşatmayı ve parti Merkez Komitesinin diktatörlüğünün ilânını talep etti.⁵⁰⁰

Lev Troçki; Kurucu meclis mi yoksa sovyetler iktidarı mı? Batık II. Enternasyonalin bütün temsilcileri, Scheidemann'dan Kautsky’ye değin, birincinin (*Kurucu meclis*) yandaşlarıdır ve kendi görüşlerine, diktatörlüğe karşılık olarak, demokrasinin (*hatta Kautsky "saf demokrasi" den sözötmeye değin gitmiştir*) savunması adını verirler. Proleter Devrimi ve Dönek Kautsky adlı, Moskova ve Petrograd'da şu son zamanlarda yayınlanmış bulunan broşürümde, Kautsky'nin görüşlerinin ayrıntılı bir tahlilini yapmışım. Tartışılan sorunun, tüm ileri kapitalist ülkelerin gündeminde, pratik olarak daha şimdiden yer alan özünü kısaca açıklamaya çalışacağım. Scheidemann'lar ve Kautsky'ler, yığınları aldatmak ve güncel demokrasinin burjuva niteliğini onlardan gizlemek için, saf demokrasi ya da genel olarak demokrasi’den söz ediyorlar. Burjuvazinin üretim araçları mülkiyeti ve siyasal iktidar sömürücülerin elinde

⁴⁹⁴ BBC internet sitesi

⁴⁹⁵ Google com.

⁴⁹⁶ Troçki LEV, Age

⁴⁹⁷ Troçki LEV, Age

⁴⁹⁸ Troçki LEV, Age

⁴⁹⁹ Troçki LEV, Age

⁵⁰⁰ Troçki LEV, Age

olduğundan, sömürülenler için, yani nüfusun engin çoğunluğu için gerçek özgürlüğün, gerçek eşitliğin sözkonusu edilemeyeceği olgusunu saklamaya yararlar. Devrimci Savaş Komitesini özel askeri görevler için tamamen güvenilir militanlarla donattı. Hazırlık, hayata geçirme ve silahlı ayaklanmaya ilişkin esas çalışma, açıktan açığa ve öyle yöntemli ve doğallık içerisinde gerçekleşti ki, Kerenski'nin önderlik ettiği burjuvazi gözlerinin önünde açıkça ne olup bittiğini anlamadı. Stratejiye gelince, partimizde görüş ayrılıkları çoktu. Bilindiği gibi Merkez Komitenin bir kısmı, henüz iktidarı alma zamanının gelmediğine, Petrograd'ın ülkenin geri kalan kısmından ve proletaryanın da köylülükten koparıldığına inanarak, iktidarın alınmasına karşı olduğunu ilân etti. Diğer yoldaşlar askeri komplo unsurlarına yeteri kadar önem vermediğimize inanıyorlardı. Merkez Komite üyelerinden biri, Demokratik Konferansın toplantıda olduğu Aleksandrine Tiyatrosunu kuşatmayı ve parti Merkez Komitesinin diktatörlüğünün ilânını talep etti. Merkez Komitenin çoğunluğu, Demokratik Konferansı kuşatma planını reddetti ve bunda haklıydı. Konjonktür çok iyi değerlendirilmişti: silahlı ayaklanma neredeyse kan dökmeden, tam olarak İkinci Sovyet Kongresinin toplanması için önceden ve açıkça kararlaştırılan tarihte zafer kazandı.⁵⁰¹

Proletarya diktatörlüğü, hiçbir şekilde, devrimci örgütün proletarya üzerindeki diktatörlüğü anlamına gelmez, tersine proletarya aracılığıyla toplumun tümü üzerindeki bir diktatörlüğü ifade eder. Ve bu en iyi şekilde Paris Komünü tarafından gösterilmiştir.⁵⁰²

RUS DEVRİMİNİN DENEYİMLERİ...

Şüphesiz şurası tartışılmaz bir doğrudur ki, proletarya iktidarı aldığı anda ne kadar gelişmiş bir kapitalizm bulursa, sosyalist görevlerin üstesinden gelmesi o kadar kolay, toplumsal üretimin örgütlenmesi o kadar doğrudan, “ceteris paribus” sosyalist devrim süreci o denli kısa olur. Mesele ve bu da sorunun diğer önemli yönüdür devlet iktidarını ele alabileceği anın seçiminin, hiçbir suretle bizzat proletaryaya bağlı olmamasıdır. Kapitalist evrim temelinde gelişen sınıf mücadelesi, kaçınılmaz olan iç eğilimleriyle birlikte, en az ekonomik evrimin kendisi kadar nesnel bir süreçtir.⁵⁰³

Geçen yıl boyunca, muazzam bir enerji ve yorulmazlık sergileyen devrim, yine de özgürlüklere ve teminatlara gerçek bir dayanak olacak tek bir devlet kurumu geliştirmeyi başaramadı. 6 Ağustos Duması boğazlandı. 17 Ekim-11 Aralık Duması felâkete mahkûm edildi. Bu süre boyunca devrim dağının bir fare doğurmasını sabırla bekleyen liberaller, devrimin meyvesizliği karşısında korkuyla geri çekildiler. Ama bu arada devrim bu meyvesizlikten onur duyma hakkına sahiptir; bu onun içsel gücünün yalnızca dışsal ifadesidir.⁵⁰⁴

Ve hareketliliğin yaşandığı merkezlerde anarşiyle, yani devrimci kitlelerle, baş edebilecek yeterli bir askeri güce sahip olmayan egemen gericilik burjuvaziyi silahlandırdı. Mutlakiyet ilk önce muhafazakâr orta-sınıf kentlilerin işçileri sindirmesine ve pasifize etmesine izin verdi ve ardından da kendisi kentlileri silahsızlandırıp pasifize etti. Ülkemizde, milis sloganı, hiçbir burjuva partisinde destek bulamıyor. Liberallerin silahlanmış olmanın önemini özünde kavramamış olmaları olanaksızdır: Mutlakiyet onlara bu konuda birkaç ders vermişti. Fakat bu koşullarda proletarya olmaksızın ve proletaryaya karşı bir milisin büsbütün olanaksız olduğunu da kavramaktadırlar. Rus işçileri, esnaf, öğrenciler ve avukatlar omuzlarında kraliyet tüfekleri ve iki yanlarında

⁵⁰¹ Troçki LEV, Age

⁵⁰² Troçki LEV, Age

⁵⁰³ Troçki LEV, Age

⁵⁰⁴ Troçki LEV, Age

süvari kılıçları taşıırken ceplerini taşla dolduran ve ellerinin uzandığı her şeyi taşıyan 1848 işçilerine çok az benziyorlar.⁵⁰⁵

Konumunu pekiştirmek, devrimi silahlandırmak, gericiliği silahsızlandırmak, devrimin tabanını genişletmek, devleti yeniden inşa etmek. Bu görevlerin, özellikle sonuncusunun yerine getirilmesinde, Paris Komünü deneyimi Rus proletaryası tarafından unutulmayacaktır. Mevcut polis ve ordunun kaldırılması, halkın silahlandırılması, mandarin bürokrasinin dağıtılması, tüm memurların seçilmesi ilkesinin getirilmesi, bu memurların ücretlerinin eşitlenmesi, devletle kilisenin ayrılması; bunlar, Komün örneğinden yola çıkarak, daha en başından itibaren yerine getirilmesi gereken önlemlerdir.⁵⁰⁶

Rus burjuvazisi tüm devrimci mevzilerini proletaryaya terk edecektir. Köylüler üzerindeki hegemonyasını da teslim etmek zorunda kalacaktır. Köylülüğün işçi demokrasisi rejimine tutunmaktan başka bir alternatifi olmayacaktır.⁵⁰⁷

Proletarya, köylüler tarafından desteklendiğinde, kırsal kesimin kültürel düzeyinin yükselmesi ve köylülerin politik bilincinin gelişmesi için tüm güçleri seferber edecektir.

Komün de köylü alaylarını tam olarak kazanma olanağına sahipti, çünkü bu birlikler iktidar ve komuta kademesine duydukları tüm güven ve saygıyı kaybetmişlerdi. Yine de Komün bu hedef doğrultusunda şey yapmadı. Burada hata, köylülükle işçi sınıfının ilişkisinde değil, devrimci stratejideydi.⁵⁰⁸

Komuta kademesinin seçimle gelmesi sorunu, Ulusal Muhafızla Thiers arasındaki anlaşmazlık nedenlerinden biriydi. Paris, Thiers tarafından atanan komuta heyetine razı olmayı reddetti. Ardından Varlin, Ulusal Muhafız komutasının yukarıdan aşağı bizzat Ulusal Muhafızlar tarafından seçilmesi talebini formüle etti. Ulusal Muhafız Merkez Komitesinin dayanak noktası burasıdır.⁵⁰⁹

Burjuvazi ona kapitalizmin prangalarını vurmak için, cumhuriyetçiliğin, radikalizmin ve sosyalizmin tüm renkleriyle onun gözünü çoğu kez kamaştırmıştır. Ajanları, avukatları ve gazetecileri aracılığıyla burjuvazi, proletaryaya ayak bağından başka bir şey olmayan ve onun ileri hareketini engelleyen bir yığın otonomist, parlamenter, demokratik formül ileri sürmüştür.⁵¹⁰

Bu devlet, halktan ayrı ordunun ve polisin yerine, halkın kendisinin doğrudan ve dolaysız silahlanmasını geçiren Paris Komünü tipi bir devlettir.⁵¹¹

Rus devriminin 1905'te ve 1917'de kurmaya başladığı devlet, işte bu tipte bir devlettir. Marksizm, anarşizmden, genel olarak devrimci dönem ve özel olarak da kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemi boyunca devletin ve bir devlet iktidarının zorunluluğunu kabul etmesi ile ayrılır.⁵¹²

Burjuva parlamenter cumhuriyetten krallığa dönüş çok kolaydır çünkü tüm baskı aygıtı: ordu, polis, bürokrasi, olduğu gibi kalır. Komün ve işçi, asker, köylü, vb. vekileri sovyetleri, bu aygıtı parçalar ve kaldırır. Burjuva parlamenter cumhuriyet, yığınların kendi öz siyasal yaşamını, dipten doruğa tüm devlet yaşamının demokratik örgütlenmesine doğrudan doğruya katılmalarını engeller, boğar. İşçi, asker, köylü, vb. vekileri sovyetleri ise, bunun tam tersini yapar. Bu sovyetler, Paris Komünü tarafından

⁵⁰⁵ Troçki LEV, Age

⁵⁰⁶ Troçki LEV, Age

⁵⁰⁷ Troçki LEV, Age

⁵⁰⁸ Troçki LEV, Age

⁵⁰⁹ Troçki LEV, Age

⁵¹⁰ Troçki LEV, Age

⁵¹¹ V. İ. LENİN- Age, S:67

⁵¹² V. İ. LENİN- Age S:68.

hazırlanan ve Marx'ın "emekçilerin iktisadi kurtuluşunun kendisi aracıyla gerçekleşebileceği en sonu bulunmuş siyasal biçim" olarak adlandırdığı devlet biçimini yeniden ortaya koyarlar.⁵¹³

Polisin yerine bir halk milisinin geçirilmesi, devrimin tüm gidişi tarafından zorla dayatılan ve Rusya'nın çoğu bölgelerinde gerçekleşme yolunda bulunan bir reformdur.⁵¹⁴

Marksist, yalnızca, sınıf savaşımının kabulünü, proletarya diktatörlüğünün kabulüne dek genişleten kimsedir. Bu, marksistlerle sıradan küçük (ve aynı zamanda da büyük) burjuva arasındaki en derin ayrımı oluşturan şeydir. Bu, marksizmin gerçek davranılması ve kabul edilmesinin denektaşısıdır. Avrupa'nın tarihi, işçi sınıfını, pratik bir sorun olarak bu sorunla yüzyüze getirdiği zaman, yalnızca tüm oportünistlerin ve reformistlerin değil, tüm kautskicilerin de (marksizmle reformizm arasında yalpalayan kimselerin) proletarya diktatörlüğünü reddeden zavallı dar kafalılar ve küçük-burjuva demokratları olduklarını tanıtlamış olması şaşırtıcı değildir. Kautsky'nin Proletarya Diktatörlüğü adıyla Ağustos 1918'de, yani bu kitabın birinci basımından çok sonra yayınlanan kitapçığı, Marksizmin küçük-burjuva çarpıtmasının ve onu ikiyüzlülükle sözde kabul edip, gerçekte onun aşağılık bir reddedilmesinin kusursuz bir örneğidir.⁵¹⁵

Oportünizm, sınıf savaşımı kabulünü, asıl noktasına, kapitalizmden komünizme geçiş dönemine, burjuvazinin alaşağı edilmesi ve tümüyle ortadan kaldırılması dönemine dek genişletmez. Devam edelim. Marx'ın devlet teorisinin özü, yalnızca tek bir sınıfın diktatörlüğünün yalnızca genel olarak her sınıflı toplum için değil, sadece burjuvaziye alaşağı etmiş bulunan proletarya için değil, aynı zamanda, kapitalizmi "sınıfsız toplumdan", komünizmden ayıran tüm tarihsel dönem için de gerekli olduğunu kavrayanlar tarafından öğrenilmiştir.⁵¹⁶

*Burjuvazi ikiyüzlülük etmek ve gerçekte, burjuvazi diktatörlüğü, sömürücülerin emekçi yığınlar üzerinde diktatörlüğü olan (burjuva) demokratik cumhuriyete, "tüm halkın iktidarı" ya da genel olarak demokrasi, ya da saf demokrasi adını vermek zorundadır.*⁵¹⁷

Yalnızca proletaryaya egemenliğini gerçekleştirmeyi sağlayacak pratik biçimi bulmak gerek. Bu biçim, proletarya diktatörlüğü ile birlikteki sovyetler sistemidir!⁵¹⁸

Burjuvazi ortalığı boş yere kırıp geçirecek, binlerce işçiyi daha boş yere öldürecek, zafer bizindir, dünya komünist devriminin zaferi kesindir.⁵¹⁹

Proletarya diktatörlüğü ile öteki sınıflar diktatörlüğü arasında ortak olan şey, burjuva diktatörlüğünün, her diktatörlük gibi, siyasal egemenliğini yitiren sınıfın direncini zor aracıyla kurma zorunluluğunun sonucu olmasıdır.⁵²⁰

Tersine, proletarya diktatörlüğü, sömürücülerin, toprak sahipleri ve kapitalistlerin, yani nüfusun çok küçük bir azınlığının direncinin zor aracıyla bastırılmasıdır. Bundan, proletarya diktatörlüğünün, zorunlu olarak, yalnızca genel olarak demokratik biçim ve kurumların değişmesine değil, ama kapitalizm tarafından ezilen emekçi sınıflar yararına gerçek demokrasinin daha önce görülmemiş bir genişlemesine de yolaçması gerektiği sonucu çıkar. Sovyetler iktidarının özlüğünü oluşturan şey, tüm devlet iktidarının, tüm devlet aygıtının tek ve sürekli temelini, kapitalizm tarafından ezilen sınıfların, yani işçi

⁵¹³ V. İ. LENİN- Age, S:68

⁵¹⁴ V. İ. LENİN- Age S:70

⁵¹⁵ V. İ. LENİN- Age S:85

⁵¹⁶ V. İ. LENİN- Age S:85

⁵¹⁷ V. İ. LENİN- Age S:122

⁵¹⁸ V. İ. LENİN- Age, S:127

⁵¹⁹ V. İ. LENİN- Age S:127

⁵²⁰ V. İ. LENİN- Age, S:135-136

ve yarı proleterlerin (başkasının emeğini sövmeyen ve kendi emek-güçlerinin küçük bir bölümünü de olsa sürekli olarak satan köylüler) yığınsal örgütlenmesi olmasıdır.⁵²¹

Yurttaşların cinsiyet, din, ırk, milliyet ayrımına bakılmaksızın eşitliğini, sovyetler iktidarı, yani proletarya diktatörlüğü, tamamen ve hemen uygular; sovyetler iktidarı, yani proletarya diktatörlüğü, emekçi yığınları yönetim aygıtına yaklaştıracak biçimde örgütlenmiştir. *Sovyetik devlet örgütünde yürütme ile yasamanın birleştirilmesinin ve bölgesel seçim çevreleri yerine, işyeri, fabrika gibi işletmeye dayanan seçim birimlerinin geçirilmesinin ereği de işte budur.* Krallık döneminde, bütün burjuva cumhuriyetlerinde, bastırıcı bir aygıt olarak kaldı. Proletarya ile orduyu gerçekten kaynaştırabilir. Sovyetik devlet örgütü, kapitalizm tarafından en çok biraraya getirilmiş ve en iyi yetiştirilmiş sınıf olarak proletaryanın yönetici rolüne uyarlanmıştır.⁵²²

Paris Komünü bu yolda ilk adımı, tarihsel ve evrensel bir önem taşıyan ilk adımı atmıştı, sovyetler iktidarı da ikincisini attı.

Menşeviklerin büyük bölümü burjuvazi saflarında yer almış ve iç savaş sırasında bize karşı dövmüştür.⁵²³

Burjuva demokrasininin ve parlamentarizmin yerine geçecek olan yeni demokrasinin, proleter demokrasinin siyasal ve tarihsel zorunluluğunun taşıdığı büyük önemi işçi sınıfının geniş yığınlarına açıklamak.⁵²⁴

Ne var ki biz, yalnızca kapitalistlerin Sovyetler'den körce nefretlerinden değil, aynı zamanda, birbirlerinin tekerlerine çomak sokmaya kadar varan kendi aralarındaki çekişmelerinden de yardım görüyoruz.⁵²⁵

Resmi olarak, Üçüncü Enternasyonal, 1919 Martında Moskova'daki birinci kongresinde kurulmuştur. Üçüncü Enternasyonalin bu en belirleyici özelliği, yeni, üçüncü Uluslararası İşçi Birliğinin, bir ölçüde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerinin bir birliğine dönüşmeye başlamış olması olgusu içinde kendini hemen ortaya koymuştur. Üçüncü Enternasyonal, sosyalizm için proleter savaşımın, uluslararası savaşımın temelini attı.⁵²⁶

Proletarya diktatörlüğünün kurulmasının, esas olarak, Rusya'nın geriliği ile onun burjuva demokrasininin üzerinden sıçraması arasındaki çelişkiyi doğurmuş olması şaşırtıcı değil midir? Tarih, bize, bir dizi çelişkisi olmayan yeni bir demokrasi biçimi sağlamış olsaydı, bu şaşırtıcı olurdu.⁵²⁷

1905'in başından itibaren Bolşevikler, proletaryanın ve köylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğü düşüncesini savunmuşlardır. Üçüncüsü, 1905 devriminin işçi ve köylü yığınlarının siyasal eğitimine çok büyük katkıları olmuştur.⁵²⁸

Sovyet ya da proleter demokrasisi, dünyada ilk kez yığınlar için, çalışan halk için, fabrika işçileri ve küçük köylüler için demokrasiyi yaratmıştır.⁵²⁹

Burjuvazinin diktatörlüğü ile proletarya diktatörlüğünü uzlaştırmak, birleştirmek! Ne de kolay! Ne de parlak bir darkafalı fikir!⁵³⁰

⁵²¹ V. İ. LENİN- Age S:137

⁵²² V. İ. LENİN- Age, S:137

⁵²³ V. İ. LENİN- Age, S:142

⁵²⁴ V. İ. LENİN- Age S:146

⁵²⁵ V. İ. LENİN- Age, S:151

⁵²⁶ V. İ. LENİN- Age S:152

⁵²⁷ V. İ. LENİN- Age, S:153-154

⁵²⁸ V. İ. LENİN- Age S:156

⁵²⁹ V. İ. LENİN- Age, S:157

⁵³⁰ V. İ. LENİN- Age, S:158

Proletarya devriminden sonraki ilk dönemde esas olarak, burjuvazinin direnişini altetmek, sömürücüleri yenmek, gizli tertiplerini kara-yüzler, ve kadetlerden Menşeviklere ve sosyalist-devrimcilere kadar herkesin karıştığı, Petrograd'ı teslim etmek yolundaki 'köle-sahipleri tertibi gibi ezme biçimindeki ana ve temel görevle uğraşmamız doğal ve kaçınılmazdı.⁵³¹

Yalnızca belirli bir sınıf, yani kentli işçiler ve genel olarak fabrika, sanayi işçileri, sermayenin boyunduruğunun atılması savaşımında, bu atma sürecine, bu zaferi koruma ve sağlamlaştırma savaşımında, yeni, sosyalist sistemi yaratma işinde, sınıfların tam olarak kaldırılması uğruna verilen savaşımın tümüne önderlik edebilir. (*Parantez içinde belirtelim ki, sosyalizm ile komünizm arasındaki tek bilimsel ayrım, birinci terim kapitalizmin içinden çıkan yeni toplumun ilk aşaması anlamına gelirken, ikincisinin daha sonraki ve daha yüksek aşama anlamına gelmesidir.*)⁵³²

Proletarya siyasal iktidarı ele geçirdikten sonra sınıf savaşımını bırakmaz, sınıflar ortadan kalkıncaya kadar sürdürür. Açıktır ki, sınıfları tam olarak kaldırmak için, sömürücüleri, toprak sahiplerini ve kapitalistleri altetmek yetmez, onların mülkiyet haklarını kaldırmak yetmez; ayrıca üretim araçlarının tüm özel mülkiyetini kaldırmak gerekir, kol işçileri ile kafa işçileri arasındaki ayrımı olduğu gibi, kent ile kır arasındaki ayrımı da yoketmek gerekir. Bu çok uzun bir zaman ister.⁵³³

Sosyalistlerin proletarya diktatörlüğünü anlayamamalarının başlıca nedeni sınıf savaşımı fikrini mantıksal sonucuna kadar götürmeyişleridir (Marx, 1852).

Toplumsal ekonominin temel biçimleri kapitalizm, küçük meta üretimi ve komünizmdir. Temel güçler burjuvazi, küçük-burjuvazi (özellikle köylülük) ve proletaryadır.⁵³⁴

Proletarya diktatörlüğünün ilk gününde, 26 Ekim (8 Kasım) 1917'de, toprağın özel mülkiyeti büyük toprak sahiplerine tazminat ödenmeksizin kaldırıldı. Büyük toprak sahipleri mülksüzleştirildi. Birkaç aylık bir zaman içinde, hemen hemen bütün büyük kapitalistler, fabrika, anonim şirket, banka, demiryolu vb. sahipleri de tazminat ödenmeksizin mülksüzleştirildi. Sanayide büyük üretimin devletçe örgütlenmesi ve fabrikaların ve demiryollarının işçilerce denetiminden, işçilerce yönetimine geçiş; bu da, genellikle daha şimdiden başarılmıştır; ama tarımla ilgili olarak daha yeni başlamaktadır. (*"devlet çiftlikleri", yani devlet malı topraklar üzerinde işçiler tarafından örgütlenen büyük çiftlikler*). Gene bunun gibi, küçük meta tarımından komünist tarıma bir geçiş olarak, küçük çiftçilerin kooperatif topluluklarının çeşitli biçimlerde örgütlenmesine de daha yeni başladık.⁵³⁵

Bu rakamlar komünizmin kapitalizme karşı zafer kazanması açısından, durumda yavaş ama sürekli bir iyileşmeyi açıkça göstermektedir.⁵³⁶

Kapitalistlere, kentlere ve ihracata verirken kendisi aç kaldı. Proletarya diktatörlüğü altında köylü ilk kez olarak kendisi için çalışmakta ve kentte oturandan daha iyi beslenmektedir.⁵³⁷

Sosyalizm, sınıfların ortadan kaldırılması demektir. Proletarya diktatörlüğü, sınıfları ortadan kaldırmak için elinden geleni yapmıştır. Ama sınıflar bir darbeye kaldırılamaz. Ve proletarya diktatörlüğü döneminde sınıflar hala durmaktadır ve

⁵³¹ V. İ. LENİN- Age S:160

⁵³² V. İ. LENİN- Age, S:161

⁵³³ V. İ. LENİN- Age, S:162

⁵³⁴ V. İ. LENİN- Age S:182

⁵³⁵ V. İ. LENİN- Age S:183

⁵³⁶ V. İ. LENİN- Age, S:184

⁵³⁷ V. İ. LENİN- Age, S:186

duracaktır. Sınıflar yok olunca diktatörlük gereksiz hale gelecektir. Proletarya diktatörlüğü olmaksızın sınıflar yok olmayacaktır.⁵³⁸

Çok önceleri, Engels, Anti-Dühringinde, "eşitlik" kavramının meta üretimi ilişkilerinden biçimlendiğini açıklamıştır; eşitlik, sınıfların kaldırılması anlamında anlaşılmazsa bir önyargı haline gelir.⁵³⁹

1914- 1917 döneminde sosyalizmin hainleri, silahlı kuvvetlerin her ülkenin emperyalist hükümetine karşı kullanılması konusunda hazırlık yapmamışlardır.⁵⁴⁰

İkinci Enternasyonal sosyalistlerinin (*siz bunu küçük-burjuva demokratları olarak anlayın*) proletarya diktatörlüğünü anlayamamalarının başlıca nedeni, şunu anlayamamalarıdır. Bu sınıfın, proletaryanın ellerinde devlet iktidarı, proleter olmayan emekçi yığınların, proletaryanın yanına kazanılması için bir araç, bu yığınların burjuvaziden ve küçük burjuva partilerinden koparılıp alınması için bir araç haline gelebilir ve gelmek zorundadır.⁵⁴¹

İçinde politikacı bulunmayan Merkez Komitesi, Paris'ten kaçan hükümetin yerine yeni hükümet olma niyetinde değildir. Merkez Komitesi, bu bağlamda değerlendirilebilecek bir şekilde bir hafta içinde önce basın özgürlüğü ve siyasal af ilan edip, sıkıyönetim ve harp divanlarını kaldırır. Merkez Komitesi, seçimleri yapıp, yönetimi 26 Martta yerel seçilen Komün Meclisi'ne devreder. Her 20 bin kişiye 1 temsilci esasında kurulan⁵⁴²

BURJUVA DEVRİMİNDE PROLETER DİKTATÖRLÜĞÜ

Proletarya diktatörlüğü deyimi, dolayısıyla hiç de bir tek bireyin değil, ama tek bir sınıfın diktatörlüğü, Marx'ın burada sözcüğün gerçek anlamı ile diktatörlüğü düşünmediğini kanıtlar.⁵⁴³

Kautsky⁵⁴⁴'nin, burjuva demokrasinin ortaçağa göre bir ilerlemeyi gösterdiği ve burjuvaziye karşı savaşımında burjuva demokrasiden yararlanmanın proletaryanın zorunlu görevi olduğu gerçeğini tanıtlamak için onlarca sayfa ayırması, gerçekte işçileri aldatmaya yönelik liberal bir gevezeliğin ta kendisidir. Burjuva demokrasi, ortaçağa göre büyük bir tarihsel ilerleme oluşturmakla birlikte, her zaman dar, güdük, düzmece, ikiyüzlü bir demokrasi, zenginler için bir cennet, sömürülenler, yoksullar için bir tuzak ve bir aldatmaca olarak kalır, kapitalist rejimde başka türlü olamaz. Yalnız ilkçağ devleti ile feodal devlet değil, ama modern temsili devlet de ücretli emeğin sermaye tarafından bir sömürü aletidir. (*Devlet konusundaki yapıtında Engels*). Proletarya bir devlet gereksinimi duydukça, bunu hiç de özgürlük için değil, ama düşmanlarını bastırmak için duyacaktır. Devlet bir sınıfın bir başka sınıf tarafından ezilmesi için bir makineden başka bir şey değildir ve bu, krallıkta olduğu denli, demokratik cumhuriyette de böyledir (*Engels, Marx'ın İç Savaş'ına önsöz*). Sovyetler, emekçi ve sömürülen yığınların, devleti kendi başlarına örgütleme ve onu her araçla yönetme olanağını kolaylaştıran dolaysız örgenlikleridir.⁵⁴⁵ Bu durumda o, büyük işletmeler içinde en iyi birleşmiş olma üstünlüğünden yararlanan, emekçiler ve sömürülenler öncüsünün, kentler proletaryasının

⁵³⁸ V. İ. LENİN- Age, S:189

⁵³⁹ V. İ. LENİN- Age, S:191

⁵⁴⁰ V. İ. LENİN- Age, S:204

⁵⁴¹ V. İ. LENİN- Age S:206

⁵⁴² ŞAKACI, B. K. (2009). Age

⁵⁴³ V. İ. LENİN- Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky

⁵⁴⁴ Karl Kautsky, Alman Marksist, sosyal demokrasi kuramcısı ve lider. Felsefe ve tarih öğrenimi gören Kautsky, Avrupa işçi sınıfı hareketinin en önemli liderlerinden birisidir.

⁵⁴⁵ Yapılanma, örgüt, komün, ortaklık

ta kendisidir; en büyük seçme ve seçilenleri denetleme kolaylığına o sahiptir. Basımevleri ve kâğıt burjuvazinin elinden alındığı için, basın özgürlüğü bir ikiyüzlülük olmaktan çıkar. En iyi yapılar, saraylar, köşkler, konaklar vb. için de durum böyledir. Yerel olmayan Sovyetler için yapılan dolaylı seçimler, yerel vekilini en kısa zamanda geri çağırma ya da onu en kısa zamanda genel Sovyetler Kongresine gönderme olanağına sahip olmanın önem taşıdığı yoğun bir yaşam döneminde, Sovyetler Kongrelerini kolaylaştırır. Tüm aygıtı daha ucuz, daha hareketli, işçilere ve köylülere daha açık bir duruma getirir. **Proleter demokrasi, herhangi bir burjuva demokrasiye bir milyon kez daha demokratiktir;** Oysa Rusya'da bürokratik aygıt tamamen yıkılmış, onda taş üzerinde taş bırakılmamış, bütün eski yüksek görevli memurlar kovulmuş, burjuva parlamento dağıtılmıştır ve özellikle işçiler ve köylülere çok daha erişilebilir bir temsil hakkı verilmiştir; memurların yerine onların sovyetleri geçmiş, ya da onların sovyetleri memurların üstüne konmuştur; yargıçları seçenler de onların sovyetleridir. Sovyetler iktidarının, yani proletarya diktatörlüğünün bu biçiminin, burjuva cumhuriyetlerinin en demokratiğinden bir milyon kez daha demokratik olduğunu bütün ezilen sınıfların kabul etmeleri için, tek başına bu olgu yeter.⁵⁴⁶

Sömürülen İle Sömürücü Arasında Eşitlik Olabilir Mi?

Kautsky de böyle düşünüyor: "Hangi nedenlerle proletarya egemenliğinin demokrasi ile bağdaşmaz bir biçime bürünmesi gerekirdi ve hangi nedenlerle böyle bir biçime bürünecektir?. Sonra proletaryanın çoğunluğa sahip bulunduğu açıklamasını veriyor, Marx'tan bir alıntı ve Paris Komünü seçimleri üzerine rakamların da desteğiyle, çok uzun ve çok gereksiz bir açıklama. Sonuç: Yığınlar içine böylesine sağlam bir biçimde kök salmış bir rejimin demokrasiye kastetmek için hiçbir nedeni yoktur. Bu rejim, demokrasiyi ezmek için zor kullanıldığı durumlarda, her zaman zordan vazgeçemeyecektir. Zora ancak zorla yanıt verilebilir. Ama yığınların kendinden yana olduğunu bilen bir rejim, zoru ancak demokrasiyi savunmak için kullanacaktır, yoksa onu yıkmak için değil. Eğer o en güvenilir temelini, güçlü bir manevi otorite kaynağı olan genel oyu ortadan kaldırmak isteseydi, düpedüz intihar etmiş olurdu."⁵⁴⁷

Sömürülenlerin sömürücüler karşısındaki davranışının, Kautsky'nin kanıtlamasında yitip gittiği görülüyor. Genel olarak çoğunluk, genel olarak azınlık, genel olarak demokrasi, daha önce bildiğimiz arı demokrasi gibi şeylerden başka bir şey kalmıyor. Hem de, dikkat edin, Paris Komünü konusunda! Öyleyse, daha büyük bir açıklık için, Marx ile Engels'in Komün konusunda diktatörlüğe ilişkin düşüncelerini aktaralım: Marx: "...Eğer işçiler... Burjuvazinin direncini kırmak için... Burjuva diktatörlüğü yerine kendi devrimci diktatörlüğünü geçirirlerse... Devlete devrimci ve geçici bir biçim verirler..."⁵⁴⁸

Engels: "...(Devrimde) yenen taraf, egemenliğini silahlarının gericilerde uyandırdığı korkuyla sürdürmek zorundadır. Eğer Paris Komünü, burjuvaziye karşı silahlanmış bir halkın otoritesini kullanmasaydı, bir günden çok tutunabilir miydi? Tersine, onu bu otoriteyi çok az kullanmış olmakla kınayamaz mıyız?"⁵⁴⁹

Engels: "...Devlet, proletaryanın, düşmanlarına karşı zora dayanarak baskıyı örgütlemek için, savaşında, devrimde kullanmak zorunda olduğu geçici bir kurumdan başka bir şey olmadığına göre, özgür bir halk devletinden söz etmek adanıklı saçma bir şeydir: Proletarya devlete gene de bir gereksinim duyacağı sürece, bunu özgürlük adına

⁵⁴⁶ V. İ. LENİN- *Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky*

⁵⁴⁷ V. İ. LENİN- *Age*

⁵⁴⁸ V. İ. LENİN- *Age*

⁵⁴⁹ V. İ. LENİN- *Age*

değil, düşmanlarını baskı altında tutmak için duyacaktır. Ve özgürlükten söz etmenin olanaklı olduğu gün, devlet de, devlet olarak var olmaktan çıkar...⁵⁵⁰

- - - burjuvazinin direncini kırmaya yarar;
- - - gericilerde korku uyandırmaya yarar;
- - - silahlı halkın burjuvaziye karşı otoritesini koruyup sürdürmeye yarar;
- - - proletaryanın düşmanlarını zorla bastırabilmesine yarar.⁵⁵¹

Sömürücü, sömürülene eşit olamaz.⁵⁵²

Kapitalizmden komünizme geçiş, koca bir tarihsel dönemdir. Bu dönem tamamlanmadıkça, **sömürücüler bir geriye dönme umudunu, geriye dönme girişimlerine dönüşen bir umudu kaçınılmaz olarak korurlar.** Bir ilk ağır yenilginin ardından, devrilmeyi hiç beklemeyen, buna hiç inanan ve bunun fikrini bile kabul etmeyen **sömürücüler**, öylesine tatlı bir yaşam süren ve şimdi aşağılık halkın yıkım ve sefaletle (ya da aşağılık çalışmaya...) mahkûm ettiği aileleri bakımından yitirilmiş bulunan cenneti yeniden ele geçirmek için, on kat artmış bir güç, zorlu bir öfke; yüz kat artmış bir düşmanlık ile savaşa atılırlar.⁵⁵³

Sovyetlerin Devlet Örgenlikleri⁵⁵⁴ Durumuna Dönmesinin Yasaklanması

Sovyetler proleter diktatörlüğünün Rus biçimidirler. Sovyetler onların 1905'teki ortaya çıkışlarını anımsatarak, bütün ücretli işçileri kapsadıklarına göre, en evrensel proleter örgüt biçimini yaratmışlardır. 1905 yılında, Sovyetler Rusya'da bölgesel birliklerden başka bir şey değillerdi; 1917'de ulusal çapta bir örgüt durumuna geldiler. **Kurucu Meclisin⁵⁵⁵** dağıtılmasından sonra, o zamana değin bir tek sınıfın savaş örgütü olan Sovyetleri bir devlet örgütü durumuna getirmeye giriştiler Sovyetler bütün ücretli işçileri kapsıyorlar. Mali sermayeye karşı, proletaryanın eski iktisadi ve siyasal savaşım yöntemleri yetersiz. Sovyetler yalnızca Rusya'da büyük bir rol oynamaya aday değiller. Avrupa'da, sermaye ile emek arasında büyük karşılaşması savaşlarda belirleyici bir rol oynayacaklar. Kautsky böyle diyor. Devlet bir sınıfın bir başka sınıfı bastırma makinesinden başka bir şey değildir.⁵⁵⁶

"İktisadi Çözümleme" Görünüşü Altında Burjuvazi Karşısında Uşaklık

Rusya'nın bütün marksistleri, 1905'ten önce Rus devrimi bir burjuva devrimi, diyorlardı. Kautsky. Köylüler, Sovyet Anayasasına göre yasama ve yönetime katılma hakkına sahip nüfusun çoğunluğunu oluşturuyorlar. Köylüler, Sovyet Anayasasına göre yasama ve yönetime katılma hakkına sahip nüfusun çoğunluğunu oluşturuyorlar.⁵⁵⁷

Proletarya Diktatörlüğü kavramı Marx, Engels ve Lenin tarafından şöyle açıklanmış. Marx, devletin işbölümü ile ilişkisini ve egemen sınıfların aygıtı olarak işlevini özellikle alman ideolojisi(1846), Manifesto(1848), Gotha Programı Eleştirisi (1875), 18 Brumaire (1851), Fransa'da İç Savaş(1871) gibi eserlerde ortaya koyuyor. Paris Komününden sonra yazılmış olan son iki eser öncekilere oranla daha berrak devlet konusunda. Sayılanlar dışındaki eserlerde devlet konusuna değiniliyor. Örneğin 1852'de Weydmeyer'e yazdığı ünlü mektupta sınıf mücadelesinin kaçınılmaz olarak proletarya

⁵⁵⁰ V. İ. LENİN- Age

⁵⁵¹ V. İ. LENİN- Age

⁵⁵² V. İ. LENİN- Age

⁵⁵³ V. İ. LENİN- Age

⁵⁵⁴ Yapılanma, örgüt, komün, ortaklık

⁵⁵⁵ İçinde burjuvazi, işçi, köylü gibi ezilenlerin bulunduğu burjuva devrimini yapanlar

⁵⁵⁶ V. İ. LENİN- Age

⁵⁵⁷ V. İ. LENİN- Age

diktatörlüğüne götüreceğini ve bu diktatörlüğün sınıfsız topluma geçişi mümkün kılacağı belirtiyor.⁵⁵⁸

Paris Komünü Marx devlet analizi için son derece zengin bir laboratuvar niteliği gösteriyordu. Komünün demokrasiyi sömürülen sınıflar için gerçekleştirme doğrultusundaki önemlerini olumlu karşılayan ve öven Marx, egemen sınıfların direnişine karşı gevşek davranılmasını eleştirmişti. Komün deneyi bir anlamda Marx'ın belli görüşlerini doğrulamış, bir yandan da düşüncesine yeni boyutlar getirmişti.⁵⁵⁹

1875'de yazdığı Gotha Programının Eleştirisi 'inde Marx Almanya Sosyalist İşçi Partisi'nin programını ve sosyalizme geçiş konusunu gayet açık biçimde ortaya koyuyordu⁵⁶⁰. Kapitalist toplum ile komünist toplum arasında (birinciden, ikinciye) devrimci dönüşüm dönemi vardır. Buna tekabül eden bir politik dönüşüm dönemi vardır ki, bunda devlet proletaryanın devrimci diktatörlüğünden başka bir şey olamaz.⁵⁶¹

Engels'in devlet, sosyalizme geçiş ve proletarya diktatörlüğü konularına yaklaşımı da Marx'dan farklı değildir.⁵⁶²

Marx'ın 1871 de Enternasyonal 'de yaptığı konuşmada bunu çok basit bir biçimde dile getirdiği görünüyor.⁵⁶³

Hükümetlere şunu açıkça göstermeliyiz, proletarya karşı yönelmiş silahlı güç olduğunuzu biliyoruz, sizin karşınıza mümkün olan durumlarda barışçıl araçlarla, gerektiğinde de silahlarla çıkacağız.⁵⁶⁴

Sovyet devrimi ile beraber Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesi ve sonrasında iç savaşın yarattığı şartlar altında yönetimin zamanla daha otoriter bir yönetime girmesi, devrimin bürokratik ve baskıcı bir özellik kazanarak dejenere olmasını beraberinde getirmiştir.⁵⁶⁵

Emek ücretlerinin hızlı makineleşmeyle birlikte önemli oranda düşmesi ve Avrupa genelinde eşit düzeye gelmeye başlaması Marx'ın özlemini çektiği proletarya birliğinin doğması için uygun zemini oluşturmaya başlamıştı. Kapitalist sistemin kendileri için getirdiği yaşam şartlarından hoşnut olmayan işçilerin burjuvaziye karşı başlattıkları bireysel mücadelelerin zamanla kitlesel bir hal alacağını düşünen Marx'a göre, kaçınılmaz olan şey iki sınıf arasında yaşanacak büyük bir savaştı. Bunun yanında Marx, bu muhtemel savaşta her ülke proletaryasının ilk önce kendi burjuvazisiyle hesaplaşarak bu sınıfı devirmesinin gerekliliğine de inanmıştır (Marx ve Engels, 2003a: 109-112).⁵⁶⁶

Marx, proletarya partisinin devrimi sürekli kılmasının bir zorunluluk ve görev olduğunu vurgulamıştır. Önde gelen kapitalist ülkelerin proleterleri arasındaki birlik sağlanana ve hiç olmazsa belli başlı üretici güçler işçilerin ellerinde toplanana kadar geçen süreçte devrim sürekli kılınacaktır. Marksist düşünceye göre, devlet gücünü eline geçiren proletarya özel mülkiyetin herhangi bir değişikliğe uğratılması yerine yok edilmesiyle ve sınıf karşıtlıklarının görmezden gelinmesi yerine sınıfların ortadan kaldırılmasıyla ilgilenecektir (Marx ve Engels, 2003b: 170-172). Elbette Marx, proletarya devriminin bir anda sınıfsız bir topluma geçişi sağlamayacağını bilmektedir. Bu nedenle

⁵⁵⁸ ATALAY, Kenan -- Age

⁵⁵⁹ ATALAY, Kenan -- Age

⁵⁶⁰ ATALAY, Kenan -- Age

⁵⁶¹ ATALAY, Kenan -- Age

⁵⁶² ATALAY, Kenan -- Age

⁵⁶³ ATALAY, Kenan -- Age

⁵⁶⁴ ATALAY, Kenan -- Age

⁵⁶⁵ ÇELİK Sinem Karl Marx Ve Mihail Bakunin Arasındaki Proletarya Diktatörlüğü Tartışması:

SSCB Örneği Üzerine Bir Değerlendirme

⁵⁶⁶ ÇELİK Sinem Age

proletaryanın devlet aygıtına sahip olduktan sonra belirli adımlar takip etmesi gerektiğini düşünmektedir. Proletaryanın devrimde atacağı ilk önemli adımın ise egemen sınıf haline gelmeye yönelik olması gerektiğini savunan Marx'a göre, demokrasi savaşı ancak bu yolla kazanılacaktır. Proletarya, sağladığı söz konusu siyasal egemenliği tüm sermayeyi burjuvazinin elinden almak, bütün üretim araçlarını devleti temsil eden proletaryanın elinde merkezileştirmek ve üretici güçleri olabildiğince hızlı arttırmak şeklindeki belirli hedefleri gerçekleştirmek adına kullanacaktır. Marksist düşünceye göre, kendini bir sınıf olarak örgütlemek zorunda kalan işçilerin devrim yoluyla egemen sınıf haline gelmeleri ve eski üretim koşullarını zor kullanarak ortadan kaldırmaları durumu aslında kendi egemenliklerini de sonlandırmaları anlamını taşıyacaktır. Devrim sonrası oluşan ekonomik ve sosyal yapıda sınıf karşıtlıklarının hüküm sürdüğü kapitalist toplumun yerini, bireyin özgürlüğünün herkesin özgürlüğüne ön koşulu oluşturduğu komünal bir toplum almış olacaktır (Marx ve Engels, 2003a: 119-120).⁵⁶⁷

Bir kolektivist anarşist olan Bakunin⁵⁶⁸, Marksist Sosyalizmin sınıf karşıtlıklarının son bulabilmesi için proletaryanın devrim yoluyla ele geçirdiği devlet aygıtını kullanması gerektiğine ilişkin yukarıda özetlenen düşüncelerini kabul etmemiştir.⁵⁶⁹

Devletin olduğu yerde tahakküm ve dolayısıyla kölelik olduğunu iddia eden Bakunin, devlet aygıtının varlığını sürdürdüğü bir toplumda proletaryanın yönetici sınıf konumuna yükseleceği vaadinde bulunmanın bir yalandan ibaret olduğunu savunmuştur. Ayrıca, Marksistlerce ulusun tamamının yönetici olduğu ama kimsenin yönetilmediği vaadini inandırıcı kılmak amacıyla kullandıkları halk hükümeti argümanının gerçeği gizlediğini de ileri sürmüştür. Çünkü Bakunin'e göre halkın seçtiği bir avuç temsilcinin yönetimde bulunması yönetici bir azınlığın despotizminden³²⁰, başka bir anlam ifade etmemektedir.⁵⁷⁰

Bakunin bu yönetim şeklini gerçek bir diktatörlük olarak kabul etmektedir. Benzer şekilde "Proletarya Diktatörlüğü"nin de halkı özgürleştirmek şöyle dursun köleliği daha da arttıracığını savunan Bakunin'e göre, devletin varlığını sürdürdüğü bir toplumda halkların köleliği daha üzücü bir hal alacaktır.⁵⁷¹

Bir Proletarya Diktatörlüğü Olan SSCB'nin Bakunin'i Haklı Çıkaran Yanları

Devrime dair fikirleri Marksist düşünceyi benimseyenler tarafından hararetle savunulmaya devam eden Marx'ın, öngördüğü 'Proletarya Devrimi' ölümünden yaklaşık 34 yıl sonra gerçekleşebilmiştir. Ancak bu devrimin Rusya'da yaşanması ve başarıya ulaşması Marx'ın hiç beklemediği bir gelişme olmuştur.⁵⁷²

Oysaki Marx, devrimin önce yeterli proletaryaya sahip Britanya ve Almanya gibi en fazla sanayileşmiş kapitalist ülkelerde baş göstereceğine inanmaktaydı.⁵⁷³

Rusya'da devrimi gerçekleştirenler ise sosyalizme tedrici geçişi savunan bu ve benzeri Marksist ekollerin görüşlerini kabul etmeyen Lenin önderliğindeki gruptu. Lenin, parlamenter burjuva demokrasisi uygulamasının bulunmadığı ve kapitalizmin ileri düzeye

⁵⁶⁷ ÇELİK Sinem , Age

⁵⁶⁸ Mihail Aleksandroviç Bakunin tanınmış bir Rus devrimci ve kolektivist anarşizm kuramcısıdır. Anarşist düşünürlerin ilk kuşağının temsilcilerindendir ve Anarşizmin babaları olarak anılan düşünürlerden biridir. Vikipedi Doğum tarihi: 30 Mayıs 1814, Tver Guberniyası Ölüm tarihi ve yeri: 1 Temmuz 1876, Bern, İsviçre

⁵⁶⁹ ÇELİK Sinem , Age

⁵⁷⁰ ÇELİK Sinem , Age

⁵⁷¹ ÇELİK Sinem , Age

⁵⁷² ÇELİK Sinem , Age

⁵⁷³ ÇELİK Sinem Age

ulaşmadığı bir ülkede de devrimin başlayabileceğine inanıyordu. Rusya’da devrim arzulan Marksist ekoller içerisinde Lenin’in söz konusu görüşlerini benimseyenler çoğunluğu (Bolşevikler) oluşturmaktaydı. Devrimin işçilerin en büyük sınıf olduğu en ileri ülkelerde yaşanacağına ilişkin Marx’a ait öngörüyü bir kenara bırakan Lenin, bu gerekli değil demektedir. Marx’ın, köylülerin asla devrimci olamayacağı görüşünü de kabul etmeyen Lenin, belli şartlar ve liderlik altında bu kesime devrimci ruh verilebileceğini söylemekteydi. 1917 yılında yaşanan ve Çarlık rejiminin yıkılmasına yol açan Bolşevik devrimine destek veren kesimlerden bir tanesinin de köylüler olması Lenin’in bu görüşünü destekler niteliktedir. Lenin, devrim hareketinin başarıya ulaşması için güçlü sağlam bir çekirdek kadronun varlığını da gerekli görmekteydi. Çok katı ve sert disiplinli, acımasız bir partinin teşekkülünü bu nedenle zorunluluk olarak kabul ediyordu.⁵⁷⁴

Lenin, bu düşüncelerle kurduğu komünist partisinin mutlak hâkimiyeti altında devrim gerçekleştirmeyi amaçlamaktaydı. Sovyetlere iktidar vadeden Lenin önderliğindeki parti 1917 yılında amacına ulaşarak işçi ve köylülere dayanan “Proletarya Diktatörlüğü”nü kurabilmişti. Lenin, söz konusu bu diktatörlüğü geçici olarak addediyordu. Ona göre, devrimin ardından toplumun fertleri ile birlikte ekonomide sisteme uygun gerekli ilerlemeler gerçekleştirilerek tabii gelişimin nihai safhası olan sınıfsız topluma geçiş sağlanacaktı. Ancak burjuva sınıfının kalıntılarının tamamen ortadan kaldırılacağı ve pür komünizme varılacağı ana kadar “Proletarya Diktatörlüğü”nün görevinin devam etmesi gerektiğini de savunmaktaydı. Lenin’in savunduğu söz konusu görüşlerin ideolojik bir arka planı olmakla beraber Proletarya Diktatörlüğünün varlığını devam ettirmeye yönelik politik bir yanı da vardı. 1919 yılında bir konferansta gerçekleştirdiği konuşmasında Lenin, devlet denen makinenin bir burjuva yalanı olduğunu ve proletaryanın bunu ispat edeceğini söylemekteydi. Tarihsel süreç ise; Lenin ve takipçisi olan Bolşeviklerin iktidar gücünü ifade eden devleti ellerinde geçici olarak tutacaklarına ilişkin iddialarının gerçekliği yansıtmadığını göstermiştir. Yıllardır ezilen kesimlerin partisi savıyla ortaya çıkan Bolşevikler, devlet idaresini ele aldıktan kısa bir süre sonra iktidarlarını güçlendirme yoluna gitmişlerdir. Lenin döneminde Bolşevikler, olayları tam kontrol eder etmez mutlak iktidar yolunda engel olarak gördükleri politik karşıtlarını ortadan kaldırma Stratejisi gütmeye başlamışlardı. “Komünist Parti” içerisinde oligarşi ilkesinin geliştiği, buna bağlı olarak bürokrasinin ve dolayısıyla resmi kayırmacılığın başladığı şeklinde eleştiri yönelten bütün muhalif gruplar birer birer susturulmaya çalışılmıştı.⁵⁷⁵

Lenin’den Sovyetler Birliği idaresini miras alan Stalin, ilk iş olarak komünist parti içerisinde kendisine rakip gördüğü isimleri devre dışı bırakmaya başlamıştı.⁵⁷⁶

Stalin rejiminin en belirgin özelliği ise, politika ve uygulamaları neticesine devlet mekanizmasına ait gücü zirveye vardırmasıydı. 1928’de oluşturduğu İlk Beş Yıllık Plan’ı ile Rusya’nın zorla sanayileşmesi hamlesini başlatan Stalin, kulaklar olarak bilinen varlıklı çiftçilerin öldürülmeleri kaydıyla tasfiye edilmelerini, diğer çiftçilerin de devlet için üretmelerini şiddet kullanarak sağlamaya çalıştı. Yine onun döneminde, sayıları milyonlarla ifade edilebilecek sıradan yurttaş, uydurma suçlarla tutuklandı ve pek çoğu Sibiryadaki kamplarda zorla çalıştırıldı. Stalin, mutlak iktidarında şiddet kullanarak yapmaya çalıştığı kamulaştırma ve birçok kesime yönelik tasfiyeler ile 15 milyon civarında insanın ölümüne yol açmıştı. 1953 yılında ölen Stalin, 30 yıllık baskıcı iktidarı

⁵⁷⁴ ÇELİK Sinem Age

⁵⁷⁵ ÇELİK Sinem Age

⁵⁷⁶ ÇELİK Sinem Age

döneminde geri bir ülkeyi dev bir endüstri gücüne dönüştürmüş olmasına rağmen uzun vadede verimsiz, reforme edilemez olduğu anlaşılan ve 1991 yılında çöken bir sistem kurmuştu. Proletarya Diktatörlüğünün Sovyet halklarını sınıfsız bir toplum düzenine kavuşturacağı vadinin kısa süren bir hayal olduğu ise Sovyet Birliği'nin yıkılması ile görülmüştür. Marksist ideolojiyi benimseyen Bolşevikler tarafından kurulan Proletarya Diktatörlüğünün Marx'ın öngörüsünde yanıldığını göstermesidir.⁵⁷⁷

SIYASİ SOL PARTİLERDE⁵⁷⁸ DEMOKRASİ- veya PROLATERYA DİKTATÖRLÜĞÜ

EZİLENLERİN SOSYALİST PARTİSİ PROGRAMI' na göre

Özgürlük, Adalet, Halklara Eşitlik ve Barış! Politik Özgürlük' başlığında:

Bütün bunlara; ancak sosyalizme ulaşmayı hedefleyen, halklarımızın birleşik iradesine dayalı, işçi-emekçi iktidarında somutlaşan bir devrimci demokratik cumhuriyet son verebilir. Devrimci demokratik cumhuriyetle bu duruma son verilmesi, partimizin başta gelen hedefidir.

Üretim ilişkileri başlığında:

Sömürünün, özgürlükten yoksunluğun, toplumsal adaletsizliklerin, kadın-erkek eşitsizliğinin, yoksulluğun, açlığın, işsizliğin, ulusal, cinsel eşitsizlik ve zulmün üzerinde yükseldiği temel olan kapitalist mülkiyet ve üretim ilişkilerinin yerine sosyalist üretim ilişkilerinin geçirilmesi hedefiyle, üretim araçlarının devletsel ve toplumsal mülkiyeti yönünde **ilk tedbirler alınacaktır. Denmektedir...**

TKP Sesi grubu

TKB'nin Sesi sitesinde yayınlanan "durum" gazetesinde yayınlanan Likidasyon sonrası: Ürün ve Politika" başlıklı yazıda:

İşçi sınıfının öncülüğünde savaş vererek proletarya diktatörlüğüyle sosyalist bir toplumun inşasına ve nihai hedef olarak sınıfsız komünist bir topluma ulaşmayı amaçlamaktadır.⁵⁷⁹

1920 TKP⁵⁸⁰ (Toplumcu Kurtuluş Partisi)—

1920 TKP'nin Uygulama Programı'nda:

Siyasal alanda 1. Emperyalizmin ve işbirlikçi kapitalist oligarşinin tüm toplumun üzerine çöken asalak baskı aygıtını, halkın kendi kendini yönetmesi ilkesine dayalı yeni iktidar organlarıyla değiştirmek. **Gibi proletarya diktatörlüğüne yer verilmemiştir.**⁵⁸¹

Sosyalist devrimin temel gücü dünya işçi sınıfı ve emekçi halklardır. Zorunlu olarak enternasyonalist bir karakter taşıyan bu anti-kapitalist, anti-emperyalist mücadele, dünya kapitalist-emperyalist sistemi ulus-devletlerden, ulusal birimlerden oluştuğu için, ulus-devletler bizzat sistemin koruyucusu ve kollayıcısı oldukları için, **öncelikle bu birimler içinde siyasal iktidarın ele geçirilmesini**, bu ulus-devletlerin devrimci

⁵⁷⁷ ÇELİK Sinem Age

⁵⁷⁸ Aydemir Güler ve Kemal Okuyan'ın da içinde yer aldığı grup Komünist Parti (KP) adıyla yeni bir parti kurarken, Erkan Baş ve Metin Çulhaoğlu'nun da dâhil olduğu grubun kurdukları partinin ismi ise Halkın Türkiye Komünist Partisi (HTKP) olmuştu.

⁵⁷⁹ <https://tkp-web.com/>

⁵⁸⁰ Bu arada bir dönem TKP ile "isim tartışması" yaşayan "TKP 1920" grubu da 3 Mart tarihinde Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi imzalı kararında, 7 Haziran 2015 tarihinde gerçekleştirilecek Milletvekili Genel Seçimlerinde Halkların Demokratik Partisi - HDP adaylarını desteklemeyi karar altına almıştı.

⁵⁸¹ <https://tkp.org/>

dönüşümünü, Manifesto'nun diliyle söyleyecek olursak, "proletaryanın ulusun önder sınıfı durumuna gelmesini" gerektiriyor.

TKP (Aralık 2018 / Taslak revizyon 11)

V. Türkiye Komünist Partisi'nin Amacı; Sosyalizm! Başlığında... Marks ve Engels'in zora dayanan devrimin kaçınılmazlığı yolundaki öğretileri, yukarıda söylediğimiz ve açıklamalarımızın devamında ayrıntılandıracağımız gibi, burjuva devlet ile ilgilidir. Burjuva devlet yerini proleter devlete (proletarya diktatörlüğüne) sönme yoluyla değil, genel kural olarak, ancak ve ancak zora dayanan bir devrimle bırakabilir.

582

İşçi sınıfının politik iktidarı, Proletarya Diktatörlüğü ise Proletarya demokrasisidir. İşçi sınıfının, sosyalizmin kuruluşu ve geliştirilmesi için, içerden burjuvazi, dışarda ise emperyalizmden gelecek saldırılara karşı, kazanımları korumak ve ilerletmek için oluşturacağı devlet yapısı Proletarya Diktatörlüğü'dür. Proletarya Diktatörlüğü, sadece burjuvazinin karşı-devrim girişimlerine karşı bir baskı aracı olarak değil, iç ve dış siyasetin, ekonominin, güvenliğinin, ordunun, eğitimin, kültürün, sosyal hizmetlerin, yeniden, sosyalist anlamda örgütlenmesi için de, sosyalizmin kuruluş, gelişme ve komünizme büyüme süreçlerinde de, devlet Komünist Toplum Düzeninde sönümleninceye dek sürecek bir devlet yönetim biçimidir. Sosyalist Devrim ile Proletarya Diktatörlüğü kurulur, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet kaldırılarak, üretim araçları toplumsallaştırılır ve merkezi planlı ekonomiye geçiş örgütlenir. Sosyalist Devrim ile ulusal sorunların çözümü konusunda kalıcı dönüşümler anayasal temelde yerine getirilir. Türkiye Federatif Sosyalist Cumhuriyeti siyasi ve ekonomik anlamda demokratik-merkeziyetçi bir örgütlenme olacaktır. Eyaletler, Bölgeler, İl, İlçe, Semt, Kasaba, Köyler ve Mahalleler yukarıdan aşağı bu merkezi proletarya erkinin yapılanmaları olacak ve aynı zamanda, karar oluşturma süreçleri, yerelden, bölgeden ve eyaletten merkeze en demokratik, katılımcı, kolektif iradeyi yansıtacak şekilde örgütlenecektir. Yerel plandaki yasama, yürütme ve yargı güçleri, doğrudan merkezdeki ilgili organlara bağlı olacaktır. Merkezi iktidarın tüm seçilmiş organları en alt idare birimleri olan mahalle ve köylerden başlamak üzere her düzeyde seçilerek göreve geleceklerdir. Siyasi konumu ya da mevkisi ne olursa olsun, tüm yurttaşlar hukuk önünde eşit olup, hiç kimse için "özel" bir hukuk söz konusu olmayacaktır. Türkiye Komünist Partisi'nin politik önderliğinde ve doğrudan katılımı ile oluşacak Devrimci Halk Cephesi, bileşeni olacak olan toplumsal katmanları temsil eden toplumsal kuruluşların ve yığın örgütlerinin bütünlüğünde, aşağıdan yukarıya seçilerek gelecekler, oluşacak olan her düzeyde Meclis'ler en üst yönetim organı olan Türkiye Federatif Sosyalist Cumhuriyet Meclisi'nin merkezi idaresinde yönetilecektir.⁵⁸³

Türkiye Federatif Sosyalist Cumhuriyeti, bugüne dek coğrafi olarak belirlenen bölgeler ile değil, ulusların, kültürlerin yer alımına ve tarihsel geçmişe göre siyasi olarak yeniden yapılandırılır. Akdeniz, Anadolu, Ege, İstanbul, Karadeniz, Marmara, Mezopotamya ve Trakya Federatif Eyaletleri kurulur. Bunun yanı sıra, Federatif Eyaletler bünyesinde, ulusal özelliklerin yoğunluğuna, tarihsel köklerine ve kültürel geçmişlerine koşut olarak Özerk Bölgeler yapılandırılır. Arabistan, Ermenistan, Gürcistan, Lazistan, Kürdistan Özerk Bölgeleri ilgili Eyaletler içinde oluşturulur. Abhaz, Arnavut, Asuri-Süryani, Çerkeş, Roman, Pomak vb. halklarının da yoğun yaşadıkları Federatif Eyaletlerde, kendilerine özel statüler ve anayasal haklar tanınır. Aleviler,

⁵⁸² <http://www.tkp-online.org>

⁵⁸³ <http://www.tkp-online.org>

Asuri-Süryaniler, Ezidiler gibi ibadet hakları kısıtlanan ve yok edilen, anayasal güvence altında olmayan kültürel haklar, eşit haklılık temelinde yeniden düzenlenir.⁵⁸⁴

Proletarya Enternasyonalizmi, Sosyalist Türkiye'nin uluslararası politikada temel ilkesi olacaktır.⁵⁸⁵

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİ PROGRAMI' na göre-(SİP)

SİP-Komünist Parti'nin amacı, bölümünde sosyalizmin kuruluşu şöyle anlatılmaktadır...

“Komünist Parti'nin amacı, sosyalist devrim ve sosyalizmin kuruluşudur. Sosyalizmin kuruluş sürecinin başlangıç noktası bir siyasal devrimdir. Bu siyasal devrimin öncü gücü, siyasal ve ideolojik olarak, işçi sınıfıdır.” “Kapitalizm koşulları altındaki mücadele döneminde, partinin tüm siyasal açılımları bu programın yaşama geçmesinin zorunlu koşulu olan sosyalist iktidar perspektifi doğrultusunu gösterir.” Temsili demokrasi açısından, bugün yönetimler birçok riskle karşıya kalmakta ve toplumlar yönetilemez hale yelmektedir. Yönetim bir risk, kararlar ayrı bir risktir. İşte bu kararlara halkı da dâhil ederek, oradaki vatandaşlarla paylaşmak, alınan riskleri de azaltacaktır. Kamuya karşı yöneten tepkileri de minimize edecektir.⁵⁸⁶

“Sol”-liberalizm, işçi sınıfının ve solun hitap ettiği toplumsal kesimlerin nezdinde emperyalizmi aklama görevini başarıyla yerine getirdi. Avrupa Birliği (AB), yalnızca Avrupa'da değil, bir entegrasyon projesi olarak, ideolojik alanda da sola karşı önemli işlevler üstlendi.⁵⁸⁷

Karşı-devrim sonrasında kapitalist restorasyon süreci yaşayan Rusya Federasyonu, bu direnç noktaları arasında öne çıktı ve diğer öznelerin bir bölümüyle beraber hareket etme yeteneği kazandı. Çin ve Rusya'nın beraber hareket edebilmesi, Hindistan ve Brezilya gibi ülkelerin kendilerine özgü bir hareket alanı kazanmaları, dünya sisteminde bozucu etkiler yaratmaya başladı.⁵⁸⁸

Küba sosyalizm bayrağını düşürmedi. Latin Amerika'da anti-emperyalist hareketler iktidara geldi ve Venezuela başta olmak üzere bazı ülkeler ilerici yönelimlere girdi.⁵⁸⁹

Türkiye sosyalizmi çağırıyor başlığı altında da Cumhuriyet'in tarihi, kurucu sınıfın tarihsel reflekslerinin ürünüdür. Daha yolun başında ilericiliğe karşı baskıcı yüzünü göstermekten çekinmeyen Türkiye kapitalizmi, otoriter eğilimlerini gelenekselleştirirken hiç duraksamadı Soğuk Savaş sırasında Sovyetler Birliği'ne karşı oluşturulan anti-komünist hattın ileri karakolu olmayı kabul eden ve uluslararası kapitalist sistemdeki işbölümü içinde kendisini böyle tanımlayan 1923 Cumhuriyeti, aslında kendi sonunu hazırlayan süreci de hızlandırıyordu. Günümüzde dinci gericiğin kalıcı bir şekilde siyasal ve toplumsal yaşantının içine yerleştirilmesi konusunda Bu köklü dönüşüm Birinci Cumhuriyetin sonu anlamına geliyordu.⁵⁹⁰ Birinci Cumhuriyetin bitişinin belirlediği koşullarda Türkiye işçi sınıfı yeni bir sosyalist cumhuriyet hedefiyle hareket etmek, bu doğrultuda aydınlanmacı, bağımsızlıkçı ve anti-emperyalist bir mücadele vermek zorundadır. Bu cumhuriyet, Türkiye'de sosyalist devrimin zaferiyle kurulacaktır. Burjuvazinin bu coğrafyada laiklikle barışması mümkün değildir.⁵⁹¹ Türkiye

⁵⁸⁴ <http://www.tkp-online.org>

⁵⁸⁵ <http://www.tkp-online.org>

⁵⁸⁶ OKTAY, Tarkan, *Yerel Yönetim Söyleşileri*

⁵⁸⁷ TKP, *Sosyalizm Programı*

⁵⁸⁸ TKP, *Sosyalizm Programı*

⁵⁸⁹ TKP, *Sosyalizm Programı*

⁵⁹⁰ TKP, *Sosyalizm Programı*

⁵⁹¹ TKP, *Sosyalizm Programı*

kapitalizmi, bu gericilik dönemi boyunca da, ülkemizdeki aydınlık ve ilerici birikimi tüm uğraşlarına karşın yok edememiştir. Haziran Direnişi sırasında milyonların sokağa dökülmesi, kitlelerin hareket yeteneğini kaybetmediğinin, insanlığın sermaye düzeni tarafından kapsanamayacağı, aydınlanmacı ve ilerici birikimin toplumsal bir karşılığı olduğunun göstergesidir.⁵⁹² 2014 yılında Türkiye Komünist Partisi saflarında açığa çıkan kriz de bu koşullardan bağımsız ele alınamaz. Komünist Parti, parti içinde yaşanan krizde, Marksizm-Leninizmin geleneksel parti formuna sahip çıkma, ideolojik ve siyasi olarak partili geleneği devam ettirme ısrarının bir sonucudur.⁵⁹³ Komünist Parti, burjuva parlamenter sisteminin bir parçası olarak gördüğü seçimlere toplumu örgütlenme noktasından yaklaşır ve bu pratiği sosyalizm propagandası bağlamında zenginleşen toplumsal seslenme kanalları açısından önemser. Ancak burjuvazi ve onun siyasi temsilcilerinin sandığı tıkanan sistemin meşruiyet sorunlarını aşmanın bir yolu olarak görme stratejisi nedeniyle seçimler gittikçe anlamını yitirmektedir.⁵⁹⁴

Sosyalizm Programı⁵⁹⁵

B. Komünist Parti'nin amacı

vii. İşçi sınıfının enternasyonalist bilinçle eğitilmesi için çaba gösterir;

A. Siyasal Yapı

2. a)İktidar organları, fabrikalar, atölyeler, bürolar, çiftlikler, okullar ve kırsallardan başlayarak yukarıya doğru uzanır.

b) 16 yaşına girmiş her yurttaş, bütün yönetim kademeleri için seçme ve seçilme hakkına sahiptir.⁵⁹⁶

TÜRKİYE KOMÜNİST HAREKETİ⁵⁹⁷ sitesine göre

3. Sosyalizmde Eşitlik Nasıl Sağlanacak?⁵⁹⁸

İşçi sınıfının iktidarında bütün fabrikalar, madenler, toprak, enerji kaynakları, yani **bütün üretim araçları kamu mülkiyetine geçirilecek, devletleştirilecektir.** Kısacası halkın malı halka verilecek; toplum tarafından yaratılan değerlere el koyan azınlığın elinden alınacak, zenginler yoksullar, sömürenler emekçiler ayrımı ortadan kaldırılacaktır. Böylece herkes iş sahibi olacak, üretim sürecine katılacak ve emeği ile geçinecektir. Eşitliğin sağlanması açısından toplumsal üretim sürecinde eşitlenen toplum, yasal, hukuki alanlarda buna uygun adımlar ile de güvenceye alınacaktır. Bu açıdan kapitalist düzende maddi hiçbir gerçekliğe oturmayan eşitlik söylemi, sosyalizmde ayakları üzerine oturtulacaktır.⁵⁹⁹

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

TİP, Saray Rejimi'nin yıkılışının Türkiye emekçilerinin ve halkın ilerici kesimlerinin ortak mücadelesiyle mümkün olacağını saptar. Türkiye'nin Saray

⁵⁹² TKP, Sosyalizm Programı

⁵⁹³ TKP, Sosyalizm Programı

⁵⁹⁴ TKP, Sosyalizm Programı

⁵⁹⁵ II. Sosyalist İktidarın Programı I. temel tanımlar ve amaç

⁵⁹⁶ TKP, Sosyalizm Programı

⁵⁹⁷ (Hikmet YAVAŞ, -) Geçmişte olan bağları dışında TKP ile ne ideolojik, ne politik, ne de örgütsel uzak yakın ilgileri kalmayan bu grup, üstelik SİP ile girdiği çekişmede burjuvazinin yöntemlerine başvurarak önce Toplumsal Kurtuluş Partisi adını aldı, sonra savcılığa başvurarak bir günde adını TKP 1920'ye çevirdi, Erkan Baş, partimizden atılan Ulvi Oğuz'un da aralarında bulunduğu gruptan dayak yediler ve parti adını daha da kirlettiler.

⁵⁹⁸ <http://tkh.org.tr>

⁵⁹⁹ <http://tkh.org.tr>

Rejimi'nden kurtuluşu, Cumhuriyet tarihinin önceki bir evresine geri dönüş hedefiyle sağlanamaz. Ülkenin Saray Rejimi'nden kurtuluşu, ancak **Devrimci Cumhuriyet mücadelesiyle mümkündür.**⁶⁰⁰

Devrimci Cumhuriyet, Saray Rejimi'ne son verecek olan Türkiye emekçilerinin, ilerici ve özgürlükçü toplum kesimlerinin halkçı bir program etrafında buluşmasının zeminidir. İşçi sınıfı ile ilerici ve özgürlükçü toplum kesimlerinin ortak mücadelesine dayanan Devrimci Cumhuriyet yaklaşımı, TİP'in sosyalist devrim yürüyüşünü güçlendirecek, sosyalizmin ülke ölçeğinde kitleselleşmesini sağlayacak ve siyasal iktidarın ele geçirilmesini işçi sınıfının ve halkın gündemine sokacaktır. **Devrimci Cumhuriyet** yaklaşımının öngördüğü mücadele cephesi, sermaye sınıfının veya devlet aygıtının herhangi bir unsuruyla ittifakı kesin olarak dışlar; ayrıca sermaye egemenliğinin aklanarak yeniden tesis edilmesine karşı da etkin bir mücadele yürütür.⁶⁰¹

İşçi sınıfı ile ilerici ve özgürlükçü toplum kesimlerinin ortak mücadelesine dayanan radikal ve kitlesel bir halk hareketi, Saray Rejimi'ne karşı mücadelenin en etkili yoludur. Devrimci Cumhuriyet perspektifi, böylesi bir mücadelenin, onun bileşenlerinin ve ortak taleplerinin inşa edileceği zemindir. Saray Rejimi'ne karşı yükselen halk hareketinin ivmesini sosyalizme yönlendirmek de TİP'in sosyalist devrim yaklaşımının doğal sonucudur. Bu anlamda Devrimci Cumhuriyet mücadelesini sosyalist devrim mücadelesinin bir gündemi olarak gören TİP, Saray Rejimi'ne karşı emekçiler ile ilerici ve özgürlükçü toplum kesimlerini Devrimci Cumhuriyet zeminindeki bir cephede yan yana getirmeyi hedefler. TİP, Devrimci Cumhuriyet mücadelesinde edinilen tüm kazanımların korunması ve güçlendirilmesinin de yalnızca sosyalist devrime ilerlemekle mümkün olduğunu savunur.⁶⁰²

KURUCU MECLİS VE SOVYET CUMHURİYET

Kurucu Meclis ve onun bolşevikler tarafından dağıtılması:

Kurucu Meclis sorununda, Kautsky biçimsel bir görüşle yetiniyor. Ben tezlerimde, devrim çıkarlarının Kurucu Meclisin resmi haklarından önce geldiğini açıkça söyledim ve birçok kez yineledim. Salt biçimsel demokratik görüş, proletarya ve proleter sınıf savaşımı çıkarlarının önceliğini kabul etmeyen burjuva demokratın görüşüdür. Sovyetler ile Kurucu Meclis arasındaki uyuşmazlığın, sınıflar savaşımı görüşünü benimsemeyen bir tarihinin bile bir yana bırakamayacağı bir tarihi var. Sovyetlerin proletaryanın görkemli bir savaş örgütü, büyük bir geleceğe aday bir örgüt olduklarını kabul ediyor. Her devrim sürekli ve üstelik amansız bir savaşımıdır ve proletarya da bütün ezilenlerin öncü sınıf, her kategori ve her sınıftan ezilenlerin bütün kurtuluş özelemlerinin odağı ve merkezidir. Sovyetler, ezilen yığınların savaşım organları, bu yığınların anlayışlarını ve düşünce değişikliklerini, başka herhangi bir kurumdan elbette son derece daha hızlı bir biçimde, çok daha büyük bir bütünlük ve bağlılık ile yansıtmış ve dile getirmişlerdir (Sovyet demokrasisini daha yüksek bir demokrasi tipi durumuna getiren nedenlerden biri de, işte bu). Öyleyse tek başına Sovyetlerin tarihçesi, Kurucu Meclisin gerici ve dağıtılmasının da kaçınılmaz olduğunu gösteriyor⁶⁰³

⁶⁰⁰ Türkiye İşçi Partisi Devrim Programı 2. Bölüm: Mücadele Programı Saray Rejimi'ne Karşı Devrimci Cumhuriyet Cephesi

⁶⁰¹ Türkiye İşçi Partisi Devrim Programı 2. Bölüm: Age

⁶⁰² Türkiye İşçi Partisi Devrim Programı 2. Bölüm: Age

⁶⁰³ V. İ. LENİN- Age

DEVİRİM

Lenin işçi sınıfı iktidarı aldıktan sonra da devrimciydi.⁶⁰⁴

Lenin gençlik yıllarında, Rusya'da özgürlüğü getirecek yolu araştırmaya başladığında marksizm ile tanıştı. Özgürlük için çarlık yönetimini yıkmak, feodal kalıntıları ve kapitalizmi ortadan kaldırmak gerekiyordu. Köylü sosyalistleri Narodnikler yanlısı yoldaydı.⁶⁰⁵

Lenin *Halkın Dostları Kimlerdir?* Kitabında devrim konusundaki ilk düşüncelerini şöyle dile getirdi: Rus İşçisi, Tüm Demokratik Ögelerin Başını Çekerek Mutlakıyeti Devirecek Ve Rusya Proletaryasını (Bütün Ülkelerin Proletaryası İle Yan Yana) Açık Siyasal Savaşımın Düz Yolundan Komünist Devrimin Zaferine Götürecektir.⁶⁰⁶

Rusya 1905 yılını tarihsel olaylarla karşıladı.⁶⁰⁷

Çarın yalanlarına inanan Papaz Gapon, işçileri Çar'a dilekçe vermek için Kışlık Saray'a gitmeye çağırdı. Çarlık polisi, papaz Gapon'a inanıp yola çıkan işçilerin üzerine kurşun yağdırdı. Bin işçi öldü, beş bin kişi yaralandı. Bu katliam tarihe Kanlı Pazar olarak geçti.⁶⁰⁸

Lenin'e göre ise proletaryanın öncülüğünde tüm halkın katıldığı bir devrim olacaktır. Bütün halkın başında ve özellikle **köylülüğün başında, eksiksiz özgürlük için, tutarlı bir demokratik devrim için**, bir cumhuriyet için: Bütün emekçilerin ve sömürülenlerin başında sosyalizm için! Devrimci proletaryanın pratikteki siyaseti işte bu olmalıdır.⁶⁰⁹

Lenin'e göre devrimin iki aşamasında da proletarya öncü güç olmalıdır. Devrimin burjuva demokratik aşamasında köylülükle; sosyalist aşamada yoksul köylülükle, yarı-proleter unsurlarla ittifak yapmalıdır. Proletarya, (...) köylü yığınlarıyla ittifak kurarak, demokratik devrimi sonuna kadar götürmelidir. Proletarya, (...) halkın yarı-proleter unsurlarıyla ittifak kurarak sosyalist devrimi başarmalıdır.⁶¹⁰

Lenin *İki Taktik*'te burjuva devrimin iktidar sorununa da açıklık getirir. Rusya'daki devrimin iki olası yolu ve iki olası sonucu vardır. Rusya'da ekonomik ve siyasal sistemin dönüşümünün burjuva demokratik doğrultuda olması zorunludur ve kaçınılmazdır. (...) ⁶¹¹

Ya 1. olaylar devrimin Çarlık üzerinde kesin bir zaferiyle son bulacaktır;

Ya da 2. bu güçler kesin bir zafer için yetersiz kalacak ve olaylar Çarlık ile burjuvazinin en tutarsız ve en çıkarıcı unsurları arasındaki bir pazarlıkla sonuçlanacaktır. Devrimin Çarlık üzerindeki kesin bir zaferi, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün kurulması demektir.⁶¹²

Bu diktatörlük devrimci gelişmenin bir dizi ara aşamaları olmaksızın, kapitalizmin temellerini etkilemeyecektir. Böyle bir zafer, henüz burjuva devrimimizi hiçbir biçimde sosyalist devrime dönüştürmeyecektir; demokratik devrim bir anda burjuvazinin toplumsal ve ekonomik ilişkilerinin sınırlarını geçmeyecektir.⁶¹³

⁶⁰⁴ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶⁰⁵ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶⁰⁶ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶⁰⁷ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶⁰⁸ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶⁰⁹ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶¹⁰ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶¹¹ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶¹² Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶¹³ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

Burjuva Demokratik Devrim, feodalizmi feodal kalıntıları ortadan kaldırarak kapitalizmin devrimci yolunu açacaktır. Köylülüğün yararına, toprak mülkiyetinin köklü yeniden dağılımını gerçekleştirecek, tutarlı bir burjuva demokrasisi kuracaktır. Bu demokrasi, genel olarak küçük burjuva olan köylülüğe dayandığı için devrimci demokratik bir küçük burjuva cumhuriyeti olacaktır. Burada önümüzdeki yol, otokrasiden cumhuriyete değil de, **küçük burjuva demokratik cumhuriyetten** sosyalizme doğru uzanır.⁶¹⁴

Lenin'in İki Taktikte çizdiği devrimin rotası şöyledir.⁶¹⁵

—Proletarya köylükle (küçük burjuvaziyle) ittifak yaparak, bir küçük burjuva cumhuriyet kuracaktır.

— Küçük burjuva cumhuriyet kapitalizmi Avrupa tarzı yoldan geliştirecektir.

—Küçük burjuva cumhuriyetin iktidar biçimi, işçilerin ve köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü olacaktır.

— Bu iktidar feodal kalıntıları tümüyle temizleyecektir.

— Gelişkin bir burjuva demokrasisi kurulacaktır.

— Ancak bundan sonra sosyalist devrim gündeme gelecektir.

Oysa Şubat devriminde küçük burjuva bir cumhuriyet kurulmamıştır.

İktidara burjuvazi gelmiştir. Köylülük proletaryayı değil, burjuvaziye izlemiştir.⁶¹⁶

İki devrimin iç içeliği

Lenin burjuva devrim ile sosyalist devrimin birbirine bağlanması gerektiğini savunur. Proletarya burjuva devrimden sonra kurulacak olan devlet içinde sosyalist devrime ilerlemenin garantisi olacaktır.⁶¹⁷

Lenin'e göre burjuva demokratik devrim feodalizme ve gericiliğe karşı kesin zafer kazandığında, küçük burjuvazinin (köylülüğün) devrimciliğinin sınırına gelmiş olacaktır. O noktadan sonra proletarya için **sosyalist devrim mücadelesi başlayacaktır.**⁶¹⁸

Bugünkü devrimin kesin zaferi, demokratik devrimin sona erdiği ve sosyalist devrimin kararlı savaşımının başladığı nokta olacaktır. Köylülüğün bugünkü istemlerinin karşılanması, gericiliğin tümüyle bozguna uğratılması ve demokratik cumhuriyetin gerçekleşmesi, burjuva devrimciliğinin ve hatta **küçük burjuva devrimciliğinin son sınırını belirleyecek** ve proletaryanın sosyalizm için gerçek savaşımının başlangıcı olacaktır.⁶¹⁹

Lenin demokratik devrimin, sosyalist devrime bağlanması konusunda ısrarlıdır. Fakat Rusya için demokratik devrimin (proletaryanın ve köylülerin devrimci diktatörlüğünün) ilk aşama olarak gerçekleşmesini zorunlu görmektedir. “İki devrim iki aşama” görüşüne göre, iki devrim arasında kapitalizmin gelişme evresi yer alacaktır. Sosyalist devrim ikinci aşama olarak ortaya çıkacaktır.⁶²⁰

Ancak Lenin her iki devrim aşamasını birbirinin karşısına koymaz. Bu iki devrimin **bazı unsurlarının** iç içe geçebileceğini söyler. Hepimiz burjuva devrim ile sosyalist devrimi karşı karşıya koyarız; hepimiz ikisi arasındaki keskin bir ayrımın mutlak bir zorunluluğu konusunda direniriz; ama tarihin akışı içerisinde, **bu iki devrimin tek tek özgün unsurlarının iç içe geçmiş oldukları** yadsınabilir mi? (...) Avrupa'daki

⁶¹⁴ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶¹⁵ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶¹⁶ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶¹⁷ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶¹⁸ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶¹⁹ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶²⁰ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

geleceğin sosyalist devrimi, demokrasi alanında geride bırakılmış olan, bir sürü tamamlanmamış şeyi tamamlamak zorunda kalmayacak mı?⁶²¹

Lenin'in kesintisiz devrim anlayışı

Lenin Eylül 1905 tarihli Sosyal-Demokrasinin Köylü Hareketiyle İlişkisi adlı makalesinde açık olarak kesintisiz devrimden yana tutum alır. Demokratik devrimden **sonra** derhal, gücümüz oranında, sınıf bilinçli ve örgütlü proletaryanın gücü oranında sosyalist devrime geçmeye başlayacağız. **Biz kesintisiz devrimden yanayız.** Yarı yolda durmayacağız.⁶²²

Lenin'in *İki Taktik*'te de demokratik devrimde çakılıp kalma mantığına sahip olmadığı söylenebilir. Lenin için temel amaç her zaman sosyalist devrimdir. Ne var ki, *İki Taktik*'te demokratik devrim ile sosyalist devrim arasına bir burjuva demokrasisi (kapitalizmin gelişmesi) girer. İki devrim arasındaki zaman aralığı daha fazladır. Yukarıda aktardığımız makalede ise iki devrim arasındaki uzaklık kısalmıştır; birbirini kesintisiz biçimde tamamlar.⁶²³

Ne var ki, hem *İki Taktik*, hem de yukarıdaki makalede önce demokratik devrimin zaferinin sağlanması, sonra sosyalist devrime geçilmesi anlayışı varlığını korumaktadır. Lenin'de henüz demokratik istemler ile sosyalist istemleri bir potada karıştırıp, sosyalist devrimi tek bir devrim süreci olarak algılamak yoktur. Lenin 1917 Nisan ayından sonra bunu savunacaktır.⁶²⁴

ENTERNASYONALİZM NEDİR?

1-Enternasyonal: Uluslararası Emekçiler Birliği, diğer ismiyle "Birinci Enternasyonal": işçi sınıfına ve sınıf çatışmasına dayanan, sosyalist ve komünist çizgideki siyasi partilerin ve sendikaların oluşturduğu, dünya işçileri arasındaki dayanışmayı temsil eden ilk büyük uluslararası sosyalist örgüt.

Kurucuları; Edward Spencer Beesly, Henri Tolain, George Odger, Eugène; Varlin
Kuruluş tarihi: 28 Eylül 1864

II-Enternasyonal: İkinci Enternasyonal, hazırlıklarla geçen uzun yıllardan sonra komünist partiler tarafından uluslararası sosyalizm mücadelesini yürütmek amacıyla 1889'da kurulan organizasyon. 1876'da dağılan Birinci Enternasyonal'in görüşlerine paralel olarak anarko-sendikalist hareket organizasyona yine kabul edilmemiştir. Kuruluş tarihi; 14 Temmuz 1889, öncüleri; Birinci Enternasyonal

III-Enternasyonal:⁶²⁵ Komintern 1919 Martında, savaş komünizmi döneminin ortasında Vladimir Lenin ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi tarafından kurulan, "silahlı kuvvetler de dahil tüm mümkün araçlarla... Kurucusu: Vladimir Lenin, Kuruluş tarihi: 2-6 Mart 1919, Moskova, Rusya, Çalışmalarına son verdi: 1943, Öncüleri: İkinci Enternasyonal, Zimmerwald Left

Bu durum karşısında Rus devriminin önderlerinden Troçki, 1938 yılında **4. Enternasyonal'in** kurulduğunu ilan etti. Ancak bu örgüt içinde bulunduğu objektif koşullar nedeniyle kitleleşemedi, Troçki'nin bazı yanlış öngörülerini dogmatik bir biçimde savundu ve 1960'lı yılların sonunda çeşitli hiziplere ayrılmaktan kurtulamadı.

⁶²¹ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶²² Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶²³ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶²⁴ Turan, Sait Almuş - Mehmet İnanç Age

⁶²⁵ Resmi olarak, Üçüncü Enternasyonal, 1919 Martında Moskova'daki birinci kongresinde kurulmuştur.

Filistinli devrimci ve İngiliz Sosyalist İşçi Partisi kurucularından Tony Cliff ise geliştirdiği devlet kapitalizmi teorisiyle 4. Enternasyonal'in sorunlarını giderdi. Bugün dünyanın dört bir yanında Cliff'in düşünceleri etrafında şekillenen ve International Socialist Tendency'nin (Uluslararası Sosyalist Akım) Parçalarını Oluşturan Örgütler Bulunuyor.

Enternasyonalizm Nedir?

Tersine, ordunun dağılmasından kaçınmış ve kaçınabilmiş büyük devrim yoktur. Çünkü ordu geleneksel olarak eski rejimin sürdürülmesine yarayan alet, burjuva disiplinin, sermaye egemenliğinin en sağlam savunma aracı ve emekçilerin sermayeye kölece bağlılık ve bağımlılık okuludur. Karşı-devrim, ordunun yanında silahlı işçilerin varlığına hiçbir zaman hoşgörü göstermemiştir ve gösteremezdi de. Fransa'da, diye yazıyordu Engels, her devrimden sonra, işçiler silahlanmışlardı; "demek ki, iktidarda bulunan burjuvalar için, işçilerin silahsızlandırılması ilk görevdi". Silahlı işçiler yeni ordunun çekirdeği, yeni toplumsal düzenin örgütlenme hücreleri idiler. Bu hücreyi ezmek, büyümesini önlemek, burjuvazinin ilk kaygısı işte buydu. Her yengin devrimin ilk kaygısı, Marx ve Engels bunu birçok kez belirtmişlerdir, eski orduyu yıkmak, onu terhis etmek, yerine bir yenisini geçirmektir.⁶²⁶

İktidara geçen yeni toplumsal sınıf, eski orduyu büsbütün dağıtmadan dağılma, diye haykırırlar bu konuda gerici ya da yalnızca ödle küçük-burjuvalar; güç bir dönemden elde hiçbir ordu yokken geçmeden bu dönemden Büyük Fransız Devrimi de geçti; çetin bir iç savaşta, yeni bir orduyu, yeni bir disiplini, yeni sınıfın yeni askeri örgütünü yavaş yavaş kurmadan, hiçbir zaman bu iktidara geçip onu pekiştirememiştir ve şimdi de geçip pekiştiremez. Tarihiçi Kautsky eskiden bunu anlıyordu. Kautsky unuttu.⁶²⁷

Sosyalizm uluslara karşı zor kullanılmasına karşıdır. Bu, yadsınamaz. Ama sosyalizm insanlara karşı zor kullanılmasına da karşıdır. Bununla birlikte, Hristiyan anarşistler ile Tolstoyular dışında henüz hiç kimse, bundan sosyalizmin devrimci zora karşı olduğu sonucunu çıkarmamıştır. Öyleyse, gerici zor ile devrimci zoru ayırdeden koşulları çözümleneksizin, genel olarak zordan söz etmek, devrimden vazgeçen bir hamkafa olarak ortaya çıkmak ya da yalnızca kendini ve başkalarını yanıltmacalarla aldatmak demektir.⁶²⁸

Devrimden önce kurulmuş ve devletten sonra da varlığına devam etmiş yönetici kurumlardır. Stalin döneminde güçlerini ciddi ölçüde kaybetmişlerdir sadece işçiler ve köylüler, yani kapitalist sistemde üretim araçlarından yoksun bırakılan kesimler, sovyet seçimlerinde oy kullanabilir ve sovyetlere seçilebilirlerdi. Daha sonraları proletarya tanımı genişletilmiş, beyaz yakalılar (mühendisler, doktorlar vs.) sovyet seçimlerinde oy verebilmeleri ve sovyetlere seçilebilmeleri kararlaştırılmıştır bu kesimlerin dışında kulak diye adlandırılan zengin toprak sahipleri, çarlık döneminde hükümette yer alan vekiller, çarlık bürokrasisinde çalışan bürokratlar, beyaz orduda savaşan askerler ve tabii ki devrim öncesi ticaret ve sanayi burjuvazisinin mensuplarının sovyetlerde temsiliyet hakkı yoktur.⁶²⁹

Devrim öncesinde sovyetlerde menşevikler ve devrimci sosyalistlerin temsiliyet hakkı varken, devrim sonrası bu partiler sovyetlerde temsil edilmemiştir. Sol partilerin varlığını sürdürmeleri sovyetlerin daha güçlü bir şekilde varlığını sürdürmesine yardımcı olurdu diye düşünüyorum. Politik güç Stalin döneminde merkez komite ve politbüro'nun

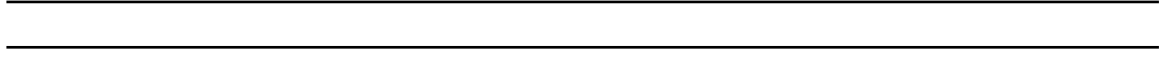
⁶²⁶ V. İ. LENİN- *Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky*

⁶²⁷ V. İ. LENİN- *Age*

⁶²⁸ V. İ. LENİN- *Age*

⁶²⁹ *Ekşi Sözlük*

elinde toplanmasaydı (bunun pek çok sebebi vardır) alttan demokrasinin tek ve en gerçek temsilcileri olabilirdi sovyetler.⁶³⁰



Kaynakça

AKALIN, A. (tarih yok). Paris Komünü dünyayı değiştirmişti.

ALMIŞ Turan, S. -İ. (tarih yok). Devrime adanmış bir beyin: Lenin.

⁶³⁰ *Ekő Sözlük*

- ARSLAN, A. Y. (tarih yok). 1963'ten Günümüze, Yerel Seçim Sonuçları Temelinde. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi*.
- ARSLAN, E. (23-24 Haziran 2012). Türkiye'de Gençlik, Sosyal Medya ve Siyasal Katılım. *Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği*.
- ATALAY, K.(tarih yok).Sosyalist Demokrasi ve Proletarya Diktatorluğu Kavram. *Birikim* 39, 28.
- BAYRAKTAR, U. (2016). Sürdürülebilir Kentler Yerel Müsterekler Siyaseti İçin e-Katılım. *TESEV Yayınları*.
- ÇELİK Fikret, Y. F. (05-07/05/2016). Modern Demokratik Toplum Tasavvurunun Oluşmasında, “Siyasal Kültür” ve “Demokrasi Kültürü” Olgularının Yeri. *International Journal of Academic Value Studies-2 (4) : 46-58*.
- ÇELİK, S. (Ekim 2016). Karl Marx Ve Mihail Bakunin Arasındaki Proletarya Diktatörlüğü Tartışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt: 9 Sayı: 46*.
- DURDU, Z. (2018). Siyasal Kültür, Modern Devlet Ve Demokrasinin Demokratikleştirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt: 11 Sayı: 61*.
- ERDAL, S. (tarih yok). Yerel Demokrasi ve Yerel Yönetimlere Halk Katılım Kavramı.
- EROĞLU, H. T. (tarih yok). Yönetime Katılma Biçimleri Ve Yerel Yönetimlerde Demokratik Mekanizmalar. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*.
- GÖRÜN, M. (2006). Yerel Demokrasi Ve Katılım. *Yönetim Bilimleri Dergisi (4: 2)*.
- GÜL, H. . (2008). Demokrasi Kuramları Bağlamında AKP'nin Yeni Anayasa Girisiminin ve Demokrasi Anlayışının Bir Değerlendirmesi. *Toplum ve Demokrasi*. 159–180.
- YAVAŞ, K. A. Hikmet (-). Kent Yönetimlerinde Siyasal Katılım Ve Temsiliyet Sorunu-.
- KARANUH, Z. D. (tarih yok). Katılımcı Kamu Yönetiminin Uygulanabilirliği Üzerine Bir İnceleme. *Trakya Üniversitesi Kamu Yönetimi A.B.D Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi*. doi:damlakaranuh@gmail.com
- KAYPAK, Ş. Y. (2012). Yerel Yönetimlerde Katılımcı/Müzakereci Demokrasi Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 8, Sayı 17*.
- KEYMAN, Y. Ü.(tarih yok). Globalleşme, katılımcı demokrasi ve örgüt sorunu. *Ekonomik yaklaşım*.
- KOCAOĞLU, M. (2014). *Katılımcı Demokrasi Algılaması Ve Kent Konseyleri*. HUKUK ve İKTİSAT ARASTIRMALARI DERGiSi Cilt 6, No 1,.
- KORAY, M. . (2008). Avrupa'da Sosyal Demokrasi ve Günümüzdeki Tartışmalar. *Toplum ve Demokrasi, 2 (2), Ocak-Nisan, s. 15–34*.
- KORAY, M. (2008). Avrupa'da Sosyal Demokrasi ve Günümüzdeki Tartışmalar. *Toplum ve Demokrasi, 2 (2), Ocak-Nisan, 2008, s. 15–34*.
- KORKUT, H. (Temmuz 2011). Belediyelerde Yönetime Katılma Ve Açıklık Algısı. *Kırklareli Üniversitesi, Babaeski Meslek Yüksekokulu*.
- LENİN, V.İ. (1977). *Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü*. İstanbul: Sol yayınları.
- LENİN, V.İ.(1989).*Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky*.İstanbul:Bilim ve Sosyalizm Yayınları.
- LEONHARD, W. (1970). Marksizmin Üçe Bölünmesi-Sovyet Marksizmi,Maoizm ve reform kominizm menşei ve Gelişimi. *Econ Verlang, 575*.
- M.ÖZEL,F.G.(2014).Yönetimde Yeni Paradigma Çağında Katılımcı Demokrasi Ve Yerel Yönetimler. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 4(2014) 98-118*.
- OKTAY, T. (2016). Yerel Yönetim Söyleşileri. *UCLG-MEWA*.

- NACAĞ Osman, A. (2014). Temsili Demokrasinin Sorun Alanları ve Çözüm Noktasında Yeni Bir Model: Katılımcı Demokrasi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 32, 2014 Bahar, 194-214.*
- RÜĞE, A. Ü. (Mayıs 2014). Yönetişim ve Katılım. *Başak Matbaa.*
- SAKINÇ, S. . (May/Mayıs 2014). Bütçelemelerde Demokratik Bir Değişim: Katılımcı Bütçeleme. *Electronic Journal of Vocational Colleges-*
- SOLAK, M. (23-24 Haziran 2012). Demokrasi ve Siyasal Katılım- TBMM Araştırması: Bir Doğrudan Demokrasi Aracı Olarak Referandum. *Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.*
- ŞAKACI, B. K. (2009). Unutulan Bir Sosyalist Deneyim- PARİS KOMÜNÜ. *Toplum ve Hekim Dergisi, Cilt 24, Sayı 4-5, 245-250.*
- ŞEN, İ. G. (tarih yok). Doğrudan Demokrasi Aracılığıyla Siyasal Katılımı Artırmak: Referandumla Dair Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.*
- TEKELİ, İ. P. (2004). Tek Ve Çok Kademeli Demokrasi Kuramlarının Ontolojik Kabulleri Üzerine. *Doğu Batı-Düşünce Dergisi-Sayı 28-*
- TKP Program Taslağı Rev. 11 26.12.2018.* (tarih yok). <http://www.tkp-online.org> adresinden alındı
- TKP. (tarih yok). *Sosyalizm Programı.* TKP.
- TOKSÖZ, F. (23-24 Haziran 2012). Demokrasi ve Siyasal Katılım -Katılımcılık Yoluyla Yerelin Güçlendirilmesi. *Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.*
- TROÇKİ, L. (4 Şubat 1921). Paris Komünü Üzerine. www.iskenderiyekutuphanesi.com. www.iskenderiyekutuphanesi.com adresinden alındı
- TUNA, O. (1987). Avrupa Komünizmi. *İstanbul! Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, C. 43.*
- ULUDAĞ, Ö. T.-S. (1998). İslam ve Demokrasi. *Türkiye Diyanet Vakfı.*
- ÜSTE, R. B. (tarih yok). Yerel Yönetimlerde Demokratikleşme.
- WEINBER, C. (23-24 Haziran 2012). Demokrasi ve Siyasal Katılım. *Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.*
- WOHLFART, A. (23-24 Haziran 2012). Demokrasi ve Siyasal Katılım -Demokrasinin Şekillenmesinde Yurttaşların Rolü. *Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.*
- BOZKURT Yavuz, Y. D. (NİSAN 2014). Yerel Demokrasi Aracı Olarak Türkiye’de Kent Konseyleri: Yapı, İşleyiş Ve Sorunlar. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi-Sayı 40,.*
- Yılmaz Üstüner, E. F. (tarih yok). Globalleşme, Katılımcı Demokrasi Ve Örgüt Sorunu.
- YILMAZ, L. (tarih yok). Demokrasi Eğitimini Liberal Ve Toplumcu Acıdan Düşünmek. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu.*
- ZABUNOĞLU, G. (Makalenin geliş tarihi: 12.06.2017, Makalenin kabul tarihi: 02.01.2018). Bir Radikal Demokrasi Teorisi Olarak Müzakereci Demokrasi. *Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi.*
- ZABUNOĞLU, H. G. (tarih yok). BİR RADİKAL DEMOKRASİ TEORİSİ OLARAK.